

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Evenals andere jaren verschijnt dit nummer, wegens de nieuwjaarsdrukte, een paar dagen later.

INHOUD:

Hoofdartikel: Hulde aan Dr. G. W. Bruinsma en Dr. Vitus Bruinsma.

Berichten: Vervolgung wegens onbevoegd uitoefenen der geneeskunde — Circulaire van het Ned. Tandheelk. Genootschap. — Oplichting met Haarlemmerolie.

Grootere artikelen: Het doel der Vereeniging. — Institut dynamodermique. — De magnetiseurs beoordeeld. — Windelmaex en Co. — Nog eens Nicholson en zijn gehoortrommels. — Verbod van adverteeren in het buitenland.

Boekbeoordeeling: Kindervervoeding door Dr. Stephan.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Kunst-trommelvliezen van Nicholson. — Middel tegen dronkenschap van Reinoud Retzlaff. — Antimiasmatiek van Koene.

Een woord van hulde.

Het afgelopen jaar 1888 is voor onze vereeniging niet zonder belang geweest. Dat zullen vooral zij gevoelen, die, het nuttig doel der werkzaamheden kennende, met hart en ziel hebben medegestreden naast de mannen, wier namen onze vereeniging niet dan noode, door andere in het bestuur, vervangen ziet.

Zeer zeker zal men een enkel woord van hulde aan een tweetal dier mannen niet misplaatst achten in het eerste nummer van het maandblad, dat onder een nieuw bestuur wordt uitgegeven; een woord van oprechte waardeering aan hen, die jaren achtereen pal stonden en streden, zonder de hulp van zoovelen, die nu onze pogingen ten steun zullen zijn.

Dr. G. W. BRUINSMA en Dr. VITUS BRUINSMA!

Wie kent U niet, die het leven gaaft aan onze vereeniging, welker heerlijk doel: de kwakzalverij den kop in te drukken, zij met zooveel ijver najaagt. Met dank herdenken wij uw volhardend en onvermoeid streven; met bewondering en eerbied noemen wij uwe namen, omdat zij ons die schoone eigenschappen van geest en hart in herinnering brengen, die zij, ondanks zooveel tegenspoed, hebt aangewend en blijft aanwenden ten nutte uwer medemenschen. Gij beiden voeldet niet alleen, doch gaaft ook uiting aan uwe gevoelens van weersin, wrevel en heiligen toorn, toen het u meer en meer

duidelijk werd, dat bij die zoogenaamde „weldoeners,” Goethe's woorden in ernst gelden:

In bunten Bildern wenig Klarheit,
Viel Irrthum und ein Fünkchen Wahrheit,
So wird der beste Trank gebraut,
Der alle Welt erquickt (?) und auferbaut (?)

Hoe dikwijls waart gij er getuige van, dat zelfs op 't oog verstandige en ontwikkelde menschen geloofsloegen aan de opgeschroefde, veelbelovende woorden van al of niet adverteerende kwakzalvers, gelokt door het „Fünkchen Wahrheit,” dat zelfs de grofste leugen niet ontberen kan.

Maar gij hoordet niet alleen, gij onderzocht en openbaardet uwe meening door het woord en de daad. Met bewondering zagen wij en zoovele anderen uw pogen; met geestdrift sloten velen zich bij u aan, want het is schoon te strijden voor de waarheid en sneller klopt het hart in den kamp tegen bedrog en leugen. En heerlijk trad de toekomst u voor de oogen. Gij zoudt immers belooning vinden in het bewustzijn, dat uw streven een streven was voor het welzijn van anderen, dat gij er in slagen zoudt het baatzuchtig bedrog te ontmaskeren. Gij zoudt immers uwen arbeid met gunstigen uitslag bekroond zien. Want wie, die niet hoorende doof en ziende blind is, zou den ernst en de waarheid van uw ideaal kunnen bezoedelen?

Maar helaas, hoevelen mist gij nu nog onder uwe medestrijders en hoeveel tegenspoed hadt gij niet te verduren. Doch moedig blijft gij aan de spits diergenen, die, door u beziel, nog gelooven aan de mogelijkheid, erkenning te vinden niet alleen, doch medewerking en steun bij zoovelen, die, machtig door woord en daad, den weg kunnen bekorten naar uw en ons ideaal, het vernietigen van dat gedrocht: de kwakzalverij.

Eere en hulde dan aan onze BRUINSMA's. Zij plantten de banier der waarheid en hielden daarbij stand. En toen de grond onder onze voeten dreigde weg te zinken, riepen zij ons te wapen en leerden ons steun te zoeken in eigen boezem. En het beroep op de leden der vereeniging was

niet te vergeefs. Zij onze dank voor hunnen moed en hunne standvastigheid een gering deel van de belooning, welke hun deel behoort te zijn. Met onze beste krachten zullen wij hun voorbeeld navolgen en datgene trachten te volbrengen, wat zij hebben aangevangen, ondanks moeite, ondanks strijd, ondanks tegenwerking van zoovelen, die ons terzijde behoorden te staan. Daarom roept het nieuwe bestuur ook uwe hulp in, medeleden! Slaan wij de handen in een; drage ieder zooveel mogelijk het zijne bij tot het verspreiden onzer denkbeelden, opdat meer en meer het goede doel onzer vereeniging bekend worde en het haar eindelijk, door den steun die zij overal vinden moge, gelukke, dat doel: „Vernietiging der Kwakzalverij,” te bereiken. Wij strijden voor een goede, een edele zaak. Dat geve ons kracht om te volharden.

Berichten.

Te Neeritter is door de maréchaussée proces-verbaal opgemaakt tegen L. K., wonende aldaar, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Eenige fleschjes met door hem vervaardigde medicijn zijn in beslag genomen.
N. R. Ct.

De N. R. Ct. van 15 Dec. '88 bericht:

„Door het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap is eene circulaire aan de geneeskundige inspecteurs verzonden, ten einde aan te dringen op verscherping van het toezicht op onbevoegde uitoefening der tandheelkunst.

Het Genootschap wijst er in dit rondschriften op, dat, door het voeren van titels als: mec. dentiste e.a., het publiek in den waan wordt gebracht, dat deze personen bevoegd zijn de tandheelkunst uit te oefenen.”

Of het veel helpen zal? Wij betwijfelen het; reeds sinds jaren dringen wij aan op verscherping van het toezicht op onbevoegde uitoefening der artsensijbereidkunst . . . men weet met welk succes.

*Te Amsterdam heeft volgens het N. v. N. een zeer oude, bekende oplichterij plaats gehad.

Een winkelier in de Jonkerstraat heeft kennis gegeven aan de politie, dat hem door een onbekende vrouw een bestelling was gedaan, om 60 fleschjes Haarlemmerolie te bezorgen op den Amstel, reden waarom hij een half uur daarna van een man, die hem zulke olie te koop aanbood, 48 fleschjes tegen 12½ cent per stuk gekocht had. Later kwam hij echter tot de ontdekking dat hij bedrogen was, daar het opgegeven adres niet bestond.

Het doel der Vereeniging

tegen de Kwakzalverij is voor een groot deel nog onbekend. Dit bleek ons vooral in het afgelopen jaar, toen er sprake van was de Vereeniging op te heffen. Menigeen vroeg toen: „Wat doet die Vereeniging toch?” En anderen: „Waarom moet ik lid worden? Dat kan ik immers niet, want ik ben geen doctor of apotheker.” Na dergelijke vragen en antwoorden deed dan natuurlijk ieder onzer zijn best om den spreker uit te leggen dat het juist wenschelijk is dat zij, die buiten de geneeskunde staan, lid worden van de Vereeniging of ten minste lezers worden van het door haar uitgegeven maandblad. Zelfs zoover gaat de onbekendheid (of is het iets anders?), dat de redacteur van een dagblad sprak van „dat docters- en apothekerskrantje.” Men houde het ons dus ten goede, dat wij in dit nummer nog eens met eenige woorden het doel der Vereeniging bekend maken.

Een klein stukje historie ga vooraf.

In het jaar 1878 verscheen te Leeuwarden bij den uitgever van Belkum een geschrift, vervaardigd door de heeren Dr. Vitus Bruinsma, leeraar in de scheikunde aan de middelbare school voor meisjes aldaar en Dr. G. W. Bruinsma, praktiseerend geneesheer te Steenberg, getiteld: „De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden.” Het doel van deze mannen was, om door het bekend maken van de kwakzalvers en van hunne manieren om goedgelovige lijdens het geld uit den zak te kloppen, het publiek te vrijwaren voor schade aan lichaam en beurs. In 1880 verscheen van dezelfde schrijvers een boekje, getiteld: „De hedendaagsche kwakzalvers,” dat te beschouwen is als eene aanvulling van het eerste.

Vele bewijzen van sympathie waren ongetwijfeld een belooning van hun streven. Doch er moest meer zijn dan sympathie, er moest medewerking zijn. En daartoe deden genoemde heeren een beroep op hunne medeburgers. Het gevolg was, dat eene Vereeniging tot stand kwam, welke zich ten doel stelde de kwakzalverij te bestrijden.

In hoofdzaak zou die bestrijding vruchten dragen, wanneer telkens en telkens weder in wijden kring bekend gemaakt werd, wat er schandelijks gelegen is in het uitoefenen van geneeskunde of het verkoopen van geneesmiddelen, waar men weet dat die behandeling of die middelen de uitwerking niet kunnen hebben, welke men den patient voorspiegelt en deze er van verwacht en waar men, alleen uit geldzucht, de gevaren niet acht, die daaraan voor het publiek verbonden zijn. Met andere woorden: „het publiek moest in kennis gesteld worden met de vele manieren, waarop, willens en wetens bedrog op geneeskundig gebied gepleegd wordt, met geen ander doel dan om zichzelf te verrijken.” (Zie no. 1, Eerste jaargang van het maandblad).

Die bekendmaking geschiedt sedert 1881 door het uitgeven van een maandblad, waarin zooveel mogelijk alle kwakzalvers, hunne advertenties, hunne middeltjes, hunne handelwijzen worden bekend gemaakt en besproken, met het doel om het publiek voor te lichten en te leeren inzien, met welke onbeschaamdheid en onmenselijkheid, bedriegers van allerlei slag hunne goedgelovige medemenschen verlichten, (nl. in hun beurs), maar al te dikwijls met schadelijke gevolgen voor de arme lijdens die zij plunderen.

Met deze woorden is, dunkt ons, het doel duidelijk omschreven.

Niet voor doctoren, niet voor apothekers is de Vereeniging tegen de kwakzalverij opgericht. Zij toch weten wel, wat zij te denken hebben van die zoogenaamde menschevrienden. Doch voor allen, die dag aan dag allerlei middelen aanprezen vinden in dag-, week- en andere bladen, welke middelen steeds wonderbaarlijke werkingen heeten te bezitten, wil de Vereeniging een gids zijn.

Zij stelde reeds vele bedriegers aan de kaak en zal voortgaan met het waarschuwen tegen die gewetenlooze bende, welke het slechts te doen is geld te maken uit het lijden hunner natuurgenoeten.

Maar voor zulk een strijd is hulp dringend noodig. En voor eene overwinning is het noodig dat

het maandblad — de gids voor arme lijdens door dien modderpoel — gelezen en veel gelezen wordt. Niet gelezen door doctoren en apothekers, doch door allen die de waarheid liefhebben en hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen. En daartoe roepen wij de hulp in van allen. Dan kan en zal het, naar wij hopen, eenmaal geschieden, dat Nederland vrij is van de kwakzalverij. En dan zal het niet meer mogelijk zijn dat boeken als b.v. „Dr. Retau's zelfbewaring,” ondanks vriendelijke voorlichting, worden geadverteerd in Hollandsche dagbladen.

Institut dynamodermique, électro-thérapie-metallothérapie combinées.

Door een der leden werd ons een brochure toegezonden van een inrichting, met bovenvermelden naam, te Parijs en, na lezing dezer brochure, twijfelen wij niet, of een bespreking van genoemd instituut behoort in dit blad te huis, al wordt ook, voor zoover wij weten, in ons land deze zaak nog niet aanbevolen. Tijdige waarschuwing tegen kwakzalverijen, die in aantocht konden zijn, heeft reeds meermalen de intocht verhinderd of bemoeilijkt.

Bedoeld werkje heeft ten doel het publiek een zeker soort plaatjes te koop aan te bieden, die hier of daar op het lichaam gebonden, eene wonderbaarlijke, heilzame werking heeten uit te oefenen. Zeer duidelijk toch staat op den omslag van dat boekje te lezen, dat door eene behandeling op de buitenvlakte van het lichaam, dus op de huid, in dertig dagen verschillende chronische aandoeningen, d. w. z. aandoeningen die een langzaam beloop hebben, genezen worden.

Deze plaatjes bestaan, volgens de mededeeling, uit twee gedeelten, het eene deel van koper, het andere van zink. Die deelen worden saamgesmolten en zouden daardoor ieder op zich zelf een bijzonderheid worden.

De saamgesmolten metalen zijn tot een ovaal plaatje, van 1,5 millimeter dikte, geplet. In het midden loopt een gleuf van 3 mm. breedte en 12 cm. lengte. Daarin is een staafje aangebracht dat een kleine electro-magneet heet te zijn en dat begint te werken, wanneer een zoogenaamd „opwekkend zout” — waarvan niets naders vermeld wordt — smelt. Dat smelten heeft plaats bij 36° Celsius, de warmtegraad, welke ongeveer met de temperatuur der huid overeenkomt. Wordt het plaatje op het lichaam gebonden, dan zal dus de werking kunnen beginnen.

Die plaatjes nu zullen chronische aandoeningen genezen, waarvan met name genoemd worden: bloedarmoede, asthma, St. Vitusdans, vallende ziekte, jicht, rheumatisch, blaas-, nier- en leveraandoeningen, en nog meer. Van alles wat.

Gemakkelijk niet waar? Wat behoeft een zieke zich verder te bekommeren om zijne aandoeningen, zij zijn immers gemakkelijk te genezen? Gemakkelijk, want wat is gemakkelijker dan dat men even een brief schrijft naar die inrichting, waaraan verbonden is Dr. Gij verwacht hier den naam van een beroemd man, een als redder der lijdende menschheid alom bekend geneesheer te lezen, niet waar? Ja, dat verwachtten wij ook, maar slechts den naam van den administrateur zult gij vinden. Wat de reden daarvan is? Een geneesheer behoeft zich toch, dunkt ons, zijn naam niet te schamen, wanneer het waarheid is, wat hij met dien naam onderteekent.

Gij schrijft dus, daar gij lijdend zijt, om een zeker aantal plaatjes, zooveel als gij denkt noodig te hebben, en voegt er per postwissel de som gelds aan toe, die gij daarvoor te betalen hebt en daarenboven het port voor het postpakket, dat men u op uw aanvraag zal doen toekomen. Maar schrijf in 's hemels naam niet te veel en vraag liever niets in uwen brief, want — volgens het boekje — is de briefwisseling van dat gesticht zoo verschrikkelijk uitgebreid, dat slechts zeer korte antwoorden kunnen gegeven worden. („Les réponses que nous faisons sont très laconiques.”)

En wat kost nu zulk een zegenbrengend plaatje?

Wij zouden bijna lust gevoelen om, met de verkoopers van snuisterijen op de markt, te roepen: „Dat kost geen 100, geen 50, geen 40, geen

op. hoe het *Dagblad v. Z.-Holland*, bij gelegenheid 30 gulden, neen meneeren, dat de dagteer van 10 franken (ongeveer 5 gld.) of 12½ franken (ongeveer 6 gld.).

Gij bemerkt dat er twee soorten van plaatjes bestaan.

Als die plaatjes uitgewerkt zijn, kunt gij die opnieuw laten „laden” met den weldoenden stroom die er eens in was. Dat kost per plaatje 4 franken of 2 gld., met de port, 50 centen voor vier plaatjes.

Zij zijn nergens anders te krijgen, en, weet wel of gij ze noodig hebt, want, gebruikt of niet, het instituut neemt ze niet terug. En zoo het blijken mocht, dat gij ze niet meer behoeft te gebruiken en gij hebt ze t'huis gekregen, tracht dan maar niet een lijdenden vriend of eene door eenige der opgenoemde aandoeningen aangetaste vriendin een genoeg te doen, want „de plaat is een volstrekt persoonlijk toestel.”

Moet gij soms naar de Oost? Neem dan een buikband mede, van die plaatjes gemaakt. Dat zal u behoeden voor de zoo gevreesde leveraandoeningen der warme landen. Hebt gij een omtrek van 100 cm. dan zijn 4 plaatjes in den band genoeg. Dat kost ongeveer 25 gld.

Zooals wij reeds boven zeiden, zijn die plaatjes volstrekt personeel, juist als bij een toegangskaart op naam, en kunt gij u dus nooit het gevoel genegen gunnen uwen zoon, die naar Indië vertrekt, dat heilzaam middel als eene verrassing mede te geven.

Op die wijze gekscherend zouden wij misschien voort kunnen gaan, doch meer is wel niet noodig. Naar onze meening, kan men van dit middel al even weinig verwachten als van al die middelen, welke voor „alles” dienstig heeten te zijn.

Wat goed is voor alles, deugt voor niets, is een uitdrukking die aan waarheid niets te wenschen overlaat. Wij eindigen met de woorden eens schrijvers in Schorer's Familienblatt: „Mocht het invloedrijke mannen ook in wijden kring vergund zijn, met het licht der wetenschap aan alle geheimmiddel-zwendelarij een einde te maken. Afgezien van de ontgoochelingen, die ongetwijfeld de goedgelovigen moeten treffen, gaan ongehoorde sommen, die voor betere doeleinden moesten aangewend worden, jaar in jaar uit, over in de zakken dier kwakzalvers, die op de lichtgelovigheid van het publiek rekenen.

De magnetiseurs beoordeeld.

Hoe wij over de magnetiseurs denken is voor de getrouwe lezers van het *Maandblad* geen geheim; gunstig is ons oordeel over hunne handelwijzen nooit geweest. Dat wij in dit oordeel niet alleen staan, moge blijken uit een artikel, voorkomende in het No. van 8 December van „*Patrimonium*”, Christelijk Sociaal Weekblad voor Nederland.

Naar aanleiding van een vraag in de vragenbus: „Is het een Christen geoorloofd, in geval van ziekte zich onder (geneeskundige) behandeling te stellen van een magnetiseur?” een vraag, met welke beantwoording wij ons, uit den aard van ons blad, niet willen inlaten, geeft de beantwoorder enkele beschouwingen over het magnetisme ten beste, die wij onze lezers niet willen onthouden.

Op de vraag: „wat is magnetisme?” antwoordt de schrijver het volgende:

„Men onderscheidt tusschen magnetisme, somnambulisme en hypnotisme.

Door magnetisme — ook dierlijk magnetisme genoemd, ter onderscheiding van het aardmagnetisme — wordt een geheime invloed aangeduid, dien de eene mensch op den anderen heeft — en dit niet enkel door onmiddellijke aanraking, maar ook op verren afstand.

De magnetische werking geschiedt door den z.g. magnetischen stroom, die van uit het zenuwcentrum van den mensch, den zetel van zijn wil, zou uitgaan, door de zenuwen van het lichaam, naar de uiteinden, b.v. de vingers, stroomen, en vandaar uitstralen, om op een ander mensch te kunnen overgaan.

Het magnetiseeren bestaat dan ook in strijken 1),

1) Niet te verwarren met het *strijken* volgens de methode van Dr. Mezger; dit geschiedt met *veel kracht*, en zijn goede uitwerking is niet magnetisch, maar *mechanisch te verklaren*.

strijken met u hand op of never over de zieke oelen van den gemagnetiseerde, zoodat het lichaam eigenlijk niet aangeraakt wordt — of veelal laat de magnetiseur de losse hand met licht uitgespreide vingers van het hoofd tot het bekken langs den hals en de zijde bewegen, 10 minuten lang. Altijd bedaard, en steeds van het denkbeeld vervuld, dat men magnetiseert — om alzoo den wil, langs den weg der zenuwen tot een magnetisch fluidum (vloei-stof) geworden, op zijnen patient over te leiden.

Deze kunst van strijken — van *onmiddellijk* magnetiseeren — is niet van vandaag of gister."

Nadat de schrijver dit door talrijke voorbeelden uit de geschiedenis en het Oude en Nieuwe Testament heeft toegelicht, gaat hij aldus verder:

"Mesmer heeft in de laatste helft der vorige eeuw het magnetisme — naar hem ook wel mesmerisme genoemd — weêr uit de vergetelheid opgevischt — en het den naam van magnetisme gegeven. Hij kwam op het denkbeeld van den magnetischen stroom, die op den zieke, als een genezend principe, zou overvloeien.

Thans is de methode weer in onbruik. Eigenlijk heeft zij door en sedert Mesmer geen algemeenen ingang kunnen vinden en is nagenoeg altijd in handen geweest van kwakzalvers. Geneesheeren lieten er zich niet mee in.

Hier en daar op het platte land vindt men nog een enkelen boer, die er zich heimelijk aan bezondigt, en gewoonlijk er eenige onverstaanbare woorden bij prevelt. Met verstuikingen gaat men liefst daar zulk een specialiteit toe. Ook beesten, vooral paarden, heeft hij de eer onder zijne patienten te tellen. Ook een tuinman in den Haag strijkt onder de aristocratie nog al veel . . . op.

Hoe zou het komen, dat eene geneesmethode, vroeger naar het schijnt, nog al in zwang, thans door de geneeskundigen geheel verlaten is?

Doodeenvoudig, omdat zij gebleken is, niet te helpen — en te strijden met alle wetenschappelijke theorie en ervaring.

Maar hoe heeft men dan de methode nog zoo lang kunnen toepassen?

1. Omdat de geneeskunst toen ten tijde nog allergebrekigst was. Men had niets beters. En de menschen willen nu eenmaal altijd wat aan hun kwalen doen. En dan was strijken nog het onschuldigste middel. — 2. Wijl de waarde van een geneeswijze zoo moeielijk te bepalen is. Men zit altijd met het „*post hoc aut propter hoc*” d.i. het „daarna” of „daarom.” Is de patient genezen door het geneesmiddel — of in weerwil er van, en zou de genezing toch tot stand zijn gekomen, al ware het middel niet gebruikt? Men is daar tegenwoordig beter achter dan vroeger. Men onderscheidt de gevallen beter. Vroeger was de geneeskunst ruwe empirie. Thans logisch handelen.

Pas zeide ik, dat het magnetisme strijdt met iedere wetenschappelijke theorie.

Het is namelijk niet waar, dat er een magnetisch fluidum (vloei-stof) van den eenen mensch op den ander zou overgaan; ten minste niet bewezen. Wij weten eigenlijk van het bestaan van een magnetischen stroom in het menschelijk lichaam niets. Daar heeft wel een zenuwwerking plaats, maar niet iets dat op magnetismus gelijkt. B.v. de magneetnaald, die door een magneet, of een electrischen of galvanischen stroom uit zijne richting wordt geleid, wordt door de aanraking of de nabijheid van den sterksten magnetiseur niet bewogen.

En gesteld al, daar bestond zulk een magnetische stroom in 's menschen lichaam, en die stroom ging door aanraking op een ander over, wat zou dit dan nog bewijzen voor de *geneeskracht* van het dierlijk magnetisme? Hoe zou dat moeten werken? Geneeskundig is dat niet te begrijpen. Zou er zenuwkracht, levenskracht, magnetische kracht op den zieke overgaan, en deze dus *meer* ontvangen dan hij oorspronkelijk had? Maar is dat „meer” dan wenschelijk voor de genezing? De ander *verliest* die kracht, en wordt hij er niet ziek door? En gaat er — omgekeerd — geen magnetische stroom van den zieke op den magnetiseur over? En wat een magnetische kracht moet de mensch niet voortdurend verliezen, als deze zoo maar uit de toppen van zijn vingers en uit andere lichaamsdeelen uitstroomt!

Doen genoeg! Het *Mercurium* — magnetisme strijdt met de natuurkundige wet van het behoud van arbeidsvermogen, en daarom er mee afgerekend!"

Wij wenschen aan deze beschouwing nog toe te voegen dat werkelijk van het uitstroomen eener vloeistof, van een geheimen invloed van den eenen mensch op den anderen, bij zoogenaamde magnetische behandelingen nooit sprake is. Bij de bespreking van dit onderwerp moeten echter de volgende woorden van DR. I. BRAID niet uit het oog worden verloren."

"Even als andere geneesheeren heb ook ik bevonden, dat trots alle moeite ten slotte de dood in-treedt, want het is een natuurwet — de mensch is geboren om te sterven. Desniettenstaande ben ik overtuigd, dat bij vele ziekten genezing reeds dan optreedt, wanneer de patienten slechts blind geloof (Köhlerglauben), hoop en vertrouwen bezitten. Dan is reeds het toedienen van wat water, brood en van andere onschadelijke stoffen voldoende, om bij de lijders de overtuiging op te wekken, dat deze onschuldige middelen begaafd zijn met krachten welke gunstige veranderingen kunnen te voorschijn roepen. Van niet geringe beteekenis is daarbij de inbeelding en het geloof. Elke sterke indruk op het geestelijk leven brengt, door bemiddeling van het zenuwstelsel, een verandering in de werkzaamheden van het lichaam teweeg, welker goede of nadeelige invloed dan in hoofdzaak afhangt van den aard der op den voorgrond tredende ideeën en van de hardnekkigheid waarmede die worden vastgehouden."

Windelinx en compagnie.

*t Blijkt dat het met de exploitatie van kankerlijders te Amsterdam onder den firma-naam Windelinx, toch nog een beetje anders gesteld is dan wij in het voorlaatste nummer medegedeeld hebben. De man van het gesticht te Brussel heeft te Amsterdam een broeder, evenals hij zelf, onbevoegd tot uitoefening van eenigen tak der geneeskunst, zoolwel hier als in België; de man is agent in garens enz.

't Schijnt, dat de inrichting te Brussel, niettegenstaande alle reclame, in den laatsten tijd lang niet meer de groote winsten van vroeger afwerpt; de directeur J. Windelinx dacht er nu aan een zoogenaamd sanatorium in Amsterdam op te richten en zijn bovenbedoelden broeder, A. Windelinx, daar aan 't hoofd te stellen; lichtere gevallen zouden aldaar behandeld worden en de zwaarderden (of misschien de meest of het langdurigst betalenden) naar Brussel worden opgezonden. Het plan was goed overlegd, maar viel in duigen; — de garen-agent echter eenmaal „lekker” geworden, besloot de zaak op eigen handje door te zetten; — hij kende natuurlijk, evengoed als zijn broeder, de pleisters, die hun vader indertijd te Brussel had aangewend. Om buiten de wet te blijven, associeerde hij zich echter voor half geld met een in Nederland, helaas! bevoegden arts van meer dan zeer twijfelachtige reputatie en die vroeger, op overeenkomstige wijze, de handelingen van een „slaapster” had gedekt met zijn naam en kwaliteit.

't Is deze firma, die thans de affaire in Amsterdam drijft en gedurig in de bladen adverteert; zeer tot ergernis natuurlijk van J. Windelinx te Brussel; hij heeft dan ook al dikwijls beproefd zich weer met zijn broeder, A. W., te vereenigen en een overeenkomst aan te gaan om de schapen in Nederland voor gemeenschappelijke rekening te scheeren. Afgaande op de laatste advertenties schijnt werkelijk zulk een verbond thans tot stand gekomen te zijn; des te meer raden wij de ongelukkige lijders aan, op hun hoede te zijn.

In de hierboven aangeduide, nog dagelijks voorkomende advertenties der beide broeders, wordt steeds verwezen naar eene zoogenaamde nieuwe brochure. Dit geschriftje wordt ook *gratis*, *ter kennisneming* verspreid en geeft o. a. een leerzaam voorbeeld van hetgeen in 't laatste Maandblad werd gezegd, dat de kwakzalvers eerst trachten door allerlei middelen een stuk geplaatst te krijgen om daarna zich op zoo'n blad te beroepen. In 't nummer van Februari van 't vorig jaar wezen wij er

op, hoe het *Dagblad v. Z.-Holland*, bij gelegenheid dat het ongelukkig kankerlijden van den overleden Keizer van Duitschland op ieders lippen was, een geheele kolom voor een buitengewone Brusselsche correspondentie inruimde, ter aanbeveling van het z. g. geneeskundig gesticht van W.

Dit stuk, natuurlijk van W. zelf of van een zijner makkers afkomstig, wordt nu als een bewijs van de uitnemende reputatie van zijn gesticht niet alleen in zijn geheel overgenomen, maar op meerdere bladzijden wordt er telkens naar verwezen.

Ook dit Maandblad wordt in hetzelfde geschriftje herhaaldelijk genoemd, doch zooals te begrijpen valt, juist niet om hetgeen het ten voordeele van W. en zijn gesticht heeft gezegd, maar — en als curiositeit willen wij deze belangrijke mededeeling onzen lezers niet onthouden — om te vertellen, dat ons blad, naar de bescheiden wijze van zien van W., iets anders bedoelt dan de bestrijding van kwakzalverij, doch dat hij zelf daarentegen: „zich stelt op den eersten rang als tegenstander van „kwakzalverij en alles zal ondersteunen wat betreft „deze onschadelijk te maken!"

Nog een enkel woord over Nicholson en zijne gehoortrommels.

In het Juninummer van den 7den jaargang, schreef de redactie onder den titel: *Voor het laatst over Nicholson en zijn gehoortrommels*, het volgende:

"Wij hopen en hebben inderdaad ook de verwachting, dat wij thans voor de laatste maal tegen dezen buitenlander met zijn instrumentjes behoeven te waarschuwen. Het adverteeren van hem is toch reeds veel verminderd en denklijk zal men spoedig zijn advertenties in het geheel niet meer in de nieuwsbladen zien. Het advertentie-bureau te Parijs, dat voor hem werkt, heeft namenlijk een bericht aan de Nederlandsche bladen gezonden, waarin van eene gedane opdracht om zijne advertenties te plaatsen, gezegd wordt:

"Deze opdracht van 26 inserties, die wij met U gesloten hebben, tegen een forfaitprijs, is thans voor de helft uitgevoerd. Het artikel, waarop zij betrekking heeft, is ongelukkiger wijze aan aanvallen blootgesteld, en daar onze client geen resultaat van zijne publiciteit heeft behaald, zoo achten wij het, ter vermindering van onaangenaamheden, in ons wederzijdsch belang wenschelijk, deze opdracht dadelijk te staken."

De langwerpige advertentie met het prentje, dat het gehoororgaan moet voorstellen, zal dus denklijk spoedig uit onze nieuwsbladen verdwenen zijn, maar NICHOLSON beproeft het nu nog op een andere en min kostbare manier. Er verschijnt namenlijk thans een zeer kleine aankondiging in de bladen met het opschrift *Aan de dooven*, waarin iemand, die zich SIMPSON noemt, zegt „door een eenvoudig middel van zijne doofheid genezen” te zijn en alle gehoortrommels uitnodigt, zich tot hem te wenden. Zijn adres echter is hetzelfde als dat van NICHOLSON, 4 rue Drouot te Parijs! Men kan dus nagaan welk soort van inlichtingen het zullen zijn die men van dien heer SIMPSON ontvangt!"

Tot zoover de mededeeling in 1887; of nu door de inlichtingen van den heer SIMPSON niet het gewenschte doel werd bereikt of dat de *client* meent, dat de aanvallen tegen het artikel hebben opgehouden en er dus thans opnieuw kans bestaat om resultaat van zijne publiciteit te behalen, weten wij niet. Maar *wel* weten wij, dat Nicholson in den laatsten tijd weer onder zijn eigen naam adverteert. Die advertentie luidt aldus:

Doofheid en suizingen in het hoofd.

De wijze om zich zelf te huis er van te genezen. De beschrijving van het geneesmiddel wordt een ieder op aanvraag *gratis* in het Hollandsch toegezonden.

Nicholson, 4 Rue Drouot, *PARIS*.

Men ziet het, de kwakzalvers zijn taai; hoe gaarne wij ook voor goed afscheid van hen wenschen te nemen, noodzaken zij ons dikwijls, telkens weer de aandacht op hun persoon en bedrijf te vestigen, willen wij niet, dat zij „als aanhouder” winnen.

Wij kunnen echter, betreffende Nicholson, volstaan met te wijzen op hetgeen, in dit nummer, in de herhaalde waarschuwingen is opgenomen.

Verbod van adverteeren in het buitenland.

*In Pruisen blijven de autoriteiten ijverig in de weer om telkens, wanneer er iets nieuws op de kwakzalversmarkt opduikt, er aan te herinneren, dat er, zooals wij in Maart en April van 't vorig jaar hebben medegedeeld, een wet bestaat, die het adverteeren van geheimmiddelen in de meeste gevallen kan beletten. Evenals in den laatsten tijd in ons land, verscheen daar kort geleden de aankondiging van een nieuwe pomade om haar en baard te doen groeien, zoogenaamd uitgevonden in Hongarije en waarbij eene Hongaarsche juffer met lang sleepend hoofdhaar, genaamd *Anna Csillag* werd afgebeeld.

Natuurlijk zal hier te lande die advertentie, waarop wij spoedig terugkomen, blijven verschijnen, zoolang er nog iemand is, die er door bedrogen kan worden en zoolang „toezending van f 2.50, als prijs van een flacon,” aan den kwakzalver te Budapest geschiedt.

Bij onze bureu echter meent de regeering, dat er tegenwoordig iets beters met de rijksdaalders kan worden gedaan en dat, in allen geval, de verleiding van de argelooze burgerij om ze weg te werpen, zooveel mogelijk moet worden beperkt; met het oog daarop is de volgende bekendmaking uitgevaardigd:

„Met verwijzing naar een beslissing van de koninklijke rechtbank, wordt bekend gemaakt, dat het in den jongsten tijd zeer veel in het openbaar aangeprezen middel:

Anna Csillag's haarpomade

behoort tot de geheimmiddelen in den zin van de politieverordening van 30 Juni 1887, waarbij het aanprijzen van geheimmiddelen is verboden.

Berlijn, 1 Dec. 1888.

De Politie-President

(get.) *FREIHERR VON RICHTHOFEN.*

Ook in Zwitserland is het adverteeren niet vrij.

In het kanton Bern o.a. is de aankondiging van geheimmiddelen slechts onder bepaalde voorwaarden, en wanneer daartoe toestemming is verleend, geoorloofd. In het *Intelligenzblatt* en in den *Anzeiger für die Stadt Bern* waren echter, in den laatsten tijd, advertenties zonder de verleende toestemming opgenomen, o. a. van het ook hier te lande druk geadverteerde haarmiddel: „Royal Windsor.”

Tengevolge daarvan zijn de uitgever van de genoemde bladen en de inzender van de advertenties tot boeten respect. van 81 en 60 frs. veroordeeld, welk vonnis in hooger beroep is bevestigd.

Boekbeoordeeling.

Kindervoeding, kinderverzorging en kindersterfte in het eerste levensjaar, door Dr. B. STEPHAN, Ouderkerk bij Amsterdam, M. E. DE GRAUW.

*Dit boekje van gelijke strekking als het geschriftje van denzelfden schrijver, dat door de Vereeniging het Witte Kruis werd uitgegeven, (Zie Maandblad Nov. '88) heeft dezer dagen door bemiddeling van de *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, het licht gezien.

In eenvoudigen verhaaltant deelt de schrijver de nadeelen mede van de kunstmatige voeding en van het gebruik van allerlei hooggeprezen zoogenaamde kindervoedsels. Met opgaven uit verschillende plaatsen en streken staft hij zijn bewering, dat ondoelmatig voedsel de eerste oorzaak is van de ontzaglijke sterfte der kinderen in het eerste levensjaar, en daarna zet hij op bevattelijke wijze uiteen, welke de eischen eener goede voeding zijn, waarbij de lezer zelf tot de slotsom moet geraken, dat „al die advertenties, met krasse aanbeveling van allerlei kindermelk, maar als foppage zijn te beschouwen, als speculatie op de geldbeurzen van het lichtgeloovige publiek en dat men het melk van „Nestle, zoowel als dat van *Giffrey en Scheele* of uit de *biscuitfabriek* evenals maizena, net racahout, de sago, de arrowroot, de leguminese van Hartstein, niet ter verwerking moet geven aan het kind in zijn eerste levensmaanden.”

Ten slotte beveelt de schrijver zuivere, onvervalschte koemelk, mits goed gekookt en op oordeelkundige wijze toegediend, als het meest doelmatige voedsel aan ter vervanging van de moedermelk.

Het werkje is zeer geschikt tot ruime verspreiding; ten einde daartoe de gelegenheid open te stellen is de prijs gesteld als volgt: per 50 exemplaren f 1.60, voor departementen en leden der Maatschappij f 1.25; enkele exemplaren 5 cts.

Correspondentie.

— Sedert onze vorige opgave zijn als nieuwe leden getreden:

J. van Aert, Rector te Steenberg.

Dr. Ph. Kooperberg, Arts te Leeuwarden.

Dr. G. A. F. Molengraaf, Amsterdam.

M. van Oosten, Colijnsplaat.

P. Nimmo, Geneesheer te Rotterdam.

P. de Boer, Schagen.

L. te W. De door u bedoelde persoon is geen bevoegd medicus doch geeft zich ook niet daarvoor uit. Hij beoefent de *massage* en wordt daarin door geneesheeren zijner woonplaats gesteund; deze schijnen dus met zijne werkzaamden tevreden te zijn.

— *Dr. L. F. te B.* Dank voor de toegezonden pillen; Zoodra het onderzoek afgelopen is zullen wij ze nader bespreken; een voorloopig onderzoek heeft ons reeds geleerd, wat wij ook verwachtten, dat het *Oost-Indisch middel* in hoofdzaak, een gewoon *ijzertout* is. Gij zult ons verplichten door toezending van de gedrukte gebruiksaanwijzing en andere papieren, die ongetwijfeld ook bij dit kwakzalversmiddel niet zullen ontbreken.

— *Dr. A. M. te B.* en *K. B. te 's H.* Het is ons nog niet mogen gelukken iets omtrent de samenstelling van de Haarmiddelen van het huis *Pineaud* te Parijs, te weten te komen. Wij zullen ze echter niet uit het oog verliezen.

N te 's H. Naar aanleiding van uw schrijven hebben wij, in de herhaalde waarschuwingen, nog eens de aandacht op het Antimiasmatiek van Koene gevestigd.

Dr. S. M. te A. Uw brief met ingesloten advertentie hebben wij van de vroegere redactie overgenomen. Gaarne hadden wij, indien het mogelijk was, een weinig van het poeder, liefst vergezeld van den prospectus. Wij kennen het poeder, tot nu toe, niet.

V. H. R. te A. Het boekje in dank ontvangen; in 't volgend nummer zullen wij het bespreken.

Herhaalde Waarschuwingen.

Kunst-trommelvliezen van Nicholson. Deze kleine instrumentjes worden ook onder den naam **Oortrommels** verkocht en luid aangeprezen ter genezing van doofheid. De leverancier, die zich *Dr. NICHOLSON* noemt, plaatst ook wel advertenties onder den naam *SIMPSON*. Wie hem schrijft om inlichtingen ontvangt een zeer klein boekje met een aantal prentjes, waarin wonderen van de instrumentjes verhaald worden en waarbij gevoegd zijn een aantal zoogenaamde getuigschriften van personen, die verklaren door die Oortrommels geheel of gedeeltelijk van hun doofheid genezen te zijn. Die attesten zijn bijna allen uit het buitenland afkomstig, doch enkele zijn door personen in ons land afgegeven. Over deze laatste hebben wij een onderzoek ingesteld en de uitslag is geweest, dat die getuigschriften niets voor de deugdelijkheid van de werktuigjes kunnen bewijzen, zooals wij in het Maandblad van Juni 1887 voor een paar ervan uitvoerig hebben uiteengezet.

Wie zich echter door al het fraais, dat in de advertenties en in de boekjes wordt gezegd, laat verleiden om een bestelling te doen, krijgt een paar toestelletjes, zoo lang als een vingerlid, bestaande uit een verguld of verzilverd staafje, waaraan op het uiteinde kleine schijfjes van kaoutchouk zijn bevestigd, ter grootte van een dubbeltje. Deze dingetjes moeten in de ooren gestopt worden. Deze operatie is zeer moeilijk te doen en zijn ze er eens in, dan heeft men dikwijls de grootste moeite om ze er weer uit te halen. Meer dan één onzer lezers heeft ons bericht dat hij bevreesd was er zijn gehoor nog meer mee te bederven en blij was, toen een ter hulp geroepen geneeskundige de toestelletjes weer uit zijn ooren verwijderd had. Wij hebben met een aantal personen, welke de instrumentjes gebruikt hadden, gecorrespondeerd, doch geen geval is ons bekend geworden, dat zij duurzaam eenige hulp tegen doofheid hadden gegeven.

De prijs, dien *NICHOLSON* voor zijn werktuigjes vraagt, is verbazend hoog. Al naarmate men een paar verzilverd of verguld wil hebben betaalt men f 18,25 of f 26,50. Dit geld moet vooraf per postwissel betaald worden. Nooit wordt een ter beproefing toegezonden en iemand die gevraagd had er een op keur te mogen ontvangen, indien hij vooraf het geld bij een vertrouwd kassier deponeerde, zoodat *Nicholson* zeker het geld zou krijgen, zoo de dingetjes maar iets hielpen, ontving toch een weigerend antwoord.

In den regel wordt aan hem, die een bestelling gedaan en een postwissel gezonden heeft, door *Nicholson* bericht, dat hij ook een zoogenaamde *Lotion* noodig heeft, om het oor mee te bevochtigen, en een zoogenaamd *Katarrhpoeder*, en dat die in hetzelfde pak verzonden worden. Deze middeltjes kosten f 8,50 en de besteller heeft dan slechts de keus om of het pakket met de reeds betaalde toestelletjes te weigeren of nog die f 8,50 er bij te betalen. De meeste dooven, die zich op deze wijze tot koopen hebben laten verlokken, be-

taalden daardoor niet minder dan f 35.—

De bedoelde *Lotion* is door een der leden van de Vereeniging onderzocht en bleek te zijn een mengsel van *Glycerine* en *Hoffmansdruppels*; een ander lid onderzocht het poeder, dat niets anders was als *onzuiver rijstmeel* met *droppoeder*. Beide waren te zamen wel voor één of twee kwartjes te leveren en de instrumentjes zou men ook voor een halve gulden wel kunnen laten maken, zoodat elke doove, die zich liet overhalen, voor zijn f 35.—, nog niet voor een waarde van f 1.— heeft ontvangen, behoudens de groote teleurstelling en ergernis toen het hem bleek, dat hij door de geheele bezending in het minst niets geholpen was.

Middel tegen dronkenschap van Reinoud Retzlaff. Dit wordt thans weder geadverteerd. Wie het bestelt ontvangt eenige gedrukte aanbevelingen en een weinig geel poeder, waarvoor hij, met de vracht, ongeveer 8 gulden moet betalen. Dit geld kan gerust als weggeworpen beschouwd worden.

Volgens vroegere onderzoekingen is namelijk bekend dat *Retzlaff* voor dat geld niets anders afzendt dan een bittermakend poeder, dat gebleken is *poeder van gentiaanwortel* te zijn. Van dat poeder moet nu en dan iets genomen worden en daarbij moet men zich weken lang van het gebruik van sterken drank onthouden. Als de „patient” dat lang genoeg volhoudt, dan heet het dat hij genezen is en geen drank weer lust!

Wie het beproeven wil, kan het doen, maar dan raden wij hem of zijn familieleden een min kostbaren weg te volgen. Want dat *gentiaanpoeder* is gemakkelijk in alle apotheken te verkrijgen.

Voor enkele stuivers heeft men genoeg om dagen achtereen, telkens als men trek naar sterken drank krijgt, in de plaats daarvan een theelepeltje vol in water of melk te gebruiken. En inderdaad, als iemand dit een jaar of langer volhoudt, dan zal hij en zijn familie vooreerst al gedurende dat jaar het genoeg gesmaakt hebben dat een matige levenswijze meebrengt, maar verder is het inderdaad zeer wel mogelijk, dat hij dan voor goed van den drank af is. Dat gelukkige resultaat is dan echter — men begrijpt het — niet te danken aan het *gentiaanpoeder*, maar aan het overblijfsel van geestkracht dat de dronkaard nog behouden had, en waardoor hij, bij een sterken goeden wil, in staat was den borrel te laten staan.

Men behoeft dus zooveel omslag niet te maken om van dronkenschap genezen te worden. Als men die eerste les, waarmede al de kwakzalvers hun raadgeving aanvangen, om n.l. gedurende vrij langen tijd geen drank te drinken, wil opvolgen, behoeft de genezing niemand een cent te kosten. Een dronkaard, wien het ernst was om een einde te maken aan zijn verfoeilijke hartstocht, gaven wij den raad zoo dikwijls hij trek kreeg naar drank, zuiver water te drinken, zooveel hij maar kon. De man deed het, een, twee tot drie groote glazen water sloeg hij soms achtereen naar binnen in volle vertrouwen op onze geneeswijze. Hij hield het weken lang vol en is nog heden, jaren er na, „vrij van drank.”

Zoo kan het natuurlijk ook wel eens gaan met iemand, die in plaats van water, melk met *gentiaanpoeder* gebruikt, doch een bijzondere werking heeft dat poeder niet.

Antimiasmatiek van Koene. Ofschoon de Brusselsche kwakzalver *KOENE* weinig of niet in Nederlandsche bladen adverteert, is zijn middel in ons land nog al verspreid. Dit komt door het brochure'tje dat hij heeft uitgegeven en waarmee hij de eenvoudige geloovigen lokt door het portret van den vorigen paus, *Pius IX*, dat hij daarop heeft afgedrukt, en de mededeelingen van kardinalen, bisschoppen en religieusen die zijn waar heeten aan te bevelen.

Die waar, het zoogenaamde *antimiasmatiek*, noemt hij een *verzuiverend, spijsverterend en versterkend water*, dat de talrijke ongesteldheden voorbehoed en geneest, die beginnen met eene vermindering van eetlust en alle ziekten die voortspruiten uit een onvoldoende spijsvertering, en tot deze ziekten rekent *KOENE* dan ongeveer alle, tot vallende ziekte, tering en zelfs „doodelijke intermitterende koorts” toe. Natuurlijk wordt dat wonderbare water als een verbazende ontdekking uitgekregen, die door mijnheer *KOENE* tot heil der menschheid is gedaan. Het scheikundig onderzoek van den heer *J. VAN RIEL*, militair apotheker te Bergen op Zoom, heeft echter aangetoond, dat dit zoogenaamde *antimiasmatiek* niets anders is als wat in de geneeskunde onder den naam *Liquor Stypticus* bekend is, eene oplossing van *ijzerchloride*. Het is echter slechts half zoo sterk als het in de apotheek gebruikelijke en bovendien slecht bereid en daardoor onzuiver.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 966.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het indirecte nadeel.

Berichten: Weer een proces Enuma. — Mededeelingen van de Gezondheids-Commissie te Karlsruhe.

Grootere artikelen: Van welk hout men kwakzalvers snijdt. — Valsche reclame voor Anna Csillag. — Nederland alleen doet niets. — Glyco Thimique Bayard. — Slechte raadgevers. — Uit de oude doos.

Correspondentie. Herhaalde waarschuwingen: Zwitsersche pillen. — Anti-epileptique van Uten.

Het indirecte nadeel.

De Arnhemsche Courant van 4 Januari j.l., bevatte het volgende bericht:

„Een treurig geval van bloedvergiftiging heeft te Schiedam plaats gehad. Door het opensteken van een blaar aan de pink der rechterhand met een naald, waaraan een draad saaiet was bevestigd, werd bij P. van Wieringen, wonende aan de Adrianastraat, bloedvergiftiging veroorzaakt. Van Wieringen had den draad saaiet in de geopende blaar gelaten en schijnt met het opensteken der blaar tevens een bloedaar geopend te hebben. Toen kort daarna de rechterhand en daarna de geheele arm waren opgezwollen, begaf van Wieringen zich naar een geneesheer, die hem raadde, naar het Ziekenhuis te gaan. Aan dezen raad heeft de man geen gevolg gegeven; hij geloofde dat de „papvrouw” hem wel van het ongemak zou afhelfen. Het treurig gevolg was echter, dat van Wieringen Vrijdag is overleden.”

Een treurig geval, zegt de Arnhemmer en niet alleen wij zeggen dit gaarne na, maar ook het gansche publiek zal dit beamen en elke courant dankbaar zijn, die door het bekendmaken van dergelijke gevallen, haar waarschuwende stem doet hooren. Doch datzelfde publiek zegt er niets van, wanneer dezelfde courant, waarin de waarschuwing is opgenomen, soms een enkele bladzijde verder een of meer kwakzalvers-advertentiën bevat, waarin den raad wordt gegeven evenzoo of nog erger te handelen dan de ongelukkige van Wieringen heeft gedaan.

Dit komt omdat het publiek dikwijls tegenover kwakzalverszaken blind is, hetzij uit onwetendheid, hetzij, 't is helaas waar, omdat het niet zien wil. Een poging om de personen, tot de laatste categorie behorende, te overtuigen is nutteloos werk; wij willen dus alleen trachten de welwillenden de oogen te openen.

Inderdaad toch bevat elke kwakzalvers-advertentie, min of meer bedekt, de raadgeving in zich: ga niet naar een bevoegd geneesheer en, zijt gij er „ongelukkig” reeds geweest, volg dan zijn raad niet op, maar aanvaard de hulp, die in deze advertentie zoo welwillend wordt aangeboden. Die hulp is in alle opzichten voldoende; een onderzoek naar den aard der ziekte is onnoodig, want het komt er niet op aan wat u scheelt — het geneesmiddel is

goed; een bezoek van of bij den geneesheer wordt u bespaard en — ten slotte — de radicale geneezing volgt (dit belooft de bevoegde geneesheer u niet) al duurt dit in sommige gevallen wat langer dan den levensduur van den patiënt.

In 't vorig no., ja in alle vorige nummers, is er op gewezen en, zoolang 't bestaan van ons blad nog noodzakelijk is, zal het in elk volgend nummer op nieuw worden betoogd, dat er niets dan onheil van die advertentiën te verwachten is; dat zij slechts zijn ingericht om het publiek te benadeelen ten voordeele van een enkel persoon en zijn handlangers.

Op den aard van het nadeel is ook onophoudelijk de aandacht gevestigd en menigeen is reeds (wij mogen veronderstellen ook door ons toedoen) overtuigd van de directe nadeelen, die de kwakzalvers der leidende menschheid ten opzichte van gezondheid en beurs berokkenen.

Minder overtuigd is men — naar wij meenen — van het indirecte nadeel, dat de kwakzalvers teweeg brengen, ofschoon dit kwaad niet bij het eerste ten achter staat.

Als dit indirect nadeel beschouwen wij het treurige verschijnsel, dat het vertrouwen op de middelen van den kwakzalver oorzaak is, dat, in veel gevallen, geneeskundige hulp niet of niet bij tijds wordt ingeroepen. Vooral dit laatste komt het meest voor; want is men eenmaal door den kwakzalver of nog liever door de kwakzalvers verknoeid, dan wenscht men nog dat de bevoegde geneesheer het broddelwerk weer opknappe, maar dan is het meestal te laat.

Talrijk zijn de voorbeelden, in dit blad en in de vroegere werken van de heeren BRUINSMA opgenomen, die dit beweren staven en gaarne hadden wij die hier nog eens ter waarschuwing vermeld maar de ruimte van dit blad, ja zelfs van meerdere bladen, zou daardoor geheel worden ingenomen. Trouwens, wij zijn overtuigd, dat die voorbeelden een zeer onvolmaakt beeld van de werkelijkheid geven, omdat de meeste gevallen wel door den lijder of zijn familie zullen worden verzwegen, uit schaamte over hun misplaatste lichtgeloovigheid. Opmerkelijk is het — 't zij hier terloops aangemerkt — hoe vele menschen zich in 't algemeen over het gebruik van kwakzalversmiddelen schamen, hoe zij zich die middelen slechts in 't geheim verschaffen en zelfs ontkennen, dat zij daartoe hun toevlucht nemen. Het schijnt dat de verbruikers zelf weten, dat zij iets doen, wat zoo niet behoorde te zijn, iets, waarvoor zij zich hebben te schamen.

Laat ons echter tot de zaak zelf, het indirecte nadeel, terug keeren; ook zonder voorbeelden, is het gevaar duidelijk. Er zijn een groot aantal

kwalen die gemakkelijk kunnen genezen worden wanneer men, zooals men dit noemt, er spoedig bij is doch die, bij verwaarloozing, de ergste gevolgen na zich kunnen slepen.

Onder die kwalen bekleedt de zoogenaamde verkoudheid een eerste plaats. Nu, het is bekend, gevoelt bijna ieder zich in staat in dit geval den aard van de ziekte juist te herkennen en, uit de in overvloed aangeboden geneesmiddelen, zelf somwijlen met fraaie prentjes en mooie samenspraken geïllustreerd, wordt er een — soms meer — gekozen. Niemand zal nu zeggen, dat de patient daardoor zijn toestand steeds verergert, dat zou dwaasheid zijn, want, in talrijke gevallen zal de ziekte van zelf genezen, zonder of in weerwil van de gebruikte kwakzalversmiddelen. Maar niet ieder is zoo gelukkig; de kwaal verergert, de zieke slikt steeds meer en meer van de heilbrengende kwakzalversmiddelen, probeert op raad van goede vrienden een tweede, een derde (meestal evenmin iets waard als het eerste) en komt eindelijk bij den geneesheer terecht, wien hij nog dikwijls niets mededeelt van de reeds genomen maatregelen. De geneesheer, die den lijder in 't begin geholpen zou kunnen hebben, somwijlen alleen door aanbeveling van een doelmatige levenswijze, (geneesmiddelen zijn menigmaal onnoodig) is thans niet meer in staat die hulp te verleenen, te meer nog, als hij staat voor een raadsel, waarvan hem de sleutel niet in handen wordt gegeven. Of deze schildering waar is? Menig geneesheer zal kunnen getuigen hoe het gebruik van teer, teer en nog eens teer, in den vorm van allerhande pastilles, een toestand, als de geschilderde, heeft in het leven geroepen.

En zooals het met verkoudheid gaat, zoo gaat het ook met rheumatische aandoeningen, waarvan iedereen (?) de diagnose kan vaststellen en zoo gaat het vooral bij uitwendige gebreken, bij verzweringen, verkneuzingen enz., die zoo gemakkelijk (?) in hun waren toestand kunnen worden waargenomen.

Hoevele kreupelen, waarvoor herstel zeker mogelijk was, danken niet hun gebrek aan de goede raadgevingen van vrienden en kennissen en aan de kostbare hulp van kwakzalvers? Inderdaad het nadeel dat de kwakzalvers indirect berokkenen, is niet de geringste schurkerij, die zij op hun geweten hebben.

Ten slotte een enkel woord, min of meer in verband met het bovenstaande. Ook dit artikeltje zal wel opnieuw de vriendschappelijke ontboezeming uitlokken, dat het geschreven is ter aanprijzing van geen andere hulp dan van de bevoegde geneesheeren — dus in hun belang. Wij laten de beschuldiging voor wat ze is en zullen ons daarop niet verdedigen; slechts wenschen wij mee te deelen,

dat dergelijke beschuldiging ons geen vrees aanjaagt en wij geen oogenblik zullen aarzelen in 't vervolg die zaken, op onze wijze, te blijven behandelen, welke noodzakelijk zijn voor ons eenig doel: de bestrijding van de kwakzalverij met geneesmiddelen.

Berichten.

Weer een proces Enuma. Dezelfde zaak, die de veroordeeling van de vorige redactie van dit maandblad ten gevolge had en die oorzaak is geweest van de thans bestaande regeling, heeft in 't begin dezer maand den Hoogen Raad bezig gehouden. Ofschoon niet rechtstreeks in verband staande met den gewonen inhoud van ons maandblad, laten wij toch, uit belangstelling in den persoon van Enuma en in zijne handelingen, het onderstaande, overgenomen uit de *N. Rott. Ct.* van 5 Januari j.l., hier volgen:

In de zitting van den Hoogen Raad werd behandeld de zaak van Barend Haitzema Enuma, die zich in cassatie had voorzien tegen een arrest van het Hof te Amsterdam, waarbij hem eene vordering tegen de naamlooze vennootschap de *Kleine Courant*, genaamd *Het Nieuws van den Dag* werd ontzegd.

De zaak betrof eene advertentie, waarbij Enuma eene dienstbode vroeg, eene korte beschrijving van de verlangde persoon gaf en toezending van portret verzocht.

Het *N. v. d. D.* gaf daarvan een bericht, dat door verscheidene andere couranten werd overgenomen, waarop E. eene civiele actie instelde zoowel tegen het *N. v. d. D.* als tegen de andere bladen, bewerende dat het bericht schadelijk zou zijn voor zijn eer en goeden naam.

Mr. Ph. A. Haas, advocaat te Amsterdam, trad op voor den eischer in cassatie. Hij beweerde dat het *Nieuws* Enuma had voorgesteld als een bedrieger, die door slinksche handelingen zich in het bezit wilde stellen van vrouwenportretten. Door den desbetreffenden boekhandelaar werden pl. m. 600 portretten aan de politie afgegeven, die ze later weer aan Enuma teruggaf. Er waren in de onderscheidene door Enuma gevoerde processen verschillende uitspraken gevallen, en dringend noodzakelijk was nu eene beslissing van den Hoogen Raad.

In Amsterdam vond Enuma geen genade; men meende, dat de bedoeling om te lasteren niet bestond, omdat, wat aangaat het *N. v. d. D.*, het bericht zou zijn geïnspireerd door de politie.

Ondanks hof en rechtbank het bestaan van laster en de bepaalde aansprakelijkheid hadden aangenomen, werd de eisch afgewezen, omdat de bedoeling om te lasteren niet bestond.

De verschillende rechtskundige gronden waarmee pleiter de voorziening in cassatie toelichte, alsmede de bestrijding daarvan door Mr. Vlieland Hein, laten wij hier achterwege; alleen vermelden wij, dat op 13 Januari het O. M. bij uitvoerige conclusie geconcludeerd heeft tot verwerping van de voorziening in cassatie.

De plaatselijke gezondheids-commissie te *Karlsruhe* gaat met ioffelijken ijver voort tegen de kwakzalverij en hare middelen te waarschuwen. Ten eersten vestigt zij de aandacht op een zich noemenden *PARLAGHY* die onder de Firma: *„Hygiea-Officin Breslau”* middelen tegen maaglijden zoekt aan den man te brengen. De middelen bestaan uit een poeder, een soort van thee en een elixer. Het poeder blijkt een mengsel te zijn van Magisterium Bismuthi, wijnsteen en dubbel koolzure soda; de thee is samengesteld uit seenebladen, vlierbloemen, venkel- en anjzsaad (vrijwel overeenkomende met de St. Germain-thee, in ieder apotheek verkrijgbaar) en het elixer bevat tinctuur van oranjeappelen, tinctuur van absinth en kina-tinctuur, met suikerstroop zoetgemaakt. De genoemde middelen zijn, volgens de gezondheidscommissie, noch afzonderlijk noch te zamen, in staat maaglijden in 't algemeen te genezen.

Verder waarschuwt de Commissie tegen een zekeren homoeopaat Dr. ERNST, die door middel van een boek: *„Die Selbsthilfe”* op de bekende wijze, geneesmiddelen tegen zenuwachtigheid, hartklopping, enz. aanbeveelt. Twee van die middelen, een poeder en pillen, werden onderzocht; het poeder bestond uit melksuiker en de pillen waren de bekende suikerkorreltjes (Streukügelchen) die uit niets anders dan suiker vervaardigd worden. De beide middelen kosten hoogstens 30 Pfg. (18 ct.) de kwakzalver stelt zich met het geringe bedrag van 41 Mk. 37 Pfg. (ongeveer f24.80) tevreden.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht vestigen wij er de aandacht op, dat de genoemde *PARLAGHY* zijn talrijke schandelijke praktijken ook uitoefent onder de namen: PROF. ALBERT, DR. SYLVIVS BOAS, DR. BELA en DR. BELA *PARLAGHY*. Men zie het Maandblad van April 1885.

Van welk hout men kwakzalvers snijdt.

Kwakzalverij en kwakzalverij zijn twee. Gelukkig ligt het in de natuur van de meeste menschen om een poging te doen tot helpen, wanneer zij ziekte

of ongeluk voor zich zien. De meeste onzinnige raadgevingen moeten daarbij niet zelden dienst doen, evenals zoogenaamde huismiddelen, somwijlen op zich zelf reeds verkeerd of vaker nog schadelijk, omdat zij zich in de plaats dringen van betere hulp.

Hen te waarschuwen, die wat al te gretig met deze hunne welgemeende, maar onbekookte hulp bij allerlei ziekten, kwalen en gebreken te voorschijn treden, heeft zeer zeker eene nuttige zijde; die personen daarom van kwakzalverij te beschuldigen, zal niemand billijken.

Reeds verder echter gaan zij, die wel is waar ook meestal nog ter goeder trouw het een of ander middelje met hardnekkigheid, overal waar zij er slechts een kans voor zien, trachten aan te wenden, somwijlen zelfs nog op eigen kosten, om zich met een schijn van wetenschappelijkheid of geheimzinnige voornaamheid te omringen.

Met opzet versmaden zij iedere voorlichting, die hun een beter inzicht kan doen verkrijgen en schuwen proefnemingen en openbaarheid. Waarschijnlijk zal elk het goed vinden zulke personen van tijd tot tijd te wijzen op het lakenswaardige niet alleen hunner handelwijze, maar ook, dat zij een enkele maal gevoelig de schaduwzijden van hun optreden ondervinden. 't Zou echter waarlijk niet noodig geweest zijn ter bestrijding hunner kwakzalverij eene Vereeniging op te richten.

Daarvoor bestond eene geheel andere reden. Wij hebben het oog op een klasse van menschen, die zich het exploiteeren van zieken tot winstgevend bedijf hebben gekozen. De meesten hunner zijn weinig nauwgezet in de keuze der middelen, die zij te baat nemen; zij zelf, zoowel als hunne zoogenaamde geneesmiddelen, missen alle innerlijke waarde. Het volk tegen hun en hunne praktijken te waarschuwen is het doel der Vereeniging tegen de Kwakzalverij. Onder de verschillende wegen, waarlangs dit doel kan worden bevorderd, behoort ook: aan te wijzen wie zooda de bovenaangewezen personen zijn; dat het niet zijn weldoeners der menschheid, waarvoor zij zich uitgeven in hunne geschriften, geene wetenschappelijke manen, zooals zij aan eenvoudige lieden willen doen gelooven, dat vaak hunne namen en titels beide even valsch zijn en zij reeds op allerlei ander gebied soms hun fortuin hebben beproefd en gewoon zijn zich een bestaan te verwerven door leugen en bedrog.

Door zulk een schildering geleerd, zal het volk eerder weerhouden worden om geloof te hechten aan de klakkelooze beweringen der geneesmiddelenkramers; het zal gevoelen, dat zulke personen althans datgene niet kunnen volbrengen, hetgeen zij beloven.

Hierop is reeds meermalen gewezen; in het Maandblad van November 1881, werd, nadat in een vorig nummer *ENUMA*'s rheumatiekmiddel onder handen was genomen en op andere handelingen zijnerzijds de aandacht was gevestigd, het volgende geschreven:

Fraai gezelschap.

Niet alleen *wat* de geheimmiddelen zijn, maar ook *wie* de zoogenaamde uitvinders of eerste verspreiders zijn, werpt dikwijls een eigenaardig licht op deze industrie.

Wij hebben reeds aangetoond hoe het meestal personen zijn zonder of met zeer gebrekkige wetenschappelijke vorming, die zich met dezen handel afgeven, en bovendien van welk gehalte; wij zagen het in het vorige nummer.

Dat de daar behandelde *ENUMA* niet alleen staat, bewijzen het vijftal volgende nieuwe voorbeelden; allen betreffende personen, die ook in ons land adverteeren.

A. NIESKE, te Dresden, die het *Menyl*, middel tegen roode neuzen, in den handel brengt, is een gewezen kapper en redacteur van een postzegel-krant. Volgens schrijven van 't Gemeentebestuur van Dresden aan den Burgemeester van Karlsruhe, gedagteekend van 21 Juni 1880, bevond hij zich toen in arrest wegens *bedrog*.

C. PINGEL te Goettingen, de z.g. uitvinder van het *Benediktijner-Doppelkrauter-Maagbitter* is eigenlijk van beroep tapper en werd, volgens rapport van 't politie-bureau daar ter plaatse, gestraft: wegens verkoop van bedorven brood, wegens overtreding der verordening betreffende het onderzoek op trichinen, wegens bedreiging en schieten met een revolver enz.

R. RETZLAFF te Dresden, debitant van een *middel tegen dronkenschap*, was vroeger commissionair te Guben en had geen al te beste reputatie, terwijl hij zich weinig nauwgezet betoonde in de keuze der middelen om zijn doel te bereiken. Hij was eigenaar van een beenderen-molen, die, na zijn vertrek, onder vrij geheimzinnige omstandigheden is afgebrand. Op 1 Mei 1873 werd hij wegens *bedrog*, tot een jaar tuchthuisstraf veroordeeld. (Opgaaf van 't politie-bureau te Guben, 16 Febr. 1880).

LIEBIG, uitvinder van 't *Kumys-extract*, is een koopman te Berlijn, die niets met den beroemden scheikundige van dien naam te maken heeft. Hij werd, volgens mededeeling van den hoofd-commissaris van politie te Berlijn, tot negen maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens *bedrog*.

A. GRONE, vroeger te Ahaus in Westfalen thans te Münster, tracht de lichtgeloovigen af te zetten, door zijn *genezing van doofheid*, de bedriegelijkheid, waarvan wij reeds vroeger in 't licht hebben gesteld en door een *middel tegen dronkenschap*. Volgens schrijven aan ons van den Burgemeester van Ahaus den 23 Oct. j.l., is het een door en door gemeen sujet, die twee jaren tuchthuisstraf heeft ondergaan wegens *misdriven tegen de zedelijkheid*.

Als men zulke mededeelingen leest, staat men verwonderd hoe personen, die op den naam van eerlijk en fatsoenlijk prijs stellen, zich niet schamen om zich rechtstreeks of zijdelings met zulk gezelschap in te laten.

Sedert dien tijd waren wij in de gelegenheid deze lijst aanmerkelijk te vergrooten door geregeld inlichtingen in te winnen en in het Maandblad bekend te maken betreffende oude en nieuwe kwakzalvers en hunne helpers.

Onze handelwijze liep in dezen volkomen parallel met die, welke als de meest doelmatige is aangenomen door de autoriteiten in Duitschland, die zich in den laatsten tijd, vooral op aansporing van Ministerieele zijde, met de bestrijding der kwakzalverij bezig houden.

Telkens wanneer door een gezondheidsraad een waarschuwing tot het publiek wordt gericht, betreffende een geheimmiddel, volgt het een en ander omtrent den persoon, door wien het in den handel gebracht of geadverteerd wordt, omtrent zijn ontwikkeling en zijn maatschappelijken stand, zijn vroegeren loopbaan, zijn vroegere aanraking met de politie, mogelijke veroordeeling enz.

Wij erkennen gaarne dat daar, waar, zooals hier te lande, de autoriteiten helaas zwijgen, het *rechtens* misschien niet aan een particuliere Vereeniging mag veroorloofd worden haar taak over te nemen en op dezelfde manier te waarschuwen, ook al staan goede trouw en goed inzicht boven bedenkking.

Maar wij vragen, op welke wijze moet dan bij de bestrijding van de kwakzalverij, dat deel der wapenen verkregen worden, dat wij zoo zeer noodig hebben en van welks gebruik somwijlen de beslissing van den strijd, ten onze gunste, afhankelijk kan zijn?

Hoe lang zal het nog duren vóór het voorbeeld van Duitschland door Nederland gevolgd wordt?

Valsche reclame van Anna Csillag's haarmiddel.

* Toen onze regeering, een paar jaren geleden, wijzigingen op de bestaande geneeskundige wetten indiende, stelde zij o. a. voor den verkoop vrij te laten van eenige z.g. geheime middelen van onschadelijken aard en wenschte daartoe een lijst van zulke middelen volgens de wet vast te stellen. Met allen ernst hebben wij (Mei 1886) toen gewezen op het bedenkelijke van zulk een bepaling, omdat het de kwade praktijken der kwakzalvers in de hand zou werken, die zeker niet in gebreke zouden blijven om uit zulk een officiële getuigenis, dat het een of ander door hen verkochte middel van onschadelijken aard was, een reclame te slaan voor hun negotie. Op enkele voorbeelden uit het buitenland hebben wij toen de aandacht gevestigd.

Een nieuw bewijs voor ons beweren komt ons thans onder de oogen. In geheel het bestuur der Oostenrijksche regeering is het niet geoorloofd in den gewonen handel z.g. geneesmiddelen te verkoopen, tot welker samenstelling sommige, met name genoemde, min of meer sterk werkende stoffen gediend hebben. Om te onderkennen of het een

of andere nieuwe middel een of meer dezer verboden zelfstandigheden bevat moet het natuurlijk van regeeringswege onderzocht worden; levert dit onderzoek een negatief resultaat op, dan treedt, zooals vanzelf spreekt, het verbod van verkoop niet in werking.

In het vorig nummer spraken wij van een nieuw z.g. haarmiddel, dat uit Hongarije afkomstig, door allerlei reclames wordt aangeprezen, ook in ons land. Met veel ophef wordt daarbij gewezen op dit onderzoek van wege het Oostenrijksch gouvernement verricht en daarbij wordt het voorgeteld, alsof dit iets bijzonders ware en een bewijs van goedkeuring en aanbeveling. Ieder begrijpt, dat dit in geen enkel opzicht het geval is; het Koninkl. Hongaarsch scheikundig proefstation te Budapest, waar het bewuste onderzoek werd verricht, heeft echter ten overvloede gemeend, met kracht te moeten opkomen tegen deze onzinnige bewering en het volgende in verschillende bladen, o. a. ook in het zeer veel gelezen *Berl. Klin. Wochenschrift* laten bekend maken; 't is trouwers slechts één voorbeeld uit velen.

Het bestuur van deze inrichting heeft van onderscheidene zijden vernomen, dat in het „Berliner Tageblatt” en in andere nieuwsbladen sedert eenigen tijd, een advertentie van een haargroei-middel is opgenomen, waarbij wordt gewezen op eene zoo genaamde aanbeveling door het genoemde proefstation.

Hoewel het bestuur dezer inrichting alle middelen zal aangrijpen, die de wet aan de hand doet om aan deze onhebbelijkheid paal en perk te stellen, acht zij het bovendien wenschelijk uwe redactie te verzoeken tot het opnemen van de verklaring, dat het genoemde haargroei-middel van Anna Csillag door ons nooit is aanbevolen, doch dat het voor ettelijke jaren door ons is onderzocht op schadelijke bestanddeelen, een onderzoek waartoe ons station volgens de statuten verplicht is.

Men heeft hier dus te doen met een schaamteloos misbruik maken van onzen naam, met de bedoeling het publiek te bedriegen.”

De Voorzitter van het Koninklijk
Rijksproefstation,

(get.) Prof. Dr. LEO LIEBERMANN.

Budapest, 24 Nov. 1888.

Nederland alleen doet niets.

* Met dezen uitroep eindigden wij eenige maanden geleden een artikel, waarin door ons werd uiteengezet, wat vooral in den laatsten tijd in verschillende landen om ons heen werd beproefd om aan de toeneemende zwendelarij met geheimmiddelen paal en perk te stellen en hoe somwijlen oude en schijnbaar verouderde wetten en bepalingen door de rechterlijke autoriteiten werden te voorschijn gehaald en toegepast. Een nieuw bewijs voor dit laatste vinden wij in het volgende bericht, overgenomen uit het *N. v. d. D.* van 17 Januari j.l.

De redacteuren der te Kleef verschijnende weekbladen *Clevische Volksfreund* en *das Kreisblatt*, de heeren Heinrichs en Startz, zijn door het *Schöffengericht* te Kleef, veroordeeld tot betaling van geldboeten, de 1e van 60 mark, de 2e van 40 mark, wegens het plaatsen van advertentiën, waarbij ten verkoop werden aangeboden: *Zwitsersche pillen van Brandt*, *Sodener mineraalpastilles* en *Pain-expeller*, alle geheimmiddelen, welke ook in ons land overbekend zijn.

De veroordeeling geschiedde op grond van eene oude Fransche wet van den 21 Germinal (Maart) XIe jaar (1802), in verband met de wet van 29 Pluvisse XIIIe jaar (1804). De uitstekende verdediging van den advocaat Hoffmans kon het *Schöffengericht* niet bewegen een vrijsprekend vonnis te vellen. De heer Heinrichs komt van dit vonnis in hooger beroep.

De eerstgenoemde wet bevat het volgende:

Art 36. Tout debit au poids médicinal, toute distribution de drogues et préparations médicamenteuses sur des théâtres ou étalages, dans les places publiques, foires et marchés, toute annonce et affiche imprimée qui indiquerait des remèdes secrets, sous quelque dénomination qu'ils soient présentés, sont sévèrement prohibés. Les individus qui se rendraient coupables de ce délit seront poursuivis par mesure de police correctionnelle, et punis conformément à l'article 183 et suivans du code des délits et des peines.

Deze strafbepaling wordt nader toegelicht door de andere hierboven aangeduide wet, waar gezegd wordt dat de straf zal bedragen:

une amende de vingt-cinq à six cents francs; et en outre, en cas de récidive, d'une détention de trois jours au moins et de dix au plus.

't Is zeker vrij zonderling, dat deze Fransche wetten in Duitschland worden toegepast en kan alleen daardoor verklaard worden, dat zij in de vroegere Rijnprovinciën van kracht waren en door de nieuwe Duitse wetgeving niet uitdrukkelijk zijn opgeheven.

In Frankrijk zelf zijn deze bepalingen weliswaar evenmin buiten werking gesteld, doch haar kracht is zoo goed als geheel opgeheven door een decreet van 25 Prairial an XIII, waarbij vrijstelling is verleend van het verbod in bovenaangehaald artikel 36, onder meer ook voor die middelen, welke ter onderzoek aan het gouvernement zijn aangeboden en waarvan deze den verkoop zal hebben toegelaten, ook al wordt de samenstelling der middelen geheim gehouden.

Voor de hierboven genoemde middelen is dit, voor zoover wij weten, niet geschied, vandaar dat de aankondiging waarschijnlijk op dezelfde wijze in Frankrijk zou kunnen verboden worden; het is echter reeds herhaaldelijk gebleken, dat de redactie van de toepasselijke wetsartikelen genoeg dubbelzinnigheden insluit om bijna altijd tot vrijpraak te leiden. Dit neemt niet weg, dat, zooals wij zeiden, elders bij de autoriteiten een streven aanwezig is om de kwakzalverij met geheimmiddelen tegen te gaan, zoo geheel in strijd met hetgeen in Nederland geschiedt.

't Lijdt b.v. geen twijfel of de geneeskundige wetten bij ons te lande kunnen, weliswaar niet het adverteeren, maar den verkoop van zeer vele kwakzalverijen op honderden plaatsen in ons land tegen gaan, indien de autoriteiten slechts bezielde waren met denzelfden ijver en goeden wil als hunne ambtgenooten in het buitenland. Bijna vijf en twintig jaren lang beschouwen zij echter de meest duidelijke bepalingen omtrent den verkoop van met name genoemde geneesmiddelen als een doode letter en waar de kracht der omstandigheden of de aandrang van buiten een enkele maal tot toepassing der wet en vervolging dringt, bestaat er een wedijver bij de rechterlijke macht om de laagst mogelijke boete, liefst 50 cents, toe passen, ten einde toch vooral te doen uitkomen, dat zij niet dan uit nood gedrongen deze wetsovertredingen straft.

Glyco Thymique Bayard, bereid door Hyon,

is de naam van een ook in ons land geadverteerd middel, dat met vele andere aanbevolen wordt in een boekje, zooals vele kwakzalvers aan hunne middeltjes toevoegen.

Op de gewone wijze wordt ook hier gewag gemaakt van de „grondige studie en de vele proefnemingen en onderzoekingen”, die tot de ontdekking leidden van een extract, dat voor alles goed heet te zijn, natuurlijk echter het best is voor de beurs van den „ontdekker”. Dat buitengewone mengsel kreeg den naam van Extrait Thymique Bayard. In het boekje, gevoegd bij den met bovengenoemd middel, gevulden flacon, volgt op de beschrijving van de ontdekking de volgende zinsnede, die dient om de goed geloovigen zoo veel mogelijk zand in de oogen te strooien:

„Zonder het gebied der geneeskunde te willen betreden, dat aan den geneesheer moet overgelaten worden, dien men altijd moet laten roepen als men ziek is, geloof ik hier eenige noodige aanwijzingen te kunnen doen, om een goed gebruik (van het extract) te maken.”

Dat is eerlijk, niet waar? Allemaal schijn, want dadelijk daarop volgen de gebruiksaanwijzingen van de verschillende geneesmiddelen, die met dit extract gemaakt heeten te zijn, met de vermelding der ontelbare aandoeningen, waarbij zij onfeilbaar werken.

Twintig gram op één eetlepel van het extract in gekookt-hebbend of gedistilleerd water gebracht, in een flesch gegoten en geschud, ziedaar Nederlanders het beroemde, onovertreffbare, hygienische, anti-epidemische, anti-putride, anti-septische, desinfecteerende, oplossende en parasietendoodende

mengsel. Met bewondering staart gij op die woorden, vol geleerdheid en menschenliefde, en getroffen door die schoone woordenreeks grijpt gij in den zak, koopt en gebruikt het mengsel en bemerkt, dat de geleerde, proefnemende ontdekker nog één zaak vergat (?) te melden, en dat wel het voorname, namelijk dat het middel bij uitstek geschikt bleek u bij den neus te nemen. Het middel dat aan het hoofd van dit stukje genoemd is, wordt geroemd als het uitgangspunt voor de genezing van de tering terwijl het tevens zonder weerga heet te zijn bij besmettelijke ziekten, kwaadaardige ziekten en aandoeningen van de ademhalingsorganen, zooals kinkhoest, croup, keelziekte, klierziekte en nog eens tering.

Het jodium dat volgens den bereider in het mengsel voorkomt, is er volstrekt niet in. Ons lid, de heer L. VAN ITALLIE, apotheker te Harlingen, was zoo goed een scheikundig onderzoek van het middel in te stellen. Volgens dat onderzoek bestaat de inhoud van den flacon, welke ongeveer 175 gram bedraagt en een soortelijk gewicht heeft van 1,214, uit glycerine en suiker, waarbij wat oleum thymi of thymol gevoegd werd om er een reukje aan te geven. Nu, er is aan dit middeltje en aan het extract met al wat in het boekje staat, niet alleen een reukje, doch zelfs een luchtje. En dat mengseltje, dat wel niet meer waard is dan \pm 40 cents, kost u 2 fr. 25 de flacon. Twee of drie eielepeltjes per dag voor kinderen, drie eetlepels per dag voor volwassenen, zou genezing geven.

Is het noodig hier nog veel bij te voegen om te doen zien dat wij ook hier weder te doen hebben met een echt kwakzalversmiddel?

Wie gelooft dat eenige druppels van zulk een mengsel op een zakdoek hem of haar behoeden kan voor besmettelijke ziekten, als: diphtheritis, roodvonk, pokken, mazelen, typhus, kraamvrouwenkoorts, enz. of voor kwaadaardige koortsen in de koloniën, is om zijn verstandontwikkeling waarlijk niet te benijden. Maar gelooft men dat, zoo denkt de ontdekker, dan slikt men nog meer en ten slotte ook mijn aangesuikerde glycerine.

Wij laten hier nog een lijstje volgen van middeltjes, waaraan dezelfde waarde te hechten is. Met nadruk waarschuwen wij dus ook tegen:

Siroop anti-asthmatique à base d'Extrait thymique Bayard.

Siroop hygiénique et rafraîchissant „ „ Bayard.

Syrop anti-diabétique à l'Extrait thymique Bayard.

Liqueur sanitaire, hygiénique

et anti-putride „ „ „

Pastilles à l'Extrait „ „ „

Crème de Vaseline française „ „ „

Eau hygiénique à base d'Extrait thymique composé T. Bayard.

Slechte raadgevers.

* Onder dezen titel hebben wij in vroegere jaargangen van dit blad van tijd tot tijd zoogenaamde populair-wetenschappelijke geschriften besproken, die door de leetuur, die zij aanboden, veel meer kwaad dan goed moesten doen. Onder de werkjes in den laatsten tijd opgegeven in de lijsten van nieuw verschenen boeken, komt weder één zoodanig voor, dat uitermate geschikt is om allerlei wanbegrippen op geneeskundig gebied en kwakzalverij in de hand te werken, terwijl het ongetwijfeld aanlokt door zijn titel, namelijk: *de huisdocter, handboek voor iedereen, bevattende ruim 400 recepten van huismiddelen door J. Dekker*, uitgegeven te Lemmer bij W. Koopmans. 't Heet een tweede en nog wel veel verbeterde druk; van welk een aard de inhoud is bewijzen de volgende aanhalingen, hier en daar letterlijk overgeschreven:

80. *Stroo, kaf of splinter in de oogen.* Wrijf een stuk Brienlak op een wollen lap en houdt het dan tegen het oog, zoo zal het lak door zijne aantrekkingskracht het uittrekken.

99. *Om een doof mensch hoorende te maken.* Neem een half oort slangenvet, een half lood Venetiaansche terpentijn, voeg dit te zamen dat het is als olie, doet daar de patient een druppel warm van in de ooren

en laat hem zoo liggen dat het daarin rondvloeit en hij zal spoedig baat vinden.

224. *Beenbreuk.* Neem Tiekruid, (Sopia) klein gestoten en leg het pap of pleistersgewijze op de beenbreuk.

De onzinnigheid om aan te raden een beenbreuk door een pleister te genezen, is in dit geval niet zoo heel gevaarlijk, omdat de naam van het kruid, dat ter genezing wordt aangewezen, geheel onbekend is. Trouwens dat de uitgever, die het boekje uit de oude doos heeft overgedrukt, zelf niet weet wat hij moet zeggen, blijkt op iedere bladzijde; zooals:

65. *Voor spreekw.* Neem Diald en dikke van Tarmtain, van ieder gelijke deelen, en hiermede smeeren.

71. *Droogte der tong te verdrijven.* Neem zaad van vlooij-kruid, (Hijllium) enz.

87. *Zeere oogen of klierstof op de leden.* 10 cent Prinsentaatzalf enz.

195. *Bloedvinnen.* Men moet ze rijp maken, door een pleister van Pek of Rinse-Barst of Diacbijllium Cum Gummi enz.

Zulke boekjes zijn echter niet alleen slechte raadgevers, maar ook gevaarlijke; omdat, tusschen betrekkelijk zeer onschuldige voorschriften, middelen worden aangeraden van zeer werkzaam en vergiftigen aard.

Zoo wordt, om open wonden te genezen, poeder van *Spaansche vlieg* aangeraden, en voor andere ongesteldheden *jodium*, *jodetum kalie*, *kwikzalf*, *roode praecipitaat* enz.

Zelfs ontziet de domme samensteller zich niet om zijn lessen uit te deelen bij de meest hevige ziekten.

Zoo leest men bij 209. *Cholera.* Men geneest hem altijd door dadelijk te bed te gaan, een groote hoeveelheid vlierenthee te drinken enz.

Om *breuken te genezen* worden niet minder dan vijf onfeilbare zalven voorgeschreven en eveneens is slechts een zelfje noodig voor een *doorgeslagen ader*; wie er op vertrouwt bloedt natuurlijk dood of sterft te eeniger tijd aan een beklemde breuk.

Mazelen, roodvonk, pokken. Voor al deze ongesteldheden worden recepten gegeven, alsof de genezing de eenvoudigste zaak ter wereld was en 't is merkwaardig hoe verschillende, zeer uiteenlopende kwalen, volgens dezen „huisdocter” luisteren naar hetzelfde middel; zoo b. v. is volgens no. 351 voor *vallende ziekten* en volgens no. 364 voor *het graveel* niets zoo goed als een gedroogde en fijn-gestampte kippenmaag.

Voor *waanzin* heet het in no. 321, is het krachtigste middel het gieten met koud water op het hoofd; — 't zal geraden zijn den schrijver daarom zelf dagelijks een stortbad toe te dienen.

Een ding is nog het beste bij dit boekje; de kwakzalverij, die op iedere bladzijde te voorschijn treedt, verloochent zich niet in den prijs van het prulwerk. Het kost niet minder dan 90 cts., een prijs, die minstens twee derden te duur is, de inhoud buiten beschouwing latende; andere drukken van hetzelfde werkje, worden dan ook onder den naam van „den troost der armen” of een soortgelijken titel door rondloopers op het platteland door geheel Nederland verkocht voor een kwartje. 't Ware echter te wenschen, dat altijd de prijs zoo of nog hooger was; hoe minder eenvoudige lieden hun geld toch aan zulke nietswaardige dingen wegwerpen, hoe beter.

Elk zij thans gewaarschuwd.

Uit de oude doos.

Het *Friesch Volksblad* van 27 Januari jl., ons Maandblad en het doel der Vereeniging besprekende, deelt onder bovenstaanden titel het volgende (dat wij vrij uit het Friesch vertalen) mede:

„Dat van dezen strijd (tegen de kwakzalvers) ook kan gezegd worden, er is niets nieuw onder de zon, bleek ons, toen wij dezer dagen een oud Friesch boekje in handen kregen, dat in 1856 bij U. Proost te *Leeuwarden* is uitgegeven en als titel draagt: „Blauw-moandais krante” (Blauwe-maandags courant.)

Wie het boekje geschreven heeft, staat niet opgegeven, maar onder het opschrift: „advertenties” vinden wij de onderstaande staaltjes van bestrijding der kwakzalverij:

„De pillen en zalf van Holloway zijn verwonderlijk in

hun nawerkingen. Men leest geen courant waarin niet weder nieuwe en wonderdadige genezingen aan het licht komen. De sterkste stukken worden echter meestal in de doos gehouden.

Zoo kreeg professor Holloway laatstleden een brief uit Sydney op Nieuw-Holland in Australië, waarin hem het volgende werd bericht.

James Meacock heeft 25 jaar zonder neus rondgelopen, daar hij dezen, door veel in de avondlucht te wandelen, had verloren. Hij werd een man van geld en toog daarom naar alle dokters en professoren, om een nieuwen neus te krijgen. Niemand kon hem helpen. Ten laatste kreeg hij den inval een haan te dooden, zocht er een geschikt beentje uit, plakte daar vleesch overheen ten einde er het model van een neus aan te geven, lijnde er een stuk zeemleeren lap over en zette dat maaksel zóó op zijn gezicht. Den nieuwen neus bestreek hij zorgvuldig met Holloway's zalf, nam precies op tijd van de pillen in en na verloop van veertien dagen had hij van zijn eigengemaakten neus dezelfde diensten als ieder gezond mensch van zijn neus heeft, en niemand kon nu zien dat die man zijn gevel had gemist.

REVALENTA ARABICA.

Het verkoophuis te Amsterdam krijgt daar juist de tijding, dat een doode door de Revalenta weer levend is geworden. Dat is het grootste wonder, waarvan wij ooit hebben gehoord.

Een boerenarbeider aan de Pruisische grenzen had reeds langen tijd gesukkeld en kon nergens baat vinden. De man kon met geen mogelijkheid voedsel bij zich houden en werd op den langen duur zoo slap, dat hij handen noch voeten meer kon roeren.

Toen gaven ze zijn vrouw den raad revalenta voor hem te kopen. 't Mensch gaat er op uit, maar zie! voordat ze terug is, heeft de man het afgelegd. Er wordt een dokter bij gehaald, die verklaart dat de man een lijk is. 't Vrouwtje kon toch niet laten wat revalenta klaar te maken. Daar giet ze haar man een paar lepels vol van in de keel en, o, wonder! de revalenta schijnt gevoel in een dooden maag op te wekken. Zij neemt het op en begint te werken. De doode slaat de oogen weer op. 't Vrouwtje geeft hem nu twee lepels vol en . . . om kort te gaan, hij komt door de revalenta weer op de lappen. Tegenwoordig kan hij den zwaarsten kost verteren en eet hij tegen een slootgraver of polderjongen aan.

Men zorge vooral „echte revalenta” te krijgen, anders helpt het niet.

„Niet zoo mal bedacht, wel?”

Correspondentie.

Sedert de vorige opgave zijn als leden toegetreden:

F. Kortenhorst, Pastoor te Abcoude.

G. Oosterbaan, Arts te Aduard.

J. Amesz, te Amsterdam.

— Begin Januari heeft de Secretaris-penningmeester 2 postwissels uit Rotterdam ontvangen ter voldoening der contributie uit 1889. — Op een daarvan was zeer onduidelijk geschreven door wien het geld gezonden was, waarom de afzender verzocht wordt per briefkaart adres en naam op te geven, ten einde quitantie te kunnen ontvangen.

— Bij dit nummer verzenden wij aan de leden en geabonneerden postwissel-formulieren, met verzoek die te gebruiken voor het overmaken der contributie en abonnementsgelden; het gebruikmaken van dezen postwissel bespaart ons veel moeite en kosten.

Extra-bijdragen tot stijving der kas zullen zeer welkom zijn.

— Dr. J. P. L. te G. Over het middel van *Uten* vindt hij het noodige onder de herhaalde waarschuwingen.

— W. J. v. E. R. te M. Hoe gaarne wij ook aan onze leden en lezers de verlangde inlichtingen verschaffen, kunnen wij ons slechts bewegen op het gebied, dat door het doel onzer vereeniging is aangewezen. Dat doel beoogt geheel iets anders dan het optreden als geneeskundig lichaam of als raadgever in zake het gebruik van werkelijke geneesmiddelen. Wend u, in uw geval, tot een geneesheer.

— D. M. te L. Gij vergist u in de werkring onzer vereeniging; uw brief was beter ter plaatse bij de Redactie van het *Maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen*, Redacteur Dr. van Hamel Roos te Amsterdam. Wij strijden in ons blad alleen tegen de *kwakzalverij met geneesmiddelen* en daaraan hebben wij de handen zóó vol, dat wij den strijd tegen vervalsching van levensmiddelen enz. — hoe nuttig en noodig ook — gaarne aan anderen overlaten.

Verder brengen wij u in herinnering — wat wij reeds vroeger schreven — dat wij geen bureau van chemische onderzoekingen voor particulieren, tegen betaling, hebben. Wanneer wij kwakzalversmiddelen aantreffen of van anderen ontvangen en het onderzoek daarvan komt ons, in 't algemeen belang, nuttig voor, dan verzoeken wij een der leden van onze Vereeniging, dit onderzoek te verrichten en deelen, zoo noodig, den uitslag in dit maandblad mede. Zoo iets geschiedt dan altijd kosteloos.

— Dr. P. te 's G. De *Keatings Cough Lozenges* zijn, volgens opgave van Hager: Pastilles van 1,25 gram gewicht, vervaardigd uit een mengsel van 7,5 gram Lactucarium, 3,75 gram Ipecacuanha-poeder, 3 gram Scilla-poeder, 7,5 gram Extract.Liquirit. en 180 gram suiker, met tragacanth-slijm tot massa gebracht.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaff-

hausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbaazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zooveel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.”

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitserse pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway pillen, Urbanus- en Schreuders pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hamorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Fr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitserse pillen waren gebruikt, braken en diarrhee met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziektstoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitserse pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeijlijkst te verteeren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontaardingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Anti-épileptique van Uten. Dit middel wordt als geheimmiddel in den handel gebracht door zekeren J. Uten, apotheker te Luik. Door dezen, die echter geen geneesheer is, is een boekje uitgegeven „Over de Val-lende Ziekte en alle andere zenuwaandoeningen. Hare behandeling en radicale genezing door het anti-épileptisch middel van Uten.” Dit boekje dient uitsluitend als reclame-middel, het geeft een beschrijving der voor-naamste zenuwziekten, en de gebruiksaanwijzing van het geheimmiddel van Uten, waardoor, onder inachtneming van een bepaalde levenswijze, volkomen herstel kan verkregen worden, zooals de schrijver zelf beweert.

Alle gewoonlijk gebruikte geneesmiddelen bij zenuwziekten worden afgekeurd, waaronder ook het bekende *broomkalium*, wier gebruik, zooals de schrijver uitdrukkelijk te kennen geeft, hoegenaamd geen baat oplevert.

Nu tenminste mag ieder in het middel van dezen schrijver iets anders, zij 't ook niet veel bijzonders, verwachten; toch is dit niet het geval.

Het onderzoek van den heer L. VAN ITALIE heeft duidelijk aan 't licht gesteld, dat het middel van Uten bestaat uit een oplossing van ditzelfde *broomkalium*, door een groen kleurtje en een geur van amandelen voor den leek onkenbaar gemaakt, zooals tal van andere dergelijke mengsels, die men heeft getracht aan den man te brengen.

Wij herinneren hierbij nogmaals ter waarschuwing, dat precies dezelfde mystificatie met juist hetzelfde geneesmiddel plaats heeft in een ander *anti-épileptique*, dat wij vroeger (Maandbl. Maart 1884) bespraken, wier uiterlijk voorkomen ook gelijk is aan dat van Uten, doch dat door een anderen apotheker te Luik, zich noemde FIEVEZ, wordt in den handel gebracht en op gelijksoortige wijze aanbevolen.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 5.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veekens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 969.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Weer eens de advertentiën en de nieuwsbladen.

Berichten: Mededeeling van de gezondheids-commissie te Karlsruhe. — Veroordeeling wegens bedrog en kwakzalverij.

Grootere artikelen: „Ziekentroost” en Lieber's middelen. — Sprekende feiten. — In 20 jaren geen verandering. — Geen malaise in den kwakzalvers handel. — Hygiea Sanatorium.

— De Fistelpot van Klaas Ursem.

Kleine mededeelingen: Een veelzeggend attest. — Spirone. — Concurrenten van Nicholson. — Automatische apotheken. — Een middel tegen likdoorns. — Een valsche doctor.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Middel tegen beroerte van Roman Weissmann. — De fistelpot van Klaas Ursem. — Maagpoeder uit Meppel.

Weer eens de advertentiën en de nieuwsbladen.

Voor ditmaal willen wij zelf niet veel van dit onderwerp zeggen, maar het woord geven aan een beoordeelaar aan wien men in deze quaestie zeker geen partijdigheid naar onze zijde zal toeschrijven, nl. aan een *nieuwsblad*. Naar aanleiding van een artikel in het vorig no., waarin wij wezen op het indirecte gevaar, dat de kwakzalverij oplevert, heeft de *Maassluische Courant*, orgaan van het Westland, in haar nummer van 13 Februari j.l. een waarschuwing gericht tot alle zieken en gezonden, en zij schrijft daarin o. a. het volgende:

„Eene over het algemeen nog veel te gering bekende en daardoor te weinig gesteunde vereeniging is die ter bestrijding van de kwakzalverij met geneesmiddelen, die voornamelijk haar doel tracht te bereiken door het onderzoek van al die stoffen, die gewoonlijk door groote advertentiën in de dag- en weekbladen als geneesmiddelen worden aanbevolen, en door het nasporen van de gewoonlijk bedriegelijke handelingen der kwakzalvers.

Als wij beweren, dat de genoemde vereeniging te weinig medewerking ondervindt, dan moet daarvan in de eerste plaats een verwijt worden gemaakt aan de uitgevers van Couranten, die wanneer zij eenvoudig alle dergelijke advertentiën weigerden, de kwakzalvers buiten de gelegenheid zouden stellen zoovele lichtgeloofige menschen tot slachtoffers hunner zwendelarij te maken. En was er nu voor de bladen nog een groot financieel voordeel mede te behalen, wanneer hunne uitgevers zich verlagen tot de medeplichtigen van die kwakzalvers, als zij op hunne wijze er indirect toe medewerken honderden ongelukkig te maken of in het graf te helpen, dan ware het feit zeker even onverschoonlijk, doch althans eenigszins verklaarbaar. Maar dit is volstrekt het geval niet. Velen dier kwakzalvers zijn zeer mild met het doen plaatsen van advertentiën, maar nooit te vinden als het op betalen aankomt; anderen betalen wel, maar naar evenredigheid van de plaatsruimte die zij vergen, slechts eene kleinigheid.

Ieder kent bijv. de advertenties van Holloway, die vooral in weekbladen als het onze zoo veelvuldig en in ieder nummer voorkomen. Voor de eeuwigdurende

aanprijzing van dit vaak nadeelig kwakzalversproduct wordt aan de uitgevers voor een geheel jaar f 25 vergoed. Men zou vragen, wie wil voor zulk een luttel bedrag de medeverantwoordelijkheid van al de schadelijke gevolgen, die uit het gebruik van kwakzalversmiddelen kunnen voortkomen, op zijn geweten hebben?

Maar zoolang de uitgevers van couranten die verantwoordelijkheid niet gevoelen of ter wille van een gering financieel belang igaoreeren, zullen de kwakzalvers onder de lezers dier couranten — en wie is tegenwoordig geen krantenlezer — helaas! goede zaken bijven maken, en het kan daarom niet genoeg worden gewaardeerd, dat er mannen in den lande gevonden worden, die telkens weder waarschuwen tegen al dat geknoei, mannen, die in een door hen uitgegeven wordend blad herhaaldelijk roepen: „Och, lieve menschen, laat je toch niet bedriegen in je beurs, maar — wat veel erger is — laat je toch niet benadeelen in je gezondheid, die immers van alle schatten de kostbaarste is. Die kwakzalvers roepen wel, dat hunne mideltjes overal goed voor zijn en daarbij onschadelijk, maar gelooft hen niet en vertrouwt hen niet, want tot uw schade zult ge soms ondervinden, dat ze u wel degelijk nadeel berokkeuen”

De redactie van de Maassluische Ct. wijst vervolgens ook van haren kant op het indirecte nadeel dat de kwakzalvers berokkeuen en — ofschoon het niets te maken heeft met het onderwerp, dat wij in dit artikel behandelen — kunnen wij niet nalaten ook nog het volgende op te nemen, dat betrekking heeft op het geval van den ongelukkigigen werkman te Schiedam, die den raad van den arts, om voor zijn bloedvergiftiging hulp in het ziekenhuis te zoeken, in den wind sloeg.

„Had hij dezen raad gevolgd”, zoo schrijft de Redactie „waarschijnlijk had hem eene directe, doelmatige behandeling gered, maar hij meende, dat de *papvrouw* hem wel zou helpen. Nu, de *papvrouw* hielp hem ook, maar in het graf.

Allen, die zich aan *papvrouwen* of andere kwakzalvers toevertrouwen, begaan eene groote domheid, maar deze zelf zijn in hunne onkunde bepaald misdadig, en moesten dan ook streng worden gestraft.

En het bovengenoemde geval staat volstrekt niet alleen; herhaaldelijk hebben wij ook in Maassluis menschen gezien, die bij eene doelmatige behandeling door een geneesheer vrij spoedig zouden hersteld zijn, maar zich liever weken bij weken door de *papvrouw* laten verknoeien, en dan ten slotte tot hunne eigene beschaming toch bij den doctor moeten terecht komen.

Waarlijk, het samenstel van het menschelijk organisme is een zoo kunstig, dat zelfs de bekwaamste geneeskundigen nog steeds arbeiden om achter menige zaak te komen, die nu nog zelfs voor hen een raadsel is. Hoe zal dan eene *papvrouw*, die van dat geheele kunstig samenstel niets afweet, gebreken daarin kunnen herstellen?

Als uw horloge moet gerepareerd worden, laat g3 er

dan een kaaiwerker naar kijken of den horlogemaker? En als de grofsmid met zijn ruwe, vuile knuisten in het raderwerk van uw pendule wilde tasten, zoudt ge die hem niet uit de handen rukken?

Maar uw lichaam, dat veel fijner, veel gevoeliger en zeker veel kostbaarder uurwerk, durft ge toevertrouwen aan de ruwe handen van *kwakzalvers, papvrouwen en pleistersmeeders!*

Door het in het Maandbl. tegen de Kwakzalv. genoemde voorbeeld gevoelden wij ons gedrongen, om ook tot allen in onze omgeving in deze eens een waarschuwend woord te richten.

Moge het zijn nut doen, vóór misschien een geval als het verhaalde te Schiedam de gegrondheid onzer waarschuwing op zoo treurige wijze zou moeten komen bevestigen!

„Die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.”

Om nu op de advertentiën terug te komen, is het zeker onnoodig opnieuw te verzekeren, dat wij het met de redactie van de genoemde courant geheel eens zijn. Inderdaad, het blijkt ons o. a. meer en meer, dat het finantiële voordeel niet als geldige reden van verontschuldiging — vooral door de groote bladen — kan worden aangewend. De kwakzalvers, die zich zelven zoo goed laten betalen, betalen weinig en slecht. Van een bevriend uitgever van een nieuwsblad ontvangen wij af en toe de gedrukte circulaires, met de aanvraag om plaatsing van de eene of andere advertentie, tegen te voren vastgestelde voorwaarden of waaromtrent de conditiën eerst worden ingewacht. De grondtoon van al deze circulaires is steeds: „de uiterste prijs en groot rabat”; wenscht men in die voorwaarden niet te treden, dan blijft de advertentie meestal achterwege. Dikwijls wordt men nog uitgenoodigd voor den geringen prijs, die betaald wordt (als betaling volgt, wat niet altijd geschiedt) den heeren kwakzalvers een dienst te bewijzen, door hun namelijk de adressen op te geven van personen uit de omgeving, die geneigd zouden zijn het dépot van het *echte* dit of dat middel op zich te nemen. Nu, de eene dienst is den anderen waard.

Intusschen is het moeilijk, zelfs bij goeden wil, altijd uit de gespannen netten der kwakzalvers te blijven. Een voorbeeld daarvan vinden wij in hetzelfde no. van de courant, die ons aanleiding gaf tot het schrijven van dit artikel.

Het staat bij ons, na lezing van hetgeen de redactie over het plaatsen van kwakzalvers-advertentiën schrijft, vast, dat en redactie en uitgever van de Maassluische Courant niet zullen medewerken aan het euvel, waartegen in het door ons aangehaalde artikel wordt te velde getrokken; en wat zien wij toch op de vierde bladzijde van genoemde courant? Een advertentie van het bekende haarmiddel: *de Nieuwe London*, een haarmiddel dat,

als zoovele andere (zie onze opgave in het no. van Mei 1888) lood bevat en zeker als een kwakzalversmiddel is te beschouwen.

Klaarblijkelijk is de uitgever hier, wat men zegt, „er in geloopen.” De bijvoeging in de advertentie: „dat het middel onschadelijk voor de huid is” heeft hem op een dwaalspoor gebracht en wij kunnen dit best begrijpen. Niet ieder is zoo op de hoogte van de verschillende kwakzalversmiddelen om in een haarwatertje, dat als onschadelijk wordt aangeboden, een kwakzalverij te zien; jarenlange studie van de praktijken der kwakzalvers stelt eerst in staat om een ruimer blik achter de schermen te slaan. Wij herhalen daarom het aanbod, reeds vroeger gedaan, van gaarne aan elken redacteur of uitgever van advies te willen dienen, daar waar hij in de onzekerheid is of een per advertentie aangeboden middel kwakzalverij is of niet. Ten bewijze dat de *nieuwe London* gevaarlijk is, laten wij hier nog een bericht volgen over de loodhoudende haarmiddelen, dat in ons no. van November 1884 is opgenomen:

„De dood van een jonge dame in New-York, tengevolge van loodvergiftiging door het overdadig gebruik van toilet-cosmetieken, heeft den hoofd-chirurgijn Hammond de verklaring ontlokt, dat het geval volstrekt geen zeldzaamheid was: „Loodvergiftiging”, zegt hij, „gebeurt meermalen dan men in het algemeen denkt. Het publiek hoort zelden van zulke gevallen, want het gebruik van elke soort cosmetieken, zelfs al geschiedt dit niet dagelijks, gaat met gevaren gepaard. Er zijn weinige, zoo niet geene, die niet lood bevatten. Dit vergift wordt gebruikt in de toiletpoeders, toiletwaters en haarverwen. Kleine bestanddeelen dringen in de huid, worden door het bloed opgenomen en oefenen dan verschillende nadeelige gevolgen uit. Verlamming, kolieken, storing in het zenuwstelsel, zelfs krankzinnigheid, behooren tot de meest algemeene uitwerkselen van het vergift.

Berichten.

De plaatselijke gezondheids-commissie te *Karlsruhe* publiceert het volgende:

Doordedagbladen worden in den laatsten tijd zeer dikwijls de *Sodener mineralpastiljes* als een geneesmiddel tegen long- en strottenhoofdtering kwakzalverachtig aangeprezen. — Tegenover deze betreurenswaardige reclame kan geconstateerd worden, dat de pastiljes bij gewone catharrale aandoeningen het natuurlijk proces der genezing wel meer of minder ondersteunen kunnen, maar dat haar gebruik, zonder meer, nooit een ernstige ziekte der longen of van het strottenhoofd vermag te genezen. — Ook komt haar de verder toegeschreven werking, als voorbehoedmiddel tegen de besmetting met diphteritis, volstrekt niet toe.

Karlsruhe, 21 Januari 1889.

De plaatselijke gezondheids-commissie
(get.) SCHNETZLER.

Te *Lübben* is eene zekere MATHILDE LEHMANN wegens bedrog en kwakzalverij tot 11 maanden gevangenisstraf en 2 jaar eerverlies veroordeeld; genoemde dame, die vroeger reeds voor diefstal gestraft was, speculeerde vooral op de lichtgeloovigheid van het jongere publiek en verkocht tot hoogen prijs poeders om, in de onderkleeren ingenaaid, te dragen en tincturen, welke beide middeltjes niet alleen liefde tusschen personen van verschillend geslacht zouden opwekken en onderhouden, maar ook in staat waren het ongeluk te verbannen. Verder leverde zij, (zeker voor de personen die de eerste middeltjes niet gebruikten), een zalf tot genezing van allerlei kwalen. Bij onderzoek bleek het, dat de poeders bestonden: uit asch van cichoreiwortel, de tincturen uit zuiver water en de zalf uit een mengsel van vet en kwik.

Apoth. Zeitung.

„Ziekentroost” en Lieber’s middelen.

Niet met slaande trom en vliegende vaandels, doch met eigenaardig onbeschaamde bescheidenheid wordt van uit Arnhem en Emmerik getracht over Nederland een aantal middeltjes aan den man te brengen, die al weer tot éénig doel hebben — al wordt dan ook anders beweerd — de beurs te vullen van den ondernemer, ten koste van arme lijders.

Nu en dan, doch in den laatsten tijd vrij wel dagelijks, vindt men in de nieuwsbladen advertenties met aanbeveling van Prof. Dr. Lieber’s zenuwenkracht-elixer en St. Jacobs maagdruppels. In die advertenties staat tevens vermeld, dat het boek „Ziekentroost” op aanvraag gratis en franco aan

ieder adres wordt toegezonden.

Ons geacht lid, de heer A. J. WIJNNE, apotheker te Assen, was zoo goed de St. Jacobs maagdruppels aan een scheikundig onderzoek te onderwerpen.

Dit onderzoek scheen gemakkelijk, want de samenstelling was op de etiquette aangegeven en hieruit bleek, dat 22 verschillende planten hun deel tot die samenstelling hadden bijgedragen. De aanwezigheid van 4 van die 22, n.l. gentiaan, rhabarber, absynth en kina, trachtte de heer W. door scheikundig onderzoek vast te stellen, maar hij verkreeg een negatief resultaat. De vier stoffen werden niet gevonden hoe zou ’t nu met de andere 18 zijn? Twijfel omtrent hun aanwezigheid is zeker gegrond; de zoo zeer geroemde druppels schenen niets anders te zijn dan eene met slappen alcohol gemaakte tinctuur van een of meer onbelangrijke plantenstoffen, in hoofdzaak piment. Nu, dit aftrekseltje behoeft geen twaalf stuivers te kosten.

Naar Dr. Kratschmer, in zijn werk getiteld „Die wichtigsten Geheimmittel und Specialitäten” opgeeft, is — volgens het bericht van den gezondheidsraad te Karlsruhe — Dr. Lieber’s als „duurzame, radicale en zekere genezing van alle, zelfs de hardnekkigste zenuwaandoeningen” aangeprezen elixer een uit aloë, rhabarber en andere bittere en aromatische plantenstoffen bereide, als laxermiddel werkende bittere „schnaps”. In genoemd boekje „Ziekentroost” worden nog andere middelen aangeprezen, b. v. St. Petrus Jichtbalsem, Amerikaanse haarontwikkelingsbalsem, zinking- en borstpoeder, universeele Jerusalemsche bloedzuiverings-thee, universele Hamburger gezondheidsthee, middel tegen dronkenschap, favorietbalsems, oogbalsem, geneeskundige zeepen en zenuwsterkende maagpillen, alles van iemand die Dr. Lieber heet. Daartusschen door verschijnen voor het oog van den lezer attesten, welker waarde voor ieder weldenkende al even gering is als die van zoovele andere middelen, dat is dus gelijk nul; verder zoogenaamd populair-wetenschappelijke besprekingen van de zenuwen en van waterzucht in verschillende vormen, en eenige voorschriften van nul en geener waarde.

Het geheel is, zooals wij boven reeds gezegd hebben, eene eigenaardig onbeschaamde reclame voor een aantal mengsels, die niet anders dan ten nadeele kunnen zijn van de lijders die er zich aan wagen, doch bij het gebruik slechts één voordeel hebben, dat geheel aan de zijde is van den kwakzalver, die zulke vuiligheden te koop aanbiedt. Zeker strekt het inlasschen van populaire beschouwingen over deelen van het menschelek lichaam en de aandoeningen daarvan en het opsommen van over het algemeen bij ieder gezond mensch nu en dan wel eens optredende verschijnselen van zenuwachtigheid ten bewijze, dat die luidjes weten wat voor vleesch zij in de kuip hebben.

Wie voelt niet nu en dan in zich de een of andere gewaarwording, die hem doet denken of er misschien iets achter steekt, dat niet goed is, niet in orde is? Wie kent niet personen, die meenden te lijden aan een of andere kwaal en al vast begonnen met allerhande geneesmiddelen in te nemen, in de hoop daardoor genezen te worden? Hoeveel genezen er niet zonder geneesmiddelen, die hetzij door ernstige bespreking met een vertrouwd geneesheer, hetzij door genoegzaam afleiding-gevende bezigheid verhinderd worden verder aan hunne ingebeelde kwalen te denken? Maar — en dat zijn juist de melkkoetjes voor de kwakzalvers — hoe velen zijn er ook die gretig de gelegenheid aangrijpen om zich zelf te behandelen langs een weg hun door den kwakzalver aangewezen en somtijds langs dien weg genezen worden van kwalen die niet bestonden dan in hunne verbeelding en dus ook slechts genezen werden door hunne verbeelding.

Wij weten nu dat aan dezulken vele attesten te danken zijn.

Elk werkelijk lijdende komt er per slot van rekening toe voor zich zelf te erkennen, dat hij door den kwakzalver bij den neus werd genomen, en ook elk lijder zal het inzien, dat wat hem zóo goedkoop toescheen, ten slotte veel te duur is. Ja, omdat de dokter duur heet, grijpt menigeen naar de middelen door den kwakzalver met veel groot-spraak en grove leugens aangeprezen, schijnbaar goedkoop, doch in waarheid zoo duur.

Het is onze overtuiging, dat menig lijder genezen, menig ziekbed, menigvuldig sukkelen voorkomen kon worden, indien men bijtijds den moed kon vinden in vertrouwen tot den dokter te gaan en met vertrouwen zich in zijne handen te stellen.

Eén vraag zouden wij gaarne doen aan hen die ons streven waardeeren en ons helpen willen. Het is deze:

Gij die ervaring hebt opgedaan van de nadeelen door allerlei middelen en handelwijzen van kwakzalvers te weeg gebracht, vertelt ons — zooveel het u mogelijk is en zooveel gij meent te kunnen zeggen — van uw wedervaren, opdat wij steeds meer vasten grond krijgen en altijd meer in staat zijn anderen te vrijwaren voor dikwijls hoogst treurige ervaringen.

En één raad geven wij aan u allen, die luisteren en uw verstand gebruiken wilt: „wacht u in het algemeen voor al die middeltjes, goedkoop of duur, die voor alles goed heeten te zijn en die eene zekere genezing heeten te brengen voor pas ontstane of verouderde kwalen, hetzij die middeltjes met bombarie worden uitgeschreeuwd of schijnbaar toevaltig onder uwe oogen worden gelegd, al staan er ook namen onder met Dr. of Prof. versierd. En wacht u dus ook voor de zenuwenkracht-elixer, de St. Jacobsdruppels en alles wat er geschreven staat in het boekje „Ziekentroost.”

Nederlanders, het is al weér om uwe dubbeltjes te doen en de man die aan ’t laadje zit verkneutert zich als hij uwe zilverlingen hoort rammelen in zijn beurs. Past dus op uwe gezondheid en uwe beurzen!

Spreekende feiten.

* Van tijd tot tijd stuit men op menig gebied op ’teen of ander feit dat, zooals met het uitdrukt, „boekdeelen spreekt.”

Dit was het geval, toen de dame, die volkomen te goeder trouw verzekerde door WINDELINCX genezen te zijn van kanker en die in deze overtuiging ijverig klanten zocht voor zijn gesticht en hemzelf in de gelegenheid stelde, patienten in haar woning te Rotterdam te ontvangen, ten laatste zelve toch na een smartelijk lijden aan kanker is bezweken, zooals wij met volkomen zekerheid konden mededeelen in ons blad van Juni 1888. Van denzelfden aard is het volgende.

Reeds vele weken lang en nog heden wordt door denzelfden WINDELINCX eene advertentie in Nederlandsche bladen geplaatst, waarbij een dozijn personen, uit ons land en uit België, zijn gesticht en zijne behandeling aanprijzen, met vermelding dat zij zelve door hem genezen waren van kanker. Een der onderteekenaars is D. TROMP te Zijpe’t Zand (N.H.) Op het oogenblik dat wij dit schrijven, (6 Februari 1889) wordt diezelfde D. Tromp verpleegd in het stedelijk ziekenhuis te Leiden, lijdende aan kanker.

Nadat hij zijn laatste geld, ongeveer f 500, aan de behandeling van Windelincx had vermorst, wordt hij nu kosteloos te Leiden verpleegd, waar hij reeds een paar malen eenige operatie heeft ondergaan.

De Pruisische overheid bracht van een anderen kwakzalver onlangs een gelijksoortig geval aan het licht. Een paar jaren geleden (Maart 1887) hebben wij voor ’t eerst de aandacht gevestigd op een nieuw geheimmiddel, dat, in Duitschland op groote schaal aan den man gebracht, ook zijn intrede trachtte te doen in ons land.

’t Heette uitgevonden door zekeren Roman Weissmann, die het den naam had gegeven van „Schlagwasser”, hetwelk wij meenden te moeten vertalen door „Beroertewater”. Behalve tegen allerlei zenuwaandoeningen en andere ongesteldheden, werd het door den verkooper bij voorkeur aangeraden om als waschwater gebruikt te worden en op die wijze dienst te doen als voorbehoedmiddel tegen: *Schlagfluss*, d. i. tegen *Beroerte*. De samenstelling van dit middel hebben wij onder de herhaalde waarschuwingen reeds meermalen vermeld; een nieuw onderzoek in Duitschland heeft aangetoond, dat de tinctuur van *arnica*, waaruit het middel bestaat, tegenwoordig gekleurd wordt met een aftreksel van *ratanhia* of *kino*.

Reeds terstond hebben wij er uitdrukkelijk op gewezen, dat betrekkelijk weinig menschen juist

door een beroerte overvallen worden; wanneer dus een eenigszins groot aantal het zoogenaamde voorbehoedmiddel aanwendt, zullen er altijd zeer velen onder zijn, van wie kan verklaard worden, dat zij na het gebruik van het middel geen last hebben gehad van een aanval van beroerte; doch voor ieder is het gemakkelijk te vatten, dat deze omstandigheid niet bewijst, dat het vrij blijven van een beroerte aan het middel te danken is.

't Schijnt echter alsof een wrekende gerechtigheid is opgetreden, om de onzinnigheid der aanprijzingen van dit middel in het helderste licht te plaatsen.

Bij eene publicatie uit Berlijn gedateerd van 17 Dec. 1888 en waarbij opnieuw wordt gewezen op den schandelijken prijs van deze tinctuur, die twintig tot dertigmaal hooger is dan die door het Deutsche apothekerstarief bij de wet is vastgesteld, deelt de Politie-president *Freiherr von Richthofen* mede, dat de eerste verkoper van dit z. g. geheimmiddel reeds in Juli 1888 is overleden ten gevolge eener . . . Beroerte!

In 20 jaren geen verandering.

„A death blow to advertising quacks and quackery, a. s. o. by a bona fide victim” is de titel van een boekje dat in 1866 te Barlington verschenen is. De schrijver die, volgens titel en inhoud, het slachtoffer was van verschillende kwakzalvers, bedoelde met de vermelding zijner lotgevallen, den doodslag te geven aan het adverteeren van kwakzalversmiddelen door de kwakzalvers. Hij droeg het werkje op aan de jongelieden van Groot-Britannië.

De wijze waarop hij, ten gevolge eener kwade gewoonte, in de handen van gewetenlooze kwakzalvers viel, is zeer zeker voor menig jongeling in ons land niet vreemd.

Geschiedde dit bij den schrijver het eerst door een werkje van een zekeren Smith, getiteld „A warning voice,” hier te lande wordt voor ongelukkige jongelingen een zelfde kuil gegraven door boeken als „Dr. Retau's zelfbewaring,” dat in den tegenwoordigen tijd met afschuwwekkende volharding in onze grootste dagbladen wordt geadverteerd.

Het boek „A warning voice,” kreeg de schrijver van het boekje op zestienjarige leeftijd in handen en daarmede geraakte hij zelf in handen van Smith.

De geschiedenis is in het kort deze:

Hij schreef aan Smith en ontving ten antwoord, dat zijn geval een zeer kwaad geval was doch dat, indien hij Smith's raadgevingen opvolgde en diens geneesmiddelen gebruikte, zijn gezondheid spoedig weder in orde zou zijn. Vooraf moest geld gezonden worden. *) Een paar malen voldeed hij aan het verzoek, slikte medicijnen en was niets beter. Integendeel was door het gebruik der middelen zijn maag geheel van streek geraakt. Hij wierp zich toen, alweer afgaande op eene boek-aankondiging in denzelfden geest, in de armen van een anderen zoogenaamden doctor, doch verloor ook daar geld zonder baat te vinden. Daarop kreeg een derde weldoener (hm) hem bijna in de klauwen, een zekere Dr. de Roos, M. D., die per advertentie in de courant bekend maakte, dat hij een uitgebreide praktijk en een wereldbekenden naam had in de behandeling van dergelijke aandoeningen. Doch bij tijds bleek het hem dat ook deze beroemdheid niets meer dan een duitenkrijper was.

In het geheel was de arme kerel ongeveer drie jaren het slachtoffer van kwakzalvers, die niet nalieten hem het noodige geld afhandig te maken.

Hij eindigt zijn boekje met den raad aan allen die aan hetzelfde euvel mank gaan, om niet af te gaan op advertenties van boeken of van personen als door hem genoemd en zooals er meer zijn, doch zich te wenden tot een te goeder naam bekend staanden geneesheer.

Het geschrift wijst er op hoe ook de kwakzalvers en andere gewetenlooze geldafpersers van onzen tijd hunne voorgangers hebben.

Ten nadeele van lijders, die — gebukt onder het besef van afkeurenswaardige handelingen te ple-

gen of gepleegd te hebben, — door onkunde en vrees voor allerlei verschrikkelijke beelden voortgedreven worden, maken zulke zwendelaars reeds sinds jaren goede zaken.

Ook in ons land komen gevallen voor als door dien Engelschman beschreven. Wij verwijzen daartoe o.a. naar „De hedendaagsche kwakzalver” van de hand der heeren Bruinsma, in het jaar 1880 uitgekomen, bl. 13, 14, 15 en 16, waar ook enkele namen te vinden zijn, die wel eens in het geheugen mogen worden teruggeroepen. Wij stemmen volkomen in met de woorden van genoemde heeren in het hoofdstuk De kwakzalverij door boeken: „Ten slotte een raad aan u, ongelukkige lijders aan de een of andere kwaal die men in den regel niet noemt. Gaat naar een kundig geneesheer in uwe woonplaats; kiest een man dien gij in 't maatschappelijk leven kent als een flink mensch, als iemand die vertrouwen verdient.

Raadpleegt hem over uwe kwaal zonder eenige terughoudendheid. 't Zij gij grootendeels zelf de schuld zijt van uw toestand, 't zij gij u niet het minst hebt te verwijten, en slechts blootheid u tot nu toe terughield, maakt een eind aan het zoeken naar hulp bij gewaande geneesheeren, die u op een afstand per brief heeten te kunnen genezen. Overwint uw afkeer van het doen van onthullingen aan den geneesheer; bedenkt dat hij in hetgeen u stuitend, ja walgelijk voorkomt, slechts een kwaal ziet die genezen moet worden en waaraan hij zijne kracht wijdt zoo goed als aan elke andere. En vooral: meent niet dat uw geheim minder goed bewaard blijft, als gij het een geneesheer in uw eigen woonplaats mededeelt, dan indien gij een veraf wonenden brievendokter tot uw vertrouwde maakt.

Ieder Nederlandsch geneeskundige heeft, vóór hij het recht tot uitoefening van de geneeskunde verkreeg, door een eed moeten betuigen, dat hij aan niemand zal openbaren wat hem in die uitoefening als geheim is toevertrouwd. Maar ook zonder dien eed, gij moet gewichtige redenen tot wantrouwen hebben, wanneer gij den geneesheer uwer keuze niet voor een eerlijk man kunt houden, en dat zou hij ophouden te zijn wanneer hij uw geheim schond.”

In dien handel, helaas! nog geen malaise.

* De Engelsche *patent-medicines* zijn nagenoeg dezelfde als de *spécialités* in Frankrijk en bij ons de zoogenaamde *geheimmiddelen*, namelijk min of meer geneeskrachtige stoffen of zelfstandigheden, die vroeger bij de geneeskunst in gebruik waren of het nog zijn en die in een vorm zijn gebracht, overeenkomstig met dien, waarin de eigenlijke medicijnen door den apotheker op voorschrift van een geneesheer worden afgeleverd, zooals poeders, pillen, zalven en pleisters.

Ongeacht het onoordeelkundig gebruik, dat er gewoonlijk van gemaakt wordt en de onzinnige wijze waarop zij bij allerlei ongesteldheden worden aangeraden door de verkoopers, heeft men nimmer eenigen waarborg, dat deze middelen zijn samengesteld volgens de wijze, die wordt aangegeven. Men koopt dus als 't ware altijd in den blinde, een kat in den zak, zooals het spreekwoord zegt. Juist deze zeer onsoliede handel blijft echter in gestadigen bloei verkeren en dat nog wel in een tijd, waarin in bijna alle takken van handel en industrie klachten over achteruitgang aan de orde van den dag zijn. Nauwkeurige opgaven zijn uit de meeste landen moeielijk te verkrijgen, hoewel wij, wat Zwitserland, Frankrijk, Amerika en, voor enkele geheimmiddelen, ook ons land aangaat, onderscheidene zeer sprekende cijfers in vroegere nummers van dit blad hebben medegedeeld. Uit Engeland komen echter geregeld jaarlijksche opgaven tot ons. Ieder die daar te lande wil, kan zulke geheimmiddelen bijeenknoeien, onverschillig de wijze van samenstelling; door het nemen van een patent verkrijgt hij, jaarlijks opnieuw, de vergunning tot verkoop. Bij vergelijking van het aantal uitgegeven patenten blijkt, dat het getal dezer verkoopers steeds toeneemt. Van elk doosje, pakje of potje zoogenaamde medicijnen moet echter bovendien een dubbeltje zegelrecht worden betaald. De opbrengst

dezer belasting is eveneens ieder jaar stijgende en vermeerderd in den laatsten tijd bijna geregeld met honderd duizend gulden per jaar. In het dienstjaar 1879/80 ontving de schatkist in Engeland ruim anderhalf millioen (*f* 1572000) uit deze bron, twee jaren later, in 1881/82, ruim anderhalf ton meer, weer twee jaren later, in 1883/84, nagenoeg evenveel meer (totaal *f* 1853000), in 1885/86 was de opbrengst reeds gestegen tot boven twee millioen (*f* 2040000) en eindelijk in het jaar, eindigende op 31 Maart 1888, werd volgens opgaafe van *The Lancet* van 15 Dec. j. l. als belasting op deze patent-medicines de belaagrijke som van 191475 p. St. (*f* 2297700) ontvangen.

Dit is de belasting alleen; hoeveel malen deze millioenen moeten vermenigvuldigd worden om het cijfer te vinden van het geld aan deze artikelen besteed, is bij benadering zelfs niet te gissen. Helaas! dat ook Nederland bij toenemende malaise op allerlei gebied, nog zooveel duizenden aan deze valsche koopwaar wegwerpt. Ons is eene firma bekend, die als hoofdagent voor vele dezer Engelsche artikelen maandelijks meermalen voor *f* 1200 plaatste. In de laatste jaren is dit debiet weliswaar veel verminderd, doch wij hebben reden te veronderstellen dat het, voor een groot deel althans, slechts naar andere kantoren is verplaatst.

Hygiea Sanatorium. Hamburg I.

In het dagblad „De Amsterdamer” en waarschijnlijk ook in andere couranten komt herhaaldelijk eene advertentie voor, waarin melding gemaakt wordt van bovengenoemde inrichting. Aldaar zouden longziekte (een woord dat nog al veel in zich bevat) en asthma worden genezen.

Wij zijn in staat gesteld door iemand — die er niet ingeloopt is — onzen lezers iets omtrent dat sanatorium mede te deelen, dat hun niet onbelangrijk zal voorkomen. Vooraf echter een woord van dank aan hem, die ons de inlichtingen verschaft heeft, welke anderen tot voorzichtigheid kunnen aansporen.

Onze berichtgever wendde zich dezer dagen, naar aanleiding der annonce, tot het sanatorium om inlichtingen omtrent de geneeswijze en ontving toen een brief, waarin de „Director und Doctor” zegt het schrijven te hebben ontvangen en garantie geeft voor radikale geneezing, wanneer zijne voorschriften worden opgevolgd. Tegelijkertijd meldt hij daarin, dat hij zijne speciaal-middelen (3 flesschen elixer, 1 flesch pillen en 1 flesch druppels) onder rembours heeft verzonden. Verder is er een tabel aan toegevoegd, waarop de patient elken dag moet invullen: „slaap, eetlust, stoelgang, urineloosing, ademhaling, hoest, al of niet opgegeven, en eindelijk den algemeenen toestand” Die tabel moest na 12 dagen aan den „Director und Doctor” worden toegezonden.

De kuur is de volgende: Dagelijks moet de patient vóór het naar bed gaan een heet voetbad nemen; dagelijks 3 maal 10 druppels, in heet water, inhaleeren, d. w. z. inademen door middel van een toestel; dagelijks van de elixer 2 eetlepels nemen en wel 's avonds in een half glas suikerwater, en eindelijk elken derden dag 's morgens 3 pillen slikken. De patient mag alles eten en drinken, doch niet te koud. Vooral is goed: melk, zachte gekookte eieren, gebraden vleesch en veel frissche lucht. (Voor wien is dat niet goed?)

De „Director und Doctor” acht het dus volstrekt niet noodig den patient te onderzoeken, zelfs niet hem te zien en geeft dus aan ieder, die doordenkt, te kennen, dat zijn sanatorium — dat is eene inrichting waarin men patienten opneemt om die onder voortdurend toezicht te behandelen — volkomen onnoodig is. Is het wonder, dat bij ons en bij anderen de vraag zich onwillekeurig opdringt, of dat sanatorium wel bestaat?

Doch er is nog meer. Het ongevraagd toezenden van genees(?)middelen, als men eenvoudig om inlichtingen vraagt, boezemt niet alleen geen vertrouwen in, maar leidt ons er toe ook in dit geval te denken, of het alweer voor de zooveelste maal uitsluitend te doen is om Hollandsche dubbeltjes te bemachtigen. Want toen de middelstjes, waarover de „Director und Doctor” schreef, eenige dagen na zijn brief aankwamen, werd daarvoor de buiten-

*) 't Is de gewone manier van doen van die soort menschen. Ieder die schrijft krijgt ten antwoord, dat zijn toestand erg is, doch dat het opvolgen van de voorschriften, maar vooral het slikken van de medicijnen, alles weer in orde zal brengen. 't Geld moet steeds vooruit worden gezonden, men begrijpt wel waarom.

sporige prijs van elf gulden vijf en vijftig cents gevraagd. De geadresseerde was zoo verstandig om te weigeren het pakket in ontvangst te nemen. Eindelijk trachtte de eigenaar van het sanatorium nog een duitje te verdienen met het toestel dat dienen moet voor de inademings-methode, hetgeen ten duidelijkste blijkt uit zijn schrijven, waarin hij als terloops opmerkt, dat inhalatie-toestellen van zeer goede kwaliteit bij hem voor 6.5 mark (ongeveer 4 gulden) te verkrijgen zijn.

Wij behoeven hieraan niets toe te voegen. De brief van den „Director und Doctor” en het feit spreken duidelijk genoeg. Tevens hebben wij het den sanatorium-bezitter gemakkelijk gemaakt, want nu is niemand, die dit gelezen heeft, genoodzaakt om inlichtingen te schrijven. Wij kunnen hem echter het genoegen niet doen aan onze inlichtingen te gelijk zijne middeljes toe te voegen zooals hij bij zijne brieven doet.

Wie nu lezen kan, die leze!

De Fistelpot van Klaas Ursem.

Een geacht geneesheer te Leiden meldt ons het volgende:

„Voor 14-dagen werd mijn hulp ingeroepen bij den Heer v. d. A. voor zijn dochttertje, pl. m. 13 jaar oud, lijdende aan een fistel aan de rechter onderkaak, veroorzaakt door twee necrotische wortels van een vroeger afgebroken kies. Daar de fistelgang zich aan de buitenzijde had geopend, hadden de ouders zich ongerust gemaakt en raadpleegden zij, op advies van anderen, den Heer Ursem, te Nibbixwoude boven Hoorn; nadat zij dat Heer (sic) f6.50 voor zijn visite plus consult hadden betaald, moesten zij te Hoorn een fistelpot laten klaar maken, kostende f4.20 per pot.

Toen het kind er twee geslikt had, en (daar smaak en kleur volgens hun zeggen op drek geleken) er ongesteld van werd, en *natuurlijk* niet verbeterde, werd mijn hulp ingeroepen.

Nadat de oorzaak was weggenomen, hield ook het ziekteproces op en herstelde de patient, op een klein litteekentje na.”

Een tweede mededeeling van dezelfde geneesheer betreft een buurman van de vorige patiënt, de smid F. R. Deze heeft voor een fistel op — of bij de dij ook zijn toevlucht gezocht bij het middel van Klaas Ursem. Ofschoon van beterschap geen sprake was is hij verplicht naar andere — wij hopen betere — middelen om te zien omdat . . . „de fistelpot hem te duur uitkomt.”

Wie weet hoeveel geld er reeds is weggeworpen?

Kleine mededeelingen.

Een veelzeggend attest. Twee nieuwe geheimmiddelen, vervaardigd door een zich hofarts noemden dr. G. A. Spranger, worden in den handel gebracht en zijn op verschillende plaatsen van ons land verkrijgbaar gesteld. Het annonce-biljet bevat eenige aanbevelingen en dankbetuigingen van verschillende personen, die meenen baat bij deze middelen te hebben gevonden. Een dier dankbetuigingen is geteekend: H. A. d. a. m. i., koninklijke opperhoutvester, Rotterdam. Het ambt van opperhoutvester is reeds jaren geleden opgeheven.

Spirone, een oorspronkelijk uit Engeland afkomstig geheimmiddel tegen toring, bevat volgens P. L. o. h. m. a. n. chloroform, glycerine, joodkalium en eene niet nader aangewezen riekende stof. — 10 Gram van dit middel kosten 60 Mark. Ph. Zeit.

Concurrenten van Nicholson. Te Parijs is eene vervolging ingesteld tegen eenige personen, die bewerden een middel tegen doofheid te hebben uitgevonden. Tal van lijders hadden zich aan hunne behandeling toevertrouwd, doch geen genezing gevonden. In plaats van verminderd, was hunne doofheid zelfs veel erger geworden, terwijl zich gevallen hebben voorgedaan, dat de patient na de operatie volslagen krankzinnig is geworden. Gehoor gevende aan de talrijke klachten, heeft de rechter Guillot eindelijk een vervolging tegen deze kwakzalvers ingesteld wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Een der beschuldigen volgde bij zijn kuur de volgende methode:

Na eene menigte voorbereidende maatregelen met electrisch licht, ging de gewaande dokter op eenigen afstand van zijn patient staan en sprak dan zeer zacht, doch zonder dat gebruik gemaakt werd van een gehoorbuis: „Hooft ge mij?” — „Neen,” antwoordde dan natuurlijk de doove. — „Hooft ge mij nu?” vroeg de

dokter, terwijl hij een pas nader kwam en den schijn aannam alsof hij schreeuwde, zoo hard hij schreeuwen kon. „Neen!” — „En nu?” was weer de vraag, en de geneesheer legde zijn mond aan 't oor van den patient. — „In 't geheel niet,” was 't antwoord van den armen drommel.

Dan werd de gehoorbuis in 't oor geplaatst en de operateur schreeuwde met een stentor-stem: „Hooft ge mij?” De cliënt meende de klokken in 't dal Josafats te hooren luiden, zoo hard klonk 't in zijne ooren en verheugd, dat hij was genezen, betaalde hij met graagte de buitensporige som, die de gehoorkundige voor zijne operatie eischte.

Hoe groof was echter zijne verbazing toen hij, nadat de dokter was vertrokken en hij zelf eens de proef wilde nemen, tot de ontdekking kwam, dat hij nog even weinig hoorde als vroeger. Dagbl. v. Fr.

Automatische apotheken. Men kent de automatische toestellen, zoodanig ingericht, dat bij het inwerpen van een kleine som in een bepaalde muntsoort een pakje chocolaad of iets dergelijks te voorschijn komt.

Thans heeft men naar dezelfde methode een automatische apotheek gemaakt. Een „geneesheer” heeft een aantal pillen in de verschillende afdelingen gebracht, welke corresponderen met onderscheidene ziekten. Nu heeft men maar een klein muntstuk in de daarvoor bestemde gleuf te laten glippen en op den knop te drukken van het plaatje, hetwelk de ziekte vermeldt, om terstond het „onfeilbaar” geneesmiddel in den vorm van een pil te voorschijn te doen komen.

Als het nog niet bestaat, dunkt ons, dat er onder onze tijdgenooten wel zijn, die aannemen om het publiek op die wijze te bedienen. Dat het publiek er niet van gediend zou willen zijn, behoeft men niet te vreezen. Het publiek slikt alles, zelfs deze pillen. (Arnh. Ct.)

Een middel tegen likdoorns. Een Amerikaansch dagblad geeft de volgende waarschuwing: Wacht u voor den man die een onfeilbaar middel tegen likdoorns (eksteroogen) adverteert, prijs 1 dollar en teruggave van het geld indien de likdoorn niet verdwijnt. Indien gij hem een dollar zendt, ontvangt gij het volgende recept: „Snij uw teen af.”

(The chemist and druggist, Jan. 5 '89.)

Een valsche doctor. Te Lerwick was Hector Mackenzie, naar aanleiding van de geneeskundige wet, beschuldigd te Walls, Shetland, zich valschelijk voor doctor te hebben uitgegeven. Hij beweerde onschuldig te zijn, doch drie getuigen dien bij geneesmiddelen had voorgeschreven, vertelden wel anders. Op den 26sten December werd hij veroordeeld tot het betalen eener boete van 15 p. st. (f180.—) en 5 p. st. 3 s. 6 p. (f62.10) voor de kosten, of een en twintig dagen gevangenisstraf.

(The chemist and druggist, Jan. 5 '89.)

Correspondentie.

Sedert de vorige opgave zijn als nieuwe leden togetreden de Heeren:

F. Wagemakers, Rector te Steenberg.

A. van Swieten, Ingenieur te Amsterdam.

H. W. J. Rooyards, te Doorn.

Bij den Secretaris-Penningmeester zijn drie postwissels ontvangen, waarop de naam van den afzender niet was vermeld; zij zijn respectievelijk verzonden uit Amsterdam (hulpkantoor in de Spiegelstraat), Naaldwijk of Hondsholredijk en uit Bodegraven; de laatste was groot f1.25, dus van een abonné op het Maandblad, de andere twee van leden. De afzenders worden beleed verzocht hunne namen op te geven.

X. te 's B. Een adres te 's Hertogenbosch, waar linzenmeel wordt gekocht, is ons niet bekend; de namen der personen bij wie het, voorzoover wij weten, elders te verkrijgen is, hebben wij reeds vroeger in dit blad meegedeeld.

R. te L. Zooals wij reeds in het No. van November 1888 schreven, beschouwen wij het voeren van den titel van dentiste, met of zonder bijvoegsel, door ieder ander dan door een bevoegd tandmeester, als een overtreding van art. 3 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. no. 60), regerende de uitoefening der geneeskunst. Daar de titel meestal op het naam bordje duidelijk staat aangegeven, (zooals in de door u medegedeelde gevallen) is het constateeren van de overtreding zeer gemakkelijk. De justitie kan o. i. hier veel tegen doen.

Op de andere vraag antwoorden wij in het volgend No. B. te D. De zelf uit den achterhoek van Overijssel is in onderzoek genomen; wij zullen ze in 't volgend No. behandelen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Middel tegen beroerte van Roman Weissmann.

Dit is een vocht, waarvan men 20 of 30 droppels in een liter water moet doen, en waarmede men zich dagelijks moet wasschen. Dit heet een onfeilbaar voorbehoedmiddel tegen alle zenuwkwalen, vooral tegen beroerte.

Eenvoudiger kan het zeker niet en wij hooren enkele onzer lezers of lezeressen reeds uitroepen, dat zij dat dan toch wel eens zouden willen beproeven.

Nu dit kan geschieden, maar het is daarvoor niet noodig zich een fleschje uit Brussel te laten toezenden. Men geraakt dan in handen van een kwakzalver en wie weet met hoeveel verlies men weer uit zijn klauwen komt. Om te beginnen moet men dan drie gulden voor het kleine fleschje offeren, terwijl men voor 60 of 70 cent hetzelfde kan krijgen.

Het met zooveel bluf aangekondigde Schlagwasser of Beroertewater van ROMAN WEISSMANN is namelijk, blijkens een herhaald onderzoek in Duitschland ingesteld, in hoofdzaak Tinctuur van Arnica, een tinctuur die in geen enkele Nederlandsche apotheek ontbreekt en die men waarlijk niet voor een 4 of 5 maal te hoogen prijs op een blufferige advertentie uit het buitenland behoeft te ontbieden.

Doch hetzij hier voor weinig geld of in Brussel voor veel geld aangeschaft, in geen van beide gevallen zal men er de uitwerking van bespeuren, die in de advertentie of in het boekje er aan wordt toegekend. Arnica-tinctuur in het waschwater gedaan is zowat hetzelfde alsof men er een scheutje brandewijn bij had gevoegd, meer niet.

In één opzicht is echter, wat in het boekje gezegd wordt, volkomen waar. Wie trouw de druppeltjes van ROMAN WEISSMANN in zijn waschwater doet, loopt inderdaad zeer veel kans nooit een beroerte te krijgen; van de 1000 personen die dat middel gebruiken, zal misschien nauwelijks één enkele door een beroerte getroffen worden.

„Dus dan toch voor alle zekerheid het middel gaan gebruiken?” zoo hooren wij vragen.

Neen, waarde lezer, want beroerte is een gelukkig zeldzaam voorkomend ongeval en als gij het middel niet gaat gebruiken loopt gij even weinig kans door een beroerte te worden getroffen; van alle menschen is er namelijk hoogstens 1 op de 1000 dien dit overkomt. Het middel van ROBERT WEISSMANN kan daaraan niets toe- of afdoen.

De fistelpot van Klaas Ursem. Het volk noemt alle chronische etterende gezwollen fistels en daaronder zoowel die gemakkelijk als die zeer moeielijk genezen.

Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer die voor enkele jaren is overleden, speculeerde daarop en verkocht voor veel geld een zoogenaamden fistelpot. De erfgenamen zetten nu de winstgevende zaak voort. Volgens mededeeling van den heer P. KRUYSSÉ (zie no. 1, jaarg. II) bestaat het middel uit 2 dooiers van eieren met boter en eenige plantenpoeders, voornamelijk van karweizaad, laurierbessen en sevenboom. Eén zoo'n pot, (die misschien geen 25 cent waarde heeft) kost ruim f4.—, doch men moet volgens Ursem minstens 6 stuks gebruiken voor men over de uitwerking een oordeel kan vellen, zoodat ruim f24 het minste is wat men op 't altaar der lichtgeloovigheid offert. Maar al te dikwijls doet bovendien het misplaatste vertrouwen op den fistelpot, die niets kan baten, den lijder het inroepen van noodzakelijke geneeskundige hulp instellen, of de door den geneesheer aanbevolen behandeling veronachtzamen. Dr. J. ENSING deelde vroeger (no. 3, jaarg. II) een geval mede, waarin Klaas Ursem's kwakzalverij op die wijze den dood van een jongmansch had veroorzaakt.

Maagpoeder uit Meppel. De Apotheker J. A. Boom te Meppel is sinds eenigen tijd opgetreden als fabrikant van een middelje, dat hij in de nieuwbladen aan de maagpijnders aanbeveelt. De samenstelling wordt door hem geheim gehouden, maar het lid onzer Vereeniging, de Heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam, heeft het onderzocht.

Het onderzoek leerde dat het poeder waardoor, naar het heet, „reeds een zeer groot aantal maaglijders zijn genezen van maagpijn en slechte spijsvertering” niets bijzonders was. 't Was een mengsel, blijkens de grove stukken die er in voorkomen met weinig zorg bereid, van carbonas calcis (krijt), magnesia, magisterium bismuthi en poeder van curaçaoschillen, alles sterk gearomatiseerd met pepermuntolie.

Wij willen heelwel de verzekering gelooven van den heer Boom, dat het recept afkomstig is van een geneesheer en ook dat het in sommige hem bekende gevallen van nut geweest is; toch zal het nimmer geoorloofd zijn het aan maaglijders zonder onderscheid als heilzaam aan te bevelen.

Integendeel, juist bij acute maagontsteking zal de bismuth zoowel als het gedurig gebruik der prikkelende pepermuntolie niet nalaten schadelijke werking uit te oefenen.

En een lijder aan een slepende ongesteldheid van de maag behoeft ook waarlijk niet te grijpen naar het middel van den Meppeler apotheker. Ongetwijfeld zal toch de geneesheer, dien hij zeker wel eens heeft geraadpleegd, den lijder de bestanddeelen van dit middel in den een of anderen vorm hebben voorgeschreven, indien hij oordeelde, dat zij voor zijne ongesteldheid dienstig waren, want, 't zijn alle oude en aan ieder geneesheer bekende stoffen.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is elk jaar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den Secretaris-Penningmeester of een der andere bestuursleden. Het lidmaatschap loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den Secretaris-Penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voortdurend kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Het blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaargang f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor een heel jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 973.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofartikel: Onbevoegde uitoefening der geneeskunde. *Berichten:* Pogingen tot beteugelen van den geheimmiddelenhandel in Duitschland. — Verbod van advertentie in het buitenland. — Enuma in het ongelijk gesteld. — Opheffing van een veroordeelend vonnis in Duitschland. — Mededeeling van den gezondheidsraad te Karlsruhe. — Onbevoegde uitoefening der tandheeskunde. — Spiritistische geneesmethode. — Verkoop van reesdelen door een drogist.

Wetgevingsartikelen: De jicht en rheumatiekmiddelen van de laatste tijd. — Zalf tegen beenwonden van boer Bruning. — Voor Haitzema. — Loodhoudende haarkleurmiddelen.

Geneeskundige artikelen: A. Jacobs. De drinklust en zijn geneeskundige oorzaken.

Geneeskundige Waarschuwingen: Theophile's haarkleurmiddel. — Zich's ontwikkelingsbalsem. — Pastilles Géraudel. — Hartzema's rheumatiekmiddel.

Onbevoegde uitoefening der geneeskunde.

men dagen promoveerde te Leiden in de rechts-

Heer J. J. Moll, met een akademisch proef-
vinger: *Onbevoegde uitoefening der geneeskunde.*
vers ons genoeg in dit belangrijk geschrift
bruils te zien, dat overtreding der geneeskun-
neesten ten minste niet door alle rechtsge-
kunnan zoo lichten aard wordt geacht, dat het
waars de moeite waard is er zich ernstig mee
— inhouden. De ervaring op dit gebied sedert
eene allicht zulk eene veronderstelling wet-
zijn

welzrijver beschouwt het als de roeping van
plaatste zorgen dat zij, die zich wenschen te
zonden de taak van de genezing der kranke
nige al, voldoen aan daarvoor gestelde eischen
zich waamheid en geschiktheid. Dilettantisme
het gebied van geneeskunde, zoo zegt hij
aanhef, geeft aanleiding tot gevaarlijke
emingen, die vermeden dienen te worden;
pt volste recht moeten mannen gestraft wor-
voe zich voordoen als deskundigen op medisch
me, zonder die vereischte kundigheden te be-

de geschiedenis der Nederl. wetgeving op
ubied te hebben nagegaan, wijdt de schrijver
vullige beschouwingen aan eenige der meest
rijke processen, die naar aanleiding van over-
noel der geneesk. wetten zijn gevoerd. De wet,
rheu-
belo-
den, van geneeskundigen raad of bijstand door
den, den, zonder te omschrijven, waarin die
noem-
blijstand bestaat. Blijkens de stukken,
tiek t hij voort, bij het tot stand komen der

wet gewisseld, was het des wetgevers bedoeling
de kwakzalverij zooveel mogelijk te weren, waar-
onder dus ook elke bijstand moet gerekend worden,
welke bestaat in het aanwenden van bestaande,
hetzij gewaande krachten, indien dit geschiedt met
de werkelijke of voorgewende strekking om daar-
mede genezende uitwerking op een ziek lichaams-
deel uit te oefenen.

Overeenkomstig deze beschouwing acht de schrij-
ver derhalve verboden, zoowel de handelingen van
zoogenaamde magnetiseurs als het handen opleg-
gen en het wrijven of strijken, zooals bij massage
gebruikelijk is, wanneer het geschiedt door onbe-
voegden.

Niet de geneeskundige wetten alleen komen,
zooals vroeger, bij het vervolgen dezer overtreding-
gen in aanmerking, maar ook en vooral art. 436
van het strafwetboek, waarvan wij hier ter ken-
nisneming voor onze lezers de beide eerste zinsneden
invoeien:

„Hij die, niet toegelaten tot de uitoefening van
een beroep waartoe de wet eene toelating vordert,
buiten noodzaak dat beroep uitoefent, wordt ge-
strakt met geldboete van ten hoogste driehonderd
gulden.

„Hij die, toegelaten tot de uitoefening van een
beroep, waartoe de wet eene toelating vordert,
buiten noodzaak in de uitoefening van dat beroep
de grenzen zijner bevoegdheid overschrijft, wordt
gestraft met geldboete van ten hoogste honderd
vijftig gulden.”

't Zal nauwelijks noodig zijn te herhalen, dat
voor ons kwakzalverij niet bestaat in overtreding
van geneeskundige of andere wetten; helaas! vol-
komen bevoegden, zoowel geneeskundigen als apothek-
kers, maken zich niet zelden op ergelijke wijze
daaraan schuldig; maar omdat kwakzalverij in 't
algemeen heel dikwijls en noodzakelijk gepaard gaat
met wetsovertreding en in strenge toepassing der
wetten dus een middel ter harer bestrijding ge-
legen is, vestigen wij van tijd tot tijd en thans naar
aanleiding van het genoemde proefschrift opnieuw
er de aandacht op.

Wij kunnen niet nalaten daaruit nog de laatste
zinsnede woordelijk over te nemen, vooral omdat,
zooals wij met verontwaardiging in het laatste
nummer van 1888 hebben uiteengezet, juist bij de
toepassing der wetten op dit terrein, de rechters
in Nederland schijnen te wedijveren in ongemoti-
veerde lankmoedigheid.

„De in artikel 436 Swb. vervatte strafbepaling
„is in alle opzichten voldoende om de maatschap-
„pij te beveiligen tegen het groote gevaar voor
„haar gelegen in de onbevoegde uitoefening der

„geneeskunde; vrees voor noodelooze gestrengheid
„schijnt die bepaling niet op te leveren. Zal ech-
„ter de bepaling voor de praktijk vruchten dragen,
„dan is eene strenge toepassing vereischte. Het
„groote gevaar, voor de maatschappij in de onbe-
„voegde uitoefening der geneeskunde gelegen, zal
„het m. i. wettigen, zoo de rechter niet te spoedig
„tot oplegging van het minimum der straf over-
„gaat.”

Berichten.

* *Pogingen tot beteugelen van den geheimmiddelenhandel
in Duitschland.* De commissie voor de verzoekschriften
in den Duitschen Rijksdag heeft rapport uitgebracht
omtrent twee adressen, betreffende den geheimmiddelen-
handel. Zij was van oordeel, dat de gewraakte toe-
standen alleszins aanwezig waren en voorziening door
middel eener rijkswet, noodig was, waarom de com-
missie aan de vergadering van den Rijksdag voorstelde
beide verzoekschriften den Rijkskanselier ter kennisne-
ming aan te bevelen.

Wij achten het niet overbodig naar aanleiding van
dit gewichtig besluit, den hoofdinhoud der adressen
hier nogmaals mede te deelen.

1. Het in 't openbaar aankondigen en aanprijzen
van z. g. geheimmiddelen, ook wanneer hunne samen-
stelling bekend is, moet verboden worden.

2. De verkoop van z. g. geheimmiddelen in apothek-
ken moet nog meer aan banden worden gelegd dan
reeds geschiedt door de keizerlijke verordening van 4
Januari 1875.

3. Er dienen duidelijke wettelijke voorschriften in
't leven geroepen te worden, om te voorkomen, dat de
geheimmiddelenhandel ongestoord in de apotheken wordt
uitgeoefend door middel van den handverkoop.

4. Het is noodzakelijk deze bepalingen ook van toe-
passing te maken op den groothandel in z. g. geheim-
middelen.

* *Verbod van het adverteeren van kwak-
zalversmiddelen in het buitenland.* Als
vervolg op overeenkomstige verordeningen in verschil-
lende andere districten van Pruisen, die wij indertijd
ter kennis onzer lezers hebben gebracht, is thans in de
provincie Erfurt de volgende publicatie uitgevaardigd:

Art. 1. Stoffen en bereidingen van allerlei soort, om
het even of zij geneeskrachtige eigenschappen bezitten
of niet,

a. waarvan het verkoopen of ten verkoop in voorraad
houden, volgens de bestaande wetten, niet voor ieder
vrij is,

b. waarvan de bestanddeelen of de samenstelling niet
door den naam of in de aankondiging zelf duidelijk
kenbaar zijn of op verlangen onmiddellijk worden be-
kend gemaakt, derhalve z. g. geheimmiddelen,

mogen als geneesmiddelen tegen ziekten of lichamelijke ongesteldheden van menschen of dieren niet in het openbaar aangekondigd of aangeprezen worden.

Art. 2. Stoffen en bereidingen onder b van art. 1 behoorende, mogen niet voor handnening ten verkoop in voorraad gehouden of in 't klein atgeleverd worden.

Art. 3. Overtredingen der bovengenoemde bepalingen worden, voor zoover andere wetten geene hoogere straf voorschrijven, gestraft met eene boete van 60 Mark (f36), in geval van onvermogen, met hechtenis naar verhouding.

Erfurt, 6 Nov. 1888. De Regeerings-president,
VON BRAUCHITSCH.

In zake Enuma-*contra* het Nieuws van den Dag heeft nu ook de Hooge Raad Enuma in het ongelijk gesteld.

Bij geloof. Een in de noordelijke provinciën van ons land welbekende persoon „de duivelsbanner uit Knijpe” is overleden. Bij alle kinderziekten was hij de toevlucht der bezorgde moeders. Zijn oog rustte bij die gelegenheden steeds vol meewarigheid op het schreeuwende kind en dan mompelde hij: „hij is er weer! hij houdt het weer tegen.” Die hij was natuurlijk de duivel, die met behulp van kruiden en geheimzinnige woorden verdreven werd.

Het sterkste stukje, dat van hem verteld wordt, is het volgende:

Een rijk Rotterdammer koopman, door zijn roem aangekomen, kwam tot hem. Zijne jeugdige echtgenoot was lijdende aan eene verlamming, die haar sedert jaren had verstoken van het gebruik harer beenen. Te vergeefs had de kranke heil gezocht bij geleerde doctoren en beroemde hoogleraren. Doch wat dezen niet konden, dat volbracht de Knijper duivelsbanner. Een enkel bezoek was voldoende om haar het gebruik harer uiterste ledematen terug te geven. Is het wonder, dat de rijke Rotterdammer een fabelachtige som bood om den wonderdokter zijn geheim te ontlokken? „Het zou u niets baten, het is u niet te geven,” luidde het in duistere taal gegeven antwoord, en het geheim, waaraan zoovelen hunne wonderbare genezing dankten, is met den wonderman ten grave gedaald.

Het onlangs (zie ons No. van Februari j.l.) vermelde vonnis, waarbij de redacteuren van twee te Kleef uitkomende weekbladen door het *Schoffengericht* tot eene boete waren veroordeeld, omdat zij advertentiën hadden opgenomen, tot aanprijzing van de Zwitsersche Brandt-pillen en andere zoogenaamde geheimmiddelen — het was niet de eerste vervolging van dien aard — is door het *Landgericht* thans opgeheven, wijl niet bewezen was dat het geheimmiddelen waren, en al waren zij het, dat dan toch de veroordeelde redacteuren beschouwd konden worden niet te weten dat het geheimmiddelen waren.

Wij ontleenen dit bericht aan het *Nieuws v. d. Dag*; verwonderen doet ons die opheffing van het vonnis niet, omdat de veroordeeling geschiedde op grond van een oude Fransche wet, waarom wij het, bij een vroegere bespreking van dit geval, reeds zonderling vonden, dat die wet in Duitschland werd toegepast.

De plaatselijke gezondheidsraad te *Karlsruhe* vestigt de aandacht op een nieuw Salicylzuur-houdend mondwater, dat, vrij duur, onder den naam van *Illodine* wordt verkocht. Daar dit water op kwakzalverachtige wijze o. a. ook als voorbehoedmiddel tegen diphteritis wordt aanbevolen, zoo is het nuttig er op te wijzen, dat het middel geenszins deze eigenschap bezit.

Ind. Bl.

Voor het kantongerecht te Tolen diende onlangs de volgende zaak. Een 15-jarige zoon van J. van D., te Scherpenisse, die bij spiritistische vergaderingen als medium dienst doet, heeft, in trance-toestand verkeerende, aan een paar personen verlichting van pijnen teweeggebracht, door hen eerst met water, azijn enz. te bevochtigen en hen daarna met de handen te strijken, voor welke handelingen hij nu vervolgd werd, beklagd geneeskundige hulp verleend te hebben, zonder daartoe bevoegd te zijn. De zaak werd met gesloten deuren behandeld. Het O. M. eischte tegen beklagde eene boete van f 10; de uitspraak is nog niet bekend.

N. R. Ct.

De ambtenaar van het Openb. Min. bij het kantongerecht te Wageningen heeft tegen den bekenden kiezentrekker *Jacob Hollander*, wonende te Deventer, wegens het onbevoegd nitoefenen der tandheekunde op de markt te Wageningen, eene boete van f 10, subs. 3 dagen hechtenis geëischt.

De kantonrechter in het arrondissement Haarlem heeft *JOH. D.*, drogist aldaar, wegens het ongeoorloofd toebereiden en verkoopen van geneesmiddelen, en het verkoopen van geneesmiddelen in kleiner hoeveelheid dan de wet aan handelaars voorschrijft, veroordeeld tot f 5 boete, subs. 5 dagen hechtenis en 4 maal f 3 boete, subs. 4 maal 1 dag hechtenis.

N. R. Ct.

Van voorschrijven aan de handelaars kan hier geen sprake zijn; de wet geeft slechts vergunning tot verkoop, mits niet beneden een bepaalde hoeveelheid. Red.

De jicht- en reumatiekmiddelen van Dr. Laville.

Van gewaardeerde zijde werd onze aandacht op nieuw gevestigd op deze reeds lang bekende, tegenwoordig nog druk geadverteerde en ook in dit maandblad vroeger reeds besproken middelen; bij onderzoek bleek het ons, dat die middelen, niettegenstaande de talrijke later aangekondigde kwakzalverijen tegen dezelfde kwalen, nog geenszins uit de mode zijn, zoodat wij in die omstandigheid aanleiding vonden, nogmaals een woord te wijden aan de beroemde uitvinding(?) van Dr. Laville.

De middelen — een likeur en pillen — werden, reeds meer dan 30 jaar geleden, langs den thans meer en meer gebruikelijken weg aan den man gebracht, n.l. door middel van een brochure, getiteld: „Over Jicht en Rhumatismus. Theoretische en praktische verklaring eener genezende en voorbehoedende behandeling door Doctor Laville der faculteit van Parijs”. Wij hebben de Nederlandsche uitgaaf van ons en wel, volgens den titel, de vierentwintigste uitgaaf, wel een bewijs, dat het gebruik van de middelen, hier te lande, voor den verkooper niets te wenschen overlaat. Het boekje, dat ontegenzeggelijk met het talent, noodig voor het beoogde doel, geschreven is, dat verder de aanwijzing van zeer nuttige leefregels bevat, maar bovendien tal van zoogenaamde wetenschappelijke beschouwingen, met latijn versierd, levert, die den deskundige doen glimlachen maar den leek zand in de oogen strooien, dient alleen om de aandacht te vestigen op de likeur en de pillen, die ieder voor den spotprijs van ongeveer f 10 worden verkocht. De brochure krijgt men gratis; dat is menschlievend.

Waaruit bestaan nu die beroemde likeur en pillen? Zijn het geheimmiddelen? In geenen deele, zegt de schrijver, en hij laat aan het slot der brochure twee rapporten afdrukken van *OSSIAN HENRY*, lid der keizerlijke academie van geneeskunde, chef harer scheikundige werken enz., betreffende het onderzoek der middelen, waarbij het volgende resultaat is verkregen:

Samenstelling van de anti-jicht likeur:	
Krachtige spaansche wijn	800 gram.
Overgehaalde alcohol	100 „
Water	85 „
Kolokwintine	2.5 „
Kinine en Cinchonine	5 „
Kleurstof	3 „
Kalkzouten enz. zonder belang	4.5 „
	1000.0 „

Samenstelling van 100 van de voorbehoedende pillen:

Extractiefstof der physalis alkekengi	9.5 gram
Kiezelaarde	3.0 „
Soda	2.6 „
Groene plantpoeder	7.5 „
	22.6 „

Menigeen nu, die dit leest, zal het onbegrijpelijk vinden, dat wij deze middelen in ons maandblad meenen te moeten behandelen; hij zal vragen waar hier kenmerken van kwakzalverij aan wezig zijn, nu Dr. Laville niet alleen zijn geneesmethode bekend maakt, maar er zelf niet van wil profiteeren, naar het schijnt, omdat hij ieder in de gelegenheid stelt, zijne geneesmiddelen daar te laten klaar maken waar hij verkiest, zonder verplicht te zijn den buitengewoon hoogen prijs van f 20 te betalen.

Oppervlakkig beschouwd schijnt deze opmerking juist, maar wanneer men iets dieper in de zaak indringt verandert daarmee ook het gezichtspunt.

't Is een verschijnsel, dat men tegenwoordig dikwijls waarneemt, dat de kwakzalvers, zich, als ware het schamende geheime middelen te verkoopen, of op enkele plaatsen door wetten genoodzaakt, de samenstelling bekend maken, maar daarbij zorg dragen dat die bekendmaking aan hun affaire geen schade berokkent. De een verklaart de bijzondere bewerking van enkele der bekend gemaakte stoffen al zijn speciale uitvinding, een ander geeft de samenstelling zóó nauwkeurig op, dat niemand er ui wijs kan worden, terwijl een derde als samenstellen de bestanddeelen stoffen vermeldt, die in 't midde geheel niet te vinden zijn.

Op blz. 56 der brochure lezen wij het volgende: „Voorzorgen om de likeur en de pillen hare gelijk aardigheid te doen behouden.

De genezende likeur en de voorbehoedende pillen tegen de jicht zijn naar meesterlijk voorschrift vervaardigd.

Om hare zuivere en ongeschondene samenstelling te bewaren zijn wij in het belang der jichtlijders gedwongen geweest, de grootste voorzorg te gebruiken.

Inderdaad, pas is een recept bekend gemaakt iedeeen spoedt zich het te veranderen, te verdräen en duizenden manieren. Ter oorzaak der duurte neat me eenig wezenlijk bestanddeel weg, voegt uit eigenlief er een ander bij; men vermindert de samenstelling ontijd en kosten te besparen; in één woord, iedereen werwt over te zeggen hebben, en alzoo ontstaat zo een verwarring, dat men elkander niet meer verstaat.

Van alle beroemde medikamenten, door onzooveryderen nagelaten en door eene lange ondervinding goedgekeurd, is niet een meer in aanzien gebleven, ont geen enkel zijne oorspronkelijke zuiverheid behoudeneeft.

Om zeker te zijn, dat onze formules stiptel nagekomen zouden worden, moesten wij er op bedacht zijde lange en nauwkeurige bewerking daarvoor te grillen van wie dan ook, te vrijwaren.

Na aan het strengste toezicht onderworpen te zijn geweest, worden onze echte medikamenten niaan het publiek geleverd, zonder voorzien te zijn vans hand schrift; dit immers is de beste waarborg van echtheid.

Vorderen de jichtlijders dien waarborg, daullen, zeker zijn, onze produkten degelijk voorbel, althomogeen en onverderfelijk te vinden.”

De toeleg is duidelijk; koopt alleen middel voorzien van de handteekening van alle, dan alleen zijt ge zeker van onveranderende samenstelling en derhalve van de genezing.

Het is echter de vraag of er op deid niet iets valt af te dingen? Ieder glig zal, wat de zekerheid van genezing wel met geheel andere inlichtingen voor demer en wat de zekerheid der samenstelling daarmee is het niet te pluis.

Het lid onzer vereeniging, de heer *FR*, apotheker te Leiden, onderwierp in 18de aan een scheikundig onderzoek, en waft over dat de aanwezigheid van de bestandde kolokwint, in welke combinatie juwaarde der uitvinding moest steken, te toonen. Daarentegen bestond de liq zeer bekend, vergiftig geneesmiddel, *wijn tijdeloosen* of *Vinum colchici*, met kino (een andere stof dan kina) eenigzins donker ge

De wijn is, wegens de vergiftige eigens in de apotheken slechts op recept van ee heer of anders langs zeer omslachtiger verkrijgen, en moet met groote voorz worden gebruikt; in de brochure lezen w dat somwijlen drie eierlepeltjes per dag worden genomen. Dit is ongeveer 12 g. dag, tweemaal zooveel als in de Nederla pharmacopoea als hoogste gift wordt aangeg

Daarom, maar daarom niet alleen, zooals u artikel duidelijk zal zijn, waarschuwen wij tegmiddelen van Dr. Laville, wier bespreking in blad volkomen gewettigd is.

Zalf tegen beenwonden van boe Brüning.

Van een onzer leden ontvingen wij — re potje zalf — het volgend schrijven:

„Toevallig was ik een der vorige maan gelegenheid in het bezit te komen van ee achterhoek van Overijssel veel gebruikte beenwonden, die verstrekt wordt door een bo name Brüning, wonende te Wuülen bij Ah

even over de Pruisische grens. — Zijn reeds lang gevestigde reputatie van specialiteit in 't genezen van beenwonden, is door eenige gunstig geslaagde behandelingen er niet minder op geworden. Ik vermoed dat we hier met loodzalf en dus niet met een onschuldig kwakzalversmiddel te doen hebben."

De geachte schrijver heeft juist gezien: het onderzoek, verricht door ons lid, den heer L. VAN TRALLIE te Harlingen, heeft geleerd, dat de zalf bestaat uit vet, vermengd met een zeer groote hoeveelheid loodwit, ongeveer 75 %. Dit is meer dan 5 maal zoo sterk als de loodwit-zalf, die in de apotheken wordt afgeleverd, en het vermoeden van den schrijver is volkomen juist: dat men hier niet met een onschuldig kwakzalversmiddel te doen heeft.

Loodverbindingen worden door wonden, open zweren der huiden, alle slijmvliesen, gemakkelijk opgeslorpt en langs dezen weg in het bloed opgenomen. De gevaarlijkste chronische loodvergiftigingen treden op, wanneer, zooals bij de arbeiders die met lood en loodverbindingen werken, langen tijd slechts geringe hoeveelheden in het lichaam komen, doch ook bij niet lang aanhoudende geneeskundige behandeling met lood heeft men algemeene vergiftigingsverschijnselen zien optreden.

De verschijnselen beginnen langzaam en op eene wijze, die voor den leek en dus ook voor die menschen, die, als boer Brüning, zonder eenige kennis van wat zij doen, op onvoorzichtige wijze groote hoeveelheden lood aanwenden, niets verontrustend opleveren. Och! het vermeerderend afscheiden van speeksel, een riekende adem, vermindering van eetlust en slechte stoelgang, zijn dingen, die voor den onbekende op het gebied der geneeskunde zoo weinig waarde hebben. Toch zijn reeds die verschijnselen voor den wetenschappelijk opgeleiden man, voor den geneesheer, die zijne patienten, met het oog op de schaduwzijde die de toediening van menig geneesmiddel aanbiedt, nauwkeurig gadeslaat, van het meeste belang en van nog meer belang dus voor den lijder. Komen daar nog andere, in het oog van den leek onbelangrijke verschijnselen bij, dan zijn ook die weder eene vingerwijzing voor den geneesheer; hij let daarop en houdt er rekening mede. Wie is er onder U, arme, doch gewillige slachtoffers en melkkoetjes van de geheele kwakzalverskraam, die zóóveel denkvermogen voor zich zelf wil verspillen om eens na te gaan, of de verschijnselen, die bij U zich onder eenige behandeling voordoen, te zamen ook wijzen kunnen op den gevaarlijken toestand die in aantocht is in uw lichaam, terwijl misschien Uw „zeer been toch maar door dien dokter, dien knappen man, dien wonderdoener, dien menschenvriend, of hoe gij hem noemen moogt, genezen is."

Het is hier de plaats niet, nauwkeurige beschrijvingen te geven van de onaangename of gevaarlijke verschijnselen die zich kunnen voordoen bij het gebruik van sommige geneesmiddelen, waarop elk geneesheer steeds nauwkeurig acht geeft. Evenmin kunnen wij hier uiteenzetten in welke gevallen en waarom het toedienen van zekere geneesmiddelen — in welken vorm dan ook — bij sommige lijders eene onverantwoordelijkheid van den geneesheer zou zijn en hij dit dus nalaat met het oog op het welzijn zijner patienten. Maar wel is het hier de plaats om te waarschuwen tegen een man, die — zonder eenige belemmering — een zalf van zoodanige sterkte kan en durft aanwenden op ieder, die zich aan hem wil overgeven.

En attest voor Haitzema (Enuma.)

het no. van 26 Februari van „De Echo," Volksblad van Nederland, komt een ingezonden artikel voor, dat wij men in zijn geheel te moeten overnemen. Het luidt aldus:

HAEMATON RHEUMATIEK!

Mijnheer de Redacteur!

Uithoofde uw blad steeds de belangen voorstaat van het volk, hetwelk minder met aardse goederen bedield is, twijfel ik niet, of deze regelen zullen daarin wel plaats vinden.

In December kwam onder uw advertentiën, onder bovengenoemden naam, een middel voor, dat als onfeilbaar voor reumatiek en jicht werd aanbevolen, ja zelfs met f 100.— belooning voor dien lijder, welke, na het gebruik, geen beterschap ondervond; hoeveel er echter gebruikt moest worden, werd niet vermeld.

De heer Haitzema van Amsterdam, de fabrikant van genoemd middel, was zelf daarmede van verouderde reumatiek met verkromming en verstijving genezen en had dit

middel ter verkrijging gesteld bij den heer J. van Winsen, drogist, Vijzelstraat No. 28, Amsterdam. voor den prijs van f 2.— de halve en f 3.50 de heele flacon.

Steller dezes is reeds een jaar aan deze kwaal onderhevig. Daar de geneeskundigen het tamelijk eens zijn, dat aan deze ziekte niet veel te doen is, wordt natuurlijk alles aangegrepen, wat voorkomt; het gaat als in: „Met z'n Achten" van Justus van Maurik.

Een mijner vrienden, welke toevallig naar Amsterdam ging, bood mij aan naar het middel te informeren; ik gaf hem f 3.50 mede met verzoek eerst eens te vragen hoe het middel gebruikt moest worden en hoeveel flacons er voor benodigd zouden zijn; zou deze behandeling duur worden, dan moest hij maar niets medebrengen, aangezien ik het dan toch niet betalen kon.

Door den heer van Winsen is toen gezegd, dat het wel voorkwam, dat een flacon voldoende was, doch ook wel twee of drie of meer noodig waren, echter moest men na het gebruik van een flacon beterschap bespeuren.

Het middel was niet bijzonder duur in het gebruik, want dagelijks 300 druppels gebruikende, is één flacon ongeveer drie weken toereikend, doch na het gebruik bespeurde ik geen beterschap; het gezegde van den verkooper was dus onwaar, bijgevolg begon ik aan het middel te twijfelen en daar ik best weet, hoe mijn geld te gebruiken, nam ik geen tweede en dacht, dus weder f 3.50 aan kwakzalverij geofferd te hebben, wel begrijpende mij maar niet druk te moeten maken over de f 100 premie.

Later kwam mij genoemde advertentie, zelfs in plaatselijke advertentiebladen, onder de oogen, steeds onder belofte van f 100 premie, waar het middel niet hielp; ook was nu de prijs met f 1.— verhoogd; het zaakje ging dus goed.

Steeds, als het debiet vergroot, worden de prijzen vermindert, hier was het echter andersom, het was dus een zaak om geld uit te slaan.

Toen, Mijnheer de Redacteur, stond ik verbaasd, dat geen stem zich daartegen verhief, zelfs geen geneeskundige zich de zaak aantrok; deed niemand het, dan zou ik het doen en zond daarom den fabrikant een bericht, dat, als hij een eerlijk man was en het hem ernst was, hij dan de premie moest uitbetalen, daar ik daarop recht had.

Na vijf dagen ontving ik bericht, een opgave te zenden hoeveel flacons ik verbruikt had, — hier kwam dus de aap uit den mouw — benevens alle inlichtingen omtrent den aard der kwaal, duur, verloop, graad van hevigheid, wijze van behandeling, enz. enz., alzo alles wat tot beoordeeling van mijn aanvraag strekken kon.

Ik gaf ZEd. een geheel verslag daarvan, doch begreep wel waar het op uit zou loopen, ik schreef er dan ook bij, dat het antwoord wel zou zijn, dat ik meer flacons had moeten gebruiken, doch dat ik die verantwoording niet aannam.

Het kwam zoo uit, Mijnheer de Redacteur, juist, als ik verondersteld had, ik had te weinig gebruikt en werd ten overvloede nog bedreigd, dat men geen flacon meer zou willen leveren aan iemand, die slechts op de uitgeloopte premie zijn begeerte scheen te vestigen.

Belachelijk met waar, daar het middel publiek verkocht wordt en men hoegaenaamd niet naar den naam vraagt, als men maar f 4.50 laat zien.

Het is daarom, Mijnheer de Redacteur, dat ik UEd. verzoek dit schrijven te plaatsen, vooral, ter waarschuwing van minder bedeelde reumatieklijders, welke soms op allerlei wijzen f 4.50 bij elkander moeten zoeken en dan den heer van Winsen zouden gelooven, wanneer hij zegt beterschap te zullen vinden, na het gebruik van één flacon.

Aan het oordeel van het publiek over te laten, wat van iemand te zeggen, welke een geldwinning maakt uit een ziekte, waarvan hij zelf alles ondervonden geeft, zonder te vragen hoe die gelden soms bij elkander gebracht moeten worden, dikwijls het geld, benodigd voor het voedsel van vrouw en kinderen, soms de opbrengst van het verkoopen of beleenen van een niet te missen stuk huisraad, terwijl zelfs bij toename van debiet het middel nog in prijs verhoogd wordt.

Neen, dan hoeden af voor die edele menschenvrienden, die soms een deel van hun vermogen of tijd beschikbaar stellen voor arme lijdende natuurgenoeten.

Mocht door den fabrikant hierop geantwoord worden, ik beschouw de zaak als afgedaan, het was slechts ter waarschuwing van anderen.

UEd. Mijnheer de Redacteur mijn dank betuigende
UEd. Dienstw. Dienaar
L.

Nog eens over loodhoudende haarkleurmiddelen.

Reeds herhaalde malen hebben wij dit onderwerp besproken en nog telkens ontvangen wij brieven, waarin ons gevraagd wordt of dit en dat haarmiddel loodhoudend is en zoo ja . . . of het ook schadelijk is bij het gebruik? Dit noodzaakt ons hier nogmaals te laten volgen, hetgeen wij in het No. van Mei van het vorig jaar met betrekking tot deze zaak schreven:

De meeste middeltjes die verkocht worden voor het donker kleuren van het haar, zijn bereid met de een of andere loodverbinding, veelal loodsuiker. Bijna alle geneeskundigen zijn het er over eens, dat zulk een loodverbinding, bij voortdurend gebruik, tot loodvergiftiging moet aanleiding geven en er worden vele gevallen medegedeeld, waarin allerlei ziekelijke verschijnselen van het gebruik dier loodhoudende haarmiddelen het gevolg waren.

Echter zijn er ook gevallen bekend van personen, die jaren lang zulk een haarmiddel gebruikten zonder eenige nadeelige gevolgen te ondervinden. Dit kan liggen aan het middel, doch ook aan de wijze

van gebruik. Er zijn namelijk haarwaters, die het lood voor een groot deel in oplosbaren toestand bevatten, en dit zijn de gevaarlijksten; doch er zijn anderen, waarin het lood geheel of bijna geheel in onoplosbaren toestand voorkomt en dezen zijn veel minder gevaarlijk, ja misschien zelfs, indien al het lood er in onoplosbaren vorm in aanwezig is, niet gevaarlijk. Zelfs een gevaarlijk loodhoudend haarwater kan echter zoo gebruikt worden, dat het geen, of bijna geen nadeelige uitwerking heeft, indien men er namelijk zorgvuldig voor waakt, dat niet de huid er mee bevochtigd worde, maar alleen de haren, hoewel het wel moeilijk zal zijn hier altijd goed voor te zorgen.

Wegens deze laatste moeielijkheid en ook, omdat men niet gemakkelijk kan onderscheiden of het lood opgelost of onopgelost in het vocht voorkomt, raden wij in het algemeen het gebruik van loodhoudende haarmiddelen af. Die, welke in ons land verkocht worden en in dit maandblad zijn besproken, zijn *Allen's Haarhersteller, Eau Royal de Windsor, Eau de Castille, Het nieuwe haarmiddel (verkoophuis), Eau de Zenobie, Ayer's haarversterker, Flau des Fées, Eau de Florida, Eau Magique, Nieuwe London haarhersteller, Eau Hamilton, Melrose, Rosettes Hair Restorer en Eau d' Amerique*, aldus een 14-tal hemelhoog geprezen middelen, die allen, toen wij ze onderzochten, met loodsuiker bleken bereid te zijn. Er zijn echter denkkelijk nog meer dergelijke in ons land in den handel, dus een ieder zij voorzichtig.

Ingezonden stukken.

SLIEDRECHT, 23 Februari 1889.

Mijnheer de Redacteur!

Als oud-inwoner van Gouda lees ik nog steeds de *Goudsche Courant*. Nu trof mij daarin den laatsten tijd eene reclame, geplaatst tusschen *Binnen- en Buitenland*, zeer waarschijnlijk van den heer NICHOLSON. De reclame luidde aldus:

„Dooven. Wie van zijne doofheid genezen wil worden, etc. etc. Rue Droudt 4. Parijs."

Ik heb daarop een ingezonden stuk in die courant laten plaatsen, waarin ik mijne vroegere stadgenooten waarschuw voor genoemden heer en grootendeels de beschrijving van zijne gehoortrommels en Lotion uit uw blad heb medegedeeld.

Niet alleen heeft men zeer bereidwillig dat schrijven geplaatst, maar tot heden toe heb ik bedoelde reclame niet meer gezien. (Het is nu ruim 14 dagen geleden.)

Eere dus aan de redactie van die courant!

Wilt gij van dit schrijven voor uw Maandblad gebruik maken, mij is het wel.

UEd. dn.,

DR P. SCHELTEMA.

Zeer gaarne geven wij aan dit schrijven plaats. De bedoelde reclame is ongetwijfeld van Nicholson; het opgegeven adres, Rue Droudt, wijst hier den weg.

Red.

Boekbeoordeeling.

De drinklust en zijn genezing door A. Jacobs te Baarn. 's Gravenhage, Cremer & Co., 1889.

De heer JACOBS had de beleefdheid ons zijne bovengenoemde brochure toe te zenden, waarvoor wij hem bij deze onzen dank betuigen. De inhoud der zeer lezenswaardige brochure, hoe belangrijk ook, hier te bespreken zou niet gaan, omdat wij dan buiten het kader van ons maandblad zouden treden, maar wij wenschen even te wijzen op die bladzijden, waar de genezing van den drinklust door geneesmiddelen wordt behandeld. Kort, maar krachtig wordt het vonnis over de kwakzalvers in de middelen tegen dronkenschap aldus uitgesproken:

„In hoonend contrast met den ernst, die aan de genezing van den drinklust verbonden behoort te zijn, is de kwakzalverij in geneesmiddelen, die hier slechts volledigheidshalve wordt aangestipt, om tevens in de gelegenheid te zijn over haar in den absolutsten zin van het woord het doemvonnis uit te spreken. Meer ruimte mag hier voor hare veroordeeling niet worden besteed."

Doch ook buiten de kwakzalverij om, kan er, volgens den schrijver, geen enkel middel in de apotheek worden bereid, dat van drinklust geneest; pillen of drankjes kunnen hier niet zureeren; het eenige recept is „niet drinken". 't Is daarom dat de heer JACOBS ook

geen vrede heeft met den raad, dien wij vroeger bij de bespreking der kwakzalversmiddelen gaven, om voor enkele stuivers gentiaanpoeder te koop en daarvan, telkens als men trek naar sterken drank krijgt, in de plaats daarvan een theelepeltje vol in water of in melk te gebruiken. Ofschoon de schrijver er aan herinnert, dat ook wij van de gentiaan geen genezing verwachten en alleen in de energie van den lijder heil zoeken, komt hem toch het in de plaats stellen van dit middel voor sterken drank bedenkelijk voor.

Ja, zelfs is het hem niet gemakkelijk verklaarbaar, waarom gentiaan hier een plaats bekleedt, die het niet verdient. Mag het zijn omdat de smaak ervan het meest herinnert aan . . . nu ja, aan een bittertje?

„Dan,” zegt de schrijver, „het zij hier met bescheidenheid opgemerkt, is de keuze verkeerd. Het zien van een bekende étiquette, evenals de herinnering aan een geliefkoosd „bouquet,” moet bij de behandeling van den drinklust worden vermeden, omdat het den patient prikkelt tegen zijn belang.”

Van dit standpunt beschouwd, kan de schrijver in zijn recht zijn; wij plaatsten ons echter op een ander standpunt, o. i. op 't oogenblik nog meer practisch. Niet iedereen kan men door redeneering overtuigen, velen zijn er nog die een „middeltje” moeten gebruiken, zal de kwaal genezen. Die velen wenschten wij, wanneer zij toch slikken willen, de uitgaaf van f 25 voor een nietswaardig middel te besparen en . . . van het drinken af te helpen. Trouwens de smaak van een lepeltje gentiaanpoeder nocht niet tot het nemen van een „bittertje” uit.

Correspondentie.

Op verzoek van een onzer werkzaamste leden te Haarlem hebben wij hem 1000 afdrucken toegezonden van het artikel over „Ziekentroost en Lieber's middelen”, in ons vorig no. opgenomen. Bij het vele gebruik dat te H. o. a. van de St. Jacobs druppels wordt gemaakt vond bedoeld lid het raadzaam, onze waarschuwing tegen dit middel in ruimer kring te verspreiden en was hij bereid de zorg voor die verspreiding op zich te nemen.

Wij hebben tegelijkertijd nog een tweede duizendtal van die afdrucken laten maken en stellen die beschikbaar voor diegenen onzer leden, die een dusdanige verspreiding in de plaats hunner inwoning wenschelijk achten en niet tegen de moeite van de verspreiding opzien. Bij aanvraag van het verlangde getal exemplaren aan den secretaris-penningmeester zullen deze — zoolang de voorraad strekt — worden toegezonden.

— Sedert de vorige opgave zijn als leden toegetreden de heeren:

Mr. J. Bieruma Oosting, Oranjestad.

G. M. Rueb, Rotterdam.

C. C. van den Dungen, Rotterdam.

De commissie van beheer van de Cantine van het 1e Bat. 5e Reg. Infanterie te Nijmegen.

— S. S. te A. Uw vraag betreffende de haarmiddelen van Theophile vindt zij grotendeels in de herhaalde waarschuwingen beantwoord. Reeds meermalen zijn die middelen in het Maandblad behandeld.

— H. W. J. R. te D. Eau Athenienne bestaat (volgens Dr. Goppelsröder) uit kali-zeep opgelost in wijngeest, waarbij nog een weinig potasch-oplossing en aetherische olie is gevoegd; een wassing met groene zeep en brandewijn zal denzelfden dienst doen en ongetwijfeld minder kosten.

La philodermine is — naar het onderzoek van Krause — reuzel en coccolie voor 1/2 deel vermengd met zwavel, waterrij ijzervitriool en magnesia. Het mengsel is met 40 cent ruim betaald, behoort dus geen f 1,80 te kosten. Beide middelen bevatten geen vergif.

Naar aanleiding van uw schrijven moet ons nog de volgende opmerking uit de pen, waarvan wij ook onze lezers in 't algemeen verzoeken nota te willen nemen: Het is onmogelijk alle tot ons gerichte schriftelijke vragen per brief te beantwoorden; bijzondere of spoedeisende gevallen uitgezonderd, maken wij alleen van het Maandblad gebruik om, hetzij in de correspondentie, hetzij op andere wijze, de inlichtingen te geven die men van ons verlangt. Het insluiten van een postzegel voor antwoord is dus onnoodig en door ons niet gewenscht.

— X. te 's H. Gelieve ons, indien gij nog niet geslaagd zijt in het verkrijgen van linzenmeel ten uwent, uw juist adres op te geven, dan kunnen wij u, in deze, behulpzaam zijn.

— Dr. R. te L. Het diploma van tandmeester geeft slechts beperkte bevoegdheid, duidelijk omschreven in art. 8 der wet van 25 Dec. 1878 (Stbl. no. 222). Het uitoefenen van massage door iemand, die alleen dezen titel bezit, is zeer zeker strafbaar volgens art. 436 Swb.

— De apotheker Boom te Meppel heeft zich boos gemaakt omdat wij in het vorig no. opnieuw de aandacht op zijn maagpoeder gevestigd hebben. Nu, van zijn standpunt kunnen wij ons dit best begrijpen en wij hadden van zijn boosheid zeker geen notitie genomen, ware het niet, dat zijn wijze van optreden ons aanleiding geeft om een opmerking in 't algemeen te maken.

De maagpoeder-fabrikant heeft n. l. een briefkaart gezonden aan den Secretaris-Penningmeester onzer vereeniging, waarin hij o. a. schrijft: „Om uw artikelen omtrent mijn Maagpoeder in uw (wij cursiveeren) Maandblad geplaatst, waarin de grootste onzin en onwaarheid (hier cursiveert de schrijver) vermeld word, lach ik wat” enz.; hij beschouwt dus den secretaris-penningmeester der vereeniging tevens als redacteur van het Maandblad.

Dit nu is onjuist; de Secretaris staat buiten de redactie als zoodanig, en is voor den inhoud van het blad niet meer verantwoordelijk dan ieder lid van het bestuur. Als Secre-

taris is hij de vertegenwoordiger der Vereeniging, die al wat voor het blad wordt toegezonden, ter hand stelt aan diegenen, die meer speciaal met de redactie belast zijn.

— C. J. W. van M. te R. Reeds meermalen hebben wij tegen het anti-épileptique van Uten gewaarschuwd, o. a. nog in het no. van Februari jl.

Gij hebt goed gezien: de bewuste brochure heeft alleen ten doel de aanbeveling van het kwakzalversmiddel, dat in hoofdzaak niets anders is dan een oplossing van het algemeen bekende broomkalium, een stof, waarvan vooral de verschillende kwakzalvers in middelen tegen vallende ziekte zich hebben meester gemaakt.

Wel beweert Uten, dat zijn middel iets geheel nieuw is, en keurt hij alle gewoonlijk bij zenuwziekten gebruikte geneesmiddelen af, maar het scheikundig onderzoek heeft zijn bewering gelogenstraft.

Volg dus vooral de raadgeving van Uw familieleden niet op en gij bespaart U veel teleurstelling en f 2.50 op zijn minst.

— R. te D. Dank voor Uwe toezending; wij hebben U reeds een nummer toegezonden waarin iets over het onzinige Hygiea-sanatorium.

In het volgende maandblad zullen wij nogmaals terugkomen op den zwendelaar, die aan het hoofd staat. Reeds nu willen wij onze verwondering uitspreken dat er nog uitgevers gevonden worden, die zijne advertenties op credit plaatsen, terwijl het toch genoeg bekend is, dat dezelfde persoon, toen hij vroeger eene andere kwakzalverij aan de hand had, de wissels voor geplaatste advertenties niet betaalde.

— Z. te D. Ook U zonden wij het vorige nummer, dat misschien u reeds tot antwoord kan strekken; wellicht komen wij op uw brief later terug.

— V. V. te A. SCHELENBURG'S Gichtinctuur bestaat, volgens het onderzoek van ons lid, den heer D. v. D. WEERD, uit sterk verdunnen methylohoudenden alcohol, vermengd met een weinigje kamfer en ammoniak, en door indigo lichtgroen gekleurd. Een kleine hoeveelheid opodoch, u zeker bekend, zal ongetwijfeld dezelfde diensten bewijzen en kost geen f 1.80.

Herhaalde Waarschuwingen.

Theophile's Haarkleurmiddel. Die Theophile is altijd druk in de weer om dit kleurmiddelje aan den man te brengen. In den laatsten tijd, nu hem bijzonder veel concurrentie aangedaan wordt, zoekt hij zijne kracht vooral in het wijzen op de schadelijkheid van andere haarkleurmiddelen.

Tot op zekere hoogte heeft Theophile gelijk; die andere haarkleurmiddelen bevatten veelal opgelost lood, en zulk een oplossing is niet alleen een zwaar vergift als men er onvoorzichtig iets van mocht drinken, maar het voortdurende gewone gebruik, bestaande in het bestrijken van het haar er mede, kan ook langzamerheid loodvergiftiging veroorzaken.

Intusschen gaat de groote Amsterdamsche „haarkunstenaar” te ver, wanneer hij hier tegenover beweert, dat zijn haarkleurmiddel geheel onschadelijk is. Zijn middel is namelijk een zeer verdunde oplossing van Zilvernitraat (Helseke steen) en deze is ook vergiftig, zoodat indien kinderen of dienstboden er van mochten snoepen, zij er even erg aan toe zijn als wanneer zij een dier loodhoudende middeljes hadden genomen. Bij het gewone gebruik echter voor het kleuren van het haar is deze zilvernitraat-oplossing van Theophile, zeker veel minder slecht dan die loodhoudende middeljes. Men heeft in den laatste tijd (zie Maandbl. no. 3. Jaarg. VI) wel eens meenen op te merken, dat ook het kleuren met zulk een oplossing nadeelige uitwerking had gehad, maar hieromtrent bestaat geen zekerheid.

Wie zekerheid wil, die wijze alle haarkleurmiddelen de deur en drage, hij zij al of niet reeds bejaard, zijn haren zooals de natuur hem die geschonken of veranderd heeft.

Theophile's ontwikkelingsbalsem. Dit wondervocht is bij onderzoek gebleken te zijn water met Eau de Cologne, waarin wat keukenzout is opgelost en waarbij een beetje vliegende geest is gevoegd, met een kleurseltje bedield, waarschijnlijk aftreksel van Bardanawortel.

Veel bijzonders is het dus niet, behalve in den prijs, want de flesch kost f 2, terwijl ieder ze gemakkelijk voor 25 cent zou kunnen maken en als fabrieksproduct de prijs nog veel lager zou kunnen zijn.

Bij zeer vele dikwijls voorkomende, ernstige ongesteldheden, zooals typhus, roodvonk, belroos en vele anderen, valt het haar uit. Gewoonlijk heeft dit plaats als het eigenlijk ziekteproces reeds is afgelopen en het tijdperk van herstelling is ingetreden. De patient grijpt naar 't een of ander „zeker en onfeilbaar” haarmiddel. In werkelijkheid krijgt hij ook langzamerhand zijn vroegeren haartooi terug; dit is echter een zeer gewoon verschijnsel en in den regel het geval, zelfs bij personen, die reeds op eenigzins gevorderden leeftijd verkeerden. Ondertusschen krijgt Theophile of een zijner collega's een getuigschrift, terwijl de eer alleen aan de natuur toekomt.

En dat ook alleen moeder natuur de eer verdient, ofschoon Theophile de duiten krijgt, als een jongeling man wordende, na het smeren met het onschuldige mengsel, niet van baard verstoken blijft, behoort zeker niet gezegd. De merkwaardige logica van Theophile, in de boekjes die hij verspreidt, luidt woordelijk: „Men zal mijn vinding schamper beoordeelen, doch 't is

dwaas zulks te doen, want waarom zou de baard niet ontwikkeld kunnen worden, evengoed als de boomkweker zijn planten ontwikkelt, dus wij moeten aannemen dat de baard ook te ontwikkelen is!”

Intusschen moeten wij het nog prijzen dat Theophile niet, zoo als vele anderen, een vergiftig mengsel aan den man brengt. Zijn vocht doet wel geen goed, maar 't zal toch ook — voor zoover wij kunnen nagaan — geen kwaad doen.

Pastilles Géraudel. De fabrikant van dit nieuwe kwakzalversproduct adverteert of met telkens afwisselende geïllustreerde reclames, behelzende bespottelijke samenspraken, of met een vast prentje, vertoonende de afbeelding van een persoon wiens borst en buik zijn geopend en waarin men longen, hart enz. kan zien liggen. De maag ligt op die afbeelding in het midden en niet aan de linkerzij, doch deze leugen in prentverbeelding zouden wij den man gaarne vergeven, als hij niet zooveel leugens in woorden aan de verkeerde afbeelding toevoegde. Er worden namelijk wonderen verteld van de verbazende geneeskraft van deze Pastilles Géraudel en dit is erger dan aan een maag op een prentje een verkeerde plaats te geven. Want menige ongelukkige lijder wordt door die krasse beweringen verlokkt naar de pastilles te grijpen en slechts teleurstelling zal bij het gebruik zijn deel zijn, zoo hij niet nog bovendien zijn toestand er door verergert.

De heer P. Kruysse heeft den inhoud dezer pastilles onderzocht en het resultaat in een vroeger Maandblad gepubliceerd. Zij bevatten teer met wat suiker, eenig zetmeel, een weinig venkel of anijs en eenig ander plantenpoeder.

De hoofzaak is dus de teer, de stof die reeds zoo menig kwakzalver heeft aangegrepen en waarmee ook Guyot zulke goede zaken maakt. Goede zaken zal ook deze Géraudel er wel mee maken, doch dit zijn slechte zaken voor de patienten. Want teer kan slechts zelden goed doen en dan nog slechts als het in zeer geringe hoeveelheid genomen wordt. Dikwijls daarentegen en altijd zoo men er veel van neemt, is teer nadeelig, vooral voor de spijsverteringsorganen. Zwakke personen mogen wel dubbel voorzichtig zijn vóór zij aan het slikken gaan.

Pain Expeller van F. Ad. Richter & Co. kan men als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van spaansche peper worden met sterken spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder 22,5 d. zeep in 100 d. water opgelost en daarbij gevoegd vliegende geest 300 d. Kamfer 30 d. Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zoowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevolen, en het kan in sommige gevallen, uitwendig gebezigd, eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een onschadelijk middelje en zal menige er zich nadeel door berokkenen.

Zoo vermeldt o. a. Dr. MESDHEDE een geval van een vrouw, die met alle verschijnselen van vergiftiging door vliegenden geest, in het hospitaal werd gebracht. Het bleek, dat zij, op raad van een rondreizend koopman, druppels pain-expeller had gebruikt.

De genezing werd eerst na 43 dagen verkregen.

Hartzema's rhumatiekmiddel. HARTZEMA, wiens eigenlijke naam BEREND HAITZEMA ENUMA is, onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijke klank, dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarbij hij spreekt van eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oplosvend vermogen van het bloed en meer fraai's. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde HARTZEMA zich zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van het vocht is, dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiek en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 'T HOFF, te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de hoofdbestanddeelen bleken te zijn Salicylzuur en ijzer. stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen, waarin hij ze noodig acht, doet gebruiken. Natuurlijk vraagt H. hiervoor een prijs ver boven de waarde van het vocht.

Voor den deskundigen lezer zij hier aangestipt dat blijkens een onderzoek van den heer KRUISSE men een volkomen gelijk vocht verkrijgt door de Sol. Chlor. Ferrici der Pharm., met water verdund, door Natrium hydroxyde te praecipiteeren en er, zonder verwijdering van het gevormde Chloornatrium, onder verwarming wijnsteen-zuur bij te voegen tot het praecipitaat is opgelost; 300 gram van het vocht worden vervolgens met 1 gram salicylzuur, opgelost in een weinig spiritus, vermengd. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede, behoudens een spoor salicylolie, overeenkwam.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februarij formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 994.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Een woord over bijgeloof en kwakzalverij in de geneeskunde.

Berichten: De opvolger van het boertje van Nieuw-Buinen. — Veroordeeling in Duitschland wegens aanbeveling van kwakzalversmiddelen door middel van een brochure. — Politie-maatregel te Berlijn. — Een vergeeflijke vergissing.

Grootere artikelen: Verbod van geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland. — Studer's Migraine-elixer. — Anna Csillag's haarpomade en Phönix-pomade. — Popp's geneesmethode van maag- en darmkatakarr.

Boekbeoordeling: Dr. P. F. van Hamel Roos. Een en ander over sommige voedingsmiddelen en hunne vervalschingen.

Correspondentie:

Herhaalde waarschuwingen: Homeriana. — Suikerpillen Cantel.

Een woord over bijgeloof en kwakzalverij in de geneeskunde.

Door een onzer leden in Noord-Holland werd ons eene brochure toegezonden, in 1875 uitgekomen en geschreven door Doctor G. Merz, geneesheer te Oosthuizen, met den titel hierboven vermeld. (*)

De aanleiding tot het schrijven daarvan ontleende de steller aan het verregaande misbruik van een zoogenaamd geheim geneesmiddel tegen fistel-lijden, in Noord-Holland gemaakt. De getrouwe lezers van ons Maandblad begrijpen al aanstonds dat die geneesheer de fistelpot van Ursem bedoelt. Daarover werd reeds veel in ons orgaan gezegd, zoodat wij daarover uit de brochure slechts weinig overnemen. Van zeer groot belang is, naar onze meening, het algemeene gedeelte van het geschrift. Wij moeten echter genoegen nemen met eene bloemlezing uit het 62 bladzijden groote boekje, daar onze ruimte, uit den aard der zaak, beperkt is.

De schrijver, die om omstandigheden welke ter zake niets afdoen, van Gelderland naar Noord-Holland verhuisde, deelt ons mede, dat Gelderland ook bevoorrecht(?) was met een wonderdocter — vroeger schaapherder bij de familie v. E. te G., — die alle fistels genas met linnen lapjes, mits vóór het opleggen door zijn speeksel bevochtigd. In Noord-Holland hoopte Dr. M. werkzaam te zullen zijn onder menschen, boven bijgeloof, als in Gelderland heerschte, verheven. Doch zijne illusie verdween spoedig. Hij hoorde daar o. a. hoe een man het haar van den hond, die zijn dochter gebeten had, als 't beste geneesmiddel op die beetwonde legde; hoe men bij snee of hak, het snijdend instrument slechts onmiddellijk in vet te dompelen had om de wond niet te doen zweren. Hij vond er belezers bij de vleet en, — zeker ter vergoeding van den Groevenschen fistelman en diens krachtig speeksel, —

Klaas Ursem en zijn pot. In Zuid-Holland, meldt hij ons, is vooral het gebruik van wijwater in zwang.

„Alzoo!

„In Noord-Holland genezen fistels met de pot.

„In Zuid-Holland genezen ze met het wijwater.

„In Gelderland genezen ze met de lappen.

„En! in elk dezer drie provincies zijn menschen, die bereid zijn in het geloof aan hun „éénigst middel" te leven en te sterven; terwijl zij voor het „even éénigst middel" hunner bureu slechts een medelijdend schouderophalen overhebben. Niet waar — Noordhollandsche vriend! Gij lacht immers om de Groevensche lapjes? Goed! Maar, wees verzekerd, uw Geldersche buur spot met uw pot, zoowel als uw zuidelijke naamgenoot lacht en spot met beiden. Gij! — Ge tracht ze te bekeeren met uwe „meest afdoende" voorbeelden.

Zij! — Wel ze gooien u blind met nog véél sterkere.

Gij! beweert dat de Ursemsche pot een zóó geheim middel bevat, dat geen wetenschap in staat is dat geheim te ontsluiëren.

Zij! — beweren even stout dat van het speeksel des schaapherders een „geheimzinnige" kracht uitgaat, en, dat wijwater zoovele mirakelen doet. Eenz."

Terecht zegt de schrijver: „Er heerscht nog zooveel bijgeloof, ook dáár waar men het niet zou zoeken; ja zou er wel iemand onzer geheel vrij van zijn? Och er zijn er maar zoo weinigen, die niet dit of dat kleine dierbare bijgeloofje in hun boezem koesteren; zoo'n familie erf-stukje, dat men bang is aan te raken, uit vrees van het te verliezen en waarvan men zich, alsof het heel wat kostbaars was, voor geen prijs zou willen ontdoen.

„Zoo draagt de een een vospoot in den zak tegen zekeren uitslag of een mollenpootje tegen stuipen; de ander een aardappel met drie oogjes tegen jicht; of wel een mannetjesneut tegen benauwdheid. Die verbrandt met een turf de koorts; die trekt zijn hemd met den binnenkant naar buiten aan, om de koorts — zooals mij gezegd werd — te doen verschrikken. Deze knipt zijn nagels altijd op Vrijdag — een probaat middel tegen rhumatiek; gene laat zich het haar slechts bij wassende maan knippen tegen het kaalworden; een ander juist bij afgaande tegen het podagra."

Na door eenige voorbeelden te hebben aange-toond dat twijfel de krachtigste en noodzakelijkste vooruitgangsfactor is voor zedelijk zoowel als voor stoffelijk leven, gaat de schrijver over tot zijn eigenlijik artikel, de beschouwing over kwakzalverij.

„De mensch kan evenmin een enkele natuurkracht daarstellen, als hij vermag het geringste stofdeeltje voort te brengen. Hij kan alleen beiden voor zich bruikbaar of dienstig maken. Door zijn arbeid geeft hij aan al, waar hij de hand aan legt, één eigenschap, die van *nut*, en maakt zodoende zoowel de natuurkracht als stof allengs aan zich dienstbaar.

Nu is het hoofdwangbegrip omtrent den geneesheer — en dit wanbegrip is hoofdoorzaak van alle anderen — dat deze de geneeskracht *schept*, dat hij de zieken door zijn kunst en wetenschap *geneest*. Tot genezen is slechts de levenskracht, niet de mensch in staat.

Wat, doctor zegt ge daar? Maar als dat waar is, wat drommel doe je dan in de wereld en hoe durf je nog zonder blikken of blozen je door de levenskracht genezenen, met nieuwe jaar zulke hooge rekeningen sturen?

Zacht wat, mijn vriend! Verstaan wij ons wel. Zou de molenaar, voor wien de wind — een natuurkracht dus — het koorn maalt, in zijn molen een onnut meubel wezen; of een stuurman op zijn schip, dat door dezelfde kracht wordt voortgestuwd? Of is een landbouwer, die het voor ons benodigde koorn teelt, overbodig, omdat hij geen enkele zaadkorrel zelf kan daarstellen?

Niemand die zijn zinnen alle vijf bij elkander heeft, zal op deze vragen ontkennend kunnen antwoorden.

Even onontbeerlijk nu, even nuttig als molenaar, stuurman en landbouwer, is de geneesheer, al brengt hij de geneeskracht evenmin voort als de beide eersten den wind, die hunne zeilen doet zwellen, of als de laatste de groeikracht, die den korrel ontkiemt en de halmen vult. Hij voegt door zijn kunst en wetenschap bij de geneeskracht de eigenschap, *nut*.

Elke natuurkracht die niet door den denkenden mensch gebreedeld en benuttigd wordt, is domme-kracht.

Van alle natuurkrachten poogt 's menschen geest de vernielende of schadelijke werking te voorkomen, en ze daarentegen dienstbaar te maken tot zijn voordeel.

Zelfs de geneeskracht moet gebreedeld, gewijzigd, soms geprikkeld worden, zal zij voor den mensch, zooveel mogelijk, nuttig zijn; en dat *nut* nu is de vrucht van de tusschenkomst des geneesheers. Be- proef het maar eens met een wond. Zij geneest tot eene zekere hoogte van zelf — door de levenskracht, wel te verstaan. De opening wordt gevuld met vleesch-heuveltjes. Ja, maar de geneeskracht is

(*) De inhoud werd eerst, bij gedeelten, geplaatst in de Purmerender Courant en later in zijn geheel uitgegeven bij de firma J. Schuitemaker te Purmerend.

soms zoo krachtig dat zij niet stilstaat bij het vullen der holte, maar die soms overvult, zoodat zij — wat we noemen — wild vleesch maakt, en alzoo belet dat de opening door een en ander weefsel — de huid — gesloten wordt. Nu breidelt de geneesheer dien weelderigen groei, en ziedaar! de huid wordt gevormd en de wond kan zich sluiten. Veronderstel ge breekt arm of been. De natuurkracht zal dat wel heelen, maar hoe? Zóó dat ge van de 10 keer wel 9 maal het gevaar beloopt van verkorting. De geneesheer brengt, om dit te voorkomen, beide beeneinden tot elkaar en in de gunstigste omstandigheid voor het werk der natuur, — de heeling.

Niet elke ziekte — vooral niet elke kwaal — vereischt geneesmiddelen, wel toezicht. Dat toezicht oefent de geneesheer uit door raad, behandeling, leiding, en het afweren zoo mogelijk, van alle schadelijke inwerkende oorzaken die de natuurkracht in hare heilzame werking zou kunnen storen."

Dat nu het geloof aan „de geneesmiddelen” als no. 1 zoo algemeen is, meent de schrijver dat voor een groot gedeelte voorzeker de schuld is van den geneesheer zelf.

„Als de geneesheer bij den geringsten mikmak, bij het onbeduidenste wondje zelfs, met een drankje of zalfje komt aandraven, ziet, dan wordt het voor den leek alsof kunst-hulp *alles*, de natuur *niets* vermag. Door al dat verdonkeremanen — als de schrijver dat zoo eens zeggen mag — van de natuurkracht komt de leek zoo uiterst zeldzaam tot de ervaring dat des geneesheers *kruien* niet altijd en immer noodig zijn tot herstel.

Want zie je, een doctor kan je toch maar alleen met zijn gezicht niet genezen, de *kruien* moeten 't doen; ten minste als de dood er niet mee gemoeid is; want tegen den dood, och heereje neen, daar zijn geen *kruien* voor gewassen". (Zoo spreekt de leek.) Geen wonder dat, na zulk een redeneering — die de Génestet eer aan een kip zonder kop dan aan een redelijk mensch zou hebben toegeschreven — de patient langdurigheid van lijden of van gebrek in niets ter wereld anders begint te zoeken dan in de onmacht zijns geneesheers om de *rechte kruien* te vinden. De patient zoekt 't dan ook niet in de kwaal zelf: wijdt het ook niet daaraan dat er geen middelen voor zijn: niet aan de kunst maar aan den kunstenaar.

„Neen! niet tegen alle kwalen zijn tot nog toe de geneesmiddelen gevonden. Helaas! zoo dikwijls moet de arts, meer vriend dan geneesheer, zijn hulp bepalen bij verzachting en . . . troost. Zóó vaak mag hij, bij 't verloren uitzicht op redding, slechts fluisteren van berusting — niet van hoop. Maar zelfs dan nog wekt zijn komst aan de lijdensponde bedarend, opbeurend. Zijn kalmte, zijn beradenheid, zijn ondervinding schenkt den lijder tenminste rust. Gelaten berust deze in het lot dat hij veeleer leest op het meêwarig gelaat, dan dat hij het verneemt door het woord dat zijn vriend zoo noode uitspreken kan. Die berusting werkt op die zijner omgeving weldadig terug, en leert haar zich lichter schikken in het onvermijdelijke. Een kalm sterfbed is voor alle tegenwoordigen de leerzame school van een menschwaardig scheiden uit dit leven.

Welk een tegenstelling, dit bedaard ziekteverloop, dit kalm en waardig verscheiden *hier* — en dat schreeuwerige en rumoerige *ginds*.

„Wat, die kwaal niet genezen kunnen? Wel dat „zou me wat wezen! De *kruien* benen er ommers „voor gegroeid, voor den een zoo goed als voor „den ander; voor Piet zoo goed als voor Jan, die „verleden jaar aan dezelfde ziekte precies eender „zou gegaan hebben als ie niet van die *kruien*, „— 't leek puur olie, ze bleven aan de flesch hangen — gekregen had, heel wat aars als Piet „van deuze te slikken krijgt.”

Zoo wordt op „half elfties” en bij „het koppie” gekletst door die heldinnen uit de buurt vooral, die zich veeléér getrokken voelen tot een nauwkeurig nagaan van buurmans ziekte, dan tot tijdige verzorging harer in wiegen en tonnen soms te vergeefs naar voedsel smachtende wichtjes.

„Nou ze moeten het zelve maar weten; maar ik zeg op mijn beurt, „twee weten er meer dan één,” „en ik ging in zijn plaats ereis met m'n wa-

ter naar den franschen doctor.”

En dit op het koffieconcilie niet weersproken gevoelen, vindt weerklank tot in 't zieken-vertrek. De tot nu toe op zijn arts vertrouwende patient wordt door die lieden zóó bestookt en de angel der verdenking zoo herhaald en behendig uitgeworpen, dat vertrouwen voor wantrouwen plaats maakt en den geneesheer weldra wordt bekend gemaakt dat men „hooger op” is gegaan.

Daar staat hij nu, te moede alsof hij een slag voor 't hoofd kreeg „Naar den franschen doctor!” — net zooveel doctor als wijlen don Charlatan zelf — en dat noemen ze „hooger op” — zoo gromt hij — enfin, hij, de eerlijke, welmeene geneesheer, die zoo vaak, hij weet zelf niet wat, wel zou hebben gegeven, om voor ouders een geliefd kind, voor het kind zijn ouders te bewaren, hij wordt weggesmeten voor den gewetenloozen kwakzalver, die den patient, dien hij weken lang naging en bewaakte, niet eens kent, nóóit wellicht zien zal; hij moet zijn eervollen post aan het ziekbed ruimen voor den piskijker die in elk fleschje zes en dertig stuivers ziet, onder voorwendsel van naar een ziekte-oorzaak te zoeken.

De smartvolle miskennis, die den man van wetenschap en ervaring zoo vaak ondervinden moet, en die hem treft tot in de ziel! En dan vergt men nog van hem steeds hetzelfde lieve humeur; geen rimpeltje mag ooit zijn gelaat plooiën. Neen! een doctor moet voor al het verdriet, dat men hem aandoet, voor al de zorg die hem drukt, voor al de miskennis die hem treft, bij dag en bij nacht, al is zijn lichaam afgesloofd en zijn geest afgetobd, zijn heele leven door wezen: hupsch, lieftalig, geduldig, human, totdat hij bij zijn taak neervalt.

Maar het is niet anders; de arts is uit het ziekenvertrek verbannen. Gedurende de eerste dagen leek het — zooals altijd — wel puur wat te beteren. „De fransche doctor had de oorzaak ook dadelijk gevonden. Het was een schrik, die vast was blijven zitten en de zenuwen waren om het hart geslagen.” En „ja! als men zich goed herinnert, ja ja, dan was men wel zeker, — zeven jaar was 't al geleden, maar dat doet er minder toe — op een zekeren avond geschrikt voor een dit of een dat; en daar had me nou zoo'n knul van een doctor maar niks geen erg in gehad Ja, ja, 't is toch wel zoo, twee weten er meer dan een.”

Maar 't beteren duurt zoo heel lang niet. En — nu men toch eenmaal aan het zoeken is gegaan naar den man die de „rechte *kruien*” heeft, waarom zou men dan maar niet aan het zoeken blijven. Naar de slapende juffrouw dus. Men stuurt een haarlok of zijn slaapmuts; en de uitkomst is verrassend, ze treft het ineens. „Ja, 't was wel van dien schrik; maar die schrik zat niet vast, maar vloog door het geheele lichaam.” —

Zie zoo! nu weten we waarom de zieke dan eens over 't hoofd, dan weder over de beenen klaagde, ja, ja, de schrik zat niet vast — ook al een prul die fransche doctor — maar vloog van boven naar beneden en vice-versa. Merkbaar haalt de patient in de eerste dagen op; maar het duurde ook al niet lang. Doch ziet! daar ginds in de Purmer, daar is een profet opgestaan, die doet eerst wonderen. Een man uit M. heeft hij al van een kwaal genezen, die daarvoor noch bij meester, noch bij professor, noch bij franschen doctor, noch bij slapende juffrouw eenige baat had gevonden. Daarheen dus! Volgens den wonderman — die zooals 't gerucht ging, niet slechts voor doctor, maar voor „professor zelf” gestudeerd had, doch dat studeeren, o jammer! wegens zijne finantiën niet had kunnen doorzetten — was de ziekte niet een losse of vaste schrik, maar „een kou op alle deelen die aan 't hart vast zaten.”

En nu, ja nu zou het wel heel gauw weer in orde zijn. Maar onder al dat beteren is de patient eindelijk bezweken. „Jammer, recht spijtig, want, het laatste lid van het koffieconcilie had het nog eens bij den „Beerdman” willen geprobeerd hebben.”

Gelukkig dat de patient van al dat proberen verlost is, want onder al dat sollen, onder al dat slingeren tusschen hoop en vrees is hij wel honderd dooden gestorven. Zijn sterven was niet kaln,

geenszins een leerschool voor een meuschwaardig scheiden van deze aard. Neen, zoolang hij kon pruttelde hij nog „dat hij den rechten *kruien*man maar niet had kunnen vinden.”

Dit moge genoeg zijn om de lezers het doel van het boekje duidelijk te doen zijn. De schrijver heeft niet alleen getoond dat hij een goeden blik had op zijne luidjes, doch tevens den moed bezat om te verkondigen waar, naar zijne meening, het kwaad schuilt. Zeker zal hij ons niet ten kwade duiden dat wij een zoo groot gedeelte van zijne woorden in ons blad afdrukten, in de hoop dat daardoor de oogen geopend mogen worden van zoovelen, die hun heil zoeken bij gewetenlooze bedriegers, welke niet alleen, gelijk de piskijkers, hun water, maar hun geheele lichaam beschouwen als een geschikt voorwerp om er geld uit te slaan.

Berichten.

Het vóór een paar jaar zoo befaamde „boertje van Nieuw-Buinen” heeft een opvolger gekregen in een schaapherder te Eksloerveen, die ongeveer op dezelfde wijze zijne patienten behandelt, nl. door wrijving en soms ook door het opleggen der handen. N. R. Ct.

De verantwoordelijke redacteur van de „Hannoversche Courier” is in verschillende instantiën tot boete veroordeeld, omdat in het blad een advertentie was opgenomen, waarin de aandacht van zenuwlijders gevestigd werd op een brochure, die kosteloos te verkrijgen was en waarin het *beroerte-water* van WEISSMAN als het meest werkzame middel tegen zenuwziekten werd aanbevolen. In de advertentie werd een indirecte aanbeveling gezien van een geheimmiddel, dat, volgens de bestaande verordening op het ten verkoop aanbieden van geheimmiddelen tegen ziekten, niet mocht worden geadverteerd, en de rechter was van oordeel dat, wanneer een dusdanige indirecte aanbeveling niet strafbaar zou zijn, het doel der verordening geheel verijdeld zou worden.

(Apoth. Zeitung.)

Van veel belang is de volgende mededeeling, die wij aan de *Apotheker-Zeitung* ontleenen:

„Het Polizei-präsidium te Berlijn is van plan, in 't vervolg aan de redactiën van couranten, waarin advertentiën van nieuwe middelen voorkomen, zoo mogelijk, vóór het instellen eener vervolging, kennis te geven dat het bedoelde middel als geheimmiddel is te beschouwen.”

Ons dunkt dat na zoo'n waarschuwing de tweede plaatsing der advertentie wel achterwege zal blijven, waardoor het doel der regeering, zonder langdurige strafvervolging, wordt bereikt.

Een vergeeflijke vergissing.

En Duitsch blad onderrichtte onlangs zijn lezers dat Holloway een stad was in de nabijheid van Londen, beroemd door haar pillen.

Verbod om geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland.

*Geregeld voortgaande met deze rubriek, die wij in den vorigen jaargang hebben geopend, en die tot leering en beschaming tevens van Nederland, steeds grooter omvang verkrijgt, kunnen wij thans het onderstaande mededeelen uit het:

Regeeringsdistrict *Oppeln* in Pruisen.

Op grond van de artt. 143 en 144 der wet van 30 Juli 1883, en van art. 5 der politiewet enz. wordt vastgesteld:

Eenig artikel. Geneesmiddelen, waarvan de verkoop door de wet verboden of beperkt is (Keizerl. verordening van 4 Jan. 1875 enz.), en geheimmiddelen, mogen in het openbaar noch aangekondigd noch aangeprezen worden.

Overtreiding van dit verbod wordt gestraft met eene boete van 30 mark (f 18.—), of in geval van onvermogen met hechtenis naar verhouding, voor zooverre andere wetten geene hoogere straffen bepalen.

Oppeln, 9 Juli 1888.

De Regeeringspresident.

Eveneens dient het volgende schrijven hier opgenomen; het strekt ter aanvulling van de vroeger (Maandblad Augustus 1888) door ons vermelde ver-

ordening uit *Dusseldorp*, is gericht aan alle koninkl. landraden van stad- en landgemeenten, burgemeesters en geneeskundige overheden en luidt:

Dusseldorp, 3 Februari 1889.

Nadat door herhaalde bestraffingen van overtredingen van het politieverbod betreffende het aankondigen enz. van geheimmiddelen van 9 Mei 1888, reeds op duidelijk zichtbare wijze aan dit misbruik paal en perk was gesteld, worden in den laatsten tijd allerlei drukwerken met reclame-titels, als: *gezondheidskalender van herder Thomas*, *de ziekenvriend*, *geneeskundig huisboekje*, *de goede raadgever* enz. enz., gratis van huis tot huis verspreid of door middel van de nieuwsbladen aangeboden.

Terwijl ik door dezen met nadruk erop wijs, dat ook deze manier van aanprijzen strafbaar is, verzoek ik bij voorkomende gevallen dienovereenkomstig te handelen en mij onmiddellijk bericht te zenden, enz. *De Regeeringspresident*, J. B. KOENIGS.

Migraine-Elixir

van B. en W. Studer, Apothekers te Bern.

Weer een nieuw middel, dat tegenwoordig druk geadverteerd wordt. Of 't goed is? Wie zou er aan durven twifelen, nu de fabrikant, op 't voorbeeld van Hartzema en Anna Csillag, het middel op zich zelf met succes heeft aangewend?

Hoort wat hij zelf omtrent de elixir (en wel in vier talen) mededeelt:

„Tegen hoofdpijn, migräne zijn reeds veel middelen uitgevonden, geprezen en verkocht worden, zoodat het bijna overbodig schijnt bij deze middelen nog een nieuw te voegen. Het gunstig gevolg dat dit nieuwe migräne elixir zich in korten tijd evenwel verworven heeft is een duidelijk bewijs dat het aan zijn doel beantwoord. De uitvinder deszelfs, sedert jaren erg aan aanvallen van migräne lijdend, heeft al de tot nu bekende reeks van middelen tegen de hoofdpijn zoo als chinine, cafeïne, koude baden en stortbaden, electriciteit, guarana, luchtverandering, morphiom, salicyl, tamarinde enz. enz., aan zich zelf beproefd, zonder evenwel van een dezer middelen genoegzaam bevredigd te zijn. Na lang zoeken gelukte het hem eindelijk in bijgevoegde compositie een middel tegen de migräne te leveren dat elke verwachting overtreft, daar door het gebruik van dit middel het lijden niet alleen gestilt wordt, maar nog na herhaald gebruik de neiging tot hoofdpijn verzwakt of geheel verdreven wordt.

„De werking van dit elixir betreft buitendien niet alleen de eigenlijke migräne, maar ook elk andere soort van hoofdpijn, zoo als rheumatische en nerveuse tandpijn.”

Het is niet te verwonderen dat wij nieuwsgierig waren naar de samenstelling van die beroemde compositie, en dankbaar de hulp van ons ijverig medelid, den heer L. v. ITALIE te *Harlingen*, aanvaardden om die nieuwsgierigheid bevredigd te zien. Groot was echter onze teleurstelling toen het bleek, dat we met niets nieuws of bijzonders te doen hadden — of liever neen — scherts ter zijde, het kwam juist uit zooals wij, door ervaring geleerd, verwacht hadden; het was weer het oude deuntje van alle kwakzalvers, deze of gene stof afkeuren en dezelfde stof, onder een anderen naam, hemel-hoog aanprijzen. De flacon, van ongeveer 150 cM³. inhoud, bevatte nl. een lichtbruine vloeistof, waarin circa 10 procent druivensuiker en 8 procent *Salicylzure natron* was aan te toonen; men ziet het: salicyl wordt „als niet genoegzaam bevredigend” afgekeurd en later aanbevolen als „een middel, dat elke verwachting overtreft.” Dat toch de bijvoeging van de 10 procent suiker het grootste wonder van dezen ommekeer niet veroorzaakt, is zelfs voor den leek duidelijk.

Welk heil is er nu, met grond, van dit elixir te verwachten? Het is niet te ontkennen, dat er, hoewel zeldzame, gevallen zijn, waarin het gebruik van salicylzure natron, bij migraine, met goed gevolg gepaard gaat, maar even zeker is het dat het een bedrog is, wanneer men dit geneesmiddel als universeel middel, niet alleen tegen „de eigenlijke migraine maar ook tegen elke andere soort van hoofdpijn, zoo als rheumatische en nerveuse tandpijn” aanbeveelt. Wij herhalen het: slechts zeer zelden zal het salicylzure natron nut doen, en het is alleen den geneesheer gegeven, gevallen te con-

stateeren, waarin de oorzaak van de migraine met het genoemde middel moet worden bestreden. Wanneer men alsdan een gelijksoortig mengsel als het Antimigraine-Studer in een apotheek laat gereed maken, dan zal men ongetwijfeld de helft minder te betalen hebben dan de som, die voor het beroemd elixir geëischt wordt; deze bedraagt 3,75 fcs. of bijna f 2.— In de meeste gevallen zal echter die geheele som onnut zijn uitgegeven, waarbij tevens niet uit het oog mag worden verloren, dat een groote hoeveelheid salicylzure soda, ingenomen bij langdurig gebruik van het elixir, geenszins tot de onschuldige middelen behoort.

Wij waarschuwen derhalve de met migraine geplaagde lijdens voor het gebruik van het beschreven kwakzalversmiddel, en zouden hiermee afscheid kunnen nemen van het product der firma Studer, ware het niet, dat wij onze lezers niet een genoeg wilden onthouden, dat wij reeds bij de ontvangst van het middel gesmaakt hebben. Bij ieder flacon van het middel bevindt zich — op kwakzalversmanier — een papier, waarop een aanbeveling van het praeparat en gebruiks-aanwijzing is afgedrukt.

Zooals wij reeds terloops vermeldde, is die aanbeveling in vier talen geschreven, nl. Fransch, Engelsch, Duitsch en Nederlandsch. De wijze nu, waarop met onze taal wordt omgesprongen, is te mooi, om er onze lezers niet een staaltje van te geven; wij plaatsen daarom den franschen en den nederlandschen text naast elkander:

Dépositaire Général pour la Belgique et la Hollande	Algemeene Bewaarder voor België en Holland
A. Bonnichon, Pharmacie Centrale Bruxelles — 30, Rue de l'Évêque — Bruxelles.	A. Bonnichon, Middelpuntig Apotheek Brussel — 30, Bisschop- straat, 30 — Brussel
Détail: chez tous les prin- cipaux Pharmaciens et Droguistes.	In het t'klein: bij de bijzon- derste Apothekers en Dro- gisten.

Anna Csillag's Haarpomade

EN

Phönix-Pomade,

twee middelen voor den groei van haar en baard.

Reeds eenige malen waren wij in de gelegenheid de aandacht te vestigen op het middel van *Anna Csillag*, en konden wij in No. 2 onze lezers een blik doen slaan op de praktijken die worden aangewend, om dit middel ingang te doen vinden. Daar de fraai geïllustreerde advertentie nog steeds de kolommen van enkele onzer dagbladen ontsiert, zijn wij genoodzaakt nogmaals op deze zaak terug te komen.

Aanlokkelijk is de bedoelde advertentie zeker: eene dame met hoofdhaar dat tot over de voeten reikt, in de opgeheven linkerhand een soort van drieblad dragende, vertelt daarin het volgende:

„Ik *Anna Csillag* ben in het bezit van prachtig mooi haar, à la Loreley, 185 ctm. lang, verkregen na, gedurende 14 maanden, een zekere pomade te hebben gebruikt, waarvan ik zelve de uitvindster ben.

Deze pomade is het eenige middel om het uitvallen van het haar te verhinderen, den groei te bevorderen en den haarschedel te versterken; zij bevordert bij heeren sterk den groei van den baard, dien zij na een kort gebruik volheid en zuiver natuurlijke kleur geeft, en bewaart tegen grijs worden, tot in den hoogsten ouderdom.

Prijs van een flacon f 2.50.”

Wat wil men meer? De uitvindster zelve verklaart haar pomade voor het *eenige middel* en als of er nu nog twijfel kon bestaan wordt deze verklaring nog op een andere wijze bevestigd. Dr. TH. WERNER, den getrouwen lezers van ons maandblad zeker bekend, de „veredeter Chemiker und Sachverständiger” te Breslau, wiens naam onder tal van kwakzalversmiddelen prijkt, geeft in een, bij het middel gevoegd papier, de verzekering, des noods onder eede te bevestigen, dat hij de pomade „als ein reelles, unschädliches und wirksames Fabrikat kann bezeichnen.”

Nu, als wij uit vroegere berichten het al niet wisten en uit de advertentie zelve reeds niet de zekerheid hadden gekregen, dat wij hier met een kwakzalverij van den eersten rang hebben te maken, dan zou de verklaring van WERNER ons zeker uit den droom hebben geholpen.

Teneinde, bij de bekendheid met de samenstel-

ling van het middel, onze lezers nog beter daartegen te kunnen waarschuwen, hebben wij opnieuw een rijksdaalder den weg opgestuurd, dien reeds zoovele rijksdaalders gegaan zijn, en kwamen daardoor in het bezit van de bewuste pomade.

In plaats nu van haar of baard aan de proefneming te onderwerpen, kozen wij den zekerder weg van het scheikundig onderzoek, om iets meer aangaande deze pomade te weten te komen.

Dit onderzoek, verricht door den Secretaris-Peningmeester onzer vereeniging, toonde aan dat het middel niets anders is dan een mengsel van vetten, welriekend gemaakt door een weinig peru-balsem. Dus eene zeer eenvoudige soort van pomade, die goed noch kwaad zal doen, die dus geenszins aan de verwachtingen zal beantwoorden die men er van koestert maar aan de firma Csillag de som van f 2.50 verschafft voor een stof, die hoogstens een paar stuivers waarde heeft.

In Nederland laat men *Anna Csillag* maar kalm haar praktijken uitoefenen, in Duitschland is dat anders, zooals wij reeds vroeger mededeelden. Opnieuw is de fabrikante tot een boete van 50 Mark veroordeeld, thans door het landgerecht te Berlijn. Het gerechtshof was van meening dat kaalhoofdigheid als een ziektoestand is te beschouwen, en samengestelde middelen, daartegen aanbevolen, als geneesmiddelen zijn aan te merken, weshalve door den verkoop van de pomade een onbevoegde aflevering van geneesmiddelen had plaats gehad.

Die kwakzalvers zijn toch geen aardige lui! Allen werkende voor hetzelfde doel (volgens hen bevordering van 't algemeen welzijn, God beter 't!) bestaat er tusschen hen zeer weinig geest van samenwerking, wordt er bijna nooit blijk van collegialiteit gegeven. Integendeel, pas heeft een kwakzalver eens wat moois geadverteerd of morgen komt er een ander die 't nog mooier doet; zelfs galanterie tegenover dames kan geen reden zijn om op dezen regel uitzondering te maken. Dit moet, helaas! *Anna Csillag* ook ondervinden.

Voor al in de kleinere bladen kan men tegenwoordig een andere dame vinden, met even lang haar als *Juffr. Csillag* zich zelve verschafft heeft en ongeveer evenzoo afgebeeld. Wel houdt zij het bloempje in de opgeheven rechterhand en zullen de dames wel verschil in het toilet opmerken... doch dit is niet alles. Tegenover de dame is de afbeelding van een heer geplaatst, met baard en knevel om er jaloersch op te worden. Deze fraaie advertentie dient tot aanbeveling van de *Phönix-pomade*, volgens Prof. H. E. SCHNEIDERREIT, bereid door Gebrs. HOPPE te Berlijn. Deze pomade is, altijd volgens de etiquette, „erkend als het beste middel ter bevordering, versterking en behoud van het hoofd- en baardhaar”, dus *Anna Csillag* staat op het punt haar roem te verliezen. Daarbij komt nog, dat de phönix-pomade goedkoop is, de potjes zijn voor de kleinigheid van f 1.60 en f 0.85 te krijgen. Jammer echter voor den fabrikant, dat men veel goedkoopere terecht kan, want wanneer men voor 20 à 25 cent zeer gewone pomade koopt, dan heeft men een mengsel, dat zeker niet bij de phönix-pomade ten achter staat. Het onderzoek van ons lid, den heer L. VAN ITALIE, Apotheker te *Harlingen*, heeft nl. geleerd, dat de beroemde pomade uit niets anders bestaat dan vet en een weinig aetherische olie (z. g. welriekende olie). Al zal dit mengseltje nu geen kwaad doen, toch zal ieder wel willen gelooven dat het, voor het beoogde doel, geheel waardeloos is.

Op grond van het bovenvermelde waarschuwen wij met nadruk tegen de beide pomades; blijkbaar hebben wij hier weer te doen met een poging om het lichtgeloovig publiek, voor niets beteekende middeltjes, grof geld uit den zak te kloppen, een poging die ongetwijfeld gestraft moest worden, maar die, als zoovele anderen, waar het kwakzalverij met geneesmiddelen betreft, bij ons te lande ongestraft blijft.

Langdurig maag- en darmkatahr!

In ons No. van October 1888 wezen wij op een Duitsche reclame, waarbij een zekere POPP, in Holstein, hulp en redding aanbood aan personen, lijdende aan ingewandziekten.

Wanneer men, op die reclame afgaande, 10 cent overzond, ontving men een duitsche brochure, waarover wij al iets gezegd hebben. Intusschen is, in den laatsten tijd, per reclame en advertentie steeds meer de aandacht op Popp's geneesmethode gevestigd en is de brochure in het Nederlandsch vertaald. Dit noodzaakt ons de zaak nogmaals en eenigzins uitvoeriger te bespreken.

Wij lieten de brochure komen; 't is alweer 't oude liedje en men vergeve het ons, wanneer wij, ter wille van de goede zaak die wij voorstaan, ook maar weer een oud liedje zingen.

Popp verklaart ons in die brochure openhartig dat hij een leek is, maar toch patiënt heeft. Zou zulk een man verwaand kunnen zijn? Neen! zegt gij. Nu, let dan op. Wat is dit?

Hij schrijft: „Een ieder die denkt, zal terstond inzien, hoe moeielijk het zelfs den geoeffendsten arts moet vallen, uit enkele, dikwijls zeer onduidelijke klachten van een zieke — ofschoon het nauwkeurigst onderzoek van het lichaam vooraf is gegaan, — zich zulk een helder beeld van den toestand te vormen, dat men met volle zekerheid tot een bepaalde ziekte besluiten kan, aangezien het niet mogelijk is een blik te werpen in het inwendige der buikholte en evenzoo de ziekelijke veranderingen van het lijdende orgaan niet kunnen worden vastgesteld. En daarom zijn het juist de door ons gestelde vragen (die de lijder op een papier, dat Popp er bijvoegt, moet beantwoorden) en haar nauwkeurige beantwoording, welke mij een helder inzicht in dien toestand geven, en daarmede de mogelijkheid, om volkomen hulp in of ten minste leniging van het lijden te verschaffen, beloven.”

Wat dus „de geoeffendste arts” niet kan, kan Popp. Opmerkenswaardig is de wijze, waarop dit wonder van geleerdheid zich zelf op dezelfde bladzijde zijner brochure tegenspreekt. Daar toch zegt hij tevens, dat hij zich met een ouden, ervaren arts in betrekking heeft gesteld. Die knappe man, met godzalvende woorden zijne kwakzalverswaar aanprijvende, kan dus den ervaren arts, dien hij op dezelfde bladzijde voor een niets-weter uitmaakt, niet missen. De verstandigen in den lande zullen al spoedig met ons zeggen: „als die man, die zoo knap beweert te zijn, toch een ervaren arts niet missen kan, dan heb ik hem en zijn middelje niet nodig, dan wend ik mij rechtstreeks tot een ervaren arts, dien ik ken, in mijn eigen woonplaats, in mijn land en niet tot een man, van wien ik niets anders weet, dan dat hij een advertentie in de krant zet om ons geld machtig te worden en die weliswaar zegt, dat hij met een ervaren arts samenwerkt, doch van mij niet kan vergen, dat ik zulks geloof.”

Ongeveer de helft van het boekje wordt gevormd uit hoofdstukken met de wijsche titels van: „Algemeene beschouwingen over de Stofwisseling en de Spijsverteringswerktuigen, van de abnormale Toestanden (Ziekten) van Maag- en Darmkanaal in het Algemeen, de kenteekenen van Maagkramp en Maagkatakarr, de Darmkatakarr, haar kenteekenen en wijze van behandeling.”

Daarop volgt: „Slotbeschouwing,” die aldus aanvangt: „De voorgaande kleine verhandeling bevat in hoofdzaak slechts mijne inzichten en ervaringen aangaande de ziekelijke verschijnselen in het Maagen Darmkanaal, die ik deels door een ijverig onderzoek op dat gebied, deels door een zeer uitgebreide cliëntèle heb opgedaan en die ik ook door het buitengewoon succes bij mijne verwanten bevestigd zag.”

In waarheid is die kleine „verhandeling” niets dan een slecht uittreksel van hetgeen over de aandoeningen der buikorganen — met name van maagen darmaandoeningen — in alle handboeken over geneeskunde is geschreven. Van eigen inzicht en ervaringen is dus volstrekt geen sprake. Noch inhoud, noch stijl draagt het eigenaardig kenmerk dat wij vinden in de geschriften van mannen, die hunne eigen ervaringen in wijder kringen bekend maken. Een hooger burgerschool-leerling zou zich een dergelijk opstel schamen. Dat de ontledkamer en de leer der verrichtingen van het menschelijk lichaam hem ten eenemale vreemd zijn, blijkt o.a. uit de mededeeling dat „het speeksel wordt bereid door de in den bodem der mondholte liggende speekselklieren.”

De grootste tegenspraak vinden wij wel bij ver-

gelijking van het volgende op verschillende plaatsen door hem geschreven.

10. In de advertentie. Langdurige maag- en darmkatakarr enz. kunnen genezen worden door mijn eenvoudig en proefhoudend geneesmiddel.

20. Bl. 22 van het boekje: „Ik heb veeleer, zoodra ik uit klachten mijner patienten vernam, dat mijn eenvoudig heilmiddel niet voldeed of nadeeligen invloed kon hebben, zulke zieken steeds verwezen naar een arts.

30. Bl. 48 van het boekje: „Nog dient vermeld, dat dit eenvoudige heilmiddel nog nooit aanhoudend nadeelige gevolgen teweeg bracht....

Dan volgen weder, als in die boekjes, attesten, van welke men langzamerhand al weet hoe zij ontstaan.

De lijders moeten een kuur doormaken hetzij van 6, 4, 3 of 2 weken. (Gaat het, lezers, al niet gelijken op alle andere zaken van dien aard?) Het honorarium moet vooraf in bankpapier door middel van een aangeteekenden brief (of postwissel) worden gezonden, of betaald worden bij afgifte van het middel (tegen rembours).

En, arme lijders, denkt niet dat gij er bij dezen „goeden” man goedkoop afkomt. Al kost de kuur van 2 weken maar 8 gulden, die van 6 weken maar 20 gulden, gij moogt niet ophouden. „Vanwege de kosten mag nochtans een kuur nooit worden gestaakt,” staat er vet gedrukt te lezen. Wel wordt er bij gevoegd: „aangezien in geval van nood vermindering van het honorarium plaatsheeft,” doch dat is om te lijmen, wij weten daar alles van.

Het wordt voor de arme maaglijders al moeielijker eene keuze te doen uit de verschillende middeljes die geadverteerd worden. Onze raad is: probeert er zelfs geen enkel, 't komt alles maar op de dubbeltjes aan. Of gij al of niet geneest, dat gaat hun niets aan. Uw geld willen zij, anders niet.

Het eenige dat in het boekje als kolossale waarheid onze aandacht trok en dat wij daarom afschrijven, is het volgende: „De behandeling van chronische maagkatakarr bepaalt zich in hoofdzaak tot eene zorgvuldige regeling van het diët. Het voedsel behoort in het algemeen licht verteerbaar te zijn en met mate te worden genoten, waarbij sterk gekruide spijzen moeten worden vermeden.” Dat is echter een raad dien elk geneesheer zijne patienten geeft en dien ook wij u geven. Volgt gij hem, dan is de kwaal reeds meer dan voor de helft bedwongen, en hebt gij het middelje van Popp zeker niet nodig.

Boekbeoordeeling.

Een en ander over sommige voedingsmiddelen en hunne vervalschingen door Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS.

Onder bovenstaanden titel is het 4e stukje van de volksschriften *Maatschappij tot nut van 't algemeen*, verschenen en aan 't verzoek van den uitgever, om het werkje in ons blad te bespreken, voldoen wij gaarne, ofschoon, omdat de in het boekje behandelde zaak niet direct met de strekking van ons blad in verband staat, in weinig woorden. Weliswaar bestaat er groote overeenkomst tusschen vervalschte levensmiddelen en kwakzalversmiddelen, doordat beide en de gezondheid en de beurs benadeelen en zouden wij daarom uitvoeriger kunnen zijn, maar — wij zeiden het reeds bij vroegere gelegenheid — wij hebben genoeg aan onzen strijd tegen de kwakzalverij en laten de bestrijding van vervalschte levensmiddelen gaarne aan de bekende, bevoegde schrijvers over.

Hiertoe behoort voorzeker de auteur van het bovenvermeld werkje; uit zijn rijke ervaring op het gebied van voedingsmiddelen put hij gegevens om, op bevattelijke toon, 't een en ander mede te deelen over de vervalsching van brood, meel, melk, bier en suiker, goed en om op de gevaren te wijzen, die uit het gebruik van dergelijke vervalschte waren voortvloeien. Met deze mededeelingen hoopt de schrijver de overtuiging bij den lezer te vestigen, dat het noodig is dat onze levensmiddelen aan een strenge keuring worden onderworpen en dat het dus o.a. nuttig is aan „de pogingen, door de *Maatschappij tot nut van 't algemeen* aangewend, om scheidkundige inrichtingen opgericht te krijgen, waar ook de mindergegoede kosteloos of tegen lagen prijs zijn levensmiddelen kan doen onderzoeken, krachtigen steun te verleenen.”

Het zeer lezenswaardige boekje is verkrijgbaar bij den uitgever M. E. DE GRAUW, te Oudkerk bij Amsterdam voor slechts 5 cts.; prijs per 50 exemplaren f 1.60; voor departementen en leden der Maatsch. t. N. v. 't A. f 1.25.

Correspondentie.

Als nieuw lid zijn sedert de vorige opgave toetredende de heeren:

F. BARTELINK. Ontvanger der Reg. en Dom. te Dokkum.
W. J. VAN COPPENAAAL te Amsterdam,
W. ALBERDA, „ „
J. PROOST JR., „ „
H. J. OSTI, „ „

Tegelijk met dit no. wordt aan de leden verzonden de naamlijst van de leden der Vereeniging.

Op ongeteekende brieven wordt geen acht geslagen.

Hoe gaarne wij steeds, waar dit met het doel van ons maandblad overeenkomt en wij daartoe in staat zijn, de noodige inlichtingen en nadere toelichtingen geven, zullen wij dit *alleen* doen, wanneer de tot ons gerichte brieven ondertekend zijn. Voor artikelen, die in het maandblad geplaatst worden, is die ondertekening geen vereischte, wanneer de naam van den schrijver bij de redactie bekend is.

Dr. D. te A. Dank voor de toezending; wij houden ons verder aanbevolen.

Dr. W. T. te K. Dank voor Uwe toezending: die vraag-brief was ons reeds van vroeger bekend, wij hadden er echter in langen tijd geen onder de oogen gehad. Misschien komen wij er spoedig weer eens op terug.

F. A. W. te S. Aan uw verzoek zal voldaan worden.

J. L. H. te D. Over Homeriana kunt gij de bijzonderheden vinden in het Maandblad van Juni 1884, terwijl in dit no. nog een herhaalde waarschuwing is opgenomen. Ongetwijfeld is het een kwakzalversmiddel en wel van de ergste soort. Omtrent de andere geneesmethode, waarnaar gij vraagt, moeten wij ons oordeel nog opschorten; er is nog te weinig van bekend.

X. te A. Uwe zending attesten betreffende het Maagpoeder van Boom te Meppel in dank ontvangen; zij kunnen later misschien te pas komen.

C. F. P. de M. Vriendelijk dank voor uw proefschrift; de volgende maand schrijven we er over.

Y. te A. De galverdrivende *Delacre pillen* komen in het volgend no. aan de beurt; zij zijn reeds in onderzoek genomen.

W. A. R. te D. Plaatsgebrek noodzaakt ons, de mededeeling over het Hygiea-Sanatorium en zijn beruchten z.g. directeur tot het volgend maandblad uit te stellen.

C. I. B. te O. De Likuer Web komt spoedig aan de beurt. Er worden in den laatsten tijd zooveel nieuwe kwakzalversmiddelen geadverteerd, dat wij er de handen vol mee hebben. Er wachten nog meer op behandeling.

B. v. G. te M. Roche's Embrocation is, niettegenstaande den hoogen prijs, een veel gebruikt middel tegen kinkhoest; het is door verschillende personen onderzocht en niet altijd met hetzelfde resultaat; het schijnt dus nog al eens van samenstelling te veranderen. In dit maandblad is het ook reeds meermalen behandeld. Volgens een voorschrift, opgenomen in het Formularium van de Rotterdamse Apothekers, wordt het bereid door vermenging van olijfolie 2 deelen, nagelolie 1 en barnsteenolie 1 deel, gekleurd met een weinig Alcanna-extract. In de apotheek gereedgemaakt zou het ongeveer f 0.80 kosten.

Herhaalde Waarschuwingen.

Homeriana. Het onder dezen zonderlingen naam in den handel gebrachte middel moet als thee getrokken worden. Het is niets anders dan een fijn gehakte plant, een onkruid, dat hier en elders aan den kant van de wegen groeit. De plant draagt wetenschappelijk den naam van *Polygonum aviculare* en de Nederlandsche naam is *varkensgras* of *kreupelgras*. Van het geheele verhaal, door den verkooper opgedischt, dat zekere heer PAUL HOMERO de plant op zijne reizen in Rusland zou ontdekt hebben, is niets waar, want het onkruid groeit evengoed te Triest, waar die koopman woont, als te Berlijn vanwaar nu de verzending plaats heeft. Evenmin is het waar, dat men door een aftrekkel van dit varkensgras te drinken, iets kan uitwerken tegen long- en keelziekte, toring, asthma en aandoeningen van het strottenhoofd, al wordt dit met groote letters in Nederlandsche advertenties verkondigd.

Wij hopen dat de arme lijders zich een teleurstelling zullen besparen, door zich niet te laten verlokken door deze *Homeriana-zwendelarij*.

Suikerpillen Cantel. In de wijze van aankondiging een merkwaardige type. Hoort hoe de deugd dezer pillen wordt uitgeschreeuwd: *Suikerpillen Cantel! Versterkend, bloedzuiverend, onfeilbaar tegen zoonel pas ontstane als verouderde ziekten. Vergen noch ontbering noch voedingsregel. Dit geneesmiddel is voortreffelijker dan alle andere. Het is het gemakkelijkste, het vlugste, het spaarzaamste; het geneest altijd radikaal, zonder heilkundige bewerkingen.*

Bijna alle gebruikelijke leugens der kwakzalvers dus in één enkele advertentie bijeen. Zelfs zonder te weten waaruit die pillen bestaan wordt men van het grove bedrog overtuigd. De heer HERMAN VAN GELDER, mil. apotheker, had echter de goedheid het middel voor ons te onderzoeken. Men krijgt voor zijn f 2 een doos met 40 pillen, die al terstond een slordige bewerking toonen, want ze verschillen zeer in grootte; zó zou geen apotheker ze afleveren; (in 't zelfde doosje zijn er van 630 en van 980 m.g.). De pillen zijn met een laag roodgekleurde suiker omgeven en daarbinnen vindt men een zwarte massa, bestaande uit *Copaivabalsem*, *Teer* en *Magnesia*. Dus al weer drie overbekende stoffen die, ten minste de eerste en de laatste, dikwijls door geneeskundigen worden voorgeschreven, doch slechts in bepaalde gevallen nut kunnen doen en waaromtrent geen eerlijk man ooit het geringste zou willen onderschrijven van 't geen er in de advertentie van gezegd wordt.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 995.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikelen: Wat in één maand in Nederland geadvertieerd wordt. — Onbevoegde uitoefening der geneeskunst.

Berichten: Een reclame-bureau. Mededeeling in het buitenland omtrent onze Vereeniging. — Een slachtoffer van de kwakzalverij?

Grootere artikelen: Verbod om geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland. — De kwakzalverij en de pers. — De galdrijvende Delacre-pillen — Hygiea Sanatorium. — Weer eens Nicholson.

Ingezonden stukken.

Correspondentie.

Wat in één maand in Nederland geadvertieerd wordt.

Ja, dat wenschten wij, wat betreft de aanbevelingen van de kwakzalversmiddelen, zeer gaarne te weten, maar dit gaat niet gemakkelijk. Het is bijna niet te doen al de in ons land verschijnende plaatselijke blaadjes — ook een veel gebruikt arbeidsveld voor den kwakzalver-advverteerder — na te gaan en de advertentiën te verzamelen; het werk zou te tijdrovend en te geestdoodend zijn. Om onze lezers echter een gering denkbeeld te geven van de kwakzalverijen, die er zoo in één maand, alleen maar in sommige groote bladen, worden aanbevolen, hebben wij ons de moeite getroost met dit doel een maand lang vijf dagbladen op kwakzalvers-advertentiën te onderzoeken; het zijn: *Nieuwe Rotterdammer Courant*, *Handelsblad*, *Nieuws van den Dag*, *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* en *Tijd*.(*)

Het resultaat was alles behalve opwekkend; niet-tegenstaande wij de herhaalde advertentiën van één zelfde middel niet meerekenden, (al werden die soms acht-maal in een maand geplaatst) niettegenstaande wij niet streng te werk gingen en de advertentiën van z.g. medicinale wateren en kinder-voedsels buiten beschouwing hebben gelaten, vonden wij toch nog in:

de Nieuwe Rotterd. Courant	46	advertentiën
het Handelsblad	44	"
het Nieuws van den Dag	51	"
het Dagblad van Z. Holl. en 's Gravenh.	45	"
de Tijd	17	"

dienende tot aanbeveling (sommigen als z.g. reclames) van 88 verschillende kwakzalversmiddelen of om de attentie te vestigen op een of ander kwakzalversboek of z.g. geneeskundige raadgevingen.

De aanbevolen middelen laten zich als volgt rangschikken:

A. Middelen tegen alle of zeer vele kwalen:

Wijn van Vial. — Salsaparilla-Cambresy. — Laxerpoeder van Vichy. — Galverdrivende Delacre-pillen. — Zwitsersche pillen. — Quina-Laroche. —

(*) Van de *Standaard* konden wij geen abonnement voor een maand krijgen; ter besparing van kosten hebben wij dit blad dus niet in onze beschouwingen opgenomen.

Antimigraine-Studer. — Tamar Indien Grillon. — Pain-Expeller. — Hoff's Malz extract. — Ayer's buikzuiverende pillen. — Papier Fayard et Blayn. — Drudes- of Schavonezalf. — Lieber's zenuwen kracht-elixer. — Zalf en pillen van Holloway.

B. Middelen voornamelijk tegen z.g. geheime ziekten:

Matico Inspuiting. — Santal Midy. — Suikerpillen Cantel. — Biscuits Olivier. — Pillen Antichonorrhoe. — Reconfortatief-pillen.

C. Middelen tegen verkoudheid, hoest, borstziekten, toring, asthma enz.:

Sirop et Pate d'Auberger. — Cigaretten Espic. Cigaretten met Cannabis Indica van Grimault en Co. — Tubes Levasseur. — Emser pastillen. — Papier Wlinsi. — Asthma-middel van Cléry. — Pate Regnault. — Pastilles Geraudel. — Teerkapsules van Guyot. — Himrod's Cure for Asthma. — Powell's Balsem van Anijszaad. — Oscar Tietze'sche Uienbonbons. — Pastilles Dethan. — Rijnlandsche Druivenborstthonig. — Asthma cigaretten van Kraepelin en Holm. — Druivenborstsiroop met Fenkelhonig.

D. Middelen tegen maagkwalen:

Peptonwijn van Chapoteaut. — Spranger's Maagdruppels. — Litthauer Magenbitter. — Maagpoeder van Boom. — Universeel zuiveringszout. — Revallenta Arabica. — Maagmiddel van Popp.

E. Middelen tegen jicht en rhuematiek:

Likeur en pillen van Laville. — Likeur Web. — Papier Rigollot. — Abshaubin's watten.

F. Middelen voor den groei en het kleuren van het haar:

Oenoline. — Theophile's haarmiddelen. — Nieuwe London. — Royal Windsor. — Haarmiddel verkrijgbaar bij Varossieau en zoon. — Haarbalsem verkrijgbaar bij J. Vlieger. — Haargroei. — Paul Bosse's Mustachebalsem. — Haarwater volgens Dr. Dusseau. — Phönix-pomade. — Ayer's haarversterker. — Melrose. — Oud-Carthagena's bergplantenolie.

G. Middelen tot verfraaiing van de huid:

Crème d'Ossias. — Crème Lange. — Crème Simon. — Rowland's kalydor. — Ayer's sarsaparilla.

H. Middelen voor de tanden en tegen kiespijn: Popp's Anatherin mondwater. — Eau de Botot. — Kothe's Tandwater. —

I. Middelen tegen verschillende afzonderlijke kwalen:

Likdoornmiddel van Tuyl. — Middel tegen Dronkenschap, van Reinhold Retzlaff. — Idem van de Erven Abbring. — Antinevralgische pillen. — Berroertewater van Roman Weissmann. — Rademaker's kina-bitter. — Likdoornmiddel van Radlauer. —

Klierdruppels van Dr. Lohe. — Nicholson's oortrommels. — Liqueur van Dr. Roland tegen vallende ziekte. — Dr. Spranger's heezalf. — Chantomelanus Oogenwater.

K. Kwakzalversboeken en kwakzalversinrichtingen tot gerezing van zieken:

Muller's boek over geslachtsziekten. — Richter, Vriend der zieken. — Dr. Retau's zelfbewaring. — Genezing van breuklijders door Waerseggers. — Genezing van kanker door Windelinx.

De lezer duide het ons niet euvel, dat wij hem met die lange lijst van kwakzalversmiddelen verveeld hebben, maar wij meenden hem die onverkwikkelijke lectuur niet te mogen onthouden, omdat ze o. i. zeer leerzaam is. Ze leert ons o. a.:

1e. dat het getal kwakzalversmiddelen nog steeds *toeneemt*; bij het vergelijken n.l. van deze advertentiën met die, welke eenige maanden vroeger in de dagbladen zijn opgenomen, ontmoeten wij verscheidene namen, die toen nog niet bekend waren;

2e. dat het getal kwakzalversmiddelen, in één maand in onze groote dagbladen geannonceerd, grooter is dan men bij oppervlakkige lezing zou denken en dat dus die dagbladen er veel toe bijdragen om het schandelijkst bedrog te helpen verspreiden;

3e. dat het herhaald verzoek, van onze zijde aan de pers gedaan, tot wering van dusdanige advertentiën, bijna zonder enig gevolg is gebleven; dat wij dus, nu het ons duidelijk gebleken is, dat wij goedschiks op geen medewerking kunnen rekenen, alle krachten moeten inspannen om aan te dringen op wettelijke bepalingen, die het plaatsen van kwakzalvers-advertentiën *verbieden*.

Ten slotte kan de door ons verzamelde lijst dienen tot leering van redacteuren en uitgevers; reeds meermalen is er van de zijde der pers op gewezen dat en redactie en uitgever niet kunnen beslissen of een aangekondigd middel een kwakzalverij is of niet. Daargelaten nog, dat wij reeds herhaalde malen hebben aangeboden in deze zeer gaarne van advies te willen dienen, kan het thans aangeboden lijstje voor de 88 verschillende advertentiën geen twijfel meer overlaten. Wij geven de verzekering dat de administratie van een dagblad, die één van die 88 advertentiën weigert, zich geen gewetensbezwaar behoeft te maken, dat zij hare lezers de aanbeveling van goede, nuttige waar onthoudt. Integendeel, door elke weigering zal zij een steentje hebben bijgedragen voor den wal, dien wij trachten op te werpen tot wering van het steeds meer en meer voorwaarts schrijdend monster der kwakzalverij.

Onbevoegde uitoefening der geneeskunst.

*Met voorbeelden hebben wij het meermalen aangetoond, dat het allen schijn heeft alsof door politie zoowel als door sommige rechtbanken overtreding van geneeskundige wetten van oneindig minder beteekenis werd geacht dan overtreding van sommige andere wetten, die nochtans uit het oogpunt van volksbelang en volksgezondheid verre moeten achterstaan.

Als een gelukkig verschijnsel meenen wij het daarom te mogen begroeten, dat de jonge rechtsgeleerden in den laatsten tijd meer hunne aandacht op dit onderwerp, zoo nauw verwant aan kwakzalverij, schijnen te vestigen. Op dispuutcollegies en in dissertaties treffen wij niet zelden stellingen aan hierop betrekking hebbende, en in een vorig maandblad konden wij wijzen op een academisch proefschrift, uit Leiden, handelende over: *Onbevoegde uitoefening der geneeskunst.*

Een gelijksoortig geschrift komt thans tot ons van de Universiteit te Utrecht, namelijk een dissertatie van den heer *C. F. Pahud de Montanges*, getiteld: *Strafbare uitoefening van het beroep van geneeskundige.*

Uit de geschiedenis van het ontstaan der geneesk. wetten komt de schrijver tot de beteekenis harer bewoordingen en besluit hij o. a. dat tot strafbaarstelling van onbevoegden niet noodig is het eischen of ontvangen van belooning en dat evenmin tot verschooning kan strekken een zoogenaamd en beweerd handelen uit menschlievendheid, wanneer dit geschiedt buiten noodzaak en bestaat in handelwijzen overeenkomstig aan die van een geneesheer.

In de inleiding reeds wijst de schrijver op de onvolledigheid der tegenwoordige wetgeving, die erop ingericht heet te zijn om de kwakzalverij te beteugelen, „om tegen te gaan de uitoefening der geneeskunst door onbevoegden en de bremmende advertentiën waardoor middelen worden aanbevolen voor alle kwalen geschikt en die er slechts op aangelegd zijn om nietswaardige stoffen voor grof geld aan den man te brengen, terwijl nog daargelijks, zij het ook meest door buitenlandsche kwakzalvers gesteld, de meest onzinnige aanbevelingen van geneesmiddelen in onze bladen worden gelezen. . . ja! dat een Maandblad, dat gering der kwakzalverij zich ten doel stelt, dat niet schroomt om bekende kwakzalvers te stellen aan de kaak, door den rechter tot betaling van boeten (schadevergoeding *Red.*) moest worden veroordeeld. . . . terwijl toch in sommige gevallen werkelijk onbevoegden door den rechter moeten worden vrijgesproken.”

Voor velen onzer lezers is het ongetwijfeld niet onbelangrijk uit deze dissertatie nogmaals datgene te zien, waarop wij vroeger bij behandeling der oudere geneesk. wetgeving opzettelijk de aandacht vestigden, dat in de wetsontwerpen, die de tegenwoordige geneesk. wetten hebben doen ontstaan, een uitdrukkelijk verbod betreffende het aanbevelen of adverteeren van geneesmiddelen was opgenomen.

Met ons betreurt de schrijver het voorzeker, dat deze bepaling geheel is weggefallen en het doet ons genoegen, dat hij aan het slot van zijn belangrijk betoog in ernstige overweging geeft onze wetgeving op het punt der uitoefening van geneeskunst aan te vullen op eene wijze, dat ook kwakzalvers-advertenties strafbaar kunnen worden gesteld, daarbij aanradende het supplement-artikel, vroeger voorgesteld door *Mr. M. Eyssell* in het Weekblad van Recht, No 4844, namelijk:

„Uitoefening der geneeskunst heeft mede plaats wanneer de in het voorgaande artikel bedoelde (geneeskundige) raad schriftelijk wordt verleend, hetzij door aankondiging in den nieuwsbladen, hetzij door gebruiksaanwijzingen van geneesmiddelen, door boeken, door circulaire of hiermede overeenkomstige wijze.”

Berichten.

De onderstaande annonce, die een helder licht werpt op de wijze waarop de geheimmiddelenhandel tegenwoordig wordt gedreven, wenschen wij overtaald over te nemen; door de vertaling zou het fraaie stuk te veel lijden.

„Einführung medicinischer Specialitäten und ihre Ankündigung.

Die Annoncen-Expedition von Adolf Steiner, Central-Bureau, Hamburg, Damthorstrasse 11, betreibt als besonderen Geschäftszweig die Einführung und Ankündigung medicinischer Specialitäten, unterhält dieserhalb eine grosse Anzahl Reisender, die regelmässig sämtliche Apotheker, Drogen-Grosshäuser etc. an allen Absatz bietenden Plätzen Deutschlands und des übrigen Europas besuchen, um für den Detail-Verkauf, medicinischer Specialitäten Depositeure anzustellen.

Zur weiteren Unterstützung der Einführung und Publicität derartiger Artikel hat das Institut eine Redaction eingerichtet, um fortgesetzt neue Reclameskizzen und Annoncentexte für die einzuführenden medicinischen Specialitäten zu entwerfen, auch Prospective, Brochüren und Gutachten auszuarbeiten. *Eine Anzahl litterarisch fähiger, praktischer Aerzte und Journalisten, welche in dieser Redaction beschäftigt sind, sorgen dafür dass der Inhalt dieser Arbeiten dem Reclamestyl entspricht, ohne den Werth des medicinischen litterarischen Inhaltes zu entbehren.*¹⁾

Nur solche medicinischen Specialitäten werden übernommen, wofür Ausführung im grösseren Maassstabe geplant ist und deren Bestandtheile bekannt sind. SCHWINDEL-Artikel sind ganz ausgeschlossen.”

Wanneer het bureau zich aan de slotbepaling streng houdt, gelooven wij niet dat de „Redaction” veel werk zal hebben.

* In de *Münchener mediz. Wochensch.* en, daaruit overgenomen, in de *Veröff. d. Kaiserlichen Gesundheitsamtes* werd dezer dagen met waardeering melding gemaakt van de wijze, waarop hier te lande door onze Vereeniging de strijd tegen kwakzalverij en geheimmiddelen wordt gevoerd. Reeds vroeger was een uittreksel uit de statuten opgenomen in de *Deutsch-Medizinal Ztg.* onder mededeeling van den gewonen gang der werkzaamheden in dit Maandblad enz.

Het optreden dezer Vereeniging in Nederland, zoo wordt in deze bladen gezegd, is noodig wegens de gebrekkige wetgeving daar te lande.

Deze oordeelvelling is zeker wel ietwat in tegenspraak met de bewering onzer regeering, die bij de indiening der laatste geneesk. wetsontwerpen schreef, dat de regeling der geneesk. aangelegenheden hier te lande „in het buitenland algemeenen bijval en waardeering mocht ondervinden.”

In tegenwoordigheid van den officier van justitie van Arnhem, had bij Venendaal eene gerechtelijke schouwing plaats. Zekere vrouw v. d. P., die geruimen tijd ziek was, had den laatsten tijd medicijnen ingenomen van den bekenden kwakzalver S. (ierie?) onder Wageningen, en hierop volgde een plotselinge dood. *N. R. Ct.*

¹⁾ Wij cursiveeren.

Verbod om geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland.

*In het vorige jaar heeft het *Politie-praesidium* te Berlijn eene lijst van honderd zeven en zestig kwakzalversmiddelen bekend gemaakt, die niet in het openbaar aangerezen mochten worden op straffe van eene boete van 30 mark (f 18). In het Maandblad van Juli 1888 hebben wij deze lijst in haar geheel opgenomen en gezien, dat er vele bekende namen op voorkomen van middeljes, die zonder eenige beperking in de Nederlandsche bladen dag aan dag worden geadverteerd. Thans is door dezelfde politie eene aanvulling dezer lijst ter kennis van het publiek gebracht, bestaande uit de volgende een en twintig namen, die wij, om ze voor de lezers van buitenlandsche bladen duidelijk aan te wijzen, evenals de vorige, in het oorspronkelijke hier laten volgen; — die waarvan het ons met zekerheid bekend is, dat zij ook hier te lande in den laatsten tijd werden geadverteerd, zijn cursief gedrukt. *Anker-Sarsaparillian*, *Dr. Bock's Pectoral*, *Brandau's liquor anti hydrorrhoeicus*, *Burkespahn's Blutreinigung-Pillen*, *Csillag's Haarwuchspomade*, *Gerting's Königstrank*, *Grolich's Gesichtssalbe* und *Haar erzeugende Essenz*, *Grössler's Kaiser-Zahnwasser*, *Hamburger Thee* (Trese etc.) *Harder's Mittel gegen Weissfluss*, *Harzer Universal-Blutreinigungsthee* (Balke etc.) *Kothe's Zahnwasser*, *Gebr. Menards Blähungsmittel*, *Nicholson's Katarrh-mittel und Ohrtrommel* (Dr. Simpson) *Dr. Oidtmann's Purgatif*, *Papier Fayard et Blayn*, *Schultz's Aromatique*, *Schultz's Hühneraugenmittel*, *Seguin's Benedictiner Zahn-Elixir*, *Siegel's Hühneraugen-Tod*, *Wende's Heilmittel gegen Rheumatismus und Bandwurmmittel.*

De kwakzalverij en de pers.

Vóór ons ligt het nummer van Donderdag 11 April van het Zeeuwsche Dagblad, met een hoofdartikel, getiteld „Geheime geneesmiddelen”, ons toegezonden door een lid der Vereeniging.

Met bevreemding namen wij kennis van dit stukje en ieder onzer medestrijders zal dit begrijpen, wanneer hij het slot hoort, dat aldus luidt: „Wij verdedigen de geheime geneesmiddelen niet, doch wij gelooven dat ze voor de samenleving moeten worden beschouwd als een noodzakelijk kwaad.”

Wij verdedigen de geheime geneesmiddelen niet; inderdaad, die bewering is zeer vreemd aan het slot van een artikel, waarin, in 't kort samengevat, de volgende hoofdgedachte voorkomt: Wij kunnen van eene beweging als die van de Vereeniging tegen de kwakzalverij geen kwaad spreken, omdat zij uitgaat van een goede gedachte, maar wij vinden die beweging dwaas, omdat er toch in die geheime geneesmiddelen wel eens iets werkzaam steekt en omdat er geneesheeren zijn die wel eens patienten doodmaken.

De Redactie van het Zeeuwsch dagblad meent tegen overdrijving in de beweging tegen de geheime middelen te moeten waarschuwen. Wij zijn haar dankbaar voor dezen nuttigen wenk. Maar „overdaad schaadt” zegt een oud spreekwoord en overdrijving is nergens goed. Ook wij waarschuwen de redactie voor overdrijving waar zij zegt: „Moest men de volbloed anti-kwakzalvers-mannen gelooven dan bestond er geen enkel werkzaam geheim geneesmiddel.” Zij overdrijft hier zeer zeker en met haar allen, die nog steeds het doel der Vereeniging niet (willen?) begrijpen. Nooit hebben wij ontken, dat er werkzame kwakzalversmiddelen zijn, zelfs hebben wij herhaalde malen op te groote werkzaamheid (gittigheid) gewezen, maar bijna altijd konden wij aantoonen, dat die werkzaamheid te danken was aan een of ander bekend geneesmiddel, dat in den vorm van het kwakzalversmiddel veel te duur betaald werd, en tevens, dat dit geneesmiddel geenzins dienst kon doen bij de somwijlen tallooze kwalen, waartegen het door den kwakzalver werd aangerezen. Daarom juist spreken wij niet alleen waarschuwend ten opzichte van de beurs, maar ook ten opzichte van de gezondheid der arme lijdens, die zich op genade en ongenade overgeven aan de geheime geneesmiddelen, door geldzoekers uit den vreemde en van eigen bodem met veel ophef aanbevolen.

Op zijn minst „unfair” noemen wij de zinsnede: „Of zonden alle doctoren aan 't ziekbed te vertrouwen zijn?” Uit lust om eens een cent in het zakje te werpen, om een woordje mede te spreken over eene zaak, die — zooals uit het stukje blijkt — niet met de noodige zaakkennis behandeld wordt, schroomt de redactie niet het talent van mannen, die met vele opofferingen, dikwijls met gevaar voor eigen leven, dat van zoovele anderen trachten te behouden, verdacht te maken.

Ten zeerste achten wij het te betreuren dat er een publiek geschrift te vinden is, dat zulk eene algemeene zinsnede in zijn kolommen durft opnemen. Dat van die zijde geen medewerking te verwachten is, waar het geldt lijdens, aan welke ziekten dan ook, te waarschuwen voor schandelijke handelwijzen als door kwakzalvers worden bedreven, zij mogen zich Prof. doctor, apotheker, magnetiseur, somnabule of hoe ook noemen, is niet te verwonderen.

In bedoeld hoofdartikel komt o. a. nog het volgende voor: „De samenleving, zoo redeneeren zij (d. z. de anti-kwakzalverij-mannen) moet tegen de kwakzalverij worden beschermd. Een der manieren, waarop dat geschieden kan, is de weigering van de dagbladen om de advertentiën van geheime middelen op te nemen.

„Het karakter eener aankondiging wordt bij het stellen van dien eisch volkomen miskend.

„Voor elke advertentie is de inzender uitsluitend aansprakelijk. De redactie eener courant neemt geen stukje der responsabiliteit voor een aankondiging over.

„Alleen onzedelijke en lasterlijke advertentiën worden bij alle fatsoenlijke bladen onverbiddelijk geweigerd. Verder mag men, dunkt ons, niet gaan. „De persoonlijke vrijheid moet worden geëerbiedigd.” Daartegenover stellen wij het volgende, voorkomende

in „de Nieuwe Koerier, Provinciale en Roermondsche courant”, No. 45, d.d. 20 April l.l. hetgeen wij met genoegen lazen en waarvoor wij de redactie dier courant onzen dank betuigen. Na eene mededeeling dat eene duitsche firma voor loterijen telkens van naam verandert en na het nemen van loten te hebben ontraden, zegt zij: „Wij nemen die loterij-„advertentiën evenmin op als de advertentiën van „den *Geheimmittelschwindel*, daar we er het nadeel „onzer abonnés in zien. 't Is te wenschen, dat „we in de Limburgsche pers vele medestanders op „dit stuk zullen hebben.” Wij deelen den wensch der redactie in nog ruimeren zin en wenschten dat de pers tot het weren der advertenties van den *Geheimmittelschwindel* besluiten kon; waar zij beweert dit niet te kunnen, wijzen wij op No. 40 van de Nieuwe Koerier, d.d. Dinsdag 9 April, waarin bij de bespreking van de strafrechtelijke vervolging in Duitschland van bladen die advertentiën van geheime middelen opnemen, gezegd wordt: „want 't is onverantwoordelijk, dat Nederlandsche „en zelfs Limburgsche bladen, ter wille van enkele „honderden guldens, die hun de plaatsing van dien „Schwindel” oplevert, er hunne abonnés toe ver- „lokken, onfeilbare middelen te koop en hen „zoo in den val te laten loopen.”

Het hoofdstuk van het Zeeuwsche Dagblad kan, zooals het bovenstaande leert, gelukkig niet beschouwd worden als te zijn *de* meening van de pers, en wij waren gelukkig in het Roermondsche blad een tegenkamper te vinden van die o. i. zoo ondoordacht neergeschreven woorden.

Wij brengen onzen dank aan de leden die ons die nummers toezonden en wekken ook anderen op, waar zij iets voor of tegen ons doel geschreven vinden, het ons te zenden. Doet allen wat uwe hand vindt om te doen.

De galverdrijvende Delacre-pillen. —

In de nieuwsbladen leest men sedert eenigen tijd geregeld een aankondiging van de „galverdrijvende of antigalachtige pillen van Delacre.

Nieuwsgierig om met dit nieuwe middel kennis te maken, hebben wij een doosje gekocht; 't kost trouwens maar 75 cts. Daarvoor ontvingen wij 25 flinke, nagenoeg even groote en niet al te ronde pillen, in een houten doosje besloten, waarop een etiquette die de noodige aanwijzing inhiel omtrent naam, gebruik en herkomst en ook tevens een paar kenteekenen, die voldoende aantoonde dat wij met een kwakzalversmiddel te doen hadden. In het Fransch namelijk wordt den lezer verkondigd dat de pillen bevatten: het beste laxeerend plantaardig middel; dat het gebruik is: twee pillen bij het naar bed gaan, en dat men altijd moet eischen: het prospectus dat gratis er bij geleverd wordt. Bovendien is elk doosje gewikkeld in dat prospectus, dat te lang is om hier in zijn geheel te worden overgenomen, doch waaraan wij (terwijl wij er later nog op terugkomen) als kenmerkend, het volgende ontleenen:

„De pillen-Delacre zijn het beste bekende middel voor het onderhoud en behoud der gezondheid. Als purgeermiddel worden zij door niets overtroffen noch geëvenaard. Zij verdienen de voorkeur boven het engelsch zout, de ontlasting bevorderende limonades, de minerale wateren, enz. Zij werken veel beter en sneller. Daar zij geene andere dan tot het *plantenrijk behoorende bestanddeelen* bevatten, zijn zij onschadelijk, en eischen zij van hen die er gebruik van maken, geen bijzonderen leefregel, geene verandering in de etensuren, geene afwijking der gewoonten.

De pillen-Delacre zijn het krachtigste en zekerste middel ter genezing en voorkoming van de talrijke ziekten die uit de *onzuiverheid van het bloed en van de vochten* of slijmerige sappen ontstaan. De meeste ziekten hebben haren oorsprong in het bloed, en daar het bloed het hoogste levensbeginsel is dat al onze organen voedt en onderhoudt, is het in ieders belang te zorgen dat het nooit ontaarde of bederft. Op die wijze zal men gedurende langen tijd de bloeiendste gezondheid kunnen behouden.

Jammer echter dat er zoo vele oorzaken bestaan die strekken om het bloed te bederven. Onder den invloed van deze oorzaken ontstaan het *slijm*, de *gal* en de *vochten*, de grootste vijanden van de gezondheid.

De pillen-Delacre zijn voornamelijk nuttig in den loop der *chronische ziekten*. In deze pillen bevindt zich het hoofdbeginsel der gezondheidsleer, dat is, zooals de beroemde geneesheer Boerhave verklaart, *het openhouden van den buik*. Zij zijn van voortreffelijke werking tegen de volgende ziekten:

Scherpheid van bloed,	Beklemde ademhaling,
Zuur in de maag,	Geelzucht,
Beroerte,	Schele hoofdpijn,
Gal,	Huidziekten,
Oorsuizing,	Leverziekten,
Bloedvinnen,	Slijm,
Verstopping,	Brakingen, Winden,
Huiduitslag, Bloedzweren,	Opstijgingen uit de maag,
Moeijelijke spijsvertering.	Duizelingen enz.”

Men ziet het, ziekten genoeg, die allen door die pillen genezen kunnen worden, als men den fabrikant gelooven mag, wanneer men maar zorgt, dat men alleen de echte, met handteekening voorziene pillen koopt. En waaruit bestaat nu dit middel?

Het onderzoek is niet lastig, want de fabrikant heeft aan den onderkant van het doosje een papier geplakt, waarop de samenstelling te lezen staat, natuurlijk zonder de gewichtshoeveelheden. De bestanddeelen zijn: rhabarber, aloë, guttegom, braakwortel en braakwijnsteen. Wij hebben de pillen ook op onze beurt onderzocht, omdat het meer-malen voorkomt dat de stoffen, door den fabrikant van een kwakzalverij aangegeven, niet te vinden waren, doch in deze pillen waren zij inderdaad aanwezig.

En wat blijkt nu verder? Dat dat beste galverdrijvend middel niets anders bevat, dan de gewone sterke laxeer-middelen, die al sinds eeuwen als zoodanig bekend staan en in iedere apotheek te verkrijgen zijn. — Bovendien is het niet ééne zelfstandigheid, maar een bijeenvoeging van drie sterke purgeermiddelen met braakwortel en braakwijnsteen. Deze beide stoffen zijn geenszins onschadelijk.

De braakwortel geeft in kleine hoeveelheden, bij herhaling toegediend, o.a. misselijkheid en gevoel van onwelzijn, terwijl bij langdurig gebruik vaak de eetlust verloren gaat, terwijl het, in groote giften toegediend, braking veroorzaakt. Het wordt dan ook als braakmiddel in de geneeskunde aangewend voor volwassen, sterke personen, meestal in vereeniging met braakwijnsteen, terwijl zulk eene vereeniging voor kinderen, oude en zwakke personen ongewenscht is.

De braakwijnsteen geeft bij voortgezet gebruik van kleine giften eveneens allerlei onaangename verschijnselen, b.v.: de eetlust gaat verloren, de buik wordt gevoelig, de hartslag vertraagd, de ademhaling moeielijk en vertraagd en ten slotte ontstaan spierzwakte en vermagering. Na zeer groote giften treedt vergiftiging in, waarop de dood kan volgen onder verschijnselen van hevige maag- en darmontsteking.

Onder geneeskundig toezicht kunnen nu deze beide stoffen zeer zeker heilzaam werken, doch het weinige dat wij hier melden, toont ten duidelijkste aan, dat zij met omzichtigheid moeten aangewend worden, te meer omdat wel degelijk de toestand van den lijder en het individueele verschil ten opzichte van de hoeveelheden in aanmerking dienen genomen te worden.

Letten wij, na deze mededeeling, op 't geen wij uit het prospectus hebben overgenomen en wat wij ook kunnen lezen in de advertentiën van 551 vierk. centimeter oppervlakte, die tegenwoordig onze groote bladen zoo jammerlijk ontsieren, dat n.l. alleen tot het *plantenrijk behoorende bestanddeelen* in de pillen voorkomen, dat zij verder „onschadelijk“ zijn, en „geen bijzonderen leefregel eischen,” dan bestaat er o. i. wel reden om aan de waarheidsliefde van DELACRE eenigszins te twijfelen. Dan zijn er o. i. voldoende aanwijzingen die den denkenden lezer zeggen: pas op, 't is om uw beurs te doen en hem geen weifelend antwoord doen geven op de vraag of Delacre tot de gewone rubriek van kwakzalvers behoort, die er niets in zien leugen op leugen te stapelen ten einde met hun product de lijdende menschheid te bedotten.

't Is n.l. leugen (trouwens de fabrikant weerspreekt zich zelf in de etiquette op de doosjes) dat de pillen uit enkel plantaardige zelfstandigheden bestaan: zij bevatten n.l. braakwijnsteen — *geen* plantaardig product.

't Is leugen dat de pillen *onschadelijk* zijn; behalve wat wij hierboven over braakwortel en braakwijnsteen schreven, zijn (reeds herhaalde malen is 't in dit maandblad gezegd) aloë en guttegom alles behalve onschadelijk.

En wat te denken van de bewering, dat geen bijzondere leefregel noodig is, wanneer wij in hetzelfde prospectus, waarin deze bewering voorkomt, lezen: „Men onthoude zich van zware wijnen, sterke dranken, zuur bier, en nattige bij voorkeur goedgekookte groenten en blank vleesch (gevogelte enz.)” of „Als leefregel wordt aanbevolen: melk-kost, zachte voeding, onthouding van sterken drank en specerijen.”

Al zou het bovenstaande reeds voldoende zijn om een krachtige waarschuwing tegen het koopen en gebruiken van de Delacre-pillen te rechtvaardigen, zal het toch zijn nut hebben nog een poosje bij enkele zaken uit het prospectus stil te staan; de pillen worden zóó onophoudelijk geadverteerd, dat zij een meer uitvoerige bespreking eerlijk verdienen.

Hoe geleerd de steller van het prospectus zich ook tracht voor te doen, is het hem toch niet gelukt iets anders voor den dag te brengen dan een mengsel van wetenschappelijken onzin, terwijl de niet altijd juiste denkbeelden van het publiek omtrent de werking van purgeermiddelen handig geëxploiteerd worden. Men oordeele slechts:

„Jammer echter dat er zoovele oorzaken bestaan „die strekken om het bloed te bederven. Onder „den invloed van deze oorzaken ontstaan het *slijm*, „de *gal* en de *vochten*, de grootste vijanden van de gezondheid.”

Wij zouden wel eens willen weten hoe iemand zou kunnen leven zonder slijm, gal of vochten?—

Van hetzelfde gehalte is ook de bewering dat het bloed scherp wordt, indien men zich o. m. te veel heeft vermoeid.— Onbetaalbaar is hierbij dat DELACRE de vrees te kennen geeft dat de pillen toch wel eens niet zoo geheel onschadelijk zouden kunnen zijn.— De rubriek van ziekten door scherpheid van het bloed enz. wordt namelijk besloten met den raad: „Indien op den eersten dag de dosis „(één pil) eenige stoornis teweeg brengt, moet „men ——— ophouden? mis ——— den volgen- „den dag opnieuw beginnen.”— Recht duidelijk is het ons niet wat de geleerde steller hier bedoelt.— Bij de rubriek: Zuur, oprispingen der maag enz. begint DELACRE al minder vertrouwen te stellen in het door hem als het krachtigste en het zekerste aanbevolen geneesmiddel, want nu raadt hij den patient aan om van tijd tot tijd in den loop van den dag een paar pastillen *magnesia Delacre* te nemen, dan — het staat er woordelijk — wordt het herstel volkomen.—

Bij de volgende rubriek: Beroerte, duizeling, enz. zijn zelfs twee pillen niet genoeg, maar wordt de raad gegeven om ook het *Delacre-zout* te gebruiken.—

Bij de daarop volgende: Gal, slijmachtige vocht-afscheidings enz. moet men eenige weken achtereen om de twee dagen één pil gebruiken en, om het herstel te bespoedigen, na elken maaltijd een likeurglaasje *Quinquina Ribet* zelfs nog eenige weken na het herstel! Zoo wordt later ook nog het *Thelap-poeder* aan bevolen.

Ofschoon in het begin reeds twintig verschillende ziekten worden opgenoemd, komen er aan het slot zoo terloops nog zes bij en waarlijk geene onbetekenende: asthma, rhumatisme, verstijving, hardnekkige longontstekingen, klierzwellen, gezwellen.

Doch genoeg, wij meenen nu duidelijk aange-toond te hebben wat ook van dit middel alleen het doel is.

En goedkoop is het ook niet.— In elke apotheek kan men onder den naam van gal- of slijmpillen, een laxeer-middel krijgen, dat meer of minder overeenkomt met de pillen van DELACRE, want bij sommige gelegenheden sterke purgeermiddelen te gebruiken is een overoude gewoonte, en dan betaalt men voor de 24 pillen gemiddeld 25 cts., terwijl DELACRE den driedubbelen prijs rekent, doch men begrijpt, de advertenties moeten ook betaald worden en daarenboven moeten de depothouders ook hun aandeel hebben in den buit, op de goedgeloo-vige gemeente behaald.

Van de depothouders gesproken, in Amsterdam is dit *J. M. Polak, apotheker Hoogstraat 28 en Maison de Spécialités Françaises, Galerij 34*, een voor eenige jaren in de Galerij verschenen kwakzalverskraam.

Daargelaten nu dat een, door den Staat bevoegd verklaard persoon, die dus mag geacht worden een man van vertrouwen te zijn, medehelpt en geld verdient aan het verspreiden van kwakzalversmiddelen, zouden wij het gelaat van den heer POLAK, die als hofapotheker het koninklijk wapen en dus ook het devies „Je maintiendrai” boven zijn deur heeft, wel eens willen zien, indien de wettelijke macht eens tegen hem zeide „Je maintiendrai”. Want al moge ook op ieder doosje melding zijn gemaakt van de stoffen, die in de pillen voor-

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 996.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: De waarde van wetenschappelijke attesten. **Berichten:** Bekendmakingen van den Gezondheidsraad te Karlsruhe (I. D. Schmidt, Richard Schultz en Reinhold Retzlaff). — Idem van het Polizeiamt te Darmstadt over Sodener pastilles. — De invoer van specialiteiten naar Rusland. — Onwettige uitoefening der geneeskunde door Hindoes. — Het boertje van Nieuw-Buinen. — Besluiten van de Algem. Vergadering der Ned. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie.

Grootere artikelen: De couranten van vóór honderd jaar. — Toch succes. — Verkeerd beoordeeld. — Likdoorn-pleisters. —

Varia. — **Correspondentie.**

Kleine mededeelingen: Crème Simon. — Reconfortatief-pillen.

De waarde van wetenschappelijke attesten.

Aanleiding tot het schrijven van het navolgende werd ons gegeven door een attest, voorkomende in een boekje, waarin het middel van Popp tegen maag- en darmkatarrh wordt aangeprezen. Op bladzijde 22 staat daar het volgende te lezen:

„Op verzoek van den heer I. I. F. Popp, te Heide, heb ik zijn geneesmiddel tegen maagverslijming aan een wetenschappelijk, analytisch-chemisch, microscopisch en autophysiologisch onderzoek onderworpen en daarbij bevonden, dat zijn middel vrij is van alle schadelijke bestanddeelen. Uit vele attesten van maaglijders, mij door den heer Popp ter inzage gezonden, blijkt tevens, dat reeds vele maaglijders door Popp's geneesmiddel van dit hardnekkig lijden bevrijd zijn geworden, en dat bijgevolg dit middel warme aanbeveling verdient, hetgeen ik door deze schriftelijk verklaar.

BERLIJN, 15 Januari 1873.

DR. HESZ,

Koninkl. Pruis. geëxamineerd Apotheker 1e kl., belast met het doen van chemische onderzoekingen en wetenschappelijke adviezen voor geneeskundige, pharmaceutische, technische, chemische en gezondheidsartikelen van allerlei aard.”

Tegen zulk een attest schijnt wel niets of weinig in te brengen. Vol eerbied niet alleen leest de ongelukkige maaglijder die regelen, vooral de reeks woorden die Hesz tot alleszins bevoegd beoordeelaar moeten stempelen, doch meer dan één zal dit attest ook gebruiken als wapen tegenover twijfelaars of ongeloofigen. Nochtans leert het ons, het publiek eens een kijkje te geven achter de schermen en te doen uitkomen, hoe zulke attesten en met name die welke ondertekend zijn door Hesz en eenige anderen, verkregen worden. Wij verzoeken daartoe onze lezers eenige jaren met ons terug te willen gaan. Toen gebeurde het dat de verantwoordelijke redacteur van de „Gartenlaube”, — het welbekende Deutsche Tijdschrift, dat met ijver zich wijdde aan de bestrijding van de kwakzalverij — in een proces was gewikkeld, daar hij op minder

aangename en geenszins welwillende wijze zijne meening over dr. Joh. Müller en dr. Hesz had geuit. Het proces, dat eindigde met vrijspraak van den redacteur, vestigde de algemeene aandacht op die beide heeren en op nog eenige anderen. In een artikel iets later in dat zelfde tijdschrift verschenen, kan men lezen, dat in Duitschland in bijna elke groote stad „autoriteiten” te vinden waren, die tegen eene bepaalde vergoeding voor alle nieuwe geheime of liever kwakzalversmiddelen attesten afgaven. Het afgeven van zulke attesten was een „zaakje” geworden.

In den regel, zegt de schrijver van dit artikel, zijn die personen genee artsen, doch meestal zoogenaamde „verdorven” apothekers. Om het publiek met goed gevolg te bedriegen, voegen zij allerhande hoogdravende titels aan hunne naam toe: Minstens noemen zij zich apotheker 1e klasse (zie Hesz) ofschoon sedert lange tijden in Duitschland genee apothekers 2e klasse meer bestaan, en directeur van een scheikundig laboratorium, al bestaat dit slechts uit een gewone keuken waarin slechts een braadpan wordt gevonden. Hoe zij aan den doctorstitel, meestal die van Doctor in de philosophie komen, staat daar op bl. 178, jaargang 1880, maar al te duidelijk te lezen. Ook wijst de schrijver er op dat het met den titel „medicinaalraad” van hen die attesten voor kwakzalversmiddelen afgeven, niet in den haakis.

Naar aanleiding van bovengenoemd proces, dat door Dr. Joh. Müller en Dr. Hesz verloren werd, schreef de heer Paulcke, apotheker te Leipzig, een stuk, waarin hij verhaalde hoe b. v. Hesz eenvoudig voor het lieve geld attesten afgeeft. Ziehier in korte woorden de wijze waarop genoemde Hesz in den val gelokt werd, waaruit onzen lezers tevens blijkt welke waarde men te hechten heeft aan attesten voor kwakzalversmiddelen en hoe ver de gewetenloosheid gaat.

De Heer Paulcke liet in zijne apotheek, in tegenwoordigheid van getuigen, de volgende recepten klaar maken:

Een zalf, bestaande uit: arsenik (rattekruid) 0,5 gram, bismuth 2 gram, borax 1 gram, vaseline 50 gram en drie druppels rozenolie;

en een poeder, bestaande uit: arsenik 0,1 gram, zwavelspiesglans 0,5 gram, zinkoxyde 0,5 gram, poeder van valerianawortel 10 gram en poeder van hertshoorn 10 gram. Gemengd en in 20 deelen verdeeld.

Door een tusschenpersoon werd nu aan een Leipziger advertentiebureau opgedragen, bij dr. Werner in Breslau en Dr. Hesz in Berlijn aan te vragen of zij geneigd waren een middel tegen roode neuzen

te onderzoeken; bij dr. Müller en den stafarts dr. Groyen of zij hetzelfde wilden doen met een middel tegen vallende ziekte. Het antwoord van de drie eersten luidde toestemmend. Daar intusschen de stafarts dr. Groyen gestorven was, nam dr. Hesz als zijn opvolger dit zaakje op zich. Dr. Hesz en Werner ontvingen een gedeelte van de zalf, Müller en Hesz een gedeelte van de poeders. De rest werd bewaard voor controle-exemplaren. Tevens werden aan de heeren de bestanddeelen gemeld, met uitzondering van het rattekruid, doch geene hoeveelheden genoemd. Met opzet werd van het arsenik geene opgave gedaan, omdat de hoeveelheid in beide preparaten vervat, groot genoeg was om door een scheikundig onderzoek gevonden te worden, terwijl er tevens eene voldoende hoeveelheid was om zeer schadelijk voor de gezondheid te zijn.

Het gemakkelijkst was dr. Theobald Werner. Hij noemde de zalf „Rosaline”, wenschte eene onbetekenende verandering en verlangde als belooning dertig in plaats van twintig mark, hetgeen hem werd toegestaan. Werner gaf nu het volgende attest af, voor de zalf van den Heer Louis Dufrène in Leipzig, (Nota bene, de naam Louis Dufrène was eenvoudig een door den heer Paulcke verzonden naam, daar iemand van dien naam in het Leipziger adresboek niet voorkwam.)

„Certificaat voor den heer Louis Dufrène in Leipzig. Sedert de heilzame stichting en werking van de deutsche rijksgezondheids-commissie en de wet van 14 Mei 1879, heeft het publiek een zekeren waarborg voor de deugd, zuiverheid en onschadelijkheid van zulke fabrikaten, welke door onpartijdige zaakkundigen op hunne scheikundige samenstelling onderzocht zijn en door het scheikundig onderzoek als onschadelijk zijn erkend geworden.

„Van deze algemeen bekende daadzaak uitgaande en daarvan overtuigd, zond de heer Louis Dufrène in Leipzig mij eene groote hoeveelheid van een, door hem met behulp van autoriteiten van naam uitgevonden, naar eigen methode bereid middel tegen prikkeling der huid, voornamelijk tegen roode neuzen en dauw-worm, dat door den fabrikant onder den naam „Rosaline” in praktische en elegante verpakking in den handel wordt gebracht, met den wensch, dat door mij als zaakkundige en vakman een onpartijdig oordeel over den uitslag van mijn onderzoek zou uitgebracht worden. Ik heb het bovengenoemde fabrikaat hetwelk eene boterachtige, zeer aangenaam-riekende stof is, persoonlijk in mijn analytisch-chemisch laboratorium voor openbare gezondheidsleer aan een nauwkeurig, zoowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek, waardoor, zooals bekend is, het eerst en zekerst de werkelijke waarde van zulk een fabrikaat kan vast-

gesteld worden, onderworpen en ben tot het hier volgend oordeel volkomen gerechtigd.

„Het „Rosaline” is een naar de eischen der kunst en op zaakkundige wijze bereid fabrikaat, dat onschadelijke huidprikkels-lenigende en genezende scheikundige bestanddeelen bevat, welke laatsten op zeer geestrijke wijze in zoodanig saamgepersten vorm daarin voorhanden zijn, dat bij eene juiste aanwending reeds na kortstondig gebruik de genoemde huidziekten, voornamelijk echter de onaangename roodheid van den neus, in hooge mate worden gelenigd en bij langer gebruik geheel verdwijnen.

„Ik vermeld uitdrukkelijk, dat het „Rosaline” vrij is van schadelijke bijtende en verdoovende stoffen en dat daarin geen bestanddeelen voorkomen, welke door de wet van 14 Mei 1879 verboden zijn. Alle de genoemde voordeelen geven mij het recht, het „Rosaline” voortreffelijk te noemen en de aanwending met volle overtuiging, daar, waar het noodig is, aan te bevelen.

BRESLAU, Maart 1880.

De Directeur van het analytisch-chemisch laboratorium en van het polytechnisch instituut,

Dr. Th. WERNER, beëdigd scheikundige.”

Let nu goed op! „Door het persoonlijk, nauwkeurig kwalitatief onderzoek, van dezen zaakkundigen werd geen arsenik (rattekruid) gevonden.” En hij noemt het arsenikhoudend middel volkomen onschadelijk! Hesz gaf voor hetzelfde neusmiddel, dat de gefingeerde heer Dufrene „Rhinleucansis” genoemd had, hetwelk door hem in „Rhinleukansis” werd veranderd, eveneens een zeer schoonklinkend attest af waarin onderanderen voorkomt: „De heer Dufrene heeft mij „Rhinleucansis” voor eene wetenschappelijke goedkeuring gezonden en ingevolge de bestanddeelen van dit middel, is het volkomen onschadelijk, doch behoort tot de beste middelen, die er zijn om de huid te verbeteren, terwijl het buitendien, volgens de eigen ervaringen van den heer Dufrene, een voortreffelijk middel tegen roode neuzen is.” Ofschoon hij hierin niet spreekt van een scheikundig onderzoek, moet de oningewijde het wel als gedaan beschouwen, want als een wetenschappelijk man verklaart, dat een samengesteld middel „ingevolge de bestanddeelen” onschadelijk is, moet men aannemen dat hij den aard dier bestanddeelen wetenschappelijk heeft vastgesteld. In een bijgevoegden brief schrijft hij aan den afzender, dat hij het middel niet onderzocht heeft, omdat men hem in plaats van 40 mark slechts 20 mark had gezonden. Toen hem nu nog 20 mark gezonden werden met verzoek een scheikundig onderzoek te doen, antwoordde hij: „U zal toegeven, dat ik nauwelijks een beter attest voor „Rhinleukansis” geven kan en wensch ik de zaak als afgedaan te beschouwen.”

Voor het epilepsiemiddel gelakte het beter. Daarvoor kreeg men het volgend attest:

„In onze dagen worden wel is waar die middelen sterk bestreden en aangetast, welke niet in apotheken bereid worden, maar zoolang de geneeskunde nog geen onfeilbare wetenschap is, hetgeen zeker nog lang zal duren, moet men het, in het belang der lijdenden en zieken, zelf als eene groote weldaad beschouwen, dat ook buiten de apotheken geneesmiddelen bereid worden. De hoofdzaak is slechts, dat alle geneesmiddelen beantwoorden aan de wetenschappelijke eischen, namelijk volkomen onschadelijk zijn en wettelijk geneeskrachtige en werkzame stoffen bevatten.

„De heer Max Kröhe (hiervoor diende nu niet Louis Dufrene) te Leipzig heeft mij het door hem bereide epilepsie-middel ter wetenschappelijk onderzoek en voor eene wetenschappelijke verklaring toegezonden. Ingevolge dat onderzoek en de samenstelling van dit middel is het voor de gezondheid volkomen onschadelijk en bevat het slechts zulke bestanddeelen, welke volgens veelvuldige ervaringen van den heer Kröhe bij kramplijden van verschillenden aard, voornamelijk echter bij epilepsie en andere soortgelijke krampaandoeningen van groote geneeskracht en werkzaamheid zijn. Daarom kan de heer Kröhe met gerustheid en gelatenheid neerzien op de ongehoorde en booze verdachtmakingen, welke slechts een uitvloeisel van onwetendheid en van

broodnijd zijn en nu in hoofdzaak van uit Leipzig tegen de zoogenoemde geheimmiddelen, hunne bereiders en verklaring-afgevers gericht worden; want het epilepsie-middel van Kröhe beantwoordt aan de eischen der wetenschap, hetwelk ik bij dezen verklaar.

BERLIJN, 6 April 1880.

Dr. HESZ”, enz.

Dus heeft dr. Hesz bij zijn wetenschappelijk onderzoek geen spoor van arsenik gevonden; het gebruik van het middel is volgens hem het publiek aan te bevelen — terwijl hierbij nog wel het rattekruid voor inwendig gebruik was aangewezen.

Een attest van dr. Müller van gewenschten inhoud kreeg de heer Paulcke niet, daar Müller daarvoor al te veel geld wilde hebben. Hij meldde dat het middel mikroskopisch zóó saamgesteld bleek te zijn, dat hij voor het chemisch onderzoek dertig mark vorderen moest. Toen de 30 mark hem gezonden waren, schreef hij; „Gij hebt u vergist; gij moet verkeerd gelezen hebben; ik heb 30 thaler gevraagd.” Dat was dus 3-maal meer. Dit had men er echter niet voor over.

Men ziet uit deze korte mededeeling, door ons uit de „Gartenlaube” overgenomen, hoe de kwakzalvers steeds individuen kunnen vinden, die, zonder eenige wroeging, voor geld steeds gunstige attesten afgeven van middelen, zij mogen al of niet schadelijke of vergiftige bestanddeelen bevatten. Uit dit kleine voorbeeld blijkt ten duidelijkste, dat van een onderzoek geen sprake is; de attesten dus worden afgegeven in al of niet sierlijke, bedriegelijke en onware bewoordingen, al naar gelang der som die daarvoor betaald wordt. Dat het afgeven van attesten, als wij hier aanhaalden, werkelijk tot de „zaken” behoort, blijkt nog uit eene briefwisseling van Hesz met den gefingeerden heer Kröhe. Deze schreef aan Hesz dat hij gaarne wilde weten wat hij dacht van het middel voor roode neuzen, „Rhinleucansis” genoemd, door Dufrene in den handel te brengen, daar hij met Dufrene kennis gemaakt had en zich met hem wel zou willen associeeren. Hesz antwoorde daarop dat het als huidverbeterend middel zeer goed was, doch dat hij beter middel tegen roode neuzen kende, welke hij tegen voldoende honorarium zou meedeelen, evenals een beter middel tegen epilepsie. „Want” (schrijft hij) „wanneer men, als ik, vijftig jaren onafgebroken met geneeskundige, pharmaceutische en scheikundige zaken te doen gehad heeft, heeft men genoegzame kennis van de beste middelen tegen verschillende kwalen en ziekten.” De heer Paulcke wijst er op dat daarin ook een aangrijpingspunt ligt voor de meening, dat men in Dr. Hesz de bron kan hebben niet alleen van talrijke attesten, doch eveneens van een aantal dier zwendel-middelen.

De pogingen door den heer Paulcke aangewend om het publiek duidelijk te maken op welke onverantwoordelijke wijze o. a. Dr. Hesz attesten afgeeft, blijkbaar alleen ter wille van het geld, hebben naar onze meening doel getroffen. Moge deze mededeeling strekken ter inlichting en waarschuwing van de lijdens die zich, op gezag van zoodanige verklaringen, prijs geven aan de kwakzalvers! Zij weten nu dat aan het attest van dien Dr. Hesz, afgegeven voor het middel tegen langdurige maag- en darmkatarh van Popp, waarvan de advertentie tegenwoordig in vele bladen prijkt, niet de minste waarde te hechten is.

De gezondheidscommissie te Karlsruhe, die reeds meermalen waarschuwingen tegen kwakzalvers tot het publiek heeft gericht, heeft in het laatst van het jaar 1879 in een dier waarschuwingen gezegd, dat er voor onkundigen een gemakkelijk kenteken bestond om te herkennen of een aangekondigd middel inderdaad erge zwendelarij was. 't Was daartoe voldoende te zien of ook een van de drie personen, nl. Dr. Johannes Müller, gerechtelijk beëdigd, chemisch-pharmaceutisch deskundige en koninklijk medicinaalraad te Berlijn; Dr. Hesz, koninklijk Pruis. geappr. apotheker 1e kl., gerechtelijk beëdigd chemicus en wetenschappelijk onderzoeker en zaakkundige voor medicinale, pharmaceutische en chemische gezondheidstoebereidselen van allen aard te Berlijn; Dr. Theobald Werner, beëdigd chemicus en directeur van het analytisch chemisch laborato-

rium en der polytechnische school te Breslau, „een wetenschappelijke verklaring” er bij had afgegeven; was dit het geval, dan kon men van het bedrog verzekerd zijn.

BERICHTEN.

Bekendmakingen van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. — Een zekere I. D. SCHMIDT in Kreuznach prijst in de tegenwoordige dagbladen op kwakzalverachtige manier middelen aan tegen de meest verschillende ziekten. Het onderzoek van het in een speciaal geval (sexueele ongesteldheid) aangekochte middel deed blijken, dat de aangegeven samenstelling de ware was en dat het middel sommige bestanddeelen bevat, die geneesheeren eveneens plegen voor te schrijven.

De wijze echter waarop genoemde SCHMIDT, na een geheel gebrekkige, onnauwkeurige, schriftelijke opgave der zieken, op lichtvaardige wijze de diagnose stelt en het gebruik zijner middelen opgeeft, moet hoogst gevaarlijk genoemd worden, daar juist bij bovengenoemde ongesteldheden een nauwkeurig persoonlijk onderzoek door den geneesheer onvermijdelijk is en elke nalatigheid hierin ernstige gevolgen kan hebben.

De waarde der middelen bedraagt volgens den artsenijen taxe 7 M. 85 Pf. waarvoor SCHMIDT zich 12 M. betalen laat.

De plaatsel. gezondheidsraad
(w. g.) SCHUETZLER.

KARLSRUHE, 3 April 1889.

Op de vraag „wat verbittert den mensch het leven”, antwoordt RICHARD SCHULZ, in Leipzig, Brühl 65, in advertentiën: de zenuwzwakte, en prijst hiertegen aan zijn door hem uitgevonden snuff (Nervustabak en poudre) als het beste en zekerste middel. Het bestaat uit gewone snufftabak, die met bergamotolie geparfumeerd is en heeft de aangeprezen werking niet. De prijs 2 M. 50 Pf. voor 25 grammen is veel te hoog, daar de waarde hoogstens 50 Pf. bedraagt.

De plaatsel. gezondheidsraad
(w. g.) SCHUETZLER.

KARLSRUHE, 9 April 1889.

Een zekere REINHOLD RETZLAFF te Dresden kondigt van tijd tot tijd in de dagbladen een onfeilbaar middel tegen dronkenschap aan. Dat middel kost 9 Mark, (f 5,40), bestaat uit gentiaanpoeder en is volkomen werkeloos. De bekende medewerkers der kwakzalvers:

„Medizinalrath” Dr. JOHANNES MÜLLER in Berlin,
Dr. HESZ, aldaar en

Dr. THEOBALD WERNER in Breslau hebben ook dit middel, door een wetenschappelijk attest, aanbevolen. De verkooper en aanprijzer van het middel, RETZLAFF, is reeds herhaalde malen gestraft geworden, o. a. ook, wegens bedrog, met 1 jaar gevangenisstraf, 300 Mark boete en verlies van burgerlijke „Ehrenrechte” gedurende een jaar.

Welke groote sommen van de zijde van het lichtgevoelig publiek aan dusdanigen zwendelhandel verknoeid worden, is daaruit op te maken, dat volgens vertrouwbare officiële mededeelingen, bedoelde RETZLAFF in een jaar meer dan 300,000 Mark heeft ontvangen. Wij vestigen opnieuw de aandacht op de werkeloosheid van dit middel.

(w. g.) Der Ortsgesundheitsrat.

Sodener pastilles. Reads in ons Maartnummer namen wij een bekendmaking over bovengenoemd kwakzalversmiddel van den plaatselijken gezondheidsraad te Karlsruhe over. — Nu weder heeft het Grossh. Polizeiamt te Darmstadt een officiële bekendmaking betreffende de Sodener pastilles geadverteerd en zegt daarin: Uit de analyse blijkt, dat de echte Sodener mineraalpastilles uit ongeveer 1 deel keukenzout en 19 deelen suiker bestaan. — Het ontwikkelde deel van het publiek zal zich nu wel kunnen voorstellen, hoe weinig van de door de fabrikanten opgegeven geneeskrachtige werking der pastilles tegen zware ziekten der ademhalings- en spijsverteringsorganen te verwachten is en hoe deze, behalve op andere wijze, ook te vervangen zijn door een zwakke waterige oplossing van keukenzout of door een mengsel van een deel keukenzout en 19 deelen suiker.

De invoer van z. g. specialiteiten naar Rusland. Hieromtrent vermeldt de Prager Rundschau het volgende: „Wie in Rusland de een of andere specialiteit wil invoeren en daar verkoopen, moet hiertoe verlof aanvragen bij het ministerie van financiën. Bij die aanvraag moet het voordeel worden aangetoond, dat de bedoelde specialiteit voor den consument aanbiedt, onder overlegging van een desbetreffende verklaring van een geneeskundige faculteit of een ander geleerd ge-

nootschap. Het praeparaat moet in de oorspronkelijke verpakking (die geen gevaar voor beschadiging mag opleveren), met alle daarbij behorende drukwerken (gebruiksaanwijzing enz.) worden overgelegd, het mag niet aan bederf onderhevig zijn en geen vergiftige of narcotische stoffen bevatten. Verder moet, door een nauwkeurige omschrijving van de wijze van bereiding, worden aangetoond, dat voor de samenstelling van het praeparaat, toestellen, inrichtingen enz. noodig zijn, waarvan de aanschaffing met moeielijkheden gepaard gaat of dat de bereiding afhangt van bijzondere handgrepen en vaardigheid, die slechts door langdurige oefening en gewoonte kan worden verkregen.

Wanneer aan al deze eischen — onder betaling van de noodige „kopeken” voor zegels — voldaan is, wordt de aanvraag door het ministerie van financiën aan het departement voor geneeskunde toegezonden en van diens oordeel hangt het af, of de vergunning tot invoer wordt toegestaan of geweigerd.

Zoo gaat het in Rusland. In Nederland stelt men de grenzen open voor alle buitenlandsche kwakzalvers en deze zorgen wel van die vrijheid zooveel mogelijk gebruik te maken tot groot nadeel van onze arme zieken.

Voor de Rechtbank te Dyon zullen in de volgende week twee Hindoes zich te verantwoorden hebben wegens het onwettig uitoefenen van de geneeskunde. Zij beweerden oogziekten te kunnen genezen door middel van compressen, gedrenkt met een „oplossing van diamanten” en hunne patienten moeten natuurlijk de noodige diamanten leveren. (N. v. d. D.)

Voor eenige dagen overleed de „wonderdokter” bekend als het boertje van Nieuw-Buinen. De *Ass. Ct.* meldt omtrent dezen man:

Vóór ruim dertig jaar was Nijmeijer bakker van beroep en te Drouwen, gemeente Borger, woonachtig. Zijn beroep gaf hem daar geen bestaan, en hij poogde toen reeds met „hand opleggen”, „bezetten” en andere kwakzalvers-methoden iets te winnen. Bij de opkomst der venen vertrok hij van daar naar deze streken, waardoor hij zoowel door het bakkersberoep als door zijne wonderdaden bij het niet ontwikkelde volk spoedig in ruimer kring bekend werd.

Zijn eigenlijke roem verbreidde zich eerst nadat hij het bakkersberoep vaarwel zeide en elke week naar Groningen reisde, om daar zijn geneeswijze toe te passen. Nu werd hij spoedig, zoowel daar als thuis, door veraf wonenden bezocht, en het bedrijf, dat hij niet altijd rustig mocht voortzetten, leverde spoedig vrij wat meer op dan de vroegere bakkerij. Sinds zijn veroordeeling tot f100 boete, die vóór ongeveer 3 jaar plaats had, reisde hij niet meer naar Groningen, maar werd nog gedurig thuis bezocht, ook al getuigden de dagbladen dat hij de praktijk had laten varen. Ruim een jaar geleden deed zich een opvolger op, van wien noch dezer dagen in de dagbladen melding is gemaakt, doch deze „scheper” maakt op verre na niet zooveel opgang. „Hij kent er niets van”, of „hie het zooveel kracht niet bij zuk”, wordt van hem getuigd.

In de vergadering van de Ned. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, op 26 Juni te Utrecht gehouden, werd het volgend voorstel van het Dep. Rotterdam met de daarbij gevoegde toelichting ter tafel gebracht:

Het Departement stelt voor dat de Algemeene Vergadering eene Commissie benoeme, om de Maatschappij voor te lichten, welke de beste wijze is om den invoer van geheim- of depôtmiddelen te belemmeren en den handel daarin te bestrijden.

De Maatschappij wende zich daarna tot de Regeering, ten einde deze daarop het oog te doen vestigen en bij de eventuele indiening der nieuwe Geneeskundige Wetten, daarin die bepalingen worden opgenomen, welke bovengenoemden invoer kunnen te keer gaan.

Toelichting:

Het is eene onomstootelijke waarheid, dat niettegenstaande al hetgeen tot dusverre is aangewend, en hoe het publiek ook bij herbaling wordt ingelicht om den handel in geheim- of depôtmiddelen te fnuiken, dat streven nog zeer weinig resultaat heeft opgeleverd. Met driesten overmoed worden tal van geneesmiddelen, zelfs in strijd met onze Wetgeving, voor verschillende kwalen aanbevolen en is het geen wonder, dat kranken die oogenschijnlijk geen hulp erlangen bij de middelen door hunner geneesheer voorgeschreven, op die geruchtmakende aankondigingen het oog vestigen, daarvan de proef nemen en genezing verwachten! In Zwitserland zoowel als in Rusland staat deze invoer geheel onder controle van de Regeering. Deze bepaling zal vermoedelijk ook in Duitschland ingevoerd worden en waarom dan ook niet in ons land, dat met die artikelen overstroomd wordt, terwijl zulks geheel ten nadeele van de maatschappelijke belangen van ieder gevestigd

apotheker is? Redenen waarom het Rotterdamsch Departement bovenstaand voorstel in overweging geeft.

Na eenige discussie, waarbij er vooral op gewezen werd dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij deze zaak beter in handen kan nemen, werd het voorstel, eenigszins gewijzigd, aangenomen en werden tot leden der commissie benoemd de heeren: D. Taessen uit Rotterdam, C. Guldensteden Egeling uit Zeist en H. van Gelder uit Leeuwarden.

In dezelfde vergadering is de bijdrage aan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij weer op f 25 vastgesteld.

De couranten van vóór honderd jaar.

In de *Arnhemsche courant* van 17 Juni j.l. geeft de schrijver van de brieven uit de hofstad o. a. een beschouwing over vroegere toestanden en vermeldt daarin het onderstaande, dat wij meenen in ons maandblad te moeten overnemen:

»Wanneer men nu en dan den sluier eens opgetild ziet, die het dagelijksch leven onzer vaderen voor het groote publiek verbergt, dan staat men dikwijls verbaasd over groote overeenstemming van toestanden, en vraagt men zich bij dieper doordringen wel eens met eenige bekommering af, waar dan toch de vooruitgang te vinden is, waarop de negentiende eeuw zoo stoft. Zeker evenwicht daarmede maakt echter de tegelijk verworven overtuiging dat zij, die in onze dagen alles slechter en meer achteruitgegaan achten dan voorheen, 't volstrekt niet hebben bij het rechte eind. Om deze gewaarwordingen deelachtig te worden moet men zich echter niet tevredenstellen met het lezen van de boeken over de vaderlandsche geschiedenis, maar moet men een buitenkansje hebben, zooals er dezer dagen mij een te beurt viel, toen ik bij een oud vriend der familie eene verzameling couranten ontmoette, ruim honderd jaren oud, dagteekende uit den laatsten Engelschen oorlog, namelijk Haagsche, Rotterdamsche, Leidsche, Delftsche en „Oprechte” (waut toen heette ze ook al zoo) Haarlemsche. Wie de couranten van dien tijd niet kent, wete dat ze uit een half, bij uitzondering uit een heel blad (soms met een bijvoegsel) bestonden, klein folio van formaat, de voorzijde in twee kolommen met nieuwsberichten gevuld, geflankeerd door dwarsstaande advertenties, de achterkant het vervolg van de nieuwstijdingen, allerlei advertenties en bekendmakingen inhoudende, ook weder gedeeltelijk dwars staande. En nu is het merkwaardig, dat een groot deel van die advertenties, wat den inhoud betreft, uitstekend in eene courant van het jaar 1889 zouden passen. Men vindt er wel geen Fransche rijke erfenamen »met een klein gebrek” — is het *defaut* of *déficit*? — maar met eenige honderdduizenden francs als vergoeding, ten huwelijk aangeboden, maar vooral op één gebied stond het publiek van vóór honderd jaar blijkbaar even hoog (of laag?) als het hedendaagsche. Kwakzalvers speculeerden evengoed op de lichtgelovigheid van de goe gemeente, en bevalen hunne panaceeën tegen alle denkbare kwalen aan. Ik wil niet spreken van de vele tandwaters en tandmiddelen, nu eens „uitgevonden door den heer Laudumier, tandmeester van den Koning van Frankrijk”, dan weder voldoende aanbevolen door den weidschen naam *Dentifricium anglicanum*, welke aanbeveling juist te midden van den oorlog met Engeland bewijst hoe de kwade gewoonte van met alles wat uit den vreemde komt op te hebben in ons volk ingeroest is, en evenmin spreek ik van de oogwaters die een stellig voorbehoedmiddel heeten tegen slecht gezicht en alles wat aan iemands oogen kwaads overkomen kan. Maar tegen allerlei inwendige kwalen hadden de kwakzalvers hun panacée, evenals in onzen verlichten tijd. Zoo vind ik in de *Haarlemsche Courant* van 4 Januari 1781 eene advertentie van »de alom beruchte Zwitserse . . . neen, niet: pillen van Dr. zóó-en-zoo, maar: „kruiden-thee, nemen de wonderlijk weg alle hoofd-, lende-, maag-, colykjigt- en leedepijnen, loombeden, alle koortsen, lamigheden, maagkwaalen, braakingen en verloren eetlust”, en dat alles voor twaalf stuivers! In het nummer van 2 Januari 1781 van de *Rotterdamsche Courant* wordt »het vermaarde Arcanum aphrodisiacum Cubemburgo Hallense” geadverteerd, waarvan ik maar niets verder zal zeggen dan dat het, volgens de advertentie altoos, even onfeilbaar werkte als de geheime middelen, van onze achterste dagbladpagina's. En in hetzelfde nummer vindt men „de overheerlijke hoofd- en hert-verstorkende droppon, genezende terstond op eene wonderbare wijze uit den grond de zenuwziekten, onmagt en verzwakking des lichaams en der leden, beroerdheid, vallende zugt, convulsies, verwekt ook de nedergeslagen beweging der sensuale hersenen, is een preservatief voor langdurige ziekten.” Voor twee gulden was een fleschje, dat voor elk geval kon gebruikt worden, waarlijk niet duur. Wat later, *Rott. Ct.* 1781,

ontmoet ik „de Schotsche pillen; zij versterken het hoofd en al de zintuigen, nemen de oorzaak van de scheelhoofd pijn weg, ontlasten de gal en zwaarmoedige humeuren, openen de verstopping en verdrijven de koude waterachtige stoffen, zijn ook een preservatief voor de jigt en andere ziekten.”

J'en passe et des meilleurs, want ik kan alles niet overschrijven. Trouwens het zou de vraag zijn, of het de moeite loonen zou, want, gelijk men ziet, de kwakzalvers en geheime-middelenventers van de achttiende eeuw bezigden denzelfden stijl als hunne collega's in de negentiende.”

Toch succes.

Meermalen wordt ons toegevoegd, dat onze strijd niet het gewenschte gevolg heeft en . . . ofschoon wij zelf daarover een gunstiger oordeel meenen te mogen vellen, is het niet te ontkennen dat wij over de mate van ons succes nog niet kunnen juichen. Trouwens zoolang er nog zoovelen zijn, die, ons streven waardeerende, dit maar lijdelijk blijven toezien zonder mede te werken en vooral, zoolang wij van machthebbende zijde nog niet op de gewenschte hulp kunnen rekenen, zal het succes nooit groot zijn — ofschoon juist daarom onze strijd zooveel te heviger moet gestreden worden.

Somwijlen zien wij ons streven beloond en zoo is het dat wij met genoegen een schrijven lezen van den heer *Hansma*, uitgever van de *Nieuwe Apeldoornsche Courant*, waarin hij ons, naar aanleiding van een aanbieding om een advertentie over geslachtsziekten te plaatsen (een bekende advertentie die in verscheidene groote bladen voorkomt) het volgende schreef:

„De aanbieding is voor ons voordelig genoeg, maar dank zij uw streven, heb ik sinds Nov. '87 aan het hoofd van mijn Nieuwe Apeld. Courant laten drukken: dat kwakzalvers-advertentiën onder geen voorwaarde worden opgenomen.”

Ook het *Radicaal Volksblad* voor het kiesdistrict Zaandam en omstreken, ons vorig artikel over de 88 verschillende kwakzalversmiddelen in één maand in de groote dagbladen geadverteerd, in herinnering brengende, en lettende op onze klacht, dat wij van de bladen zoo weinig ondersteuning vinden, zegt daarop:

„Wij van onzen kant beloven, het (ons Maandblad) zooveel mogelijk te ondersteunen. Gaan de groote couranten dan niet voor, zoo zullen de kleinere een voorbeeld geven. In ons blad zal men nimmer een kwakzalvers-advertentie gevonden hebben, en men zal er ook nimmer een in aantreffen, niettegenstaande geldelijke steun bij ons evengoed gewenscht is.”

Onze dank aan beide bladen!

Verkeerd beoordeeld.

In het Meinummer van dezen jaargang gaven wij onder den titel van „Een woord over bijgeloof en kwakzalverij in de geneeskunde” een bloemlezing uit een werkje van Dr. G. Metz te Oosthuizen. In dit werkje werd er o. a. op gewezen dat in Zuid-Holland fistels genezen worden met wijwater. Ofschoon wij voor ons als stelregel hebben aangenomen *alleen* de kwakzalverij te bestrijden en bij die bestrijding alles te vermijden, wat anderen in hunne godsdienstige of politieke gevoelens kan kwetsen, zagen wij er toch geen bezwaar in uit genoemd werkje *over te nemen* — dus slechts als *citaat* — dat in „Zuid-Holland vooral het gebruik van wijwater in zwang is. Dit nu is ons euvel geduid. Door een van onze geachte leden werd ons er op gewezen, dat bedoelde uitdrukking werd aangemerkt als een min of meer bedekte wijze van bespotting van de katholieke beginselen en als bewijs daarvoor zond hij ons de Tilburgsche Courant van 30 Mei, waarin het volgende voorkomt:

„Kwakzalverij. — Lezer, wij stellen u nogmaals voor het „Maandblad, uitgegeven door de Vereeniging tegen de kwakzalverij”, opgericht ten belange van de volksgezondheid, — ten belange van apothekers, zeggen anderen; maar dit laatste willen we niet gelooven en dat doen we ook niet, zonder zelfs te willen denken aan de 99% die, volgens booze tongen, ieder apotheker zou verdienen. Het „Maandblad” veroorlooft, neen, beveelt dringend aan, uit dat blad een en ander over te nemen, en wijkt in

dit geval af van andere bladen, op welke bureaux de bilis geplaagd wordt en Delacre pillen noodig zijn, zoodra iets uitgeknipt wordt, zonder vermelding van bron.

„Eenmaal hebben we ons krap moeten zetten tegen de bedoelingen van het „Maandblad”, omdat het bleek te hebben nevenbedoelingen, nl. het bespotten van den katholieken godsdienst.

„Thans hebben we weer zoo iets.

„In een leadingartikel nog wel wordt het gebruik van „wiywater” onder bijgeloovigheden gesteld. Eerst wordt Ursem's fistelpot behandeld, daarna worden des schaapherders linnenlapjes uitgeknepen en eindelijk wordt er als derde kwakzalverij en als bijgeloof bijgehaald dat „in Zuid-Holland vooral het gebruik van wiywater in zwang is.”

„Ziet, dat is niet van pas in een „neutraal” (weer zoo'n *neutraal*) blad. Wij weten, dat over onze universiteiten een zeer materialistische wind waait en zeer vele jonge docters die wind in been en merg is gedrongen, doch dat apothekers, misschien tengevolge der dagelijksche bewerking der *materia iners*, stofvergoders zouden worden, dat hadden we niet gedacht.

„In ieder geval, de zaak is te ergerlijk om daarmee te spotten, en wij spreken „schande” uit over hen, die, zulke prijzenswaardige bedoelingen voorgevend, er op uit zijn om telkens de heilige zaken van onze Moeder de H. Kerk te bespotten.

„En, duizendmaal neen, dat zullen we niet dulden!”

Het zou ons niet moeielijk vallen tegen dit, inderdaad niet in al te heuschen toon geschreven artikel-tje, het een en ander te berde te brengen; wij laten dit achterwege, ten einde niet door *bijzaken* de *hoofdzaak* over het hoofd te zien.

Wij geven de Tilburgsche Courant de verzekering, dat wij met de paar woorden, *die wij uit een gedrukt werk overnamen*, — en dit ziet de redactie van genoemd blad geheel over het hoofd — geenszins een bespottung van den katholieken godsdienst op 't oog hadden, dat wij volstrekt niet bedoelden eenige hatelijkheid met betrekking tot het wiywater te uiten, maar dat wij in de handeling met het wiywater juist het bewijs zagen voor onze meening, dat kwakzalvers er niets inzien, zelfs zaken, die anderen heilig zijn, voor hun doeleinde te gebruiken.

De Tilburgsche Courant zal na deze verklaring, naar wij hopen, inzien, dat zij ons verkeerd beoordeeld heeft; wij vertrouwen, dat zij dit zal toestemmen. Wij voor ons zullen, na deze opheldering, nog meer dan tot dusver trachten te voorkomen, dat anderen in onze handelingen iets meer zien dan „bestrijding der kwakzalverij.”

Likdoornpleisters.

Kleine oorzaken, groote gevolgen.

Een onzer leden schrijft ons, ter waarschuwing van het publiek, het volgende:

Het kan zijn nut hebben, op het volgende geval uit mijne praktijk de aandacht te vestigen. Onlangs werd ik geroepen bij een man, lijdende aan roos (erisipelas) aan den voet. Naar de oorzaak vragende, verhaalde men mij dat den patient door eene buurvrouw een zeker soort pleister als onfeilbaar middel tegen likdoorns was aangeraden. Hij had die eenvoudig op de kleine teen te leggen en hij zou na een paar dagen den likdoorn „als een wormpje” er uit kunnen trekken.

Het gevolg van de aanwending van de pleister was, dat zij een wond had gemaakt, waarin smetstof geraakt is. Niet alleen de kleine teen, maar alle anderen en een gedeelte van den voet zelven zijn zoodanig door koud vuur aangetast geworden, dat een amputatie (afzetten) van den voet noodzakelijk bleek om den man te kunnen redden.

De pleister, die in vele kruideniers- en andere winkels wordt verkocht, bestaat uit een mengsel, waarvan de Spaansche vlieg het werkzaam bestanddeel is. Zoodanig bekend is, wordt deze pleister in vele ziektegevallen door den geneesheer aangewend, doch zulk een pleister eenige dagen te laten inwerken, zoodanig dat men een likdoorn „als een wormpje” kan uittrekken, is geenszins van gevaar ontbloot, daar hevige ontstekingsstoelstanden daarvan het gevolg kunnen zijn, die het leven van den gebruiker in

gevaar brengen, zooals ook uit het bovenstaande al weder duidelijk blijkt.

VARIA.

(De lezers zullen het ons niet euvel duiden, wanneer wij in deze warme zomerdagen eens wat lichten kost opdisschen.)

UIT DE OUDE DOOS.

De Kwakzalver.

(Het Fransch van Florian vrij gevolgd.)

Toen 'k laatst kwam langs de markt gegaan,
Zag ik een wonderdokter staan,
Die van zijn middelen de kracht trachtte op te halen.
„Komt”, sprak hij, „vrienden, nadert vrij,
„Ik heb een heilzame artsenij,
„Een middel tegen alle kwalen;
„Gij kunt het niet te duur betalen;
„Ik wil 't niet overbodig prijzen,
„Maar 't is een poeder dat de gekken maakt tot wijzen,
„Dat de oude vrouwen minnaars geeft,
„De jonge maagd haar hand doet schenken
„Den grijsaard, die, reeds afgeleefd,
„Veel liever aan het graf moest denken.
„'t Maakt zelfs den schelm tot eerlijk man;
„De schuldingen tot schuldeloozen;
„En hij die 't goed gebruiken kan
„Zal nimmer om een misdaad bloezen;
„Niets is er op deez' wereldbol
„Of door mijn poeder kan men maklijk daartoe raken.
„Ja, zelfs in 't aaklig kerkerhol
„Doet 't ook de wredeste kluiusters slaken.
„Men weet er alles door, ja, 'k durf mij stout beroemen:
„Men mag 't met 't volste regt, een waar arcanum noemen.”
'k Werd ook nieuwsgierig om te zien
Wat middel hij toch wel den kijkers aan mogt biën.
Ik nader dus, — de looze kwant
Had, van het fijnste allooi, wat stofgoud in de hand.

ANTWERPEN,

A. I. VAN DER AA.

(Uit den Almanak voor Blijgeestigen 1831.)

Kwakzalverij.

Iemand, die bij ongesteldheid een kwakzalver raadpleegt, in plaats van een geneeskundige — is ergens eens niet onaardig gezegd — handelt als een reiziger, die bij slecht weer de zee gaat bevaren, met een huurkoetsier als stuurman. (*Zondagsbl. N. v. d. D.*)

— Onlangs las men in de „Irish Times”: „Tegen toezending van f 6 onder de letters ontvangt men een voorschift om een neus, door dronkenschap rood geworden, de oude kleur te hergeven. Het helpt in 9 gevallen van de 10.” Eenige dagen later plaatste de secretaris der afschaffingsvereniging er onder: „Verspil geen f 6. Ga naar 't Volkskoffiehuus. Teeken de onthoudersgelofte, en in 99 gevallen van de 100 krijgt uw neus zijn oude kleur terug.”

Voorzeker een uitstekende raad.

Nog practischer raad ware deze: misbruik geen wijn of sterken drank en in 99 gevallen van de 100 zult ge nimmer een rooden neus krijgen.

— *Rechter*: Je wordt beschuldigd, dat je de spaarpenningen, die je kostvrouw in haar latatfel geborgen had, weggenomen hebt.

Beschuldigde: Dat is ook zoo, meneer de rechter; ziet u, ik ben van jongsaf altijd tegen geheimmiddelen geweest.

— De New-Yorksche „Toilet mask company” heeft een masker in den handel gebracht, waarmee de dames 's nachts zich het gelaat moeten bedekken, om — elken ochtend jonger en schooner te ontwaken! Naar men verneemt, bracht een dame, die hiervan te veelvuldig gebruik maakte, haar familie in ontsteltenis, door op een goeden morgen te ontwaken als . . . zuigeling!

Een menschenkenner.

„Maar, dokter, u zult toch zelf moeten toestemmen, dat die paar droppeltjes *essence* in het waschwater het kind volstrekt geen goed zullen doen; waarom schrijft u ze dan voor?”

„Uit beleefdheid!” Als ik zeg: „wasch uw kind alle dagen behoortlijk,” dan zal mevrouw het mij kwalijk nemen. Zeg ik daarentegen: „Wasch uw kind alle dagen geregeld met welriekend water,” dan neemt zij dien raad dankbaar aan.”

Correspondentie.

Als nieuw lid der Vereeniging is toegetreden:
De Heer Dr J. P. v. d. Eyden, Arts te Amsterdam.

Bij den Secretaris—Peningmeester is reeds van 618 leden de contributie ingekomen, waarbij van 71 leden een extra-bijdrage.

Hij noodigt de overige leden dringend uit dit voorbeeld te volgen, wyl het doen incasseeren der nog te betalen contributiën natuurlijk kosten aan de Vereeniging veroorzaakt.

B. te G.. Dank voor de toezending; wij houden ons aanbevolen. Wij zullen spoedig zien of de beroemde balsem inderdaad zoo heilzaam is (wij betwijfelen het sterk) en ons bevinden in dit blad mededeelen.

v. d. M. te A. De klierdruppels van Dr. Lohe in het volgend No.

C. van R. te 's H. Het middel van Weissmann is reeds herhaalde malen besproken; de u toegezonden maandbladen zullen u voldoende op de hoogte brengen.

Door bijzondere omstandigheden verschijnt dit no. eenige dagen later dan gewoonlijk.

Herhaalde waarschuwingen.

Crème Simon. Hooft hoe dit goedje in de advertentiën onzer nieuwsbladen wordt aanbevolen:

Crème Simon, aanbevolen door de beroemdste geneesheeren van Parijs en waarvan alle elegante dames zich bedienen. Dit product geneest in één nacht puisten, kloven, winterhanden en alle huidaandoeningen. Het geeft een schoonen glans aan de huid welke door dit middel wordt versterkt en aangenaam geparfumeerd.

Ziedaar wat in de advertentiën gezegd wordt. Het is, zooals men zal zien, een reeks leugens die met een waarheid eindigt. Want dat de huid door deze *Crème Simon* aangenaam geparfumeerd wordt is waar, maar dit is dan ook al het ware dat in deze aankondiging te vinden is.

De *Crème Simon* wordt verkocht in verzegelde potjes, van ongeveer 60 gram inhoud, voor den prijs van f 1.50 het potje. Zij ziet er uit als een weeke, witte zalf.

De heer D. VAN DER WEERD heeft de stof onderzocht en zij bleek te bestaan uit *zinkoxyde* (zinkwit) en *stijf-selmeel* met *glycerine*, door eenige vluchtige olie welriekend gemaakt. Dit is alles. Voor 10 of 20 cent zou dus heel gemakkelijk te leveren zijn, wat hier voor f 1.50 wordt verkocht. En van de verzekeringen van den fabrikant over de verbazende werking van den *Crème Simon* zal men niet veel bewaarheid vinden. 't Is alleen om de ijdeln tot zich te lokken dat in de biljetten, die er bij verkocht worden, gezegd wordt dat zij de huid een „*onvergetelijke lenigheid*” en een „*fluweelachtig voorkomen*” geeft en dat de dames, die er gebruik van maken, verzekerd kunnen zijn „altijd den glans der schoonheid en de frischheid der jeugd te zullen behouden.” Men zal wel begrijpen dat een beetje glycerine met zinkwit en stijf sel dit niet kan doen.

Reconfortatiefpillen, of gezondheids- en zeer versterkende pillen, krachtherstellend, tevens gezondheidsmiddel voor zwakke en ziekelijke lijdens; zoo worden ze genoemd door den Holl. geneesheer die ze heet te bereiden en door CLEBAN te Amsterdam die ze in den handel brengt. Verder wordt er, onder veel ander fraais, van gezegd, dat ze *de geestvermogens verhelderen en een oppervuimde gemoedsgesteldheid geven*, alles gewaarborgd door een „*cachet met drie roosjes!*” Om de zaak zeer ernstig te maken zijn er drie soorten in den handel: no. 1 met kinabereiding, no. 2 met staalbereiding en no. 3 „pillen met niemendal” zooals Cléban ze noemt.

De heer P. KRUYSE te Amsterdam heeft deze pillen onderzocht. Behalve onwerkzame stoffen bevat no. 1 een uiterst klein beetje gewone kinine (hoogstens 1.5 milligram in ieder pil), no. 2 zeer weinig van een ijzerverbinding en no. 3 inderdaad niets anders dan onwerkzaam plantenpoeder met gom en suiker tot pillen gemaakt. Daaraan besteedt men dus zijn geld en kan men het lang blijven besteden, want men moet volgens het voorschift, 16 stuks per dag innemen, die ongeveer 20 cents kosten, en daarmee volhouden. Een verlichting in zijn beurs is de voornaamste verandering die men daardoor zal bespeuren.

Soms zal men erger nadeel ondervinden, want de pillen worden onbeschroomd ook aanbevolen tegen kwalen, waarvoor het plicht is degelijke geneeskundige hulp in te roepen, en die men, steunende op deze „krachtherstellende”, pillen zou laten voortwoekeren tot het te laat is.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zoo veel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 999.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Agenda voor de Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Ken u zelve.

Berichten: Bekendmakingen van de Gezondheidscommissie te Karlsruhe: Paul Weidhaas' middel tegen asthma, Altstädter Phönixgeist, Stark's middel tegen epilepsie, Mountain's Chineesche balsam. — Onbevoegde verkoop van geneesmiddelen.

Grootere artikelen: Verbod om geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland. — De dagbladen en de advertentiën. — De zaak H. Sirie. — De kliedroppels van Dr. van Lohe. — Tand- en mondwaters. — Door kwakzalverij tot den bedelstaf gebracht.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Dr. Retau's zelfbewaring. — Kunsttrommelvliezen van Nicholson. — Middel tegen dronkenschap van Reinoud Retzlaff. — Hypophosphiten van Churchill. — Pain Expeller.

Vereeniging tegen de kwakzalverij.

ALGEMEENE VERGADERING

TE HOUDEN OP

WOENSDAG 7 AUGUSTUS a. s. 's namiddags 3 uur, in een der lokalen van het café KRASNAPOLSKY te Amsterdam.

Onderwerpen van behandeling:

1. Vaststelling van het verslag der Algemeene Vergaderingen gehouden in 1888.
2. Vaststelling van het jaarverslag over 1888.
3. Rapport der Commissie voor het nazien der rekening over 1888.
4. Benoeming van een Commissie tot het nazien der rekening van het loopende jaar.
5. Benoeming van een bestuurslid ter voorziening in de vacature, ontstaande door de periodieke aftreding van den heer Dr. C. N. v. D. POLL.
6. Bespreking van de wenschelijkheid om, door het oprichten van afdelingen volgens art. 18 der Statuten, de Vereeniging te trachten uit te breiden.

AMSTERDAM, 23 Juli 1889.

Namens het bestuur,

G. B. SCHMIDT,

Secretaris-penningmeester.

Ken u zelve.

„Hoeveel moeite julie je ook geeft om de zwen-delaarj met geheimmiddelen tegen te gaan, 't zal niets baten. Zoolang er menschen zijn zal er ook kwakzalverij wezen. Julie kunt het er niet uit krijgen en met je geschrijf maak je maar reclame voor de kwakzalvers, anders niet”.

Dit heeft zeker ieder onzer wel eens gehoord als hij wees op onze Vereeniging en de strekking van haren arbeid wilde duidelijk maken aan vrienden en bekenden. Dit mag ons intusschen niet ontmoedigen. Zooveel mogelijk het publiek in te lichten, het telkens weder te doen zien dat de

onbekendheid met eigen lichaamsbouw en levensverrichtingen het in handen doet vallen van sluwe bedriegers, dat is een streven hetwelk niet wordt te niet gedaan door meewarig schouderophalen of medelijdend lachen.

Het „wij kunnen het eens probeeren”, „baat het niet het schaadt ook niet” en „de dokter en de professor hebben al zoo veel gedaan en toch helpt het niet, misschien dat zij er niet achter zijn” en „buurman zus-en-zoo heeft er toch maar baat bij gevonden”, heeft reeds vele lijdens hunne zuur verdiende penningen doen storten in de wijde zakken der marktschreeuwers.

En het zijn volstrekt niet de minder ontwikkelden die zoo spreken of denken. Neen, maanen van ontwikkeling en kennis, bekleeders van waardigheden, wien beschaving, verstand en menschenkennis niet ontzegt kan worden, spreken en handelen in denzelfden geest.

„Ken U zelve”, het schijnt te moeielijk dan dat men er zelfs naar trachten zou het te bereiken. Hoe velen — of liever hoe weinigen — zijn er die begrip hebben van hun eigen physisch ik. En toch speelt ieder op zijn beurt en op zijne wijze, waar en wanneer het maar mogelijk is „dokterje”.

Steeds staan de middeltes boven aan.

Ja, de middeltes, die doen het toch, zoo denkt men. En de natuur, de pogingen die zij in het werk stelt om afwijkingen in het lichaam te doen verdwijnen, de natuurgeneeskraft — vis medicatrix naturae — zij blijft op den achtergrond, al ziet men zoo menige ziekte genezen zonder enig geneesmiddel.

„Och kom”, hooren wij zeggen, „eene ziekte genezen zonder geneesmiddelen, zonder behandeling, dat zijn maar praatjes.”

Zonder de gunstige werkzaamheid van vele geneesmiddelen te willen betwisten, moeten wij er toch op wijzen dat wel degelijk menige aandoening geneest, zonder dat (genees)middelen worden gebruikt. Wie eerlijk is en opmerken kan, zal ons dit zeker niet tegenspreken. Waar de natuur echter in vele van die gevallen niet slaagt in hare bemoeiingen, wordt dat eenvoudig weg geweten aan „de eigenwijsheid van den dokter die niets geeft” en waar hij wel iets geeft en genezing intreedt, heeft „die dokter 't hem maar netjes geleverd, die had het maar goed ingezien en de juiste medicijnen gegeven.” Ziet gij, lezers, hoe spoedig een oordeel geveld wordt?

Of het juist is mag ieder voor zich zelf uitmaken. Heeft het „verstand” dat dit oordeel uitsprak, reeds bewijzen gegeven dat het op den verkeerden weg is, nog erger wordt het, waar ziekten ondanks aanwending van verkeerde middelen toch door de kracht der natuur genezen. Juist dan raakt het

„verstand” geheel in de war. Zonder er op te letten dat een goede leefregel, een doelmatig onthouden van verdere schadelijke invloeden de hoofdzaak is, de eenige redelijke reden voor de genezing, wordt het middel aanbeden en bewierookt, en kennissen en vrienden worden door „men” met vloed van woorden er toegebracht diezelfde middelen te slikken. En ziet! zij genezen niet, de ziekte wordt erger en het eind draagt den last.

De slotsom van dit vluchtig praatje is voor den eenigszins ontwikkelden lezer, dunkt ons, gemakkelijk te maken.

Slechts de natuur, geleid en geholpen door verstandig en volhardend ontwijken van de schadelijkheden, die in het lichaam de veranderingen teweegbrengen welke zich aan ons voordoen als ziekte, al of niet ondersteund met goede en juist gekozen wapenen — de geneesmiddelen — is het die geneest.

Juist dat onoordeelkundig waarnemen door het publiek, geeft de verklaring van het verschijnsel dat vele verstandige menschen bij ziekten raad inwinnen van personen, van wie zij toch met zekerheid weten dat zij volstrekt geen wetenschappelijk oordeel hebben en de meest uiteenloopende aandoeningen naar één schema behandelen. Het — zonder nauwkeurig opmerken — gadeslaan van genezingen, waar zelfs misbruik gemaakt is van geneesmiddelen, voert die menschen in de armen der kwakzalvers en geheimmiddel-verkooopers. Dat is de steun voor geheel de kwakzalverskraam.

Wil men de kwakzalverij met meerder vrucht bestrijden, het blijve er niet bij dat voortdurend gewezen wordt op de schadelijke zijde van de kwakzalversmiddelen en op de gewetenlooze wijze waarop een zeker soort individuen hunne medemenschen exploiteert en gebruik maakt van hunne onwetendheid. Meer nog dan dat is een krachtig wapen tegen de kwakzalverij, het opwekken van den lust bij het publiek om kennis te nemen van het menschelijk lichaam en zijne verrichtingen. Daartoe kunnen goedgeschreven populaire geschriften over het samenstel en de verrichtingen van ons eigen ik veel bijdragen. Van geneeskundige werken voor het publiek geschreven wachten wij geen heil. Integendeel, onze meening is dat door zulke boekjes het kwaad in de hand gewerkt wordt. Want wie meenen mocht dat de in geneeskunst onopgevoede, aan de hand van zulk een boekje, zijne ziekte erkennen en de juiste behandelingswijzen uitkiezen kan — het zij met of zonder gebruik maken van geneesmiddelen — is een ernstig tegenspreken niet waard.

De Vereeniging ter bestrijding van de kwakzalverij koos het eerste voor haar deel, het telkens weder

wijzen op het schandelijke, gemeene, gevaarlijke der handelingen van de kwakzalvers. Aan hen, die door kunde en ervaring, daartoe de aangewezen personen zijn, eene opwekking om werkelijk voor het publiek bevattelijke werkjes te schrijven over de kleine wereld, ons eigen lichaam. Aan het publiek de raad: „Lees die boeken en kom door eigen studie tot het inzicht, dat waar gij u aan den kwakzalver overgeeft, gij schade lijdt aan lichaam en beurs.”

BERICHTEN.

Bekendmakingen van de Gezondheidscommissie te Karlsruhe. Een zekere PAUL WEIDHAAS, Dresden—Altstadt, Reissigerstrasse no. 42, prijst in de tegenwoordige dagbladen en door afzonderlijke brochures op kwakzalverachtige manier een geneesmethode tegen asthma aan.

Wie zich tot Weidhaas wendt, ontvragt een soort van inhallatie-apparaat, uit hetwelk een zwakke oplossing van overmangaanzure kali en door een filter van watten gedesinfecteerde lucht moet worden ingeademd.

Het apparaat is volkomen zonder waarde, wijl de patient geheel onveranderde lucht en dan nog wel op een zeer ongeschikte manier inademt, en wordt tot den bedriegelijk hoogen prijs van 18 M. 80 Pf. verkocht.

Behalve het gebruik van dit apparaat schrijft Weidhaas het gebruik voor van zoogenaamde „Stemthee”, te koop in de Annenapotheek te Dresden. Deze „Stemthee” is een mengsel overeenkomende met de zoogenaamden borstkruiden en kost bij WEIDHAAS 1 M., terwijl dezelfde hoeveelheid in iedere apotheek voor 50 Pf. te koop is.

KARLSRUHE 27 Juni 1889.

De plaatsel. gezondheidscommissie
(w.g.) SCHNETZLER.

Onder den naam „Altstädter's Phönixgeist” wordt als universeelmiddel tegen de meest verschillende ziekten een gewone, met kaneel- en gentiaantinctuur vermengde, koornbrandewijn op kwakzalverachtige wijze aanbevolen.

Elke flesch met zoodanig mengsel, dat noch bij inwendig, noch bij uitwendig gebruik eenige genezende werking uitoefent, kost bij den uitvinder B. Altstädter, Budapest, 10 M., terwijl het in elke apotheek voor 2 M. te verkrijgen is.

KARLSRUHE 27 Juni 1889.

De plaatsel. gezondheidscommissie
(w.g.) SCHNETZLER.

Een zekere DR. STARK in Libau (Silezië) prijst in een omvangrijk geschrift zijne middelen tot genezing van epilepsie aan. Deze bestaan in kramp-thee en kramp-poeder (Antispasmodicum). De thee is saamgesteld uit valerianawortel, violenwortel, engelzoet, rhamnusbast, anikabloemen, roomsche kamillen en sennebladen; het poeder bevat in hoofdzaak poeder van valerianawortel met een ruime hoeveelheid suiker vermengd.

Beide middelen zijn volkomen werkeloos tegen epilepsie, kosten echter bij Stark te zamen 11 Mark 45 Pf., terwijl de waarde volgens de deutsche artsentijdschrift 3 M. 75 Pf. bedraagt.

Wij waarschuwen voor het gebruik van deze middelen.

KARLSRUHE 12 Juli 1889.

De gezondheidsraad
(w. g.) SCHNETZLER.

„Taubheit endlich heilbar” is de titel van een brochure, waarin op kwakzalverachtige wijze voor den Chineesch balsem van DR. MOUNTAIN te London, Chancery Lane 64, reclame wordt gemaakt, en welke aan hardhoorende personen uit London wordt toegezonden. De brochure belooft bij het gebruik van dit „onfeilbaar geneesmiddel” niet alleen vernieuwing van de oortrommels en herstel van de oorzenuwen, maar zelfs genezing van aangeboren doofheid. De chineseche balsem bestaat uit een mengsel van papaverolie, glycerine en wijngeest en is, bij de bovenbeschreven oorkwalen, zonder eenige geneeskrachtige werking.

Dit mengsel zou in iedere apotheek 70 Pf. kosten, terwijl men voor den balsem 4 M. 50 Pf. moet betalen, die door transportkosten tot 6 M. 28 Pf. worden verhoogd.

Wij waarschuwen het publiek voor het gebruik van dezen even duren als werkelozen balsem.

KARLSRUHE 12 Juli 1889.

De gezondheidsraad
(w. g.) SCHNETZLER.

Wegens het onbevoegd verkoopen van geneesmiddelen is te Neer proces-verbaal opgemaakt tegen de winkelster G.
Rott. Ct.

* Verbod om geheimmiddelen te adverteeren in het buitenland.

Langzamerhand breiden zich, dank zij de krachtige aansporing van den Minister van Onderwijs enz., over geheel Duitschland de politieverordeningen uit, waarbij het adverteeren van kwakzalverijen verboden wordt.

Onder opheffing van onderscheidene andere verordeningen en met verwijzing naar verschillende wetsartikelen enz. is thans weder in het regeeringsdistrict *Breslau* vastgesteld het navolgende:

Eenig artikel. Geheimmiddelen en geneesmiddelen, waarvan de verkoop is verboden, mogen in het openbaar niet worden aangekondigd of aangeprezen. Hetzelfde verbod is van toepassing op geheimmiddelen, waarvan de verkoop door de wet aan beperkingen is onderworpen en voorzover zij ten verkoop worden aangeboden tegen ongesteldheden.

Overtredingen van dit verbod worden gestraft met eene boete tot 60 Mark (f 36) of in geval van onvermogen met hechtenis naar verhouding in zoover de wetten geene hogere straffen eischen.

De Kon. Regeerings-president
JONKER VAN OBER—CONRENT.

BRESLAU, 20 Maart 1889.

De dagbladen en de advertentiën.

De redactie van de *Nieuwe Meppeler* schrijft ons: „Naar aanleiding van uw artikel: „Wat in één maand in Nederland geadverteerd wordt” breng ik het volgende onder uw aandacht.

Er gaat bijna geen maand voorbij of wij ontvangen een aanvraag voor prijsopgave voor het plaatsen van een aantal regels in ons blad, welke aanvragen meest uitgaan van groote advertentie-bureaux. Aangezien wij geene kwakzalversadvertentiën plaatsen, luidt ons antwoord steeds, „dat wij bereid zijn de advertentiën te plaatsen tegen eene betaling van . . . , mits deze geene kwakzalverijen betreffen.”

Het behoort tot de groote zeldzaamheden als wij later er iets meer van vernemen.”

Ofschoon wij de *Nieuwe Meppeler Courant* reeds meermalen genoemd hebben onder die bladen, die geen kwakzalversadvertentiën opnemen, maken wij toch gaarne melding van het ontvangen schrijven. Steeds — zij het ook soms tot vervelens toe — zullen wij blijven wijzen op die bladen, die den moed hebben hun finantieel voordeel op te offeren ten einde aan, hunne lezers geen *schadelijke leugens* onder de oogen te brengen, al ware het alleen om de groote dagbladen door het gedrag van die z. g. „kleine blaadjes” beschaamd te maken.

Of 't helpen zal? . . . Wij zijn niet zoo naïef om dit, na de opgedane ervaring, nog te durven hopen; op dit punt schijnt het schaamtegevoel bij onze groote bladen niet erg ontwikkeld, of liever schijnt het afgestompt door de scherpe prikkels van eigenbelang en concurrentie. Het denkbeeld om de groote pers tot onze zienswijze op het gebied der kwakzalversadvertentiën over te halen hebben wij dan ook al lang laten varen, maar toch zullen wij blijven voortgaan met de verhouding dier pers tegenover de kwakzalverij in het licht te stellen. Wij hopen daardoor langzamerhand bij onze lezers de overtuiging te doen veldwinnen, dat wat ook van de zijde der tegenpartij ter verdediging van haar gedrag wordt aangevoerd, (n.l. de onmogelijkheid om controle uit te oefenen, de niet-aansprakelijkheid van de redactie voor advertentiën enz.) geen steek houdt. Wat kleine bladen in dit opzicht doen, kunnen groote ook uitvoeren.

De zaak H. SIRIE.

In ons Mei-nummer namen wij een bericht op omtrent een vervolging ingesteld tegen H. S. wegens onbevoegde uitoefening van de geneeskunde. Volgens latere mededeelingen had zich de zaak aldus toegedragen: Den 24en April vervoegden zich bij H. SIRIE, veearts, twee personen, waarvan de een voor zijn zuster, die bij Veenendaal woonde, de hulp van S. inriep, terwijl hij hem, ter onderzoek, een fleschje urine meebracht. Na onderzoek (?) had S. o. a. verklaard, dat de vrouw aan longontsteking leed, waartegen hij een drank meegaf, die, met f 1.30 betaald, niet veel beterschap verschafte, want . . . de patient stierf.

Op 1 Juli heeft deze zaak voor het kantongerecht te Wageningen gediend en wij ontleenen het volgend

verslag daarvan aan de *Neder-Veluwe* van 4 Juli j.l.:

„Voor het kantongerecht alhier stond Maandag jl. terecht de bekende veearts H. Sirie, oud 66 jaar, beschuldigd van op 24 April jl. geneesmiddelen te hebben afgegeven voor Helena van der Linden, te Achterberg onder Rhenen (sedert overleden.)

De 1e getuige was Lucas van de Beek uit Achterberg; deze wist eerst niet met zekerheid te zeggen of Sirie dezelfde persoon was, die den drank had afgegeven. De 2e getuige, van der Linden, zegt, met een drankfleschje water van de zieke vrouw bij Sirie gekomen te zijn; dat deze toen het water had nagezien en gezegd had, dat de vrouw aan longontsteking leed en 2 buiken had. Voor een flesch drank had getuige aan S. betaald f 1,30. De zuster van getuige had van den drank ook nog ingenomen en was gestorven.

Sirie zegt, dat hij niet weet of deze menschen bij hem geweest zijn. Is zulks wel het geval, dan heeft hij ze vooraf gezegd: hebt ge water van een mensch, houd het dan maar in den zak, maar is het van eene koe of ander creatuur, dan zal ik je wel helpen. Beide getuigen spreken zulks tegen.

De 1e getuige wist zeker dat hij gezegd heeft, dat het water van zijn zuster was en dat Sirie zeide: hier moet ge haar van laten innemen 's morgens een heel en 's avonds een half glaasje, eenmaal warm en eenmaal koud.

Sirie beziet daarop den in beslag genomen drank en zegt: dat is geen drank voor een mensch; laat ze scheiden om te onderzoeken of het is voor mensch of vee.

Het O. M. eischte tegen Sirie, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, f 300 boete of 60 dagen gevangenisstraf. Sirie deelde reeds bij voorbaat mede, dat hij geen straf aannam, m. a. w. toch in hooger beroep kwam.”

Het kantongerecht te W. zou 22 Juli uitspraak doen. Het werd echter noodig geoordeeld nog meerdere getuigen te hooren en alzoo eene nieuwe behandeling der zaak bepaald op 5 Augustus.

De klierdrippels van Dr. van Lohe.

„Bij een familie, waar ik aan huis kwam, dweepte men met Dr. LOHE. Ik beschouwde den man steeds als een kwakzalver — en nu zie ik onder de opgaven in 't laatste nummer van het maandblad ook de klierdrippels van Dr. L. vermeld. Gaarne zou ik, zoo u van dien man iets bekend is en van zijn geneesmiddelen, in het volgend nummer dit vernemen.” Aldas schreef ons een onzer leden en gaarne zullen wij trachten hem zoo goed mogelijk op de hoogte te brengen.

Wat den man betreft, in de aanprijzing van de klierdrippels noemt hij zich: „Directeur der Inrichting voor Geneeskundige Onderzoekingen en van het Scheikundig Laboratorium te Amsterdam” en wij bekennen dat wij dit niet wisten, zelfs niet dat er te Amsterdam een dusdanige inrichting en directeur bestond. Wij gelooven echter, dat wij in deze niet alleen staan en het zou ons niet verwonderen als die vermaarde inrichting soms maar alleen aan v. LOHE bekend is.

Toch is VAN LOHE ons niet vreemd en is dit niet de eerste maal, dat zijn naam in dit maandblad wordt genoemd. In het No. van Augustus 1883, bij de bespreking van de *Cholera-drippels van Dr. L. van Lohe* (een oplossing van pepermunt- en kaneelolie in melisse-spiritus) schreef de toenmalige redactie het volgende: „Reeds deze naam VAN LOHE is voldoende om aan de ergste kwakzalverij te doen denken. VAN LOHE is de man, die op zoo schandelijke wijs met het zoogenaamde *Nood- en hulpboek van Becker* onze arme jongelingschap bedriegt, die daarmede zich wel rijk heeft gemaakt, maar ook ten volle de verachting verdient, waarmee we reeds in 1878 (in het boekje *De kwakzalverij met geneesmiddelen*) van hem spraken.”

Dit wat den man betreft; het oordeel in 1878 over hem uitgesproken is in geen deele gewijzigd; wij hebben er dus niets meer bij te voegen; wat zijn geneesmiddelen aangaat, het No. van Augustus '83 geeft voldoende inlichtingen omtrent de cholera-drippels. Wij bepalen ons dus thans tot de klierdrippels. Zij worden aldus geïntroduceerd:

Deze klierdruppels zijn een uitmuntend en zeker geneesmiddel tegen de scrofulosis of klierziekte. Het gebruik van dit middel, gepaard met eene krachtige, niet prikkelende voeding heeft, zelfs in hopelooze gevallen, de uitstekendste uitkomsten geleverd bij: Rachitis of Engelsche ziekten, de oorzaak der verkrommingen van den ruggegraat en der ledematen; bij klierachtige aandoeningen der gewrichten als verettering en verzwering van het heupgewricht, van het hand- en kniegewricht en der beenderen; bij scrofulouse huidziekte, dauwworm, hoofdzeer; bij zwelling en verettering der klieren aan den hals en in den buik; bij klierachtige oogontstekingen, verzweringen van het hoornvlies, lichtschuwheid, verzwering van den neus, der keel, slechte onvolmaakte tandvorming en bederf der tanden bij jonge kinderen enz.

Tijdig aangewend voorkomt dit middel de nederzetting van knobbels in de longen, waaruit de vreeselijke longtering ontstaat.

De klierdruppels zijn een aangenaam geneesmiddel voor jonge kinderen; zij zijn geheel onschadelijk. Eene veelzijdige ervaring ook bij volwassenen heeft hunne geneeskracht, daar waar andere middelen sedert jaren te vergeefs waren aangewend, steeds bewezen. Het gebruik van zoete en zure spijzen en gegiste dranken (suiker, gebak, vruchten, wijn, bier en likeuren) moet zooveel doenlijk vermeden worden. De druppels worden het liefst in melk genomen. Het gebruik van levertraan is nutteloos; daarvoor moet dagelijks eene kan (liter) zuivere koemelk, of in gebreke daarvan eene halve kan geitenmelk genuttigd worden."

Welnu, deze introductie heeft het middel zelf reeds als kwakzalversmiddel veroordeeld. Een middel tegen zoovele en zulke verscheidene kwalen aanbevelen, laat geen twijfel over omtrent de vraag tot welke rubriek van middelen het gebracht moet worden. Een nadere bespreking zal het nog duidelijker aantonen, dat de naam van kwakzalverij voor de klierdruppels geenszins ongepast is.

Waaruit bestaan die druppels? Het onderzoek van het lid onzer Vereeniging, den heer C. J. DE VOGEL te Leeuwarden, heeft daarin aangetoond: *joodijzer, kalkwater, gom en suiker*. Wanneer wij die twee laatste stoffen als geneesmiddelen onbesproken laten, dan blijven het *joodijzer* en het *kalkwater* over en dan hebben wij hier te doen met twee geneesmiddelen, die inderdaad door tal van geneesheeren bij *sommige* der genoemde ziekten dikwijls worden voorgeschreven.

Dus *wel* een goed geneesmiddel en *geen* kwakzalverij? . . . Neen, duizendmaal neen, *wel* een kwakzalverij, *wel* een speculatie op de lichtgeloovigheid van het publiek. Het moge waar zijn, dat wanneer een geneesheer klierachtigheid of z.g. Engelsche ziekte constateert, het gebruik van joodijzer of kalkwater baat kan opleveren, *omwaan* is het, dat die middelen zouden helpen voor alle kwalen in de aanbeveling opgenoemd en *SCHANDELIJK* is het, dat de druppels zelfs als een voorbehoedmiddel tegen *longtering* worden aangeprezen. *Schandelijker* is verder de verklaring, dat „dit middel, gepaard met een krachtige, niet prikkelende voeding, *zelfs in hopelooze gevallen*, de uitstekendste uitkomsten heeft geleverd bij:” — en dan volgt de opsomming van een vijftiental kwalen, waaronder klierachtige oogontstekingen en verzweringen van het hoornvlies.

Met kracht moeten wij tegen deze klierdruppels waarschuwen.

Wie vertrouwt dat joodijzer of kalkwater, zelfs de hopelooze gevallen van verettering en verzwering van het heupgewricht zullen genezen, zal schromelijk bedrogen uitkomen; hij zal geen baat vinden en den besten tijd voor het aanwenden van doelmatige hulp laten voorbijgaan. Maar zelfs hem die meent een geringe klier-aandoening te bestrijden te hebben, waarschuwen wij tegen het op eigen gezag gebruik maken van de klierdruppels, want welke leek is in staat om te beoordeelen of, wat hij voor geringe klier-aandoening houdt, inderdaad *dit* en niets erger is en verder om na te gaan of b. v. juist in *dit* geval joodijzer als geneesmiddel is aangewezen?

Wie gelooft, dat joodijzer — alhoewel een veel gebruikt geneesmiddel — een geheel *onschadelijk* middel is, vergist zich zeer. Ofschoon de hoeveelheid joodijzer, in een fleschje aanwezig, niet groot is en ofschoon b. v. voor kinderen van 4 jaar slechts 24

druppels, voor volwassenen maar 4 eierlepeltjes per dag is voorgeschreven, lijdt het geen twijfel of een langdurig onafgebroken gebruik der druppels zal alles behalve gevaarloos zijn. Ten bewijze diene, dat in de *Nederlandsche Pharmacopoea* de joodijzerstroop (die 20 proc. joodijzer bevat) voorkomt onder die stoffen, waarvan in die pharmacopoea de hoogste giften worden opgegeven die per keer en per dag mogen worden afgeleverd. De lijst, waarop die stoffen voorkomen, bevat alleen die geneesmiddelen, welke als *vergiften* beschouwd worden.

Wie verder denkt dat hij aan de klierdruppels — ad f 1.50 — een goedkoop geneesmiddel heeft, geven wij de verzekering, dat elk apotheker niet meer dan de helft nemen zou.

Men zij dus gewaarschuwd.

Tand- en mondwaters.

Twee Duitsche geleerden, DR. ARCHINARD en DR. CARL FRÄNKEL, hebben in het instituut voor de gezondheidsleer te Berlijn een onderzoek ingesteld naar de desinfecteerende kracht van eenige der meest gebruikelijke mond- en tandwaters, zooals zij in de kappers- en drogistwinkels in ruime keuze te koop worden aangeboden. — De onderstaande vier soorten zijn aan het onderzoek onderworpen:

1. Eau dentifrice van Dr. Pierre in Parijs;
2. Salicyl-, mond- en tandwater (Duitsch fabrikaat);
3. Eucalyptol-mondwater (de antiseptische eigenschappen van dit middel worden bijzonder geroemd en op den voorgrond geplaatst);
4. Eau de Minthe (Duitsch fabrikaat).

Het resultaat was, dat geen enkel dezer soorten een desinfecteerende of de ontwikkeling van lagere organismen storende werking bezat. — De fabrikanten dezer middelen zouden derhalve beter doen, de antiseptische eigenschappen hunner mondwaters niet langer uit te roepen, maar ze te verkoopen voor wat zij werkelijk zijn: welriekende spiritueuse waters om de tanden te poetsen, met een verfrischenden, aangenaamen smaak.

Door kwakzalverij tot den bedelstaf gebracht.

De volgende ware gebeurtenis hebben wij reeds vroeger in dit blad gepubliceerd, overgenomen uit een der thans uitverkochte boekjes ter bestrijding der kwakzalverij van de heeren BRUINSMA. Het komt ons, met het oog op de verandering, die ons ledental heeft ondergaan, nuttig voor ze hier te herhalen.

De hoofdpersoon is een teringlijderes, moeder van een half dozijn kinderen. Een dochter en twee zoons zijn bijna volwassen en helpen den ijverigen vader door arbeid op 't veld voor 't huisgezin den kost te verdienen. Het zijn oppassende menschen en zij genieten, vooral in de zomerdagen, een betrekkelijke welvaart.

Een der meisjes brengt op zekeren dag meê naar huis een stuk van een oude krant, dat als omslag heeft gediend van een paar ons vet, bij den slager gekocht. Half uit verving, half om te laten zien hoe goed zij kan lezen, begint de kleine de woorden te spellen op het vuile stuk papier, en met behulp van een der broers wordt er eindelijk een advertentie ontcijferd, zooals wij gewoon zijn dagelijks bij reeksen onder de oogen te krijgen.

„*Zeker en onfeilbaar middel tegen hoesten, aamborstigheid, pijn in de keel, gevolgen van verouderde verkoudheid.*” Juist, dat was het wat moeder scheelde. Dokter had wel aan den oudsten zoon gezegd dat het tering was, maar neen, 't was slechts gevatte kou, die vast was gaan zitten, en benauwdheid op de borst; dat stond er ook bij, en daar juist had moeder zoo'n last van. — Konden we dat middel maar eens krijgen, was de gedachte van allen toen de zaak 's avonds na afloop van 't werk ter spraak kwam. Er werd overlegd, de advertentie werd herlezen en nog eens besproken, en 't gevolg was dat vader, die de spade zoo stevig hanteerde, des Zondags daaropvolgende zijn krachten met een pen ging beproeven, en met veel moeite op een door het kleinste meisje gehaald velletje postpapier, een brief schreef aan den menschlievenden heer, die aanbod het middel op aanvraag aan ieder toe te zenden.

Met angstige spanning wordt de uitslag van de gewichtige onderneming afgewacht, en de vreugde is algemeen als na eenige dagen een pakje met medicijnen aankomt. Wel betrekken de verheugde gezichten, als blijkt dat het pakje niet kan worden in bezit genomen dan tegen betaling van f 11.80, maar gelukkig, men is in goede verdienste, en al schijnt de prijs wat hoog, het zal daarom zeker heel goed zijn, ook omdat het van zoover schijnt te komen. In aller oogen is moeder reeds zoo goed als genezen.

Met een zorg en oplettendheid, een betere zaak waardig, worden de bijgevoegde getuigschriften van personen die reeds door het middel zijn genezen, van 't begin tot het einde gespeld, en met pijnlijke angstvalligheid de voorschriften opgevolgd, waarnaar het middel moet worden gebruikt. Juist om de twee uur moet worden ingenomen van de kostbare medicijn, en in 't begin stuurt moeder nu en dan een der kinderen naar buurvrouw, om naar den tijd te vragen; haar eigen klok mocht eens niet goed gaan.

Zoo verlopen de 14 dagen, na welke in de gebruiksaanwijzing gezegd wordt, dat aangaande den toestand van den zieke bericht moet worden gezonden, om geen vertraging in de toezending en het gebruik van het middel te ondervinden. Het verslag is spoedig opgemaakt, moeder is veel beter, dat ziet ieder; ze klaagt niet meer den geheelen dag en 's nachts is zij rustiger. Wel hoest ze nog steeds, maar ze zegt dat het haar niet zooveel pijn doet als vroeger. Na enkele dagen komt, vóór de eerste bezending geheel is opgebruikt, een tweede pakje medicijnen tegen betaling van f 11.80. Na drie weken volgt een derde. 't Is wel wat kostbaar telkens zoo'n groote som, maar moeder zegt toch gedurig dat ze er beter door wordt, en 't kan immers ook zoo vlug niet. In de gedrukte brieven van den dokter en professor daar in Duitschland staat toch te lezen, dat men vooral niet te spoedig den moed mag laten zakken, en in het boekje staan verklaringen van personen, die eerst na een jaar en langer door de middelen zijn genezen. Dat hebben die toch zelf met hun naam onderteekend! Bovendien, als moeder maar eerst weer op de been is tegen den tijd van den oogst, dat zij het huiswerk kan doen en den pot koken, dan behoeft de groote dochter niet t'huis te blijven, en kan die het geld helpen terug verdienen.

Zoo gaat de eene f 11.80 na de andere de deur uit, tot op zekeren dag een gehuwde voordochter van den man het gezin een bezoek komt brengen. Zij had haar stiefmoeder in geruimen tijd niet gezien en vindt dat zij er lang niet goed uitziet, dat zij nog magerder is dan vroeger, evenveel hoest en veel zwakker is geworden, sinds zij haar de laatste maal zag. Het bezoek valt samen met den dag waarop weder om nieuwe medicijnen moet geschreven worden; zij vindt het ongehoord voor die prullen zooveel geld weg te werpen, ze hadden toch niets geholpen, en zij verkrijgt dat er niet wordt geschreven.

De sukkelende moeder acht zich hierdoor verongelijkt; men liet zich niets aan haar gelegen liggen, een voordochter kwam onder eigen kinderen de wet stellen enz. enz. Daar komt een brief van den wonderdokter, waarin hij schrijft het gewone verslag niet te hebben ontvangen, er op aandringt om toch vol te houden, als men een goede uitkomst wil verkrijgen, en door een bijzondere vrijgevigheid er bij voegt, dat als soms de kosten oorzaak zijn dat geen middelen meer zijn gevraagd, hij in 't vervolg de medicijnen, voor dit bijzondere geval, voor f 9 wil afleveren.

Dit edelmoedig aanbod beslist; weer krijgt moeder gedurende eenige weken haar fleschjes.

Hoe men telkens het geld bijeen kreeg? Och, men wist het nauwelijks zelf. Het varken was in dien tijd geslacht en men had de hammen verkocht; ook hadden de jongens gezien dat er voor den winter wel een mud of vijf aardappelen gemist konden worden; tegen f 3 per mud was dit f 15. Boven dien waren de verdiensten tegenwoordig vrij goed, en terwijl in andere jaren in dezen tijd een aantal zaken betaald werden, die den vorigen winter bij den winkelier op krediet waren gekocht, zou men dit nu laten wachten tot moeder weer beter was. Langzamerhand echter verminderden de verdiensten weder; wel had men in afwijking van vroegere

jaren geen nieuw jong varken gekocht en bespaarde men zoodoende veel voedsel en de wekelijksche uitgaaf voor meel om het te mesten, doch aan alles komt een eind en eindelijk kwam de dag, waarop het vader en kinderen niet meer mogelijk was de negen gulden bijeen te krijgen; men moest de medicijnen weigeren.

Hoewel de overige huisgenooten toen reeds 't vertrouwen op de middelen hadden verloren, moeder was nog vol hoop, en in haar angst dat het eenige middel, dat haar weder gezond zou kunnen maken, haar zou worden onthouden, wist zij raad. Heimelijk liet zij haar dochttertje haar oorbellen en gouden slotje en ook den wollen onderrok, dien zij toch niet meer droeg, naar den lombard brengen en voor 't verkregen geld de geweigerde medicijnen afhalen. Eveneens in 't geheim liet zij het kind een paar weken later een brief schrijven, en zond zij het naar de boerin, op wier hofstede haar gezin gewoon was te werken, om deze te zeggen dat moeder altijd zoo goed geholpen werd door die vreemde medicijnen, maar dat zij ze nu niet meer kon betalen. Op 't land is men dikwijls welwillend, en de hulp werd niet geweigerd, vooral omdat het iets geheimzinnigs betrof. Zoo werd dan het meisje — en de latere keeren zelfs met medeweten van de overige huisgenooten — nog een keer of drie naar de boerin gezonden, om haar de medicijnen te doen betalen.

Dit duurde zoo voort tot dat op een morgen moeder dood in 't bed werd gevonden; slapende was zij gestorven. Een laatste bezending medicijnen kwam aan, toen haar lijk de deur werd uitgedragen.

Honderd-vijf-en-twintig gulden was in den loop van negen maanden aan den buitenlandschen kwakzalver verknoeid. — Toen de winter kwam was er geen spek in den schoorsteen, geen worst aan den zolder. Voor het eerst had het gezin achterstallige schuld bij den bakker en kruidenier. Het jongste kind had geleerd buiten weten van de ouderen slinksche wegen te betreden, en allen hadden ondervonden hoe gemakkelijk het is, door anderen te worden geholpen. Een werkzaam gezin had leeren bedelen.

Wat dunkt u, lezer, indien wij eens overeenkwamen de zaken bij haren waren naam te noemen, zouden we dan niet het recht hebben zulke geheimmiddelkramers gewetenlooze schurken te heeten en hun het stelen van het brood der armen te verwijten?

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

Mevrouw A. A. H. Essenius Greeff geb. Slotemaker, te Dordrecht.

De heer Kolf te Rotterdam.

Dr. de Man, arts te Amsterdam.

H. J. K. te W. Hartelijk dank voor uw mededeelingen; wij houden ons verder aanbevolen.

J. H. v. M. te A. De samenstelling van *Crème Alimentaire* is ons onbekend en wij konden ook nergens een opgaaf daarvan vinden. Kunt gij ons een nog niet geopend fleschje toezenden, dan zullen wij trachten aan uw verzoek te voldoen.

De vraag omtrent het genezen van breuken zal in het volgend no. worden behandeld; nader onderzoek is nog noodig.

M. B. te M. Zeker meent gij het *rhumatisch* middel van Haitzema. Dit bestaat in hoofdzaak uit salicylzuur en ijzer tot 300 gram vloeistof gebracht.

Welzeker is dit middel onder kwakzalverij begrepen; reeds herhaalde malen is dit in ons maandblad besproken.

De wijze van gebruik zullen wij U niet mededeelen, want wij waarschuwen allen — gebruik het middel nooit.

Herhaalde Waarschuwingen.

Dr. Retau's zelfbewaring. Dit schandelijk boek wordt nog voortdurend in onze Nederlandsche nieuwsbladen geadverteerd, tot schande voor die bladen en tot schade voor de jongelieden, die zich tot koopen laten verlokken. De prijs van f 2 is hoog, maar de schade, die men daardoor in zijn beurs lijdt, is niets-beteekenend in vergelijking van het schromelijk nadeel dat de koper er door naar lichaam en geest kan ondervinden.

Eerst heeft men eene angstvallige schilderij van de onheilen, die kunnen voortspuiten uit sommige uitspattingen en kwade gewoonten; dit ware op zich zelf als afschrikwekkend voorbeeld misschien niet te misprijzen; doch alles is met zulke schromelijke overdrijving voorgesteld en in zulke veel te schrille kleuren geteekend, dat den ongelukkige, die het leest, de wanhoop om het hart slaat. Wij kennen tal van personen,

die geheel en al radeloos zijn geworden door 't lezen van dit boek.

Maar op deze radeloosheid juist hebben de schrijvers het gemunt. De ware of vermeende lijders moeten zich in hunne handen werpen, zich voorstellende, dat bij hen alleen heil en redding te vinden is. „Lees dit boek met opmerkzaamheid door,” — staat er dan ook reeds in het begin — „en vindt gij, dat gij geneeskundige hulp noodig hebt, wend u dan met vertrouwen tot ons. Gij zult zeker hulp vinden.”

Die geneeskundige hulp wordt aangeboden door het zoogenaamd *Geneeskundig Bureau* te Leipzig, een geheel onbekend gezelschap en bij de eerste aanmelding moet de lijder reeds zes gulden insluiten voor het consult en liefst nog onmiddellijk dezelfde som voor geneesmiddelen.

Van een geneeskundige, die zich met de zaak inlaat bemerkt men niets; een boekverkoopersfirma ontvangt en verzendt de correspondentie en de middelen worden uit eene zoogenaamde apotheek toegezonden.

Omdat het getal speculanten op dit terrein sedert langen tijd legio is, en de hier bedoelde lijders met velen hunner natuurlijk hebben kennis gemaakt, zonder op den duur eenig gunstig uitwerksel te ondervinden, tot groote schade van hun beurs en niet zelden van hunne gezondheid, zoo is het zaak hun wijs te maken, dat men zelf niet tot dat ras bedriegers behoort.

Daarom eindigt het schandelijk boek met het volgende: „Ons hoofddoel is, de knoeiers en kwakzalvers, die in de bladen hunne onnutte geneesmiddelen aanbieden of door bluffende aanprijzing schadelijke tincturen, pillen, poeders enz., voor enorme sommen trachten te verkoopen, in hun schandelijk handwerk te snuiken en in plaats daarvan tot heil der menscheid eene rationeele, door duizende ervaringen deugdelijk gebleken geneeskunde op deugdelijke gronden ingang te doen vinden.”

Welnu! de mannen, die dit terneer schrijven, die de gulden, door de domme koopers van hun boek hun toegezonden lachende binnenstrijken, zijn erger dan kwakzalvers en knoeiers.”

Ieder, die zegt, lijders per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger, en elk, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas!

Middel tegen dronkenschap van Reinoud Retzlaff.

Dit wordt thans weder geadverteerd. Wie het bestelt ontvangt eenige gedrukte aanbevelingen en een weinig geel poeder, waarvoor hij, met de vracht, ongeveer 8 gulden moet betalen. Dit geld kan gerust als weggeworpen beschouwd worden.

Volgens vroegere onderzoekingen is namelijk bekend dat Retzlaff voor dat geld niets anders afzendt dan een bittersmakend poeder, dat gebleken is poeder van *gentiaanwortel* te zijn. Van dat poeder moet nu en dan iets genomen worden en daarbij moet men zich weken lang van het gebruik van sterken drank onthouden. Als de »patient» dat lang genoeg volhoudt, dan heet het dat hij genezen is en geen drank weer lust!

Wie het beproeven wil, kan het doen, maar dan raden wij hem of zijn familieleden een min kostbaren weg te volgen. Want dat *gentiaanpoeder* is gemakkelijk in alle apotheken te verkrijgen.

Voor enkele stuivers heeft men genoeg om dagen achtereen, telkens als men trek naar sterken drank krijgt, in de plaats daarvan een theelepeltje vol in water of melk te gebruiken. En inderdaad, als iemand dit een jaar of langer volhoudt, dan zal hij en zijn familie vooreerst al gedurende dat jaar het genoegen gesmaakt hebben dat een matige levenswijze meebrengt, maar verder is het inderdaad zeer wel mogelijk, dat hij dan voor goed van den drank af is. Dat gelukkige resultaat is dan echter — niet te danken aan het *gentiaanpoeder*, maar aan het overblijfsel van geestkracht dat de dronkaard nog behouden had, en waardoor hij, bij een sterken goeden wil, in staat was den borrel te laten staan.

Kunst-trommelvliezen van Nicholson.

Deze kleine instrumentjes worden ook onder den naam *Oortrommels* verkocht en luid aangeprezen ter genezing van doofheid. De leverancier, die zich Dr. NICHOLSON noemt, plaatst ook wel advertenties onder den naam SIMPSON. Wie hem schrijft om inlichtingen ontvangt een zeer klein boekje met een aantal prentjes, waarin wonderen van de instrumentjes verhaald worden en waarbij gevoegd zijn een aantal zoogenaamde getuigschriften van personen, die verklaren door die Oortrommels geheel of gedeeltelijk van hun doofheid genezen te zijn. Die attesten zijn bijna allen uit het buitenland afkomstig, doch enkele zijn door personen in ons land afgegeven. Omtrent deze laatsten hebben wij een onderzoek ingesteld en de uitslag is geweest, dat die getuigschriften niets voor de deugdelijkheid van de werktuigjes kunnen bewijzen, zooals wij in het Maand-

blad van Juni 1887 voor een paar ervan uitvoerig hebben uiteengezet.

Wie zich echter door al het fraais, dat in de advertenties en in de boekjes wordt gezegd, laat verleiden om een bestelling te doen, krijgt een paar toestelletjes, zoo lang als een vingerlid, bestaande uit een verguld of verzilverd staafje, waaraan op het uiteinde kleine schijfjes van kaoutchouk zijn bevestigd, ter grootte van een dubbeltje. Deze dingetjes moeten in de ooren gestopt worden. Deze operatie is zeer moeilijk te doen en zijn ze er eens in, dan heeft men dikwijls de grootste moeite om ze er weer uit te halen. Meer dan één onzer lezers heeft ons bericht dat hij bevreesd was er zijn gehoor nog meer mee te bederven en blij was, toen een ter hulp geroepen geneeskundige de toestelletjes weer uit zijn ooren verwijderd had. Wij hebben met een aantal personen, welke de instrumentjes gebruikt hadden, gecorrespondeerd; doch geen geval is ons bekend geworden, dat zij duurzaam eenige hulp tegen doofheid hadden gegeven.

De prijs, dien NICHOLSON voor zijn werktuigjes vraagt, is verbaazend hoog. Al naarmate men een paar verzilverd of verguld wil hebben betaalt men f 18,25 of f 26,50. Dit geld moet vooraf per postwissel betaald worden. Nooit wordt een ter beproefing toegezonden en iemand die gevraagd had er een op keur te mogen ontvangen, indien hij vooraf het geld bij een vertrouwd kassier deponeerde, zoodat Nicholson zeker het geld zou krijgen, zoo de dingetjes maar iets hielpen, ontving toch een weigerend antwoord.

In den regel wordt aan hem, die een bestelling gedaan en een postwissel gezonden heeft, door Nicholson bericht, dat hij ook een zoogenaamde *Lotion* noodig heeft, om het oor mee te bevochtigen, en een zoogenaamd *Katarrhpoeider*, en dat die in hetzelfde pak verzonden worden. Deze middeltjes kosten f 8,50 en de besteller heeft dan slechts de keus om of het pakket met de reeds betaalde toestelletjes te weigeren of nog die f 8,50 er bij te betalen. De meeste dooven, die zich op deze wijze tot koopen hebben laten verlokken, betaalden daardoor niet minder dan f 35.—

De bedoelde *Lotion* is door een der leden van de Vereeniging onderzocht en bleek te zijn een mengsel van *Glycerine* en *Hoffmansdruppels*; een ander lid onderzocht het poeder, dat niets anders was als *onzuiver rijstmeel* met *droppoeder*. Beide waren te zamen wel voor één of twee kwartjes te leveren en de instrumentjes zou men ook voor een halve gulden wel kunnen laten maken, zoodat elke doove, die zich liet overhalen, voor zijn f 35.—, nog niet voor een waarde van f 1.— heeft ontvangen, behoudens de groote teleurstelling en ergernis toen het hem bleek, dat hij door de geheele bezending in het minst niet geholpen was.

Hypophosphiten van Churchill.

Deze middelen bestaan uit verschillende siropen, koekjes, wijn en pillen. Het zijn in woordelijken zin geen geheimmiddelen, in zooverre de fabrikant tenminste in hoofdzaak de samenstelling mededeelt. In de verschillende preparaten komen, volgens hem, voor de hypophosphiten of onderphosphorigzure zouten van kalk, soda, ammonia, ijzer, mangaan en chinine. Dit zijn stoffen die voor het meerendeel ook door de geneeskundigen gebruikt worden en in de apotheken te vinden zijn, maar eenigen waarborg dat zij werkelijk in de siropen, pillen, enz. van den Franschen fabrikant voorkomen heeft men natuurlijk niet.

Door de geneeskundigen worden enkele dezer genoemde onderphosphorigzure zouten nu en dan met succes gebruikt, maar elk ziektegeval, waarin zij mogelijk nuttig kunnen zijn, moet afzonderlijk beoordeeld worden en het is een ernstige kwakzalverij, ze als universeele geneesmiddelen tegen een zeer groot aantal ziekten aan te bevelen, zooals tegenwoordig in veelvuldig verspreide brochures geschiedt.

Pain Expeller van F. Ad. Richter & Co.

kan men als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van *spaansche peper* worden met sterken spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder 22,5 d. *zeep* in 100 d. water opgelost en daarbij gevoegd *vliegende geest* 300 d. Kamfer 30 d. Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zoowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevolen, en het kan in sommige gevallen, uitwendig gebezigd, eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een onschadelijk middeltje en zal menig een er zich nadeel door berokkenen.

Zoo vermeldt o. a. Dr. MESDHEDE een geval van een vrouw, die met alle verschijnselen van vergiftiging door vliegenden geest, in het hospitaal werd gebracht. Het bleek, dat zij, op raad van een rondreizend koopman, druppels pain-expeller had gebruikt.

De genezing werd eerst na 43 dagen verkregen.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaars en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1002.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek *a en b* genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is goorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Verslag van de Algemeene Vergadering van 7 Aug. '89. Berichten: Bekendmaking van den politie-president te Wiesbaden: (Hygiea praeparaten).

Grootere artikelen: Verbod van adverteeren in het buitenland. — Veroordeeling wegens verboden aankondiging. — Windelincx en de justitie. — Institut galvanodermique. — Chineesche balsem van Dr. Mountain. — De driekleur als zenuwmiddel. — Een attest voor Lieber's zenuw-kraacht-eiixer.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Miraculo preparaten. — Ziekentroost en Lieber's middelen.

Verslag van de Algemeene Vergadering der Vereeniging tegen de Kwakzalverij,

gehouden op Woensdag 7 Augustus 1889, 's namiddags 3 uur, in een der lokalen van het café Krasnapolsky te Amsterdam.

De Voorzitter Mr. L. Zegers Veeckens opent de Vergadering en zegt, dat, al is de Vergadering slecht bezocht, het 't nieuwe Bestuur toch zeer aangenaam was voor het eerst de Algemeene Vergadering te kunnen uitschrijven, omdat daardoor bleek dat de Vereeniging was blijven bestaan niet alleen, maar nog even hecht als vroeger was. Hij werpt voorts een terugblik op de rede door den afgetreden voorzitter, in de Algemeene vergadering van verleden jaar gehouden, wijdt een kort woord aan de nieuwe Redactie en constateert dat ook het nieuwe Bestuur den steun der leden was deelachtig gebleven.

Na den aanwezigen het welkom toegeroepen te hebben, uit hij den wensch, dat het ons op den duur gelukken zal het groote publiek te overtuigen, dat onze strijd niet ten doel heeft geneesheeren en apothekers te bevoordeelen, maar dat wij strijden voor een human beginsel.

Hierna deelt Spreker mede dat de rooster van afdeling, door het Bestuur opgemaakt, aldus is:

Dr. C. N. VAN DE POLL in 1890;

Dr. G. P. KORTENHORST in 1891;

G. B. SCHMIDT in 1892;

Mr. L. ZEGERS VEECKENS in 1893;

C. GULDENSTEEDEN EGELING in 1894.

Hierna wordt overgegaan tot behandeling der punten op de agenda vermeld.

I. Verslagen der Algemeene Vergaderingen in 1888 gehouden en gepubliceerd in de nos. 9 en 12 van den achtsten jaargang. Zonder stemming goedgekeurd.

II. Vaststelling van het jaarverslag over 1888 in no. 18 der „Berichten en Mededeelingen” aan de leden toegezonden. — Zonder discussie of stemming vastgesteld.

III. Rapport der Commissie voor het nazien der rekening-verantwoording over 1888. — Deze Commissie had een schriftelijk rapport aan het Bestuur toegezonden, aldus luidende:

De ondergeteekenden, benoemd tot eene commissie voor het nazien der rekening en verantwoording van

den penningmeester der Vereeniging tegen de Kwakzalverij over 1888, hebben de eer te berichten, dat zij kennis genomen hebben van de desbetreffende stukken en die in volmaakte orde bevonden hebben.

(get.) Dr. D. J. COSTER.

JACOBUS POLAK.

S. GREIDANUS.

Na voorlezing van dit rapport stelt de voorzitter voor den vorigen penningmeester, Dr. VITUS BRUINSMa, te dechargeeren onder dankzegging voor zijn gehouden beheer. Aldus wordt besloten.

IV. Benoeming van eene Commissie voor het nazien der Rekening-Verantwoording van den penningmeester over 1889. — Op voorstel van den voorzitter worden daartoe benoemd de Heeren A. H. van Tubergen, G. P. H. Vriens en P. J. de Witt, welke benoeming door de genoemde heeren, allen aanwezig zijnde, wordt aangenomen.

V. Benoeming van een bestuurslid ter voorziening in de vacature, ontstaan door de periodieke aftreding van den heer Dr. C. N. van de Poll.

Door het Bestuur wordt het volgende tweetal voorgedragen:

Dr. C. N. VAN DE POLL

Dr. D. J. COSTER, beiden te Amsterdam.

Met algemeene stemmen wordt het aftredend lid Dr. C. N. van de Poll herkozen. — Een der aanwezigen had zich van stemming onthouden.

VI. Bespreking van de wenschelijkheid om, door het oprichten van afdelingen volgens art. 18 der Statuten, de Vereeniging te trachten uit te breiden.

Namens het Bestuur werd dit onderwerp door den secretaris ter bespreking ingeleid. — Spr. zeide dat het Bestuur van meening was dat het oprichten van afdelingen in die plaatsen, waar de leden actief genoeg zouden blijken te zijn, iets waartoe de statuten de bevoegdheid geven, een flink middel zou zijn om propaganda voor de Vereeniging te maken en het ledental uit te breiden. — Daarom vroeg het Bestuur machtiging van de Vergadering om daartoe pogingen in het werk te stellen.

Dr. Vitus Bruinsma wijst er op, dat de faculteit daartoe reeds bestond, doch dat er nog geen gebruik van is gemaakt, waarom hij gelooft dat het weinig zal geven. Het zou alleen kunnen geschieden in groote plaatsen.

In enkele plaatsen waren sommige leden die zich zeer actief betoonden, maar nog nooit de behoefte hadden gevoeld om een onderlingen band te vormen; alleen wanneer de opwekking van het Bestuur uitging zou de maatregel kunnen reussereen.

De secretaris merkt op dat juist de bedoeling is, het initiatief van het Bestuur te doen uitgaan.

De voorzitter somt de voordeelen nog nader op. De afdelingen zouden o. a. meer stof kunnen leveren voor het Maandblad en de gratis-verspreiding zou goedkoper kunnen geschieden.

De heer P. J. de Witt meent dat eerst een reglement voor de afdelingen moet worden gemaakt om te weten hoever de bevoegdheid der afdelingen strekt.

De voorzitter acht dit niet noodig. Hij wijst op art. 18 der Statuten, dat zoo vrijgevig en toch ook zoo beperkt mogelijk is, m. a. w. alles is geheel overgelaten aan de prudentie van het Bestuur.

Na eenige discussie tusschen de heeren Egeling, van Gelder en den secretaris, waarbij in het licht gesteld wordt dat, indien er buiten het Bestuur om afdelingen opgericht mochten worden, deze de erkenning van het Bestuur niet zouden vragen en dus ook geen geldelijken steun zouden kunnen ontvangen, wordt het voorstel van het Bestuur met algemeene stemmen aangenomen.

Hierop vraagt de voorzitter of iemand ook, volgens art. 16 der Statuten, bespreking wenscht van andere middelen om het doel der Vereeniging te bevorderen.

Niemand het woord wenschende, vraagt Dr. Vitus Bruinsma bij de gewone rondvraag het woord om de aandacht te vestigen op een kwakzalver, reeds voor een paar jaren in het Maandblad besproken, n.l. Windelincx uit Brussel, die zich in herhaaldelijk voorkomende advertenties in het *N. v. d. Dag* doktor noemt en adverteert dat hij in Amsterdam op de Weteringschans zitting houdt om kanker te genezen.

Uit deze advertentie blijkt een dubbele overtreding. Vooreerst van art. 3 der wet op de uitoefening der Geneeskunst en dan van art. 1 dierzelfde wet, want hij is geen dokter, noch in België, noch in ons land en heeft ook niet de bevoegdheid om de geneeskunde uit te oefenen. Spr. wenscht dat het geneesk. staatstoezicht tegenover dezen man handelend optrede, omdat de overtredingen zoo gemakkelijk te constateeren zijn; hij wijst er op dat het misschien de taak zou kunnen zijn van de toekomstige afdeling Amsterdam om iemand tegen het uur der zitting aan het huis van W. te plaatsen, belast met het afgeven van afdrucken van hetgeen indertijd over dien Windelincx geschreven is.

De voorzitter zegt dat het Bestuur deze zaak ter harte zal nemen.

De heer P. J. de Witt vestigt nog de aandacht op een berichtje voorkomende in het weekblad „Limburg” waarin zekere D. te Stein annonceert: „dat hij alle *lamte* in armen en beenen, van *mensch* en *dier* en meer andere kwalen, als kanker enz. geneest.”

Hierna wordt de Vergadering door den Voorzitter gesloten.

G. B. SCHMIDT,
Secretaris.

Berichten.

Bekendmaking. *Wilhelm Heinrich Nicolaus Rémé*, vroeger woonachtig te Wiesbaden, Schnalbacherstr 27, heeft tot voor korten tijd de door hem vervaardigde zoogenaamde „Hygiea-praeparaten” als middel tegen longen-, keel- en maaglijden aanbevolen en beveelt zich ook nu nog tot genezing van deze en andere ziekten aan. Een deskundig onderzoek heeft uitgemaakt, dat de praeparaten van Rémé, die ook wegens het ten verkoop in voorraad hebben gerechtelijk is gestraft geworden, eenvoudig bestaan uit een oplossing van keukenzout in

brandewijn en een waarde hebben van 20 tot 30 p f. terwijl zij voor 1.5 R. M. tot 3 R. M. door Remmé verkocht worden.

Wiesbaden, den 22 Juni 1889

De politiepresident
v. RHEINBABEN.

Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

*Niet alleen in Duitschland, maar ook in Oostenrijk begint de overheid acht te slaan op het voortdurend adverteeren van kwakzalvers en tracht zij daartegen beletselen op te werpen.

Bij schrijven van 5 Nov. 1888, zoo luidt een circulaire van 20 Nov. 1889 aan de verschillende districts- en politiehoofden in Neder-Oostenrijk, is reeds aanbevolen, uwe volle aandacht te vestigen op de overdreven aanprijzingen van allerlei z. g. geneeskrachtige fabrieksartikelen in openbare bladen, populaire geschriften, kalenders enz., met last al die apothekers, welke zich niet schamen, de namen hunner firma's onder zulke aanbevelingen te plaatsen, na voorafgegane waarschuwingen, te vervolgen krachtens de verordeningen op de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Uit de verschillende openbare bladen blijkt evenwel, dat deze ongepaste en ongeoorloofde aankondigingen nog steeds blijven voortduren en de politie derhalve niet naar behooren tegen deze onhebbelijkheid optreedt overeenkomstig het boven aangehaalde bevelschrift, weshalve de betrokken ambtenaren nogmaals en met aandrang worden aangemaand om met gestrengheid en zonder aanzien des persoons op te treden tegen iederen apotheker, die de plichten van zijnen stand overtreedt en onmiddellijk te rapporteeren betreffende genomen of te nemen maatregelen.

Veroordeeling wegens verboden aankondiging van een geneesmiddel.

*Bijna iedere maand kunnen wij melding maken van de een of andere provincie in Pruisen, waar het aankondigen en aanprijzen van geheimmiddelen door politieverordeningen opnieuw verboden wordt.

Er is twijfel ontstaan of deze verbodsbepaling op de wet berust en daarom kan het niet overbodig zijn te wijzen op een rechterlijke beslissing van 12 Juli 1888 te Berlijn. (Schöffengericht.)

Zekere Barrella werd veroordeeld tot tien mark (f 6.) boete, behalve de kosten, wegens het aankondigen van zijn ook hier te lande geadverteerd maagpoeder en in hooger beroep werd het vonnis op 7 September daaraanvolgende bevestigd (Kgl. Landgericht).

Moge ook de boete tegenover de groote winsten die de kwakzalvers behalen, gering schijnen, de kosten vermeerderen het bedrag en bij herhaling zal de straf natuurlijk grooter zijn; terwijl de overtreding, d. i. het adverteeren, steeds gemakkelijk valt te constateeren; heel iets anders dan hier te lande, waar de verkoop van het middel moet beproeven worden, terwijl het dan nog bovendien bepaald aangewezen stoffen onveranderd moet bevatten.

Windelincx en de Justitie.

*Er bestaat altijd gevaar, dat een geroutineerd kwakzalver juist uit zijne bestrijding eene reclame fabriceert voor zijn zaakje. Zelfs zijn er voorbeelden, dat geheimmiddelfabrikanten door een hunner helpers eene quasi-bestrijding in het leven riepen, ten einde zich de gelegenheid te openen om te antwoorden en door behendig heen en weer schrijven de kranten van zich te doen spreken.

Zoo is het ook den bekenden WINDELINCX uit Brussel gelukt uit de omstandigheid, dat op de laatste algemeene Vergadering onzer Vereeniging zijn naam genoemd werd, en tegen zijne industrie in 't bijzonder gewaarschuwd werd, zich een middel te scheppen als „ingezonden stuk” gratis in enkele bladen eene aanbeveling van zijn zoogenaamd gesticht geplaatst te krijgen, terwijl hij anders het publiek alleen door dure advertenties kan bewerken.

Natuurlijk zullen wij ons ook nu niet laten overhalen om te antwoorden en hem daardoor een gelegenheid openen nogmaals op die wijze misschien

een ingezonden stuk als „directeur-eigenaar enz.” geplaatst te krijgen, terwijl het ons genoegen doet, dat ook het lid der Vereeniging die den man ter sprake bracht op de algemeene Vergadering, er evenzoo over schijnt te denken. Bovendien er bestaat een klasse van personen, waarmee een eerlijk man niet op voet van gelijke discussieert; of W. daartoe behoort kan ieder beoordeelen die een nummer van November 1887 van dit Maandblad aanvraagt bij den toenmaligen uitgever H. v. BELKUM, te Leeuwarden; het zal gratis toegezonden worden.

In dit blad zullen wij echter moeten voortgaan om te waarschuwen tegen hem en tegen zijne zoogenaamde geneeskundige inrichtingen, waar de behandeling van de ongelukkige patienten, die zich te kwader uur hebben laten overhalen, door een niet-geneeskundige vaak op gruwelijke wijze geschiedt. Reeds de Inspecteur van 't geneeskundig staatstoezicht in Z.-Holland waarschuwde enkele jaren geleden in de Vergadering van den geneesk. Raad tegen denzelfden WINDELINCX.

Zekere dame, zoo deelde hij mede, had hij ruim vier duizend gulden doen betalen en toen haar toestand zeer verslimmerd was, zond hij haar weg; drie weken later was zij overleden.

Zeker wij weten, dat de beklagenswaardige lijders aan kanker, die vrees koesteren voor eene operatie of die ten einde raad zijn, omdat werkelijk hun kwaal ongeneeslijk is, zich niet storen aan al- of niet bevoegdheid en alleen luisteren naar de stem van iemand, die brutaal verzekert hen te zullen genezen zonder mes en ook als zij door anderen reeds zijn opgegeven, doch wij weten ook welke bittere en dure ervaringen velen van dezulken in het gesticht te Brussel hebben ondervonden.

Maar in allerlei advertenties getuigen toch verschillende lijders, dat zij door W. zijn genezen, hooren wij ons toeroepen! Hoe zulke advertenties in de wereld komen en ondertekend worden, hebben wij herhaaldelijk reeds medegedeeld; waarschijnlijk komen wij op enkele namen later nog wel terug. Wij herinneren hier slechts aan de beide jongste voorbeelden, door ons medegedeeld in nummer 6 van den vorigen jaargang en in Maart van dit jaar.

Het eerste betreft eene dame te Rotterdam, die volkomen te goeder trouw geloofde aan hare genezing van kanker, onder de behandeling van WINDELINCX; zij maakte ijverig propaganda voor zijn gesticht te Brussel en had in haar huis zelfs een kamer beschikbaar gesteld om W. in staat te stellen ook hier te lande lijders te behandelen. Toch stierf zij na een smartelijk ziekbed enkele maanden geleden aan kanker.

Het in het Maartnummer genoemde geval betrof mede iemand, wiens naam reeds meermalen onder advertenties van WINDELINCX geplaatst werd en waarbij hij met anderen verklaart door de behandeling van dezen genezen te zijn; toch werd hij op dat oogenblik in het ziekenhuis te Leiden verpleegd wegens kanker, waar hij als behoeftig was opgenomen, terwijl hij zijn laatste vijf honderd gulden bij W. had vermorst. Hij stond toen op het punt zich aan eene operatie te onderwerpen.

Wij hebben de verdere geschiedenis nagegaan van tal van personen, waarvan W. met driestheid in zijne zonderlinge, soms quasi-wetenschappelijke boekjes beweert of in advertenties laat beweren, dat zij genezen zijn. Mondeling en schriftelijk hebben wij inlichtingen verkregen, van hen in slechts enkele gevallen, meestal over hen, omdat de dood aan het voortwoekeren hunner kwaal weldra een einde had gemaakt.

Als men de jammertoonen hoort of leest, waarop geklaagd wordt over de behandeling en het resultaat daarvan door en in het gesticht van W., wordt men opnieuw versterkt in de overtuiging hoe het plicht is van allen, die beter zijn ingelicht, nieuwe slachtoffers voor eene dergelijke exploitatie te behoeden.

Daarom juichen wij ook ten zeerste toe het voorstel op de Algemeene Vergadering gedaan, om de ongelukkigen, die zich aan het adres van W. te Amsterdam vervoegen, een vroeger nummer van het Maandblad te doen uitreiken.

Op dezelfde vergadering is ook de verwondering

uitgesproken, dat het geneesk. staatstoezicht zoo weinig schijnt te letten op de onwettige uitoefening van geneesk. praktijk door dezen WINDELINCX te Amsterdam.

Ook dit beamen wij volkomen; toch verbaast ons iets anders nog meer en het is daarom, dat wij het woord *Justitie* met den naam W. hierboven hebben saamgekoppeld.

In de advertentie uit het *Nieuws v. d. Dag*, die op de vergadering ter sprake werd gebracht, leest men Dr. WINDELINCX, die zich aanbeveelt tot het behandelen van verschillende soort van lijders. Nu moge het vaak moeilijk zijn de eigenlijke behandeling van patienten te bewijzen en dus een vervolging in te stellen wegens het onwettig uitoefenen van geneeskunst, maar deze advertentie zelve, zonder meer, vormt reeds eene overtreding.

Art. 3 van de Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. No. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst, zegt zoo duidelijk mogelijk:

„Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent, of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst.”

Wij herhalen het: WINDELINCX is geen geneeskundige, hij bezit geen enkele bevoegdheid noch hier te lande, noch in België, noch elders. Hij kondigt evenwel in het openbaar aan, dat hij de geneeskunst uitoefent, hij voert een titel, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst. Zou het nu waarlijk voor onze ambtenaren van justitie geen tijd worden om desnoods alleen op grond dier advertentie eens tusschen beiden te komen en zoo een einde te maken aan een schandaal, dat reeds veel te lang heeft geduurd?

Ook de geneeskundige wetten zijn aan de hoede dier ambtenaren opgedragen en bij hare handhaving zijn gezondheid en bezitting der burgerij in het onderhavige geval zeker meer betrokken dan bij de vervolging van een armen drommel, die een oude jas heeft weggenomen of van een sjouwerman, die zijn buurman een klap heeft gegeven, en toch worden deze laatste overtreders dagelijks door den arm der gerechtigheid gegrepen.

Gelijkheid voor de wet, schreven wij vroeger, is uitmuntend, maar wij dringen aan op wat meer gelijkheid voor alle wetten!

Institut galvanodermique, métallothérapie, galvanisme et électromagnétisme combinés.

Geachte lezers. Vergunt ons bij de behandeling van deze brochure enkele aanhalingen te doen uit de oorspronkelijke taal, opdat daardoor duidelijker uitkome wat wij wenschen in het licht te stellen, n.l. de pogingen die door de kwakzalvers steeds weder worden aangewend om het publiek in hunne netten te lokken.

Wij verzoeken u daartoe op te slaan het Januari-nummer van ons maandblad en met ons eenige punten van gelijkenis na te gaan van dit instituut met het daar genoemde:

Institut dynamodermique, électro thérapie-métallothérapie combinées.

Bij voorbaat wijzen wij u er op dat het doel van den franschen kwakzalver is het publiek te doen gelooven dat het eene instituut geheel iets anders is dan het andere. Voor den oppervlakkigen beschouwer kost hem dit geen moeite, zoodat wie geen baat mocht hebben gevonden bij de plaatjes, aanbevolen door het instituut genoemd in ons Januari-nummer, met graagte de gelegenheid aangrijpt om door het Institut galvanodermique te worden beetgenomen.

1 Vergelijking van de omslagen der beide brochures.

Institut dynamodermique.
Traitement externe et guérison en 30 jours des affections chroniques suivantes.
Huitième édition
Paris
7, Rue Godot-de-Mauroy, 7
Ouvert de 9 heures et demie à 5 heures du soir, Dimanches exceptés.
1888.

Institut galvanodermique.
Traitement externe et guérison en 30 nuits des affections suivantes.
11me édition
Paris
8, Rue Tronchet (Près de la Madeleine)
Consultations De 9 h. à 11 h. 1/2 du matin et 1 h. 1/2 à 5 h. du soir
Dimanches exceptés.
1889.

Zoals wij zien bestaat er wel eenig verschil,

want waar het eene boekje eene genezing in 30 dagen belooft, voorspelt het andere den lijder eene genezing in 30 nachten.

Het verschil in plaats van het instituut boezemt ons natuurlijk geen belang in, daar wij weten hoe het de gewoonte van zeer vele kwakzalvers is nu en dan hun adres te verwisselen om met nieuwen moed en nieuwe kans op slagen hun eervol vak uit te oefenen.

Evenals het werkje, behandeld in het Januari-nummer, heeft het nu te bespreken boekje ten doel het publiek plaatjes te koop aan te bieden, die, eveneens op verschillende plaatsen van het lichaam gebonden, genezing heeten aan te brengen van de meest uiteenlopende aandoeningen. Zoowel bij de aanbidding dezer plaatjes als bij hunne beschrijving heeft de samensteller van deze brochure getracht de lijders in den waan te brengen dat hij geheel iets anders heeft ontdekt. Intusschen blijft er van het verschil niets bijzonders over. Het instituut dynamodermique levert — zooals het zegt — ovale plaatjes, van $\frac{1}{5}$ m.m. dikte en 12 c.m. lengte, saamgesteld uit koper en zink, waarbij in een gleuf een kleine electro-magneet is aangebracht, welke begint te werken wanneer een zoogenaamd „opwekkend zout” smelt. Het instituut galvanodermique levert — zooals het zegt — ovale plaatjes, van $\frac{1}{4}$ m.m. dikte en 12 c.m. lengte, saamgesteld uit koper en zink, ook weder voorzien van een electro-magneet. Doch nu is er geen sprake van een opwekkend zout, maar wel van een laagje flanel tusschen de plaatjes ingebracht, chemisch geprepareerd volgens eene formule alleen aan het instituut bekend. De werking bij deze plaatjes begint als het huidzweet het stukje flanel bevochtigt.

Het stukje flanel met het praeparat kunnen wij, dunkt ons, gelijk stellen met het „opwekkend zout” van de vroeger genoemde plaatjes.

Door beide boekjes loopt dezelfde draad, doch op verschillende wijze, om de daar beschreven aandoeningen geslingerd.

2. Vergelijking van den inhoud.

Institut dynamodermique.

bl. 9. Avant de passer à l'étude de la plaque dynamodermique et de ses merveilleux effets, il convient, afin de rendre notre description lumineuse pour tous, de jeter un regard en arrière sur la science qui en a été le point de départ; nous voulons parler de la métallothérapie.

Maladies du système nerveux. Paralyse.

bl. 23. Tantôt l'individu tombe foudroyé; il ressemble à une masse inerte, tout mouvement est aboli; soulevez les membres et abandonnez-les à eux-mêmes, ils retombent pesamment; il y a souvent des contractures.

La paralysie de la vessie et du rectum se traduit par l'incontinence de l'urine et des matières fécales; la sensibilité est abolie; la respiration est lente et bruyante; les joues inertes sont alternativement gonflées et déprimées (fumeurs de pipe).

bl. 23. le malade a la parole embarrassée; parfois il se trouve dans l'impossibilité d'énoncer les mots capables d'exprimer ses pensées (aphasie).

bl. 23. Dans les cas heureux, lorsqu'il revient un peu de mouvement, le malade marche, mais il fauche ou bien il traîne la jambe; il est maladroite, son intelligence est affaiblie; plus souvent encore il est complètement infirme, ou ne peut que le rouler sur son fauteuil; quelquefois à la paralysie succède la contracture!

Institut galvanodermique.

bl. 9. Avant de parler de la plaque galvanodermique et de ses merveilleux effets dans la cure des maladies, il convient, pour l'édification de nos lecteurs, d'étudier en quelques lignes les origines de cette science qui devait amener dans l'art de guérir une si profonde révolution.

bl. 10. Une commission, composée de M. M. Charcot, Luys et Dumontpallier, auxquels avaient été adjoints M. M. Landolt, Gellé et Regnard, fut chargée en 1887, de vérifier les faits signalés par Busq.

Maladies du système nerveux. Paralyse.

bl. 19. L'individu tombe foudroyé; il ressemble à une masse inerte. Tout mouvement volontaire est aboli;

bl. 20. La vessie, le rectum sont parfois frappés; on observe alors soit une constipation opiniâtre ou de la rétention d'urine, soit au contraire de l'incontinence.

Le malade aperçoit toute sensibilité; la respiration est lente et bruyante; les joues sont inertes, alternativement gonflées et déprimées par la respiration (c'est le mouvement que font les fumeurs de pipe.)

bl. 20. Le malade a la parole embarrassée; quelque fois, il est dans l'impossibilité d'énoncer les mots capables d'exprimer sa pensée; c'est ce que nous nommons aphasie.

bl. 20. Dans les cas les plus heureux, le mouvement revient peu à peu, mais le malade marche en traînant la jambe, en fauchant; il est maladroite; son intelligence est affaiblie; on le roule dans un fauteuil durant des années.

Naar onze meening kunnen wij reeds volstaan met deze weinige vergelijkingen, om te doen zien dat beide boekjes uit dezelfde pen gevloeid zijn. Wat wij hier vergeleken ten opzichte der paralyse, geldt eveneens voor de andere aandoeningen, nl. Ataxie locomotrice, Epilepsie, Hysterie, enz.

Maar meer nog dan dit geeft het laatste gedeelte der beide brochures ons licht in deze zaak.

Zien wij de behandeling door middel van brieven. Met andere, of nagenoeg dezelfde woorden, wordt hetzelfde gezegd. De lijst vragen welke door den patient moet beantwoord worden is — op weinige kleine verschillen na — dezelfde, het grootste verschil berust in de volgorde der vragen.

Nom et adresse ?	Nom ? Adresse ?
Age ? Sexe ?	Age ?
Date du début de l'affection ?	A quelle époque remontent les premiers symptômes de la maladie ?
Appetit : bon ou mauvais ?	L'appetit est-il bon ?
	enz.

De kosten van consultatie, van plaatjes, van buikbanden, van opnieuw laden, alles is hetzelfde, zoo ook de wijze van betaling.

Lees nog in de beide boekjes het :

Avis important.

bl. 62. La plaque dynamodermique étant un appareil essentiellement personnel, en aucun cas l'Institut dynamodermique ne reprendra les plaques fournies, qu'elles aient été portées ou non. Tout le monde comprendra la délicatesse qui a présidé à l'adoption de cette mesure qui est une garantie pour tous.

bl. 51. Par une délicatesse que tout le monde comprendra l'Institut galvanodermique ne peut, en aucun cas, reprendre les plaques qui ont été livrées, qu'elles aient été portées ou non, cet appareil étant essentiellement personnel.

Doch wezen wij op de gelijkenissen in beide boekjes, het is onze plicht ook op de verschillen de aandacht te vestigen, al zijn die dan ook niets waard. Wij vermeldden reeds de verandering in de plaatsing van het zoogenaamde „Institut”. 't Viel ons in de nieuwste brochure op dat de naam van den administrateur niet genoemd wordt. Lezen wij toch voor het instituut dynamodermique „L'administrateur délégué, le Gras”, voor het instituut galvanodermique wordt slechts gewag gemaakt van „M. l'administrateur”, zonder meer. Nu, het zal den lijder en onzen lezers wel even onverschillig zijn als ons bij zulke vreemdsoortigheden een naam genoemd wordt of niet. Het was slechts onze bedoeling de lijders aan alle kwalen die in de beide boekjes genoemd worden en waarvoor nu al twee soorten plaatjes als onfeilbare geneesmiddelen worden aangekondigd, te waarschuwen. Mocht de gelegenheid die wij onzen lezers gaven om wat nauwkeuriger bekend te worden met deze kwakzalversmanieren, alle lijders afhouden van de valstrikken die hun op dergelijke wijzen gezet worden, dan rekenen wij onze moeite uitstekend beloond.

De Chineesche Balsem van Dr. Mountain.

Altijd iets anders, maar nooit iets nieuws! Dit schijnt wel de leus te zijn, waaronder de kwakzalvers bent haar werk der duisternis verricht. De talrijke reeds bekend gemaakte onderzoekingen van voldoende aangetoond dat ze, voor zooverre ze al niet geheel en al uit waardeloze stoffen bestaan, toch nooit iets anders bevatten dan reeds lang en algemeen bekende stoffen, veelal geneesmiddelen die in geen enkele apotheek ontbreken.

De aanprijzing daarvan als onfeilbaar geneesmiddel geschiedt dan ook niet op grond van hun samenstelling, die veelal niet eens wordt opgegeven, maar op grond van een samenstel van verhalen en verdichtzelen en een grooter of kleiner aantal zoogenaamde attesten van genezen lijders.

Men zal zich herinneren wat er van die attesten aan is.

Ieder onbevooroordeelde zal toegeven dat een werkelijk goed geneesmiddel niet noodig heeft langs den weg van reclame en humbug te worden ingevoerd ten bate der lijders.

Daar echter de kwakzalversmiddeltjes alleen met reclame in den handel komen en het blijkbaar doel der exploitatie is, langs allerlei wegen er zooveel mogelijk van te verkoopen tegen prijzen die in geen

verhouding tot de waarde staan, vervalt hierdoor elke reden voor hun bestaan.

De *Chineesche Balsem* (Le Baume Chinois du Dr. Mountain) kan al geen betere geloofsbriefjes medebrengen dan heel de rest.

Plotseling komt dit middel tegen doofheid, zooals 't heet van uit Londen, uit de lucht vallen, zoowel hier te lande als in Duitschland, maar 't is een fransch apotheker L. Ducarre, Pharmacien laureat, zooals hij zich noemt, die zich niet ontziet het te bereiden en te exploiteeren. Het wordt begeleid door een bedrukt velletje papier, behelzende de vermelding van de wonderlijke geneeskraft en de z. g. geschiedenis van de ontdekking van den balsem.

Hooren we, welke wonderen er al zoo van worden verteld :

De doofheid eindelijk genezen! De Chineesche Balsem is een onfeilbaar middel tegen de doofheid. Vernieuwing der trommelvliezen. Herstelling der gehoorzenuwen. Genezing van loopende ooren. Verbanning van oorsuizingen. Geen droge ooren meer. Verwijdering van verhard oorsmeer. De buigzaamheid der gehoorbeentjes bevordert. Verlichting van suizingen en tintelingen.

Voorwaar een heele lijst van prijzenswaardige eigenschappen. Om het wonderdadige te verhoogen wordt ons verder medegedeeld hoe reeds omstreeks 1400 een priester van Buddha in China de mare had verspreid dat een aldaar groeiende boomsoort een balsem opleverde, welke een zeker middel tegen doofheid was. 't Gebruik nam dan ook weldra zoo toe, dat er tegenwoordig, en wel gedurende de laatste 400 jaren, geen doove in China te vinden is.

Aan de afzondering van dit land van de overige beschaafde wereld was het echter te wijten, dat andere landen er onbekend mede bleven tot op heden, nu de verkooper, door tusschenkomst van een zendeling, het middel in zijn bezit heeft gekregen.

„Zijn geneeskraft is onfeilbaar” zoo wordt verzekerd; echter wordt geduld en volharding aangeraden, en — al zal in gewone gevallen reeds eene enkele flesch voldoende zijn, zoo zal ook dikwijls een derde, ja een vierde flesch noodig zijn.

„Gebruikt het tot er genezing volgt” zegt, zeer laconiek, het etikette.

Als grootste wonder wordt ten slotte verhaald dat zelfs doofgeborenen er door in staat zijn gesteld geworden, een gewoon gesprek te volgen.

Wat blijkt nu echter deze wonderdoende balsem te zijn? Het scheikundig onderzoek, verricht door ons ijverig lid, den heer A. J. WIJNNE, apotheker te Assen, leerde dat het is een mengsel van glycerine, alcohol en aardnotenolie, van ieder 15 gram, waarvoor de bagatel van 5 francs of f 2.50 moet worden betaald. Gewone, overbekende stoffen dus.

Geen enkel geneesheer zal durven verzekeren dat aan deze stoffen zulke groote geneeskraftige eigenschappen toekomen als van dit mengsel wordt verzekerd, al worden ook zoowel glycerine en alcohol als meerdere oliesoorten, wel eens tegen ziekten der gehoororganen aangewend. Olie van aardnoten (Arachis hypogaea) is echter geen geneesmiddel, maar een met olijfolie overeenkomende goedkoopere olie, die wel als tafelolie wordt gebruikt.

De ijverige gezondheidsraad van Karlsruhe heeft eveneens dit middel laten onderzoeken, en zijn voorzitter maakt in de bladen bekend, (*) dat het aldaar onderzochte fleschje, *Papaverolie*, *Glycerine* en *alcohol* bevatte. Een klein verschil dus, maar van geen beteekenis voor het oordeel omtrent dit middeltje. Talrijk toch is 't aantal oliën, maar gering hun verschil. Niet onmogelijk is 't, dat de fabrikant op deze wijze meerdere restantjes olies zoekt kwijt te raken.

Het bovenstaande zal wel voldoende zijn om duidelijk te maken dat ook deze Chineesche Balsem tot de kwakzalversmiddelen en de beweerde geschiedenis zijner ontdekking tot de fabelen moet worden gerekend.

Het hoofddepôt te Parijs is gevestigd Rue Drouot no. 4. Dit is hetzelfde adres als dat van Nicholson's *Gehoortrommels*. Een verdacht teeken dus.

Naar wij vertrouwen zal geen doove, die dit leest nog lust gevoelen, 5 francs te betalen om de zekerheid te erlangen door een kwakzalver te zijn beetgenomen.

(*) Zie ons vorig no.

De driekleur als zenuwmiddel.

Onder bovenstaanden titel wordt het volgende onder de Ingezonden Stukken van het Handelsblad van 7 Augustus j.l. opgenomen :

„Aan de Redactie!

* Beleefd verzoek ik UEd., in uw veelgelezen blad onder de rubriek Ingezonden Stukken, het volgende te willen opnemen, opdat het medegedeelde anderen zal weêrhouden zich in de armen der meest afschuwelijke kwakzalverij te werpen, en zodoende het maken van meerdere slachtoffers in de toekomst worde voorkomen.

Onlangs werd mij als chemiker opgedragen, langs chemischen weg te willen bepalen, wat toch wel de inhoud konde zijn van 2 fleschjes, het een gevuld met roode vloeistof, het andere met blauwe.

Beide fleschjes waren voorgeschreven door een kwakzalver, alias zenuwdokter, zitting houdende te Amsterdam. Het blauwe fleschje moest inwendig worden genomen, het roode moest men op de borst smeren, om zodoende de zenuwen, waaraan de patient lijdende was, zoowel inwendig als uitwendig te verjagen.

De patient gevoelde zich na het gebruik van het blauw gekleurde vocht niet erg wel, urineerde blauwachtig gekleurde urine, had een verschrikkelijk rood gekleurde borst, en wenschte om genoemde redenen de fleschjes chemisch te laten onderzoeken.

Aanvankelijk dacht ik met een grappenmaker te doen te hebben, doch op zijn ernstige verklaringen stelde ik een onderzoek in met de volgende resultaten.

Patient's borst was zoo rood, dat ik eerst meende dat patient met zijn borst in een anilinepot had gelegen, de urine was werkelijk blauw en nu ontbrak er nog maar aan een wit geverfde rug, dan stelde de patient de nationale driekleur voor.

Bij chemisch onderzoek bleek mij, dat het fleschje met rood vocht bevatte: eau des carmes met fuchsine rood gekleurd; het blauwe was hetzelfde met aniline-blauw blauw gekleurd. Aldus waren de roode borst en blauwe urine verklaard. Maar nu het zich niet wel gevoelen na het gebruik?

De verklaring hiervan lag voor de hand, en bij chemisch onderzoek bleek mijn vermoeden juist geweest te zijn.

Bij onderzoek bleken mij beide kleurstoffen te zijn arsenikhoudend en dus vergiftig.

Het laatste nu noopte mij het geval te publiceeren. Ik heb er niets tegen, dat kwakzalvers, wel begrijpende dat onontwikkelden en dwazen hunne hulp inroepen, van hunne patienten de nationale driekleur willen formeeren, maar de grap wordt bedenkelijk, indien zulks geschieden moet met vergiftige stoffen. Laten zij hunne zenuwlijders, wat mij aangaat, al de kleuren van den regenboog successievelijk doen urineeren en maken zij hun desnoods wijs, dat zij al hunne zenuwen in verschillende kleuren opgelost buiten het lichaam verwijderen, maar men geve hun toch onschadelijke stoffen.

Ik wijs bijv. op den kwakzalver met de roode, blauwe, groene etc. etc. electriciteit; dat waren nog fleschjes water, gekleurd met onschadelijke mengsels.

Wat de prijzen dier fleschjes aangaat het volgende:

Men betaalde voor de twee fleschjes, bevattende aldus 60 gr. eau des carmes, f1.50 (niet te goedkoop), terwijl de visite evenals bij de dokters f1 kost. Aangezien, zoo spreekt de wonderdokter, de apothekers in Holland niet zoo goed op de hoogte zijn als hij het wel wenschte, zoo durft hij hun het gereedmaken van dit wondermiddel niet goed te vertrouwen en dus reikt hij zelve het medicament maar uit, en bereidt het in persoon (niet langs chemischen weg, maar langs den weg der hocus-pocus). De waarheid is echter dit:

1e. In geen apotheek wordt 60 gram Eau des Carmes zelfs ongekleurd verkocht voor f1.50.

2e. Is geen apotheker zoo krankzinnig zijn Eau des Carmes te kleuren met arsenik-houdende kleurstoffen.

Moge het medegedeelde er toe bijdragen dat zenuwachtige personen zich toch vooral niet op een dusdanige wijze laten beetnemen, maar dat zij zich toch vervoegen tot een medicus!

Na U, waarde Redacteur, mijn dank betuigd te hebben voor de mij verleende plaatsruimte, blijf ik hoogachtend:

Uw. Dw. Dienaar:

Apoth. L. A. HARTLOOPER.

Wij meenden onze lezers die het Handelsblad niet lezen — en ook den schrijver van het artikel — geen ondiens te bewijzen door het stuk van den heer H. over te nemen. Wij moeten er echter een woordje bijvoegen. Waar de schrijver zegt: „dat hij er niets tegen heeft dat kwakzalvers, wel begrijpende dat onontwikkelden en dwazen hunne hulp inroepen, van hunne patiënten de nationale driekleur willen formeeren, maar de grap bedenkelijk vindt, indien zulks geschieden moet met vergiftige stoffen,” daar verschillen wij in opvatting omtrent de noodlottige werking der kwakzalverijen aanmerkelijk met den schrijver. Zeker is een vergiftig kwakzalversmiddel nog erger dan een z.g. schadeloos, maar vrij zeker is het ook, dat een geheel waardeloos middel, b.v. de fleschjes met blauwe en roode electriciteit (alias water), niet mist zijn schadelijken invloed uit te oefenen. Voor de zooveelste maal wijzen wij (het bedrog in geldelijk opzicht nog daargelaten) op het indirecte nadeel dat aan de gezondheid wordt toegebracht, wanneer men, in den waan verkeerende een goed geneesmiddel te gebruiken, geen werkelijke geneeskundige hulp inroept op den tijd waar deze juist van het grootste nut kan zijn.

Een attest voor het zenuw-kracht-elixer van Lieber.

Wij ontvingen het onderstaande schrijven; daar wij overtuigd zijn dat de fabrikant van het zenuw-elixer dit attest niet zal verspreiden, en wij er toch waarde aan hechten, dat het publiek volkomen worde ingelicht, geven wij het hier een plaats:

„WelEd. Heer!

Ruim 19 jaar lijdende aan Tabes Dorsalis en verschillende artsen geraadpleegd hebbende, zonder gunstig gevolg, zoo begint men aan de zoogenaamde geheimmiddelen, in de couranten vermeld; daaraan moest paal en perk worden gesteld, wijl dit bij mij (en wie weet bij hoevelen) de kwalen verergert.

Ik las in het N. v. d. Dag van eenen doctor Lieber, die zijn zenuw-kracht-elixer in den handel bracht voor zijn lijdende natuurgenooten: ik ben zoo dwaas en koop daarvan een groote flesch à f 6.50; dat goed is zóo sterk, dat de kurk er telkens afvliegt; vóór den aankoop der groote flesch bestelde ik bij Cleban en Co. te Amsterdam een proefflesch à f 1.—, waar de analyse op vermeld stond; daar vond ik iets baat bij. Op de groote flesch was geen analyse vermeld en deze bevatte een heel ander mengsel, wel gelijkhoudende kleur doch heel anders van smaak en door dit vergif is mijn zenuwstelsel nog meer geschokt; de spijsvertering royaal gestoord.

Als UEd. de zaak ernstig wil onderzoeken, wil ik UEd. gaarne de flesch en het boekje „Ziekentroost” franco toezenden, opdat het voor andere ongelukkigen tot leering zij om niet in handen te vallen van gewetenlooze kwakzalvers. Jammer dat Uw blad zoo duur is, het moest meer verspreid zijn in de burgerklasse.”

(Volgt de ondertekening.)

Naar aanleiding van dit schrijven brengen wij in herinnering, dat wij het boekje „Ziekentroost” en Lieber's middelen uitvoerig behandeld hebben in het Maartno. van dezen jaargang; een uittreksel daaruit is thans onder de herhaalde waarschuwingen opgenomen. Wat betreft de klacht, dat het Maandblad zoo duur is, hierop wenschen wij het volgende te antwoorden. Het blad kost voor de abonnés (niet-leden der Vereeniging) slechts f 1.25 per jaar, franco per post, dat is ongeveer 10 ct. per nommer. Maar buitendien worden tal van exemplaren gratis verspreid en wordt door ons moeite gedaan om die verspreiding ook onder de kleine burgerklasse te doen plaats hebben. Het is voor ons echter moeielijk te zorgen, dat de exemplaren altijd juist dáár komen, waar zij 't meeste nut kunnen verspreiden. Het zal ons intuschen zeer aangenaam zijn, daaromtrent de noodige inlichtingen — en liefst ook hulp bij de verspreiding — te ontvangen. Aan aanvragen om exemplaren van ons blad bij den Secretaris-Penningmeester wordt, wanneer nog exemplaren voorhanden zijn, steeds voldaan.

Gaarne verklaren wij inmiddels, dat het getal gratis verspreide exemplaren op verre na niet zoo groot is als wij 't wel wenschten; daarvoor zijn de inkomsten der vereeniging nog te gering. Eerst wanneer alle weldenkenden tot het lidmaatschap der Vereeniging toetreden, zal zij met veel meer kracht kunnen arbeiden.

CORRESPONDENTIE.

Sedert de vorige opgave zijn als nieuwe leden toegetreden de heeren:

H. J. J. Kempe, oud-zeeofficier, den Haag.

Joh. Krap, civiel-ingenieur, den Haag.

J. W. Segaar, leeraar H. B. School, Samarang.

F. J. M. te R. Over de miraculo-preparaten vindt zij het noodige in dit no. onder de herhaalde waarschuwingen. Een ander middel tegen de door u bedoelde kwaal aan te geven, ligt geheel buiten onzen werkkring. Vraag uw geneesheer, vertel hem alles zonder omwegen of liever laat uw vriend dit zelf doen. Geloof ons, onze Nederlandsche geneesheeren zijn meer vertrouwen waard dan al die binnen- en buitenlandse kwakzalvers.

Naar aanleiding van uw brief nog eens de opmerking, dat het ons onmogelijk is alle ons gestelde vragen per brief te beantwoorden. Enkele gevallen uitgezonderd, geven wij ons antwoord steeds in het maandblad; het insluiten van postzegels voor antwoord is derhalve onnoodig en ongewenscht.

J. J. S. te A. D. De staalwijn van apotheker v. LIPPE te Kleef bestaat, volgens Hager, uit een ijzerpraeparaat

(Extract ferri pomat.) opgelost in 25—30 deelen wijn. In sommige gevallen, wanneer uw geneesheer het gebruik van ijzer noodzakelijk acht, zal het misschien dienst kunnen doen; het is echter onwaar dat het goed is voor alle kwalen waartegen het wordt aanbevolen. Juist die aanbeveling als geneesmiddel tegen tal van zoo verschillende ziekten stempelt het middel tot eene kwakzalverij.

P. J. v. d. L. te A. Dank voor de verstrekte inlichtingen; zeker hebben wij hier met kwakzalverij te doen. Wij zullen in het volgend no. deze zaak behandelen. Plaatsruimte belet ons, het in dit no. te doen.

R. te R. Door te waarschuwen tegen onbevoegden, willen wij waarlijk niet alle gedragingen van wettige geneeskundigen en professoren goedkeuren. Het kan, zooals in uw geval den schijn heeft, verkeerd zijn van een geneesheer, den patient een brief mede te geven voor den hoogleeraar; — in de meeste gevallen zal dit echter wenschelijk of noodzakelijk zijn om nauwkeurige inlichtingen te geven omtrent het vroeger verloop der ziekte, de behandeling enz.

Z. J. te G. Bij Bolle te Rotterdam en gebr. Koster te Amsterdam is een werkje verkrijgbaar van Dr. J. PINCUS, getiteld: *Haarziekten en haarverpleging*; de lezing van dit boekje kunnen wij u ten zeerste aanbevelen, even als aan ieder, die bij kaalhoofdigheid enz. uit de handen der kwakzalvers wil blijven.

Dr. J. V. te Vl. Het „Migräne-Elixir” van Studer is uitvoerig besproken in ons blad van Mei j.l. Indien het nu niet meer in uw bezit is zal onze secretaris, op uw aanvraag, u gaarne een exemplaar zenden.

Herhaalde waarschuwingen.

Miraculo-preparaten. Voor eenigen tijd werd weer de volgende advertentie geplaatst:

Zwakke toestanden worden bij oude en jonge mannen gevonden onder waarborg genezen door de wereldberoemde *Miraculo-Preparaten* van den Medicinalraad Dr. MÜLLER, die verschillende gouden medailles verworven hebben en aan elk verzwakt lichaam de kracht der jeugd teruggeven. Nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, tegen toezending van 60 cent in postzegels, geheim en franco.

Wij herinneren er daarom aan, hoe wij vroeger hebben aangetoond, dat noch bij oude noch bij jonge mannen eenige genezing mogelijk is door deze preparaten en ook geen kracht der jeugd daardoor kan teruggegeven worden. Het onderzoek van het lid der Vereeniging Dr. van Hamel Roos heeft geleerd dat men niets anders krijgt dan wat spiritus (brandewijn) om mee te wasschen en een ijzermiddeltje om in te nemen, terwijl van wege het hoofd der politie te Berlijn is bekend gemaakt, dat de *Miraculo-pillen* niets anders zijn dan gewone aloëpillen, vervaardigd met eenig plantenpoeder en medicinale zeep. Verder zij hier herhaald:

Dat er geen Medicinalraad Dr. MÜLLER bestaat, maar de geheele zaak een exploitatie is en de belootte waarborg niets dan een klank zonder betekenis.

Dat de nieuwe wetenschappelijke verhandeling in de Nederlandsche taal, niet nieuw en niet wetenschappelijk en zelfs in 't geheel geen verhandeling is, maar een erbarmelijke reclame voor de genoemde middelen in onbeholpen taal te zaam geflaasd.

Niemand zij dus zoo onnoozel om, al ware 't ook enkel uit nieuwsgierigheid, 60 cts. weg te werpen door de enkele bladzijden druks te laten komen.

Later kwam een andere advertentie in de bladen voor, waarin als verzender zekere *Kreikenbaum* genoemd werd. Men zij op zijn hoede!

„Ziekentroost” en Lieber's middelen. Nog voortdurend verschijnt in onze bladen een advertentie met aanbeveling van Prof. Dr. Lieber's zenuw-kracht-elixer en St. Jacobs maagdruppels, waarbij tevens vermeld staat, dat het boek „Ziekentroost” aan ieder adres gratis en franco wordt toegezonden. Wie 't boekje leest vindt daarin eenige zoogenaamde populaire wetenschappelijke besprekingen van de zenuwen en van waterzucht, eenige voorschriften van nul en geener waarde, tal van attesten van genezen lijdens (die onze lezers nu wel op hun rechte waarde zullen weten te schatten) en waar 't vooral op aankomt — een hemelhooge aanprijzing van Dr. Lieber's middelen. Deze bepalen zich niet alleen tot de twee bovengenoemde, hun getal overschrijft het dozijn; de geleerde Lieber weet voor alles wat. Van de twee voornaamste hebben wij de samenstelling reeds medegedeeld. Ons lid, de heer WIJNNE te Assen, heeft aangetoond dat de St. Jacobs maagdruppels niets anders waren dan een met slappen alcohol gemaakte tinctuur van een of meer onbelangrijke plantestoffen, in hoofdzaak piment, en dat de opgave van de samenstelling, vermeld op de etiquette, geheel bezijden de waarheid was, terwijl uit een mededeeling van Dr. KRATSCHEMER blijkt, dat het zenuw- en kracht-elixer is: een uit aloë, rhabarber en andere bittere en aromatische plantestoffen bereide, als laxermiddel werkende, bittere „Schnaps”.

Van beide middelen is geen andere uitwerking te wachten, dan dat zij, zonder nut te stichten, de beurs van den armen lijder aanmerkelijk lichter zullen maken.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1005.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Berichten: Onbevoegde uitoefening van geneeskunst in Duitschland. — Wet tegen onbevoegden verkoop van geneesmiddelen in Frankrijk. — Kwakzalvers in Friesche steden. — Een gunstige beoordeeling. — Sodener Pastillen.

Grootere artikelen: Schadelijke overdrijving. — Kwakzalverij en nog iets. — Een middel tegen Engelsche ziekte. — Bromidia van Battle & Co. — Hoe getuigschriften voor geheimmiddelen worden vervaardigd. — Theorie en praktijk. — De dagbladen en de advertentiën.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Zwitsersche pillen. — Dr. Spranger's Maagdropfels.

Berichten.

* In Duitschland bestaat, zooals meermalen reeds door ons is vermeld, de zonderlinge toestand, dat o.a. iemand die zich als hoefsmid wil vestigen, bewijzen van bekwaamheid moet hebben geleverd, doch dat elk wie wil zich als geneesheer mag opwerpen, zonder eenig examen hoegenaamd.

Van tijd tot tijd werd ons door Duitschers zelve of door personen in Duitschland woonachtig erop gewezen, dat deze vrijheid in werkelijkheid zulke erge gevolgen niet heeft, want dat toch als regel allen, die geneeskundige practijk uitoefenen, geëxamineerd zijn. Dit moge zoo zijn in het oog van hen, die in de gegoede klassen der maatschappij of in de steden verkeerden, de lagere standen zijn wel degelijk overgeleverd aan de jammerlijke behandeling van allerlei onbevoegden. Het laatste jaarverslag betreffende de gezondheidsaangelegenheden in Saksen bewijst het opnieuw. Op 1 Januari 1888, zoo lezen wij aldaar, waren daar te lande 1162 geëxamineerde geneesheeren en daarnaast niet minder dan 503 geheel onbevoegden die zich hadden aangegeven als geregeld geneeskundige practijk uit te oefenen, ongerekend nog de velen, die eveneens handelden, zonder zich aan de autoriteiten aan te melden.

Vele dezer onbevoegden werpen zich op als directeuren van zoogenaamde privaatinrichtingen en zij zijn het ook, die in de Nederlandsche en andere buitenlandsche bladen zich aanbieden tot het schriftelijk behandelen van lijders aan deze of gene ongesteldheid, daarbij zich toeiende met allerlei fraaie titels en kwaliteiten, die zij zich zelf hebben toebedeeld.

In Frankrijk blijkt de wet tegen den onbevoegden verkoop van geneesmiddelen aan de rechterlijke macht voldoende aanleiding tot veroordeeling te geven. Zoo vindt men bijv. in het September-nummer van het *Répertoire de Pharmacie*:

1°. de veroordeeling van een kruidenkoopman (herborist) tot 500 francs boete, 100 francs kosten en plaatsing van het vonnis in twee dagbladen wegens den verkoop van eene Sirop tonique en Sucs végétaux dépuratifs;

2°. de veroordeeling van een schoenmaker en koopman in parapluies tot 25 francs boete en 25 francs kosten wegens den verkoop van alcoolature d'arnica de Notre-Dame-des-Neiges;

3°. de veroordeeling eener koopvrouw tot 500 francs

boete en 50 francs kosten wegens den verkoop van pastilles de Vichy.

De nog vigeerende wetten, waarnaar gevonnisd wordt, zijn van 25 April 1777 en van 21 Germinal XI. De desbetreffende artikelen houden in: dat aan andere personen als apothekers niet alleen de verkoop van zekere aangewezen zelfstandigheden verboden is, maar ook de verkoop van producten, welke ook, waarvan de samenstelling niet gespecificeerd is, en die als geneesmiddelen aangeboden worden; verder praeparaten te bereiden en te verkoopen, die het menschelek lichaam toegediend worden in den vorm van artsenijen, of eenig mengsel te maken van enkelvoudige drogerijen om ze in den vorm van geneesmiddelen aan te wenden.

Pharm. Weekblad.

Men deelt ons het volgende mede:

„In verschillende Friesche steden verschijnt op de marktdagen een heilaanbrengend (?) koopman. Daarvoor geeft hij zich althans uit. Met een vlugge tong tracht hij zijne waren aan den man te brengen en dit gelukt hem, helaas, maar al te wel. Met veel bombarie vertelt hij nl. wonderen van een geneesmiddel, dat hij bij zich heeft, dat o.a. pepermunt bevat en tegen alle mogelijke kwalen goed heet te zijn.

Natuurlijk worden de menschen bedrogen en bestaat het geneesmiddel uit pepermuntwater met een kleurtje.

Een ander kwakzalver tracht van tijd tot tijd de waardeloze Goldbergsche kettingen op diezelfde markten te slijten.”

Om zoodanige kwakzalverij te bestrijden, zou naar onze meening het oprichten van plaatselijke afdelingen onzer vereeniging zijn nut kunnen hebben. Deze zouden door middel van plaatselijke couranten, die ook door den werkman gelezen worden, waarschuwingen tegen bedoelde kooplieden kunnen doen hooren. Een onzer leden in Friesland heeft dit middel ook reeds aangevend en naar hij meent met eenig voordeel.

Ook zouden afdelingen of leden, zoodra zij handelingen als boven beschreven bemerkten, eene waarschuwing aan de marktplaats onmiddellijk kunnen doen aanplakken, hetgeen eveneens nuttig kan werken.

Een gunstige beoordeeling. Met genoegen lezen wij de volgende beoordeeling van ons streven, opgenomen in de *Zaanlander* van 10 Aug. 1889:

„Onder de vele nuttige vereenigingen van dezen tijd neemt zeker wel eene eerste plaats in: „de Vereeniging tegen de kwakzalverij.” Trots velerlei tegenspoed en geldelijk nadeel kampt deze vereeniging nog steeds met kracht en energie tegen een der grootste kwalen der maatschappij: de kwakzalverij.

De kwakzalverij — een groote kwaal? Zeer zeker! Want niet alleen dat hij, die zich in hare armen werpt, beslist finantieel nadeel lijdt, doch wat nog erger is, in verreweg de meeste gevallen wordt de toestand van den armen lijder, die hulp dacht te vinden, belangrijk slechter of zelfs hopeloos. Wat door eene doelmatige behandeling nog te redden ware geweest, gaat door het

gebruik van allerlei zoogenaamde geheimmiddelen, die zonder voorkennis van den dokter gebruikt worden en . . . die voor 100 kwalen goed heeten te zijn, redeloos verloren.

En hoeveel zijn er niet, die, terwijl zij hunnen arts, die dan toch een *gestudeerd* en van rijkswege *geëxamineerd* persoon is, het vertrouwen ontzeggen, zich overgeven aan den eersten den besten buitenlandschen oplichter, die, voorzien van een aangenomen titel en naam, het publiek peperdure middelen in de maag stopt, waarmede ten eerste de portemonnaie en ten tweede (niet het minste) het lichaam gesloopt wordt! De gevallen, dat door het gebruik van allerlei kwakzalversmiddelen, de lijders ten grave werden gesleept, na eerst een schat van geld te hebben uitgegeven, zijn even zoovele bewijzen voor den verderfelijken invloed en de treurige gevolgen van de kwakzalverij.

Het is daarom niet ongepast nog eens op bovengenoemde vereeniging en haar loffelijk streven te wijzen, dat aller steun en medewerking ten volle waard is.”

De echte *Sodener Mineral-Pastillen* bestaan volgens H. Weller uit ongeveer 1 deel keukenzout en 19 deelen suiker. De *Pharm-Centralhalle* zegt naar aanleiding van dit onderzoek: Het denkende deel van het publiek zal zich nu zelf een oordeel kunnen vormen, hoe weinig er te verwachten is van de door de fabrikanten beweerde geneeskrachtige werking bij zware ziekten van de ademhalings- en spijsverteringsorganen en inzien dat, zoo die werking mogelijk was, hetzelfde doel even goed en goedkooper is te bereiken door een zwakke oplossing van keukenzout met wat suiker te vermengen.

Schadelijke overdrijving.

In het *Sociaal Weekblad* van 27 Juli (1) komt onder bovenstaanden titel het volgende artikeltje voor:

„Men weet, dat wij staan aan de zijde der „Vereeniging tegen de kwakzalverij”; dat wij den strijd, dien zij tegen het bedriegelijk exploiteeren van onkunde en bijgeloof heeft aangeboden, waardeeren en met warmte toejuichen.

Maar juist daarom — juist omdat wij wenschen, dat zij krachtigen invloed oefene en overwinne in den strijd — moet ons van het hart een waarschuwing, waartoe het hoofdartikel in het Juninummer van haar *Maandblad* aanleiding geeft.

Met enkele groote nieuwsbladen ten afschrikkend

(1) Doordat wij in de zomerdagen eenigen tijd op reis waren, kregen wij eerst in deze maand kennis van de op ons artikel gemaakte opmerking, en nog wel nadat onze aandacht erdoor een ander op was gevestigd. Deze omstandigheid geeft ons aanleiding tot het verzoek aan de redactien van couranten of tijdschriften om daar, waar artikelen in ons *Maandblad* hun op- of aanmerkingen ontlokken, ons daarvan, door toezending van een exemplaar, op de hoogte te stellen. Gewoonlijk lezen wij het *Soc. Weekbl.* geregeld en toch is — door omstandigheden — het bedoelde aan onze aandacht ontsnapt; hoe eerder kan dit nu geschieden met bladen die wij niet getrouw lezen.

voorbeeld, vindt men in dat hoofdartikel uiteengezet, wat in één maand in Nederland geadverteerd wordt." Voorop gaan eenige cijfers. Daarop volgt een vermelding van al die aangekondigde middelen, onder een tiental hoofden gerangschikt. En ten slotte wordt dan uit deze opsomming onder andere dit gevolg getrokken, dat dus de bedoelde dagbladen „er veel toe bijdragen om het schandelijkst bedrog te helpen verspreiden."

Uitmuntend en waar, zouden wij zeggen, indien inderdaad slechts zulke middelen waren vermeld, waarvan de aanprijzing „het schandelijkst bedrog" mag heeten. Doch is dit vol te houden, waar bij voorbeeld ook „Quina Laroche" en „Emser pastillen" worden genoemd?

't Is waar, ook de aanprijzing van deze en dergelijke middelen kan kwakzalverij en boerenbedrog zijn, indien namelijk van het gebruik ervan genezing of vermindering van alle mogelijke kwalen wordt voorspeld. Doch van zulk een bijvoeging wordt hier niet gerept. De bloote advertentie wordt als kwakzalverij gekenmerkt. Op deze wijze nu maakt men zich, meenen wij, schuldig aan een overdrijving, die schadelijk is voor de zaak, welke men dient.

Wellicht is de verdienstelijke redactie van het *Maandblad* bij nadere overweging ook zelve van die meening."

Wij stellen te veel prijs op het oordeel van de Redactie van het *Soc. Weekbl.* die, zooals wij weten, geheel aan onze zijde staat, dan dat wij niet gaarne hare opmerkingen ter harte zouden nemen en daarnaar trachten te handelen, overtuigd als wij zijn, dat zij, evenals wij, de bevordering van het goede doel, bestrijding der kwakzalverij, voorstaat. Ditmaal echter moeten wij tegen de gemaakte opmerking opkomen en bekennen dat wij, zelfs bij nadere overweging, de meening van de geachte redactie niet deelen, als zouden wij ons in het bedoelde artikel aan overdrijving hebben schuldig gemaakt. Inderdaad bestaat bij ons de overtuiging, dat de aanprijzing van al de middelen, die wij in het maandblad van Juni 1889 hebben opgenoemd „het schandelijkst bedrog" mag heeten en het zou ons niet moeilijk vallen, deze bewering door argumenten te staven. Dat dit ook voor de in het *Soc. Weekbl.* aangehaalde middelen: Quina Laroche en Emser pastillen, mogelijk is, moge uit het volgende blijken.

De Quina Laroche, de zoogenaamde „echte", wordt in de dagbladen aanbevolen als het beste tegen alle koorts in het algemeen; het heet steeds genezing aan te brengen bij verzwakking, bleekzucht, moeilijke spijsvertering, gebrek aan eetlust, gevolgen van het kraambed, vroegtijdige afmatting, kritische leeftijd en tering. Nu moge het waar zijn dat het bedoelde aftreksel van kinabast in sommige ziektegevallen een deugdzaam middel is, het is eenvoudig leugen, dat het tegen alle hierboven opgenoemde kwalen kan helpen en het is een schandelijk bedrog den armen zieken dit middel als steeds genezing aanbrengend voor te spiegelen. Wij laten nu nog buiten bespreking de omstandigheid, dat men f 2,75 betaalt voor een middel, dat in iedere Nederlandsche apotheek, volgens een officieus voorschrift bereid, f 1.60 kost.

En wat de Emser pastilles betreft, wanneer een pastille bestaande uit een mengsel van suiker met een geringe hoeveelheid van de vaste bestanddeelen van het Emser-water, o.a. wordt aanbevolen als geneesmiddel tegen alle catarrhale aandoeningen van het strottenhoofd, welke andere naam dan „schandelijk bedrog" zou dan op dergelijke aanbeveling van toepassing zijn?

Waarlijk wij hebben niet overdreven en wij hopen dat wij door die enkele voorbeelden de Redactie van het *Soc. Weekbl.* daarvan overtuigd hebben. Maar niet alleen dat is het doel van dit schrijven.

Wij zijn gewend aan miskenning van ons streven en zijn overtuigd dat velen van het wapen dat het *Soc. Weekbl.* hun in den hand geeft — de beschuldiging van overdrijving — gebruik zullen maken om ons aan te vallen. Daarom ook wenschen wij aan te toonen dat in dit geval bij ons geen zins overdrijving in 't spel was.

Kwakzalverij en nog iets.

Een van de gekste geschriften van den lateren tijd, die dienen moeten om door middel van de lichtgeloovigheid van den mensch, homo sapiens, de beurs van een enkele te vullen, is zeker wel het werkje dat wij heden bespreken. Wij hebben geruimen tijd gewacht vóór wij er ons mede bezig-

hielden, daar wij moeilijk gelooven konden dat de lichtgeloovigheid zóó groot was, dat dit zaakje werkelijk opgang zou maken. Doch de derde druk is nu reeds verschenen — tenminste volgens den uitgever — en dat zou er ons bijna toe brengen te gelooven, dat het domme geloof van den homo sapiens nooit is uit te roeien. Het boekje, getiteld „Das Glück im Spiel" heeft een tweeledig doel, dat blijken zal uit onze bespreking.

Waar menigeen nog steeds veel aan het toeval toeschrijft, voornamelijk in het spel, bestaat het toeval voor den schrijver niet. Bij het spel bestaat volgens hem, het fatum, dat hij zegt de drager te zijn van ons levenslot. Ieder mensch heeft dus zijn fatum en het hangt van het bloed af, hoe de aard van dat fatum is. „Met andere woorden dus, ons bloed is ons lot." Het kaartspel nu zou het reagens van dat fatum zijn, d. w. z. is in staat om aan te toonen dat het fatum bestaat. Het bewijs daarvoor levert de schrijver — zooals hij zegt — door dat hij willekeurig, met behulp van scheikundige stoffen, het goede of het booze van het fatum in het kaartspel te voorschijn roept.

Daar de slimmert wel weet dat verstandige menschen dit boekje zouden kunnen lezen en het met een schouderophalen ter zijde leggen, schrijft hij bij voorbaat: „Wien dit bewijs niet voldoende is, die is niet te overtuigen." Wij voor ons gelooven dat het meerendeel der menschen die zijn prullarium lezen, wel nooit overtuigd zal worden, tenzij van de kwakzalverij die hier op eigenaardige wijze het hoofd opsteekt.

Er bestaat in het spel, zegt hij, allerlei bijgeloof, dat niet geheel ongegrond is, waarvoor wij echter geene verklaring weten. Zoo is het ons, b. v., onbekend hoe het mogelijk is, dat wanneer eene vrouw met liefde en deelneming aan ons denkt, dit ons geluk aanbrengt. Maar sterker dan de werking van zoodanige bovennatuurlijke invloeden, verklaart hij, is die van verschillende scheikundige stoffen.

Dat is zijne ontdekking en nu roept hij allen die in het kaartspel verliezen op om tot hem te komen, want hij kan het middel aan de hand doen om te winnen.

In het tweede hoofdstuk, getiteld „hoe wij winnen," begint zijn eigenaardig werk. Sedert 1878 was hij lijdende aan vele pijnen die voor niets wijken wilden. Welke de oorzaken van die pijnen waren wist de schrijver zeer goed, doch de dokters niet, omdat die pijnen onder dien vorm wel nooit zijn voorgekomen. Geneesmiddelen bestonden daartegen niet, hij moest die dus eerst vinden. — En welk geluk! Op den 28sten Augustus 1882 had hij het eindelijk. En waarin bestaat dat nu? Och lezer, 't is zoo eenvoudig. Hij wiesch zich 's morgens en 's avonds met eene vloeistof, saâmgesteld uit 2 gew. dl. zuivere sterke spiritus en 3 gew. dl. water. En bij die wasschingen kwamen nu allerlei ontdekkingen. Hij vond dat het leven van zekere organen uitgaat en dat door die organen, met behulp van dien waterigen spiritus, met uitsluiting van de bloedvaten — dus buiten het bloed om, — een nieuwe weg gebaad is naar het inwendige lichaam, naar de zenuwen. Neem nu maar van hem aan dat de zenuwen de dragers van de meeste ziekten zijn, dan hebt gij de verklaring van de werking van zelfs zeer geringe hoeveelheden van artseneijmiddelen. En zoo werkten dan die waterige-spiritus-wasschingen allerheerlijkst, zoodat niet alleen zijne pijnen verdwenen, maar hij ook lekkertjes slapen kon, goede ontlasting had, in 2 dagen van eene verkoudheid af was, magerder werd en flink in kracht toenam. Doch, eilacy, 't hielp op den duur niet.

Intusschen, zegt hij, is dit een bewijs, nietwaar? dat alcohol op deze wijze in het lichaam gebracht — nml. door wasschingen — van invloed is. Ja, dat is zoo helder als modder. Door een schoon-schijnende reïeneering brengt hij er ons nu toe aan te nemen — als wij ten minste niet wijzer zijn — dat de wassersprit (zoo noemt hij dat mengsel) op het bloed werkt. Eerst heeft hij gezegd dat het bloed er niets mede te maken had, doch als hij dat volhoudt gaat alles mis. Want „reeds het oude Testament heeft gezegd dat de ziel in het bloed zit," hij voegt daaraan toe, „ook het fatum."

Hij wil de wassersprit laten werken op het fatum en heeft dus het bloed noodig. Dat wordt er dus nu bijgehaald!

Behalve den invloed op zijne pijnen, bemerkte hij nu, door die wasschingen, den invloed op zijn lot in het kaartspel. Hij won namelijk, na zoodanige wassching, gedurende het eerste kwartier; dan was het uit met de pret. Na een jaar probeerde hij door toevoeging van scheikundige stoffen aan de wassersprit, welke dan de invloed was, en waarlijk vier medicamenten waren in het oogloopend krachtig, nml. salicylzuur, kreeftsoogentinctuur, keukenzout, en daar komt de aap, lezers, na 15 bladzijden druks komt hij, en neurogeen.

En welk een kracht steekt er in die middelen? Denkt eens aan. Met 100 milligram salicylzuur in 35 gram wassersprit, kunt gij (bl. 18) de bank te Monaco laten springen. „Was der öffentlichen Meinung Europas nicht gelungen, die schliessung der Bank, gelänge so mit der Wissenschaft." Dat noemt die man wetenschap! Zijt gij, met ons, niet opgetogen over zooveel wetenschap? Denkt eens aan, met eene oplossing van salicylzuur in wat waterigen spiritus wascht gij u, gaat spelen aan de bank te Monaco en gij dwingt deze — wegens de groote verliezen die zij lijdt — te sluiten. Een standbeeld van louter goud, hooger dan de Eiffeltoren, is nog te gering, te klein voor zulk een wondermensch als die mr. Hermann (zoo heet-ie)!

Wij kunnen niet veel ruimte meer verleen aan deze onzinnige beweringen en zullen dus kort zijn.

Het *Neurogeen*, zijn uitvinding, spant echter de kroon. Maar, kunt gij de middelen die hij opnoemde, in de apotheek of bij den drogist verkrijgen, het *neurogeen* is zijn geheim. Het is bij hem te koop voor 5 mark = f 3, de flesch. Bestelt dus een flesch, en gij zult zien dat er gewonnen wordt. Door wien, dat ziet gij dadelijk in. Of is niet elke f 3. — winst voor uwen raadsman in Berlijn? Hij wint er zeker het meeste bij. Doch niet alleen kaartspelers wil hij ten dienste zijn. Ook lijders aan alle mogelijke ziekten. Anders was ook het kringetje van onnoozele halzen die hem hun geld in den zak willen werpen, te klein. De wasschingen hebben hem, zooals hij zegt, eene nieuwe behandeling van ziekten aan de hand gedaan, waaraan hij eene groote toekomst voorspelt. Aan het slot van het geschrift, in eene lijst van middelen, noemt hij natuurlijk weer zijn geheim, het *neurogeen*, als het beste middel, dat uiterst versterkend heet te werken en vooral zegenbrengend is bij zenuwachtige vrouwen.

Welnu, lijders aan diverse kwalen, en gij allen die tot nog toe ongelukkig waart in het kaartspel, zietdaar het middel om u te helpen, koopt *neurogeen*, wascht er u mede en zijt gij lijder en verliezer tevens, welke heerlijke gelegenheid om genezing en rijkdom te verwerven door één middel.

Wat wilt gij meer? Zijt gij geholpen, wees dan zoo goed het ons te melden, en wij zullen trachten eene internationale beweging op touw te zetten om den Eiffeltoren of welke hoogte men verkieselijk achten moge, te versieren (?) met het standbeeld van den kundigsten man ter wereld.

Een middel tegen Engelsche ziekte.

De kwakzalvers, die hunne middeljes druk adverteeren, bewijzen, hoe ongaarne wij die advertentiën ook zien, ons in zeker opzicht een dienst, omdat ze, door hunne advertentiën, ons waarschuwen dat er weer een of ander persoon of middel is, waartegen te velde moet worden getrokken. Zij wijzen ons zelve den weg. Anders is het echter gesteld met die kwakzalvers, die zoogenaamd in het geheim werken, doch die, door een zekere in hun buurt verkregen reputatie, meer klanten lokken dan menigen zou denken. Meestal houden deze „wonderdokters", over 't algemeen menschen zonder eenige wetenschappelijke opleiding, zich speciaal met de behandeling van dit of dat gebrek bezig en worden zij daarvoor soms van heinde en ver opgezocht. Alsof echter die bezoekers zelve weten dat er aan dat bezoek iets is dat niet in den haak is, zorgen de meesten er wel voor, dat de visite bij den wonderdokter geheim blijft en dit is een reden, dat velen, die niet in de buurt wonen, van het bestaan dier kwak-

zalvers onbekend blijven en dat ook wij dikwijls in hetzelfde geval verkeerden. Somwijlen gebeurt het echter dat iemand uit de omgeving, 't zij een lid van- of belangstellende in de vereeniging, 't zij een ondankbare patiënt, die eindelijk merkt, dat hij terdege is beetgenomen, ons op den bestaanden toestand opmerkzaam maakt en ons daardoor in de gelegenheid stelt, publiciteit aan de zaak te geven.

Zoo werd dezer dagen door een belangstellende in onze vereeniging (wien wij onzen hartelijken dank betuigen) onze aandacht op het volgende gevestigd: Te Oudewater woont een boer, *C. van Eck*, die een middel tot genezing van „Engelsche ziekte” aflevert, van welk middel een groote roep uitgaat, zoodat de man het zeer druk heeft.

Onze berichtgever voegt daaraan ongeveer de volgende inlichtingen toe:

„Vroeger woonde *v. E.* op een kleine boerderij, thans schijnt zijn praktijk alleen een voldoende bestaan op te leveren. Volgens zijn zeggen werkte zijn grootvader reeds met het middel. De wijze waarop hij zijn praktijk uitoefent is verbazend met groote woorden opgesmukt, o. a. met mededeelingen van verkregen prachtige resultaten en met gezegden als: de groote bazen weten er geen raad voor, ik knap ze op, enz. Het gebruik van zijn middel is zeer eenvoudig; tweemaal per dag de gewrichten inwrijven en anders niets; het baden van de kinderen verbiedt hij, omdat de spieren dan stijf worden. Voor het medicament eischt hij niets; (een zeer gewone methode, *Red.*) de belooning wordt aan de beleefdheid van den patiënt overgelaten. Wanneer men hem echter laat ontbieden — wat ook kan geschieden — dan rekent hij vergoeding voor reiskosten en tijdverlies; een inwoner van Alphen betaalde daar b.v. f 2.50 voor. Het is onbegrijpelijk zoo druk die persoon het heeft; zelfs houdt hij om de veertien dagen zitting te Gouda, terwijl zeer nette burgers van zijn hulp gebruik maken en de resultaten roemen.”

Tot zoover onze berichtgever, die, door overzending van het geneesmiddel, ons tevens in staat stelde, iets meer van dit wondermiddel te weten te komen. Het is een zalf, die, volgens het onderzoek van ons lid, den heer *L. van Itallie* te Harlingen, bestaat uit vet (vermoedelijk rundertalk) gekleurd met een beetje Alkana-extract, anders niets, dus een zeer onschuldig middel.

Dus ook een zeer onschuldige kwakzalverij, zou men denken maar dan heeft men het mis. Het is een zeer gevaarlijke kwakzalverij, want het kan onmogelijk iets uitrichten ter bestrijding van de Engelsche ziekte en treedt dus op in plaats van die middelen, die den patiënt wel zouden kunnen helpen. Dat een beetje gekleurd vet, op de gewrichten ingewreven, geen heilzame werking kan uitoefenen, is zelf den leek op geneeskundig gebied duidelijk te maken. Engelsche ziekte is een algemeene voedingsstoornis in het lichaam, welke zich vooral uit in een onvoldoende ontwikkeling van het beenstelsel. Het lichaam *in zijn geheel* is dus ziek, het *geheele* lichaam moet dus behandeld worden, zoowel met versterkende voedingsmiddelen als door het brengen van den patiënt in gunstige hygienische verhoudingen, zooals frische lucht, doelmatige reiniging en zuivere omgeving, terwijl de ondervinding geleerd heeft, dat ook enkele *inwendig* gegeven geneesmiddelen gunstigen invloed uitoefenen. Men zal dus gemakkelijk inzien, dat van het zalfje geen heil te verwachten en dat, zoo ergens, hier deskundige raadgeving hoogst noodig is.

Intusschen kunnen wij ons verklaren, dat er inderdaad menschen zijn, die meenen dat de „wonderdokter” hulp verschaft heeft. Wie weet, hoe dikwijls ouders, daarin geadviseerd door welwillende buurvrouwen enz., tijdelijke zwakheden bij kinderen, als Engelsche ziekte bestempelen, die begrijpt ook, dat bij goede verzorging van het kind, de verschijnselen min of meer spoedig verdwijnen en dat dit zeer goed *met* als *zonder* het gebruik van het zalfje geschiedt. Wanneer de wonderdokter nu maar zorgt het goede resultaat op rekening van het zalfje te schuiven, dan is zijn succes volkomen.

Doch ook bij werkelijke Engelsche ziekte kan het mogelijk zijn, dat een dusdanig *schijnbaar* succes *somwijlen* wordt verkregen. Wij wezen er reeds op, dat doelmatige voeding en gunstige hygienische

toestanden van grooten invloed op de genezing kunnen zijn, zoodat bij goede zorg daarvoor de zieke soms wel zonder geneesmiddelen zal kunnen genezen. Het publiek meent echter altijd dat de *geneesmiddelen* het doen, zoodat, wordt er geen ander middel dan de zalf gegeven, aan deze en haren bereider alle eer der genezing toekomt.

Dus, zal men weer vragen, de boer met zijn zalf doet dus geen kwaad? Welzeker is ons antwoord. De meeste gevallen van Engelsche ziekte eischen een nauwlettend geneeskundig toezicht en wie zal beoordeelen in hoeverre het gunstige geval, hierboven genoemd, aanwezig is of niet? Wanneer allen, die bij den wonderdokter geen baat gevonden hebben en later — misschien toen het reeds te laat was — de hulp van een geneesheer hebben ingeroepen, dit eens wilden verklaren (meestal zwijgen zij — uit schaamte?) dan zou men eens beter zien, hoezeer wij het recht hebben om tegen praktijken als die van den boer te Oudewater te waarschuwen.

Zou de politie te Gouda niet een handje kunnen helpen om het uitoefenen van die praktijk tegen te gaan?

Bromidia van Battle & Co.

In de laatste weken komt in de grootere Nederlandsche dagbladen een advertentie voor, waarin bij den hofapotheker *J. M. Polak* te Amsterdam een slaapmiddel onder bovengenoemden naam wordt verkrijgbaar gesteld. Het gebruik van dit middel verschaft een rustigen slaap, zoo wordt er van verzekerd,

't Is haast overbodig te betoogen, hoe verderfelijk het streven is, ook op deze wijze te voldoen aan de zucht van het publiek naar medicineeren op eigen hand. Ieder, die weet hoe kwelend een slapeloze nacht is, weet ook hoe verlokkelijk voor hen, die er aan lijden, de belofte moet zijn, in bovenvermelde annonce voorkomende, en hoe gaarne menigeen, wiens, door arbeid overspannen of door zorgen gekwelde geest hem den slaap ontroofd, een geldelijk offer over heeft voor de zekerheid van een rustigen nacht.

Maar zij die meenen dit ten eigen bate in de hand te moeten werken en hierop speculeerende, langs den weg der reclame, een slaapmiddeltje gaan exploiteeren, zien voorbij dat slaapmiddelen, als ze werkzaam zullen zijn, of sterke vergiften of althans krachtig werkende stoffen zijn, wier onoordeelkundig, niet door een geneesheer gecontroleerd gebruik, niet mag worden bevorderd. In hun zucht om hulpbehoevende lijders geld uit den zak te kloppen, vergeten zij, hoeveel gevaar zulke middeltjes kunnen teweeg brengen.

Het hier bedoelde middeltje nu wordt door de firma *BATTLE & Co.* te St. Louis in den handel gebracht, maar te Parijs (althans volgens het étiquette) bereid, en kost f 2.50. Voor dezen nog al belangrijken prijs krijgt men 145 gram eener vloeistof, waarvan het scheikundig onderzoek door ons lid, den heer *J. A. Winne*, apotheker te Assen, aan het licht bracht, dat ze groote hoeveelheden *Broomkalium*, *Chloralhydraat* en *suiker* bevatte, in water opgelost en met een bruine kleurstof bedeed. De twee eerstgenoemde stoffen nu zijn zeer bekende en veel gebruikte geneesmiddelen, maar waarlijk geen zaken om zoo maar, op goed geluk af, door iedereen te worden verorberd. Vooral het *Chloralhydraat* is een stof, die tot de vergiften gerekend wordt en waarvan dan ook op recepten zonder uitdrukkelijk te kennen gegeven verlangen van den geneesheer, een zekere in de Pharmacopoea opgegeven dosis niet mag worden overschreden. Toch staat er op het fleschje *Bromidia*, N.B. alsof het een onschuldig goedje gold, dat men er elk uur van moet innemen, totdat de slaap komt, en wordt hier dus, onder het masker van verlichting van lijden aan te brengen, menigen argeloze de raad gegeven, zich maar in ruime mate met een vergift te bedwelmen.

Ieder die, gekweld door slapeloze nachten, zijn geneesheer raadpleegt, heeft groote kans, dat hem een of beide dezer stoffen, na gedaan onderzoek en in die hoeveelheid die voor zijn gestel past, worden voorgeschreven.

Iets nieuws wordt ook hier dus weer niet aan den man gebracht en iets goedkoop waarlijk ook niet, want wij durven wel verzekeren, dat niemand, wien door een geneesheer een dergelijk recept wordt voorgeschreven, aan dokter en apotheker samen ergens hier te lande f 2.50 zal behoeven te betalen.

Bovendien worden ook hier weer de wetten des lands overtreden, want de verkoop van dit vergiftige mengsel op deze wijze is niet geoorloofd, ook niet aan den apotheker-dépôthouder, want het draagt niet de opgave zijner samenstelling, gelijk de wet dit vordert.

Ook hier blijkt dus alweer de totale overbodigheid dezer kwakzalverij. Op de keper beschouwd, blijkt het, onder den sierlijken naam van „*Bromidia*” aangeboden artikel slechts stoffen te bevatten, welke ieder, die ze meent noodig te hebben, zich langs den royalen weg kan verschaffen. Den kwakzalver heeft hij daartoe niet noodig, en zoowel zijn gezondheid als zijn beurs zullen er wel bij varen, als hij het gevaarlijke middeltje van *BATTLE & Co.* maar ongebruikt laat.

Men zij dus gewaarschuwd!

Hoe getuigschriften voor geheimmiddelen worden vervaardigd.

In het weekblad „*Gartenlaube*”, dat reeds jarenlang den strijd tegen kwakzalverij heeft aangeboden, vonden wij een stukje onder bovenstaand opschrift.

Aanleiding tot de plaatsing daarvan was eene mededeeling van den predikant *Emile Weiser* in *Oberprechtal* (*Baden*), betrekking hebbende op diens ervaringen met de zoogenaamde *Homerianathee*. (Ook wij waarschuwen herhaaldelijk tegen dit, als geneesmiddel tegen longtering aanbevolen, waardelooze onkruid). Niettegenstaande de waarschuwingen van den gezondheidsraad te *Karlsruhe* waren er toch uit de omgeving van dien predikant, die in het gebruik van *Homeriana* heil zochten en f 18 overhadden voor een kuur van zestig dagen. Welke ervaringen daarbij opgedaan werden, blijkt uit het schrijven van genoemden geestelijke.

„Op dringend verzoek eener 32-jarige vrouw”, zoo schrijft hij, „die aan eene longziekte leed en twee jaar lang bij verschillende artsen hulp gezocht en ook tevergeefs een poos in het *Schwarzwald* doorgebracht had, liet ik, op de *Homeriana* attent gemaakt zijnde, een prospectus over dit geneesmiddel (!) komen. Ik teekende nu uit het ontvangen vlugschrift eenige adressen op van hen, die heetten baat gevonden te hebben bij de *Homeriana* en wendde mij tot deze personen.

Zoo o. a. tot pastoor *L.*, onder wiens naam ik de volgende aanbeveling in het prospectus opgenomen vond: „Ik zend u nogmaals 20 mark voor een tweede zieke, voor welke gij mij weder *Homeriana*, die haar levensredster schijnt te worden, wilt zenden. Ik beveel uw *Homeriana* overal aan, enz.” Het antwoord, dat ik ontving, luidde: „De schijnbare gevolgen der *Homeriana* bleken ten slotte op niets uit te loopen. De beide zieken mijner gemeente, door welke ze gebruikt werd, rusten reeds lang in het graf. Ik kan, ook omdat in dagbladen van bevoegde zijde uitdrukkelijk tegen *Homeriana*-bedrog gewaarschuwd wordt, aan niemand meer het gebruik aanraden.”

Een ander schrijven richtte ik tot een *Dr. med. A. Sch.* in *E.* Het antwoord, dat ik ontving, luidde: „Mijne vrouw meende, bij een verblijf in *Zuid-Tirol*, bij het gebruik der *Homeriana* baat gevonden te hebben. Dientengevolge bestelde ik, niettegenstaande mijn wantrouwen, eene zending. Deze bestelling heeft de koopman in *Homeriana* tot reclame gebruikt, daar hij aan mijn doctors-titel, — ik ben n.l. leeraar aan een gymnasium —, het woordje *med.* heeft toegevoegd. Het kruid heeft bij de aanwending in ons klimaat geen goed gedaan. Dat is mijne leeken-ervaring!”

Eindelijk schreef ik aan *S. W.* in *Fr.*, onder wiens naam in het prospectus de volgende aanbeveling te lezen is: „Nadat ik thans 23 dagen de theekuur gevolgd heb, kan ik u goedsmoeds mededeelen, dat in mijn toestand verbetering is gekomen. Ik verheug mij weer in goeden eetlust en ben sedert weinige dagen aanmerkelijk sterker geworden; ook is weer

levenskleur in mijn gezicht teruggekeerd. De slaap is tamelijk rustig; bloedingen hebben niet meer plaats gevonden."

Zijn antwoord luidde, dat hij niet aanraade de thee te gebruiken, daar dit niet anders dan bedrog was; ook had hij geen getuigschrift gegeven.

Hij had alleen aan dengene, van wien hij de thee ontving, geschreven, dat hij beterschap bespeurde; later was zijn toestand echter verergerd. Als hij met de thee niet opgehouden had, schreef hij, zou hij reeds lang op het kerkhof liggen.

Eindelijk kreeg ik op twee brieven geen antwoord, doch ik had reeds genoeg gehoord. Ook de jonge vrouw, welke mij verzocht de thee voor haar te bestellen en de kuur toepaste, rust in het graf. De thee was haar laatste, doch een ijdele hoop.

Zulke ervaringen toonen, dat men zich niet op de in het prospectus medegedeelde aanbevelingen kan verlaten, onder welke zich namen van beampten, professoren, geneesheeren, leeraren enz. bevinden. Mogen deze regelen er toe bijdragen, de lezers op te wekken ernstig onderzoek te doen, voor zij naar een middel grijpen, waarvoor gewaarschuwd wordt en dat tot een duren prijs verkocht, waardeloos, ja zoo niet schadelijk is!"

Theorie en praktijk.

In het bijvoegsel van de *Arnhemse Courant* van 16 September '89, lezen wij in de „Brieven uit de Hofstad" o. a. het volgende:

„Wanneer men de advertenties in de dagbladen leest — en den inhoud er van geloofd — dan zou men zich verwonderen, dat er nog menschen zijn dom genoeg om anders dan van onderdom en levenszathed te sterven. Want men heeft wezenlijk de insputingen met levenskracht niet noodig van den Parijzer hoogleraar, wiens naam mij ontgaan is, om iedereen dag naar hartelust de levensgeesten op te wekken, zwakheid te genezen, alle mogelijke kwalen te genezen door het innemen van welsmakende, aangename medicamenten of het toepassen van volstrekt niet lastige middelen. Zoo heeft op mij een diepen indruk gemaakt de geillustreerde advertentie, in een Engelsch maandschrift geplakt, van „den grooten gezondheidsbezorger", eene electromagnetische batterij, ter grootte van een rijksdaalder op de borst gedragen, en die, op een paar vignettes aanschouwelijk voorgesteld, een farsch gebaard manspersoon en eene beminnelijke dame in bal- of althans avondtoilet, in den vorm van bliksemstralen met gezondheid en levenskracht overdekte en vervulde. Wie zou den raad van den verkooper dezer weldadige medailles niet opvolgen, alle medicijnen aan kant doen en zich vol hoop en vertrouwen alleen aan de omhelzing van dezen gezondheidshersteller overgeven? Nu moet ik bekennen, dat ik op dit punt van dergelijke middelen tamelijk gevoelig ben, schoon niet gevoelig in een voor den uitvinder gunstigen zin; als jongen reeds, toen ik weleens maagpijn had, herinner ik mij eens doodsangst uitgestaan te hebben toen ik, met een anderen broeder over de markt gaande, daar een marktschreeuwer zag staan, die een of ander voorwerp aanpreekte — wat het was weet ik niet meer —, dat aan een koordje om den hals gedragen, een probaat middel tegen alle maagandoeningen opleverde. Ik was toen bang als de dood, dat mijn broeder mij zoo'n object zou koopen. Gelukkig geschiedde 't niet, maar nog vele jaren daarna herinnerde ik mij den marktschreeuwer, wanneer ik het plaatsje van de Groenmarkt voorbijging, waar ik dien angst had uitgestaan.

Het ras dezer marktschreeuwers is verdwenen, of — juister gezegd — ze hebben eene transformatie ondergaan. Zij gaan niet meer vergezeld van trompetter of hansworst, — zooals ik ze trouwens niet meer gezien heb, — noch maken gebruik van de vervoermiddelen der vaderen; ze zijn medegegaan met den tijd, dragen een net pak, zij bederven hun orgaan niet meer op de tochtige plannen der stad, maar richten zich tot de ongelukkige lijdende menschheid op de vierde bladzijde der couranten. En aan het standhouden van hunne eindeloze aanbiedingen zou men zeggen, dat de Vereeniging tegen de kwakzalverij weinig succes vindt bij het groote publiek. En daar moeten wij ons niet over verwonderen: immers hypnotisme en suggestie zijn aan de orde van den dag, hebben zelfs in de regelmatige uitoefening van genees- en heilkunst tot zekere hoogte burgerrecht, althans recht van ingezetenschap, verkregen, en wat doen de advertentiehelden anders dan suggestie op suggestie te stapelen, totdat de slachtoffers hun in handen vallen, evenals de gehypnotiseerde vogeltjes in de opgesperde kaken van de slang?"

Inderdaad een artikeltje ons uit het hart gegrepen. Juist dat hypnotiseeren door tal van ad-

vertentiën is de oorzaak dat onze Vereeniging nog niet voldoende succes vindt bij het groote publiek.

Wie ons dus wil meehelpen om het plaatsen van die advertentiën tegen te gaan, werke mede tot bevordering van ons doel. Misschien zal de *Arnh. Courant*, nu zij de beschouwing van den Haagschen correspondent heeft opgenomen, op hare vroegere inzichten omtrent het plaatsen van kwakzalversadvertentiën terugkomen en daardoor toonen, dat zij aan het hypnotiseeren niet wensch met te doen. Het maakt toch inderdaad wel een eenigzins vreemde vertooning, wanneer men het hierboven overgenomen artikel op de 1e bladzijde leest en op de 3e blz. een aanbeveling van de bekende Dethan Pastilles.

De dagbladen en de advertentiën.

Naar aanleiding van onzen strijd tegen de kwakzalversadvertentiën in de bladen en onze waarschuwingen tegen de schandelijke boekjes, zooals *Retau's Zelfbewaring*, schrijft „De Debitant," vakblad voor boekhandelaars en leesbibliotheekhouders, in het No. van 17 Augustus, het volgende, dat wij met instemming begroeten:

„De strijd dien de Redactie voert is zonder twijfel edel en haar grootste concurrent of wel vijand is „de pers", bijgenaamd „De Koningin der aarde." 't Is wel jammer dat juist de grootste Princesen verklaren, al is het niet direct, dat zij dat geld voor die advertentiën van kwakzalvers zoo noodig hebben voor haar toilet. Nu dit moet ieder voor zich weten.

Onze advertentiën zijn ook nog te weinig naar onzen zin, doch wij zullen ons niet verrijken met het geld dat onbeschaamde zwendelaars laten verdienen om het later duizendvoudig te ontvangen uit de zakken van armen en onwetenden.

't Zou geen onvooroordeelige uitgaaf kunnen zijn, wanneer men eens in een boekje de levensgeschiedenis beschreef van de beroemdste kwakzalverij der wereld.

't Zou een aardig cadeautje zijn voor liefhebbers van rooverromans, of van verhalen in den vorm uit de lijfstraffelijke rechtspleging.

Wij willen volstrekt niet optrekken tegen uitgaven of de strekking er van, te meer nog daar de meeste van die boekjes in ons land door personen, buiten onzen handel staande, er in worden gebracht. 't Zijn niets dan reclame-uitgaven van de een of andere kwakzalvers-firma en men ziet ze zelden of nooit in een boekhandel voorhanden.

Wat de „Koningin der aarde" aangaat, die kan men wel beschouwen ten dien opzichte als een Vorstin uit de tijden van absolutisme en het wordt misschien tijd, dat eene wet die vorstin der aarde eene nadere omschrijving geeft wat goed is voor de beurs en de gezondheid harer onderdanen, al moet er dan ook een odeurtje van haar toilet-tafel verdwijnen."

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden zijn toetredende de heeren:

Mr. F. D. de Boer, Subst. Officier te Heerenveen.

I. J. van den Berg, Apotheker te Zaandam.

I. W. Segaar, leeraar H. B. School te Samarang.

J. v. R. te K. Dank voor de toezending der beide Couranten en uwe medewerking in deze quaestie. Ook op ons had de bedoelde brochure een onaangenaam indruk gemaakt. Nu echter de schrijver in het Pharm. Weekbl. van 14 September verklaard heeft, dat hij bereid is de voorschriften bekend te maken aan elken apotheker, die er zich voor interesseert, en aan die verklaring gevolg heeft gegeven in het Weekbl. van 28 Sept., kunnen wij, van onze zijde, de zaak laten rusten.

v. S. te D. Het spijt ons, dat wij aan uw verzoek om plaatsing van het ons toegezondene niet kunnen voldoen; het is o. i. te scherp en zou slechts kwaad bloed zetten zonder nut te stichten. Met het oog op ons artikeltje „Theorie en praktijk" zullen wij u evenwel 20 exemplaren toezenden.

C. en C. J. te R. Omtrent het „Magenpulver" zegt Hager in zijn Handbuch der Pharmaceutischen Praxis het volgende: *Universal-Magenpulver* van Prins Friedrich Wilhelm Barella bestaat uit 92.7 proc. dubbelkoolzure soda, 4 proc. keukenzout en 2.3 proc. krijt (volgens de analyse van Schaedler) of uit dubbelkoolzure soda met een weinig wijnsteen, salmiak en melksuiker (volgens een andere analyse) De waarde is 30 ct. en de verkoopprijs f 1.50. De fabrikant en verkooper voert met het oog op de omstandigheid, dat de kroonprins, later koning Friedrich Wilhelm IV, zijn peetvader was, de voornamen van PRINS FRIEDRICH WILHELM en noemt zich PRINS BARELLA.

J. J. S. te A. D. Van de azijnzuurkuur van Dr. J. Coultts is ons niets bekend; anders is het met de advertentie van Pop over maag- en darmcatarrh. Wij zullen u eenige exemplaren van het maandblad, waarin deze advertentie besproken wordt, toezenden, benevens enkele andere, die u van Lieber's middelen, en Nicholson's gehoortrommels op de hoogte zullen brengen.

Wanneer gij ons iets naders omtrent de azijnzuurkuur kunt mededeelen houden wij ons aanbevolen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men enkele jaren geleden begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbanden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter alweer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek heeft ons geleerd dat het hoofbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zooveel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen" en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten."

Dr. Fr. Dornbluth zeide onlangs het volgende van deze Zwitsersche pillen, waarmee wij ons geheel kunnen vereenigen en dat ook voor alle andere aloë-houdende pillen geldt, zooals Holloway pillen, Urbanus- en Schreuders pillen, slijm- en maagpillen enz.

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hamorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Fr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt, braken en diarrhee met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had als die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziekestoffen" of „onreine vochten" zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitsersche pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteren zaken in massa kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontzendingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden."

Dr. Spranger's Maagdruppels. Met ijzeren volharding wordt dit middel voortdurend aanbevolen tegen alle maag- en onderbuikskwalen, als onmiddellijke hulp bij schele hoofdpijn, maagkramp, misselijkheid, hoofdpijn, buikpijn, slijmverstopping, hartwater, maagzuur, opgeblazenheid, duizelingen, koliek en klieren.

En alsof dit nog niet genoeg was leest men in eene bijgevoegde brochure, dat bij *cholera* en *buikloop*, deze druppels onmiddelijk de ziektekiemen uit de maag en ingewanden verdrijven, terwijl zij verder bij *walgelijke epidemieën* een zeker behoedmiddel zijn tegen besmetting.

„Oms dunkt men zou tevreden kunnen zijn met het groote getal kwalen, waartegen dit middel hulp biedt; maar dit behoort niet, het kan ook nog voor andere doeleinden gebruikt worden, want — zegt de fabrikant — de druppels zijn een voorbehoedmiddel tegen alles; wie jaar in jaar uit alvorens zich ter ruste te begeven, een thee- of eetlepel vol inneemt, blijft steeds gezond.

Wij vragen in gemoede: kan het ergerlijker? kan het brutaler?

En waaruit bestaat nu dit universeel-middel? De heer D. v. d. WEERD te Kampen heeft aan het licht gebracht, dat Spranger's druppels bestaan uit een alcoholisch aftreksel van *rhabarber*, aloë en *guttegom*, drie purgeermiddelen, de laatste twee zeer sterke, die bij langdurig gebruik ongetwijfeld der gezondheid groote schade zullen berokkenen.

Wie, jaar in jaar uit, dagelijks deze purgeermiddelen inneemt, kan er zeker van zijn, dat hij, op raad van een gewetenlozen kwakzalver, zich zelf ten gronde richt.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zoo veel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1005.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid wenschen te worden, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Secretaris-Penningmeester te Amsterdam. Hun zal dit en het volgend No. gratis worden toegezonden.

INHOUD.

Mededeeling van het bestuur omtrent de oprichting van afdelingen.

Hoofdartikelen: De nieuwe lijst C. — Dure of goedkoopere kwakzalverijen.

Berichten: Nederland in zijn isolement opzichts de zwendelarij met geheimmiddelen. — Bekendmaking van den Gezondheidsraad te Karlsruhe; (Barella's maagpoeder). — Weer eens Nicholson. — Vier geleerde dames.

Grootere artikelen: Aceto-pathie of ziektebehandeling met azijnzuur. — Het wonder der wereld; een pleister voor alles. — Stopbonbons voor diarrhee bij kinderen.

Ingezonden stukken. Moeder Seigel's kalender. Herhaalde waarschuwingen: Kunst-trommelvliezen van Nicholson. — Holloway's zalf.

Oprichting van Afdelingen.

In de Algemeene Vergadering, in Augustus j.l. te Amsterdam gehouden, is, na bespreking der wenschelijkheid, in beginsel aangenomen om te trachten afdelingen op te richten in die plaatsen waar een voldoende aantal leden (minstens drie) gevonden zou worden.

Dientengevolge heeft het Bestuur de eer, om die leden in de onderscheidene plaatsen, welke genezen zijn om tot het oprichten van afdelingen mede te werken, uit te noodigen hiervan door een brief of briefkaart aan den secretaris te doen blijken.

Het oprichten van afdelingen toch zal der Vereeniging in veel opzichten ten goede komen.

Vooreerst bestaat er dan alle kans dat het ledental zich meer en meer zal uitbreiden, omdat meer plaatselijk kan en zal gewerkt worden dan thans, nu, op een enkele uitzondering na, het initiatief voor propaganda van het centraal bestuur moet uitgaan.

Vervolgens mag verondersteld worden, dat daardoor de redactie van het Maandblad van verschillende zaken beter op de hoogte zal worden gebracht, wijl de toekomstige afdelingen wel niet in gebreke zullen blijven met het geven van inlichtingen van lokalen aard, het toezenden van plaatselijke bladen enz.

Ook is te voorzien dat dan vooral in de groote steden, de gratis-verspreiding goedkooper zal kunnen geschieden en dat de afdelingsverslagen een welkome afwisseling zullen aanbieden aan de lezers van het Maandblad.

AMSTERDAM, den 1 November 1889.

Namens het Bestuur

G. B. SCHMIDT.

Secretaris-Penningmeester.

De nieuwe lijst C.

De Minister van Binnenlandsche zaken heeft o. a. vastgesteld de lijst van geneesmiddelen, welke, behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, niet mogen worden verkocht — onverschillig tot welk doel — beneden de hoeveelheid in die lijst voor elk dier middelen bepaald; met dien verstande, dat dit verbod ook betrekking heeft op als geneesmiddelen verkochte mengsels, oplossingen, aftreksels en andere bereidingen, met behulp van een of meer der op de lijst genoemde middelen beneden de daarin opgegeven hoeveelheden bereid, of waarin een of meer dezer middelen beneden die hoeveelheden ontstaan zijn. Deze beschikking treedt in werking op 1 Juli 1890 als wanneer de Min. beschikking van 15 Juli 1872 No. 339 vervalt.

De bovenstaande resolutie, staat in verband met de invoering van de 3e uitgaaf van de Pharmacop. Neerlandica op 1 Juli 1890.

De Min. beschikking van 15 Juli 1872, die alsdan vervalt, betrof o. a. de vaststelling van de lijst der geneesmiddelen, die noch afzonderlijk, noch vermengd met elkander of met andere zelfstandigheden, mogen worden verkocht in geringer hoeveelheid dan op die lijst bij elk dier middelen is vermeld.

De bedoelde lijst, bekend onder den naam van lijst C., en behoorende bij art. 30 van de wet van 1 Juni 1865 Sbl. 61, regelende de uitoefening der artsenebereidkunst, was tot nu toe het eenige wapen dat tot vervolging der kwakzalverij werd gebruikt, en dat dit gebruik niet groot was, daarvan lag de schuld veel minder aan het vermelde art. 30 en de daarbij behoorende lijst dan aan hen, die met de vervolging der overtredingen belast waren. Herhaalde malen is er door ons op gewezen, dat deze of geene kwakzalverij geneesmiddelen bevatte, voorkomende op lijst C en dat die middelen door onbevoegden in minder dan in de bepaalde hoeveelheden werden verkocht, maar er werd geen notitie van genomen.

Toch had deze lijst, onder meer, ook ten doel den verkoop van kwakzalversmiddelen tegen te gaan en waren juist daarom de woorden „noch afzonderlijk, noch vermengd met elkander of met andere zelfstandigheden” er later, in 1872, bijgevoegd. Bij vergelijking van het opschrift van lijst C. zooals het nu en in '72 is vastgesteld, bemerkt men dat dit thans belangrijk is uitgebreid en dat de vrije verkoop van geneesmiddelen daardoor nog meer dan vroeger aan banden wordt gelegd. Vooral zijn daardoor de wapenen in den strijd tegen de kwakzalverij belangrijk verscherpt.

Kon men vroeger tal van bereidingen, zooals afkooksels of aftreksels van stoffen, op lijst C. voorkomende, in een kwakzalversmiddel mengen, zonder dat veroordeeling kon volgen, wanneer men maar zorg droeg, dat de stof zelf niet aanwezig was, deze weg — door den deskundigen kwakzalver begaan — zal thans worden afgesneden. Ook „op als geneesmiddelen verkochte mengsels, oplossingen, aftreksels en andere bereidingen, met behulp van een of meer der op de lijst genoemde middelen beneden de daarin opgegeven hoeveelheden bereid” heeft het verbod van vrijen verkoop betrekking.

Ook de laatste woorden: „of waarin een of meer dezer middelen beneden die hoeveelheden ontstaan zijn” zijn voor de bestrijding der kwakzalverij van groote beteekenis. Dat die bijvoeging noodig was, is in de praktijk gebleken. Ruim 7 jaren geleden was tegen den bekenden BEREND HAITZEMA ENUMA een vervolging ingesteld wegens den onbevoegden verkoop van zijn rhumatiekmiddel en wel op grond van overtreding van art. 30 der wet, regelende de uitoefening der artsenebereidkunst. Door de heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 'T HOFF, die het mengsel op verzoek van de rechtbank te Amsterdam onderzochten, was aangetoond, dat dit mengsel bevatte: salicylzuur, ijzer, wijnsteenzuur, natrium en chloor, en zij gaven daarbij als hun zienswijze te kennen, dat ijzerchloride, gekristalliseerd of in oplossing (beide stoffen voorkomende op lijst C.) voor de bereiding hadden dienst gedaan.

Dit nu werd door den gedaagde ontkend; hij beweerde salicylzuur-ijzer en wijnsteenzuur-ijzer gebruikt te hebben, die niet op lijst C. genoemd worden. Het chloor had hij in den vorm van chloornatrium (keukenzout) in de vloeistof gebracht.

Het gevolg was, dat de rechtbank den gedaagde vrijspak van de hem ten laste gelegde wetsovertreding.

Had men, in 't geval van E., de nu vastgestelde bepaling reeds gehad, de zaak zou ongetwijfeld anders gelooopen zijn.

Wij betuigen dan ook onze ingenomenheid met de wijze waarop thans de nieuwe lijst C. aan het bepaalde in art. 30 krachtigen steun verleent, temeer, omdat uit alles het streven, om tegen de kwakzalverij te velde te trekken, duidelijk blijkt.

De geneesmiddelen zelve, die op de nieuwe lijst voorkomen, laten wij buiten bespreking, het beginsel dat aan die lijst ten grondslag licht, wenschten wij slechts duidelijk te maken.

Vraagt men ons thans of wij van die nieuwe lijst veel heil in den strijd verwachten, dan moeten wij daarop met het oog op de ervaring — tot ons

leedwezen — ontkennend antwoorden. Het wapen is goed — trouwens het is het eenige, dat wij in Nederland tot nu toe bezitten — (wanneer men geen vervolging wegens bedrog wil instellen) maar het is, in de praktijk, niet handig genoeg. De noodzakelijkheid, dat *iedere* vervolging een afzonderlijk onderzoek vereischt om hier de wetsovertreding te constateeren, en de daaraan verbonden kosten van tijd en geld, zijn ongetwijfeld oorzaak, dat er nog zoovele kwakzalvers ongestraft rondloopen.

Zoolang het niet aan onbevoegden verboden is, per advertentie aan het publiek bekend te maken, dat zij, hoewel onbevoegd, geneeskundige hulp tegen duizend-en-een kwalen verschaffen, zoolang zal het monster der kwakzalverij welig tieren.

Art. 30, zelfs met de nieuwe lijst C., is een hulpmiddel, maar als zoodanig toch zeer gewaardeerd, wanneer van de toepassing maar beter gebruik gemaakt werd.

Laat ons 1 Juli 1890 afwachten en het beste hopen.

Dure of goedkoope kwakzalverijen.

Een artikeltje, in dit no. voorkomende, over een wonderpleister die voor 35 ct. wordt verkocht, gaf aanleiding dat wij ons zelf de vraag stelden: wat is beter in het algemeen belang, dat de kwakzalverijen tegen lagen of tegen hoogen prijs worden verkocht?

Bij het zoeken naar het antwoord op deze vraag heeft men met verschillende omstandigheden rekening te houden.

Wanneer de middelen der kwakzalvers tegen een billijke som te verkrijgen zijn, dan zou men — oppervlakkig beschouwd — geneigd zijn, daarin in zóóver een verbetering te zien, dat de beurs der arme slachtoffers, bij het gebruik der kwakzalverijen, niet te veel te lijden zou hebben, zoodat *alleen* schade aan de gezondheid werd toegebracht. Inderdaad een troost, maar een schrale en waartegen ook wel iets valt te zeggen. Zijn de middelen goedkoop, dan zal men er eerder toe overgaan ze aan te schaffen en — de betaling geschiedt zoo gemakkelijk — met dat aanschaffen voort te gaan, dan wanneer men een eenigszins belangrijke som in ééns moet storten, zoodat — al is 't ook ongemerkt — toch een niet te versmaden winst uit de zakken der lichtgeloovigen in die der kwakzalvers overgaat. De verbetering is dus maar in schijn en daar tegenover staat in werkelijkheid het groote kwaad, dat het middel, onder bereik van bijna iedereen vallende, een groot getal afnemers zal vinden en dus in staat is zijn verderfelijke werking op de gezondheid in ruime mate uit te oefenen.

Eén voordeel aan de zijde van de goedkoope middelen is niet te ontkennen; de winst, daarop behaald, is niet groot genoeg om de kosten van advertentiën en van veel depôthouders goed te maken, zoodat somwijlen het middel niet zoo bekend wordt als de vervaardiger wel zou wenschen. Ten dien opzichte moet echter opgemerkt worden dat ook dit voordeel niet altijd zoo groot is. De goedkoope middelen worden, helaas! dikwijls *volks*mid- delen, en wel van algemeene bekendheid, zonder dat men altijd juist weet na te gaan hoe zij aan die bekendheid gekomen zijn.

Hoe de dure middelen aan hun bekendheid komen, weet men. Hier blijft genoeg over om door talrijke reclames en advertentiën (die, bij abonnement, door de meeste couranten gretig voor een koopje geplaatst worden) de aandacht op het kwakzalversproduct te vestigen en gevestigd te houden. Aldus bekend gemaakt en met tal van attesten aangeprezen, zijn zij het, die zowel de beurs als de gezondheid der gebruikers benadeelen, die dus — al weer oppervlakkig beschouwd — de meeste schade aanrichten. Toch, gelooven wij, dat de dure kwakzalverijen, met alle middelen van bedrog toegerust, in gevaarlijkheid bij de goedkoope ten achterstaan; juist in hun hoogen prijs zit hun verdienste (ook in figuurlijken zin); hoe duurder ze zijn, zooveel te beter, want des te meer zal men tegen het gebruik opzien. Enkele treurige gevallen uitgezonderd, waar het gebruik van kwakzalversmiddelen den financiëleen ondergang van het gezin veroorzaakt, zullen de on- en mingevoeden de weldaden van menig kwak-

zalver moeten ontberen, omdat die weldaden *te kostbaar* zijn. Daardoor zal het gebruik van deze kwakzalverijen tot een zeker deel van het publiek beperkt blijven, geen algemeen goed worden, zoodat het kwaad, door de kwakzalvers gesticht, niet overal verspreid wordt.

Op een vraag, door een kok aan de kippen gedaan, in welke saus zij wenschten gebraden te worden, kreeg hij ten antwoord dat zij wenschten *niet* gebraden te worden. Zoo gaat het ons ook met de vraag of wij dure dan wel goedkoope kwakzalverijen het verderfelijkt achten. Wij vinden *beiden* verderfelijk, maar daar hun verdwijnen vooralsnog tot de vrome wenschen behoort, zouden wij in het bestaan van dure kwakzalverijen, om de opgegeven reden, het minste kwaad zien.

Na deze verklaring zien wij nog, van enkelen, de opmerking tegemoet waarom wij dan zoo dikwijls, bij de bespreking van een of andere kwakzalverij, er op wijzen dat dit middel zooveel goedkoope, somwijlen voor eenige stuivers, kan worden geleverd? Bij eenig nadenken zal men echter bemerken, dat dit met de besproken quaestie in geen verband staat. Nadat wij, zoo ons dit mogelijk is, de samenstelling van een kwakzalversmiddel hebben meegedeeld, geven wij meestal de verkoopswaarde *daarom* aan, om den lezer te doen zien, dat het bedrog ook zijn *beurs* treft, teneinde alleen daardoor aan te toonen, dat het den kwakzalver om *winstbejag* te doen is — en diegenen te overtuigen, voor wie de hooge verkoopprijs geen hinderpaal voor de aanschaffing van het middel oplevert. Wij waarschuwen niet juist tegen de dure geneesmiddelen wegens den hoogen prijs, wij zullen tegen de goedkoope even sterk te velde trekken; onze hoofzaak blijft het publiek te waarschuwen tegen de gewetenlooze zwendelaars, die, in hunne hebzuchtige pogingen om zichzelf te verrijken, zich niet ontzien hunne medemenschen den grootsten schat, de gezondheid, te ontrooven.

Berichten.

*Nederland blijkt opzichtsens de zwendelarij met geheimmiddelen meer en meer een geïsoleerd standpunt in te nemen. De meeste dier kwakzalverijen komen uit het buitenland, zoowel bij ons als in andere landen. Voor de bereiding en den verkoop binnenlands zijn meest overal beperkende bepalingen in 't leven geroepen en bovendien binnen eigen grenzen zijn de vervaardigers of zoogenaamde uitvinders vaak te zeer bekend om zich als bijzonder wetenschappelijke of verdienstelijke personen te kunnen voordoen, maar buiten gelukt dit gemakkelijker en vinden zij daarom eerder lichtgeloovigen en koopers.

In vele staten van Europa is, ten einde dit te voorkomen, de invoer van vele of sommige geheimmiddelen verboden, zooals in Rusland en in Oostenrijk, of zijn andere wettige en beperkende maatregelen bij den invoer aan de grenzen vastgesteld. Ook in Spanje is reeds door een Koninkl. Besluit van 16 Juni 1885, zooals ons dezer dagen bekend werd, de invoer van buitenlandsche geheimmiddelen verboden. Alleen Nederland doet niets, en in *dit* isolement ligt zeker geen kracht.

Bekendmaking van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. *Barella's maagpoeder*. In aansluiting aan onze correspondentie in het vorig No. vestigen wij de aandacht op de volgende in 1885 verschenen

„Bekendmaking.”

„Een zekere P. F. W. BARELLA te Berlijn, beveelt door kwakzalverachtige advertentiën zijn »Universal-magenpulver» aan tegen alle soort van kwalen van de spijsverteeringsorganen.

Dit poeder bestaat uit dubbelkoolzure soda, dat met melksuiker, wijnsteen, chloorammonium, krijt en een hoogst geringe hoeveelheid pepsine vermengd is.

Het poeder bezit de daaraan toegeschrevene algemeene geneeskraft *NIE*T; daarentegen is de prijs ongeveer 2maal zoo hoog als volgens den „Artsenijtax” gevorderd mag worden.

BARELLA is herhaalde malen wegens onbevoegden verkoop van geneesmiddelen gestraft geworden; ook onderging hij straf wegens het dragen van een hem niet toekomenden adellijken titel, dewijl bij zich zelf, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de namen „Prins Friedrich Wilhelm Barella” gaf.

Wij waarschuwen tegen den aankoop en het gebruik van het „Universal-magenpulver.”

Karlsruhe, den 18 Dec. '85

De Gezondheidsraad
(w. g.) SCHNETZLER.

Nicholson. In de *Arnhemsche Courant* van 21 Oct. lezen wij het volgende:

„Voortdurend treft men onder de reclames onder den titel *DOOVEN* eene aanbeveling van het middel van J. H. Nicholson, thans te Londen. Indertijd bevatte het *Maandblad tegen de kwakzalverij* een beoordeeling van dat middel. Zou het niet wenschelijk zijn, dat dit artikel weder eens herhaald werd? Wij zouden het nog eens opnemen, indien het binnen ons bereik was.”

Volgaarne voldoen wij aan den wensch van de *Arnh. Courant* door in onze herhaalde waarschuwingen nogmaals iets over de kunsttrommelvliezen van Nicholson op te nemen. Wij willen jaardoor tevens opnieuw het bewijs leveren, dat wij de hulp van de pers op hoogen prijs stellen, juist omdat zij onze zaak zoo sterk kan steunen door overname van onze artikelen en *weigerig* van het plaatsen van kwakzalversadvertentiën.

De advertentie waaronder Nicholson thans zijn slachtoffers tracht te lokken — de man is al weer eens verhuisd, als men op de reclame mag afgaan — luidt aldus:

DOOVEN!

Iemand, die door een eenvoudig middel van 23jarige doofheid en van genuisch in de ooren genezen is, zal de beschrijving van dit middel in het Hollandsch gratis een ieder op aanvraag toezenden.

J. H. NICHOLSON, 21 Bedford Square, W. C. London.

Vier geleerde Dames.

Mej. Spee is dagelijks te spreken van 's morgens 10 uur tot 's avonds 10 uur. Adres: Rozenstraat 64; eenmaal schellen.

Mej. Van 't Lindenhout is dagelijks te spreken van 's morgens 10 uur tot 's avonds 10 uur. Runstraat 16, een hoog rechts.

Mej. Bronkers is de *eenigste*, die de *Planeten-Boeken* heeft van den overleden heer Steffens, over wetenschappelijke zaken. Bloemgracht 169, huis.

Mej. A. B. is dagelijks te spreken van 12 tot 11 uur, en werkt ook met een *ei*. Rozenstraat 248, Keizershofje (links).

Bovenstaande advertentiën, die, ofschoon zeer geheimzinnig gesteld, (vooral die werkzaamheid met een *ei*) voor den der zake kundige juist geen geheim opleveren omtrent de zaken waarover die dames dagelijks te spreken zijn, vonden wij reeds meermalen in het *Nieuws van den Dag*.

Dat er juffrouwen gevonden worden, die er geld voor over hebben om aan 't publiek mede te deelen, dat zij haar wetenschap (?) ten dienste van het publiek stellen, bewijst wel dat het bijgeloof in de hoofdstad des Rijks nog welig tiert.

Acetopathie of ziektebehandeling met azijnzuur.

In 't vorig No., in de correspondentie, gaven wij aan *J. J. S. te A. D.* ten antwoord, dat ons van de azijnzuurkuur van *COUTTS* niets bekend was. Dit was waar, maar ons antwoord had anders kunnen luiden, wanneer ons niet ontgaan was wat de vorige Redactie in de *Maandbladen* van Mei 1887 en November 1888 omtrent deze zaak heeft geschreven. Waar dit nu het geval was met ons, die, voor wij aan de redactie kwamen, den inhoud van het maandblad met aandacht nagingen, daar mogen wij verwachten dat ook anderen in hetzelfde geval verkeerden, en daarin een reden vinden om — nu het blijkt, dat de desbetreffende brochures opnieuw worden verspreid — het volgende uit het *Maandblad* van Mei 1887, nogmaals in dit No. af te drukken.

Uit Engeland is in den laatsten tijd ons deze nieuwe geneeswijze overgewaaid, van zekeren heer *FRANCIS COUTTS*, handelende onder den naam eener firma *T. COUTTS & SONS*.

Deze methode heeft ten doel door inwrijvingen van sommige lichaamsdeelen met azijnzuur, vooral van den rug, prikkelend te werken op de zenuwen en op den bloedsomloop van de huid en daardoor, gedeeltelijk ook als afleidingsmiddel, nuttig te werken op meer diep liggende organen en stoornissen in het menschelijk leven te verbeteren.

Om deze methode aan te prijzen hebben reeds twee boekjes het licht gezien door dezelfde firma

uitgegeven. Zij heeten natuurlijk te moeten dienen om deze behandeling met azijnzuur zoowel als haar nut duidelijk te maken aan leeken, doch ieder lezer moet verbaasd staan over de oopenhooping van groote woorden, ingewikkelde betoogen en onbe- wezen beweringen, die in compressen druk hier bijeengebracht zijn. Slechts een enkel voorbeeld uit een der boekjes, dat is samengesteld uit vragen en antwoorden, willen we hier geven:

Vraag. Welke zijn de voornaamste krank- heden in de ruggestreek van den hals tot aan het kruis?

Antwoord. Bronchitis, longaandoening, reumatiek in de gewrichten, hart-, lever-, maag- en neuralgische kwalen, engborstigheit, verkrommingen van den ruggegraat enz.

Al de kwalen van het menschelijk lichaam zijn dus volgens deze uitspraak, krankheden in de ruggestreek.

Valt de onwaarheid hiervan spoedig in het oog, minder in het oogvallend maar even erg is het volgende:

„Ontsteking kan beschouwd worden als een ab- normale toestand, welke aan congestie tegenover- staat; dat is te zeggen, congestie is een daling beneden de abnormale bloedwarmte van het lichaam, terwijl ontsteking de temperatuur boven bloed- warmte stijgen doet enz.”

Tot nog toe werd algemeen aangenomen, dat congestie aan ontsteking voorafging, en de eerste dus een overgangstijdpk vormde voor de laatste; de firma COURTTS schijnt het thans anders te leeren.

Schijnt, zeggen wij bij deze onnauwkeurig- heid, en 't is mogelijk dat deze reserve moet in acht genomen worden bij veel wat verder over ge- neeskundige zaken en lichaamsfuncties in de boek- jes wordt vermeld; beide boekjes toch zijn in de Nederlandsche taal overgebracht door een leek op genees- en natuurkundig gebied, door den heer C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA.

De persoonlijkheid van dezen vertaler, wiens naam ter aanbeveling van de geneesmethode ook steeds in de advertenties wordt bijgevoegd, sluit alle waarschijnlijkheid van door zijn medehulp uit- geoefende kwakzalverij buiten. Wij zouden de bespreking in dit blad dan ook ter zijde hebben gelaten, niettegenstaande den aandrang en de vraag om inlichtingen van verschillende zijden, indien het niet meer gebeurd ware dat iemand ter goeder trouw, zonder het zelf te vermoeden, aan de kwakzalverij mee had geholpen. Wij herinneren aan het geval, door ons vroeger uitvoerig in 't licht gesteld, (Maandblad 1882 Maart en Mei) van een gepensioneerd hoofdofficier, die door lust tot arbeiden, gepaard aan gebrekkige kennis, zich liet verleiden om een zoogenaamd wetenschappelijk boekje, over de genezing van den lintworm, in onze taal over te brengen. Later bleek het dat de schijn- baar geleerde verhandeling niets anders was dan een reclameboekje voor het geheimmiddel van een Duitsch apotheker.

Onwillekeurig is men geneigd hier te denken aan eene herhaling van een dergelijke poging, en toch is de zaak hier een weinig anders. „De *Acetop- athie*” of „*ruggemergs-behandeling*” moet, volgens den vertaler, ietwat beschouwd worden als een werk van philantropie; de uitvinder zelf stelt zijn firma onder de bescherming van God en neemt als kern- spreuk voor het fabrieksmerk van zijn „*guaranteed acetic acid*” de woorden *Auxilio Divino* (met Gods hulp). — Zelfs op elke flesch van het zuur, door de firma afgeleverd, lezen wij op de capsule de woorden *Auxilio Divino*!

De geheele zaak wordt voorgesteld als te staan op dezelfde lijn als de natuurgeneeskunst, de ho- moeopatie en meer dergelijke wijzen van ziektebe- handeling, in den loop der tijden opgetreden, waarbij het geloof en de psychische indrukken de grootste rol bij de genezing spelen moeten.

Evenmin als men hierbij zal mogen spreken van kwakzalverij, wanneer iemand volkomen ter goeder trouw deze methoden zelf aanwendt of anderen aan- raadt, zou men 't ook van deze acetopathische behande- ling der ziekten mogen doen. Er is echter een maar, dat grooten twijfel doet ontstaan of de FIRMA COURTTS & SONS wel zoo geheel ter goeder trouw is.

Op den omslag van een der brochures komt de volgende prijscourant voor:

Azijnzuur per fl. f 1.80.
Azijnzuur per 1/2 fl. f 1.05.
Spons met handvat 35 cts.
Huidborstel 1e kw. f 3.—
Dito 2e kw. f 2.10.
Sproeier f 3.—

Wanneer nu al de onzin, die in de boekjes kunstig zoo is gerangschikt, dat zij de leeken onder schijn van populaire wetenschap slechts onverteer- baren kost voorziet, slechts dienen moet om den verkoop dezer artikelen voor te bereiden; wanneer met hetzelfde doel den eenvoudigen lezer wordt opgedischt, dat de grens der genezingen door deze azijnzuurmethode nauwelijks te bepalen is. (bl. 12), doch dat het er daarbij vooral op aankomt de spons met een handvat (bl. 12) te gebruiken en de sproeier (bl. 17) door de firma in den handel ge- bracht, dan begint men te twijfelen aan den een- voud der bedoelingen. Doch het zijn artikeltjes die op bepaalde wijze zijn vervaardigd en daarom misschien geschikter dan andere. Maar ook het azijnzuur zelf moet gekocht worden in de fabriek van COURTTS & SONS, al het andere deugt niet; daarom wordt bij herhaling in de boekjes gespro- ken van *het door ons gewaarborgde azijnzuur* en slechts daaraan wordt de werking toegeschreven.

Dit nu gaat te ver; voor een oogenblik aangenomen (wat wij trouwens in verband met de hier besproken zoogenaamde acetotherapie ten sterkste ontkennen) dat azijnzuur op de besproken wijze de eene of andere bijzondere geneeskrachtige werking kan uit- oefenen, dan doet dit ongetwijfeld alle zuiver a z i j n z u u r van de vereischte sterkte, evenzeer.

Om de leverantie aan zich te houden zegt de firma COURTTS & Co. (blz. 11):

„Azijnzuur is een geneesmiddel evenzeer door anderen gewaardeerd en gebruikt, maar het zuur moet de vere- ischte zuiverheid, sterkte en gehalte hebben om die geneeskracht te bezitten, welke het, naar ons voorschrift aangewend, heeft.

„Deze vereeniging van sterkte, gehalte en zuiverheid, waarop wij staan, is een wezenlijk deel onzer geneeswijze: dit is dan ook de reden, waarom wij den verkoop van het zuur in eigen handen houden en waarborgen op eene wijze, waardoor ieder zeker kan zijn, dat hij het rechte door ons bedoelde middel bezit. Er is azijnzuur in den handel, dat in kracht weinig van gewonen azijn verschilt, en eveneens azijnzuur van eene sterkte, genoegzaam om de huid te verbranden, ja beenderen op te lossen.

Ook wordt het azijnzuur uit verschillende grondstoffen, zelfs uit mineralen vervaardigd, grondstoffen, die in zuiverheid en in bruikbaarheid voor ons doel zeer verschil- len. Grieven, vooral uit de Australische koloniën ontvangen, toonen dat het slechte azijnzuur, daar als zuiver verkocht, in meer dan één geval eene zeer slechte uitwerking had.”

En op dezelfde bladzijde nogmaals:

„Er zijn zuren, waarvan uw vermoeden (datze altijd werken als een scherpe prikkel) geldt, maar het door ons gebruikte oefent een eigenaardigen scheikundigen invloed op de ziektestof, het verwijderd die in den vorm van gas, vetafscheiding en ontsteking. Zoodra is echter niet de ziektestof weggenomen of er ontwikkelt zich geen gas meer en alle brandende hitte der huid houdt op.”

Is er meer noodig om aan te toonen dat het deze philantropische firma uit Engeland te doen is om *Auxilio Divino* koopers in haar winkel te lok- ken onder voorspiegeling van bijzondere genezing?

Het lid der Vereeniging, de heer J. VAN RIEL, mil. apotheker, vond als resultaat van zijn onderzoek dat het azijnzuur van de firma COURTTS, van den hoofdagent voor Nederland uit Nijmegen ont- vangen, in niets afwijkt van het gewone azijnzuur der Nederl. pharmacopoea en door den apotheker hier te lande volgens de gewoonlijk ge- volgde prijsbepaling juist voor ongeveer denzelfden prijs wordt afgeleverd.

Maar ook juist bij deze laatste aflevering heeft de koper in de examens, den Ned. apotheker op- gelegd, en door het Staatstoezicht op zijn bedrijf uitgeoefend, waarborgen voor de zuiverheid en het gehalte.

Wat blijft dus over van de bewering dat alleen de firma COURTTS door haar naam die waarborgen zou verleen en van al wat zij zegt over de voor- keur, die haar handelsartikel verdient?

Eveneens is het onjuist, wat wij aan het slot

van het andere harer boekjes aantreffen (blz. 15.)

„Voor het algemeen is het van het hoogste be- lang te weten, dat alles aankomt op de zuiver- heid van het te gebruiken azijnzuur. Niet dan met de grootste moeite heb ik verkregen wat ik op wetenschappelijke gronden zocht en eischte. Niet meer dan twee fabrieken in geheel Engeland en na langdurig onderzoek niet meer dan éene in geheel Duitschland kunnen mij leveren, wat ik als zuiver en wel gewaarborgd aan mijne patiënten kan aanbevelen.”

Een onwaarheid, slechts overtroffen door eene nog stouter uitspraak een paar bladzijden vroeger, waar om de eenvoudigheid en ongevaarlijkheid van deze behandeling der zieken door middel van COURTTS azijnzuur in 't licht te stellen, met cursieve let- ter wordt gedrukt: *Waar geen ziektoestand is, openbaart zich ook gene chemische werking.*

De vraag, zooals wij zeiden van verschillende kanten tot ons gericht, of men hier te doen heeft met *kwakzalverij*, moet dus, naar ons inzicht, be- vastigend beantwoord worden.

Kwakzalverij toch is het wanneer iemand opzet- telijk geschreven onzin, schijngeleerdheid en onwaar- heid te baat neemt om de ongelukkige zieken zand in de oogen te strooien en hen daardoor over te halen bij hem als een bijzonder geneesmiddel, met bijzondere eigenschappen voorzien, te koopen, wat geen bijzonder middel is en geen bijzondere eigen- schappen bezit.

Het wonder der wereld.

Hoe toch sommige zaken verborgen kunnen blijven!

Het „wonder der wereld” bestaat te Amsterdam, bestaat er reeds verscheidene jaren, wordt, zooals men ons schreef, door Amsterdamsche aristocraten en democraten aangeprezen en — 't is schande — tot nu toe waren wij — en misschien meerderen met ons — met de aanwezigheid van dit wonder geheel onbekend. Dank zij de welwillendheid van een der leden onzer Vereeniging werd onze aandacht op dit wonder gevestigd en vonden wij het in de Goudsbloemstraat in den vorm van een pleister. Ziet hier wat er van gezegd wordt:

„Deze zelf, genaamd het wonder der wereld, moet met een warm mes op linnen gesmeerd worden en is zeer goed voor allerhande oude en nieuwe wonden, mits de wond open zijnde, wat dun smeeren, maar zit de wond bedekt onder de korst of vlies, dan vet smeeren, zoo zal zij terstond de vuiligheid uithalen en genezen, mits alle morgen een frissche pleister. Voor het pootje of jicht, de pleister tamelijk gesmeerd, geen uur geleden of de pijn zal terstond verminderen. Voor likdoorns de pleister goed gesmeerd, en zij zullen genezen. Voor diegeen die geen zelf kan verdragen, kan deze verdra- gen. Voor zinkens of cathares op de oogen, kies of tanden, een paar pleisters aan het hoofd, een in de nek, onder het nekkebeen. Voor bloedvinnen of negen- oogen onfeilbaar. Voor bulten of knubbers, zoo ze niet door moeten, ze zullen verdwijnen. Voor knubbers en zweeren in vrouwen-borsten, al zijn ze nog zoo ingezworen, alle morgen een frissche pleister. Zoo handen of voeten verstuit zijn of dik gezwollen, een pleister rondom. Voor branden, of is de brand nog zoo ingevreten, het zal de wond zuiveren en genezen. Men mag deze zelf voor alles onfeilbaar gebruiken.

Alleen als echt zijnde verkrijgbaar bij G. van Stee- den, Goudsbloemstraat boven No. 37, te Amsterdam. Let s. v. p. goed op 't Nummer.”

Ja lezer, let goed op 't nummer en ... indien gij een goeden raad wilt volgen, vermijd dit num- mer, met het wonder-praeparaat, dat er verkrijg- baar is.

Wij geven dien raad niet op losse gronden. Onze ijverige medewerker, de heer D. VAN DER WEERD, apotheker te Kampen, heeft de pleister onderzocht en bevonden dat zij bestaat uit een mengsel van *loodpleister*, *hars* en *terpentijn*; 30 gram van dit mengsel worden voor 35 ct. afgeleverd.

Het bedoelde mengsel nu komt overeen met de stof, die, op linnen gesmeerd, onze gewone *hecht- pleister* vormt; gij kunt dus even goed een rolletje hechtpleister koopen. Maar dat zult gij niet doen, want gij zijt overtuigd dat hechtpleister niet helpt voor „het Pootje of Jicht”, „voor branden” enz.

en waarom zoudt gij u dan de wonderpleister aanschaffen?

Och, zal men zeggen, indien het hechtpleister is, zal het geen kwaad kunnen doen en 't middel is zoo goedkoop, maar 35 ct.

Lezer, lees dan aandachtig, waarvoor het gebruik van dit „wonder der wereld” wordt aanbevolen, en zóóveel zult gij wel van „negenooogen” of van „knubbels en zweeren in vrouwen-borsten” gehoord hebben, om te weten dat dergelijke ongesteldheden een ingrijpende heilkundige behandeling noodig hebben en dat het geknoei met pappen of pleisters — op eigen hand — steeds meer kwaad dan goed gedaan heeft. Schandelijk noemen wij het, dat iemand deze pleisters tegen dergelijke kwalen te koop durft aanbieden, en hoogst treurig, dat die verkoop in ons land nog onbelemmerd geschiedt, niettegenstaande art. 30 van de wet regelende de uitoefening der artsenebereidkunst, de middelen aan de hand geeft om dien verkoop te beletten.

Schandelijk ... omdat de verkooper, even goed als ieder ander, weet, dat zijn „wonder der wereld” een gewone hechtpleister, tegen de genoemde kwalen niets zal uitrichten, en dat hij dus daar, waar spoedige heilkundige hulp genezing zou aanbrengen, die genezing tegenhoudt of bemoeilijkt.

Treurig ... omdat, zoolang dergelijke middelen nog vrij verkocht worden, en vooral tegen lagen prijs, er steeds een tal van menschen zullen worden gevonden die, uit angst voor het heilbrengend mes van den heelmeeester, eerst alles beproeven — al is 't nog zoo dwaas — vóór zij zich tot bevoegde hulp wenden.

Herhaalde malen leest men in de couranten berichten, die de waarheid van deze bewering duidelijk maken en nog dezer dagen bevatte de *N. Rott. Courant* het volgende:

„Een jongeling te Maasland, die in de vorige week zich in den voet schoot, en in stede op de hulp van een geneeskundige te vertrouwen, den bijstand eener zoogenaamde pleister-juffrouw inriep, is dezer dagen aan bloedvergiftiging gestorven.”

Hoeveel van dusdanige leerrijke — maar hoogst betreuenswaardige — waarschuwingen zullen er nog noodig zijn voor dat het groote publiek de pleister-vrouwen en dergelijke kwakzalvers voor goed de deur wijst?

Stopbonbons.

Een eenvoudige advertentie in het Handelsblad vestigde onze aandacht op de *Stopbonbons voor diarrhée bij kinderen*, waarvan het hoofdepôt voor Nederland gevestigd is bij de WED. J. RAVE te Zwolle.

Deze stopbonbons of diarrhée-suiker, door JULIUS LÜTGERT te Herford in den handel gebracht, worden door het volgend attest, afgegeven door DR. H. HAGER, bij het publiek geïntroduceerd:

„Deze bonbons hebben getoond een zeer gemakkelijk en door kinderen gaarne ingenomen huismiddel te zijn tegen den by zuigelingen en kleine kinderen dikwijls voorkomenden loop of diarrhée. — Het scheikundig onderzoek leverde ons op naast de suikerbestanddeelen een uiterst geringe hoeveelheid plantenzuur, waarvan de scheikundige verhouding geheel overeenkwam met die in de wortels der „Potentilla's”. Dit zuurgehalte is zoo gering, die dit zonder merkbaaren invloed op den smaak der Bonbons is.

Voortreffelyk vooral is by deze stopbonbons de vorm; deze hebben namelyk niet die gevaarlyke dunne platte vorm, waardoor zy in den mond gewoonlyk tot dunne, scherpe plaatjes afslyten en by het inslikken gevaarlyke openingen, zelfs diepe insnydingen in de wanden der spysverteeringsorganen veroorzaken kunnen. De fabrikant heeft voor de bonbons een gedaante gekozen, die de vorming van scherpe plaatjes onmogelyk maakt. Op het gevaar van dunne platvormige bonbons heb ik reeds in 1882 gewezen in de Pharmaceutische Central-hall Nr. 30. Het doet my genoegen, dat de fabrikant der Stop-Bonbons deze vermaning ter harte heeft genomen.

DR. H. HAGER.”

Ofschoon de naam van DR. H. HAGER in pharmaceutische kringen een goeden klank heeft, stelde ons de wijze van adverteeren niet volkomen gerust omtrent de waarde van het middel, temeer daar een verklaring van Hager omtrent de geneeskrachtige werking der bonbons, zeer wijselyk, is

achterwege gebleven en het attest alleen de verklaring bevat van de samenstelling en het feit dat kinderen dit huismiddel gaarne innemen. Nu dit laatste nemen wij, na het verrichte onderzoek, gaarne aan. Ons medelid, de heer L. VAN ITALLIE, Apotheker te Harlingen, was ook ditmaal weder bereid het onderzoek op zich te nemen en als resultaat daarvan schrijft hij ons: „De bonbons bestaan uitsluitend uit suiker. Van een zuur uit *Potentilla*-soorten is hier geen sprake; was dit aanwezig dan moest tannine-reactie optreden en dit is niet het geval.”

Dus zoogenaamde ulevellen; welnu dan is men voor 60 cent duur uit, want voor 20 cent zal men bij ieder koekebakker terecht kunnen,

Dit is echter de hoofdreden niet waarom wij de bonbons in ons blad bespreken; wij meenen tegen het gebruik daarvan — als geneesmiddel — te moeten waarschuwen. In de gebruiksaanwijzing wordt daarvan o. a. gezegd:

»De stopbonbon is bij voorkeur aan te wenden by hevigen loop by kinderen — vooral by den zoogenaamden Zomerloop en is een zeer smakelyk en gemakkelijc in te nemen middel. Het gebruik van eenige bonbons is voldoende tot beteugeling der diarrhée, die natuurlyk niet reeds van zulk een karakter moet zyn, dat men duidelyke verandering van het darmvlies, typhus enz. veronderstellen kan.

Men zal het benooidigde aantal bonbons naar verbouding van de hevigheid der kwaal, gemakkelijc zelf kunnen bepalen; men beginne intusschen met 3 á 4 bonbons, die in lichte gevallen voor volkomene genezing voldoende zyn.”

Nu zal toch niemand willen gelooven, dat een ulevelletje, hoe smakelyk ook, bij hevigen loop bij kinderen iets goeds zal uitrichten en een ieder zal het dus met ons eens zijn, dat door het gebruik van deze bonbons de aanwending van doelmatige geneesmiddelen in gevallen waar, zooals bij kleine kinderen, juist spoedige hulp noodzakelijc is, wordt vertraagd.

En welke leek zal weten, wanneer hij de bonbons niet mag gebruiken? Wie zal, geen geneesheer zijnde, uitmaken of de diarrhée van zulk een karakter is, dat men „duidelijke verandering van het darmvlies, typhus enz. veronderstellen kan?” Inderdaad, een ernstige waarschuwing, in 't belang der kleinen, tegen het gebruik der Stopbonbons is hoogst noodzakelijc.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redactie!

MOEDER SEIGEL is weder in Nederland, zooals U uit bijgaande brochure of almanak blyken zal. Tot toelichting diene, dat heden morgen een mijner kennissen tusschen 's Hage en Rozendaal reisde met een paar heeren, die blykbaar kisten vol met nevensgaande boekjes bij zich hadden. Weldra had natuurlyk ieder medereiziger een exemplaar ten geschenke ontvangen. Doch daarbij bleef het niet. Aan de verschillende stations werden de boekjes, met kwistige hand, uit de coupé op de perrons onder het publiek geworpen. Vermoedelijc zijn de personen, die op deze wijze reclame maakten, naar België en Frankrijk getogen.

Misschien is de brochure van eenig belang voor uw blad.

Een lid der vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Wij danken den geëerden inzender voor zijne mededeeling en de toezending van den kalender. Tot ons leedwezen was er, zou ons maandblad op tijd verschijnen, geene gelegenheid meer om dien kalender in dit no. nog uitvoerig te bespreken.

Toch willen wij niet nalaten — nu het ons blykt dat *Moeder Seigel* niet dood is, maar integendeel blyken van opgewekt leven geeft — in herinnering te brengen, dat de z.g. middelen van *Moeder Seigel* een voorname plaats innemen onder de kwakzalverijen van de laatste jaren tegen welker gebruik met kracht moet worden gewaarschuwd. Niemand late zich bedotten door de vele leugens, die ook thans weer in den geïllustreerden kalender worden opgedischt; men zij voorzichtig, want uit de omstandigheid, dat de kalender in de Nederlandsche taal verschijnt, is op te maken, dat men ook weer *ons* land wil bewerken.

In 't volgend no. zullen wij uiteenzetten, waarom een krachtige voorloopige waarschuwing hier geenszins misplaatst is.

Herhaalde Waarschuwingen.

Kunst-trommelvliezen van Nicholson. Deze kleine instrumentjes worden ook onder den naam **Oortrommels** verkocht en luid aangeprezen ter genezing van doofheid. De leverancier, die zich DR. NICHOLSON noemt, plaatst ook wel advertenties onder den naam SIMPSON. Wie hem schrijft om inlichtingen ontvangt een klein boekje met een aantal prentjes, waarin wonderen van de instrumentjes verhaald worden en waarbij gevoegd zijn een aantal zoogenaamde getuigschriften van personen, die verklaren door die Oortrommels geheel of gedeeltelijc van hun doofheid genezen te zijn. De attesten zijn bijna allen uit het buitenland afkomstig, doch enkele zijn door personen in ons land afgegeven. Omtrent deze laatste hebben wij een onderzoek ingesteld en de uitslag is geweest, dat die getuigschriften niets voor de deugdelijkheid van de werktuigjes kunnen bewijzen, zooals wij in het Maandblad van Juni 1887 voor een paar ervan uitvoerig hebben uiteengezet.

Wie zich echter door al het fraais, dat in de advertenties en in de boekjes wordt gezegd, laat verleiden om een bestelling te doen, krijgt een paar toestelletjes, zoo lang als een vingerlid, bestaende uit een verguld of verzilverd staafje, waaraan op het uiteinde kleine schijfjes van kaoutchouk zijn bevestigd, ter grootte van een dubbeltje. Deze dingetjes moeten in de ooren gestopt worden. Deze operatie is zeer moeilijc te doen en zijn ze er eens in, dan heeft men dikwijls de grootste moeite om ze er weer uit te halen. Meer dan één onzer lezers heeft ons bericht dat hij bevreesd was er zijn gehoor nog meer mee te bederven en blij was, toen een ter hulp geroepen geneeskundige de toestelletjes weer uit zijn ooren verwijderd had. Wij hebben met een aantal personen, welke de instrumentjes gebruikt hadden, gecorrespondeerd, doch geen geval is ons bekend geworden, dat zij duurzaam eenige hulp tegen doofheid hadden gegeven.

De prijs, dien NICHOLSON voor zijn werktuigjes vraagt, is verbaazend hoog. Al naarmate men een paar verzilverd of verguld wil hebben betaalt men f 18,25 of f 26,50. Dit geld moet vooraf per postwissel betaald worden. Nooit wordt een ter beproeving toegezonden en iemand die gevraagd had er een op keur te mogen ontvangen, indien hij vooraf het geld bij een vertrouwd kassier deponeerde, zoodat Nicholson zeker het geld zou krijgen, zoo de dingetjes maar iets hielpen, ontving toch een weigerend antwoord.

In den regel wordt aan hem, die een bestelling gedaan en een postwissel gezonden heeft, door Nicholson bericht, dat hij ook een zoogenaamde *Lotion* noodig heeft, om het oor mee te bevochtigen, en een zoogenaamd *Katarrhpoeder*, en dat die in hetzelfde pak verzonden worden. Deze middeljes kosten f 8,50 en de besteller heeft dan slechts de keus om of het pakket met de reeds betaalde toestelletjes te weigeren of nog die f 8,50 er bij te betalen. De meeste dooven, die zich op deze wijze tot koopen hebben laten verlokken, betaalden daardoor niet minder dan f 35.—

De bedoelde *Lotion* is door een der leden van de Vereeniging onderzocht en bleek te zijn een mengsel van *Glycerine* en *Hoffmansdruppels*; een ander lid onderzocht het poeder, dat niets anders was dan *onzuiver rijstmeel* met *droppoeder*. Beide waren te zamen wel voor één of twee kwartjes te leveren en de instrumentjes zou men ook voor een halve gulden wel kunnen laten maken, zoodat elke doove, die zich liet overhalen, voor zijn f 35.—, nog niet voor een waarde van f 1.— heeft ontvangen, behoudens de groote teleurstelling en ergernis toen het hem bleek, dat hij door de geheele bezending in het minst niet geholpen was.

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht: men heeft er in gevonden olijfolie, was, reuzel en hars, soms ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn. Een klein potje (100 gram) kost f 1,60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijc winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskracht heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat HOLLOWAY door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook duizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder er toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertenties van deze zalf draagt schandelijc wijze tot opschrift: *Het mes afgeschafte* en daarop wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen is hierdoor misschien ongelukkig geworden, die door een heilkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen geholpen worden.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veekens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1007.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Een exemplaar van dit Maandblad wordt GRATIS toegezonden aan ieder, die het bij den Secretaris-Penningmeester aanvraagt.

INHOUD.

Hoofdartikel: Na een jaar.

Berichten: Een maand gevangenisstraf voor een kwakzalver. — Veroordeeling van een kwakzalver te Arnhem. — Verbod van den verkoop van Warner's Safe-Cure praeparaten in Oostenrijk.

Grootere artikelen: Weer eens Nicholson en andere oordokters. — Alweer electro-magnetisme. — De Electro-Magnetische Medaille Carolus en de Magneto-Galvanische Batterij. — Verbod van het adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Dr. Retau's zelfbewaring. — Pain Expeller.

Na een jaar.

Met het verschijnen van dit no. heeft het nieuwe bestuur der Vereeniging gedurende één jaar de taak vervuld, die het uit de handen van het vroeger bestuur en vooral van de Heeren BRUINSMA had overgenomen, nadat ten vorigen jare beslist was, dat de Vereeniging zou blijven voortbestaan. Het bestuur wenscht de wijze, waarop het zich van die taak gekweten heeft hier, uit den aard der zaak, niet te bespreken, maar het oordeel over te laten aan de leden der Vereeniging en aan de lezers van het Maandblad, die, bij die beoordeeling, zeker in aanmerking zullen nemen hoe moeilijk het was, vooral voor de leden der redactie, het werk van zulke bekwaame voorgangers in, zooveel mogelijk, gelijken geest te vervolgen.

Met voldoening mag er echter, op 't eind van het jaar, op worden gewezen, dat de toestand der Vereeniging niet is achteruitgegaan. Het ledental bleef tamelijk constant; verliezen door sterfgeval of om andere redenen, werden door de toetreding van nieuwe leden gedekt.

De redactie van het Maandblad mocht zich in den gewaardeerden steun van bekende chemici blijven verheugen en ontving herhaaldelijk blijken dat men haar, in haar streven, wenschte behulpzaam te zijn. De toestand der kas liet een enigszins ruimer verspreiding van het Maandblad toe, dan in de laatste tijden het geval was en veroorloofde zelfs van het no. van heden een groote oplage te doen drukken.

Een deel dier exemplaren zal direct, van wege de Vereeniging verzonden worden, een ander deel is op aanvraag bij den secretaris ter beschikking van de leden om deze zoo veel en zoo goed mogelijk te verspreiden.

Verspreiding van het Maandblad in ruimer kring is noodzakelijk; niet alleen om den inhoud daarvan, maar ook, om het doel onzer Vereeniging meer bekend te maken en daardoor misschien enkelen — velen naar wij hopen — op te wekken tot dit doel mede te werken.

Die medewerking is zeer gewenscht. Want, ofschoon wel is waar bij vergelijking met andere jaren de toestand der Vereeniging geen reden tot klagen geeft, is hij nog geenszins zoodanig als wij wel zouden wenschen. De kwakzalvers, een meer of minder groot kapitaal wagende, dat zij, wanneer zij het handig aanleggen, zeker zijn van de lichtgeloovigen met rente terug te ontvangen, zijn daardoor krachtig in hun optreden. Zij zijn in de gelegenheid duizenden voor reclames te besteden en doen dit ook, en daartegenover staat onze Vereeniging, met ongeveer duizend leden, dus in 't bezit van een kapitaal, te gering om den strijd met voldoende hulpmiddelen te aanvaarden. Was het mogelijk, dan moest iedere reclame, door de groote en kleine bladen aan duizenden bekend gemaakt, aan diezelfde lezers ook van ons standpunt worden toegelicht, opdat het publiek dan, in staat beter te oordeelen, minder lichtgeloovig zou aannemen, wat gewetenlooze kwakzalvers maar wenschen uit te kramen.

Maar, om dit doel maar eenigszins — zij 't ook voor een klein deel — te bereiken is, behalve moreele steun, geld noodig; is de toetreding van tal van leden een vereischte. Het is daarom, dat wij tot diegenen, aan wie wij het maandblad thans toezenden, het dringend verzoek richten: *wordt lid van onze Vereeniging*. Wij willen het goede, het algemeen belang, zonder ooit eigenbelang op het oog te hebben; steunt ons in dit streven door de, bij dit Maandblad, toegezonden kaart geteekend terug te zenden. Vooral tot hen, die het doel onzer Vereeniging zoo mooi vinden, zeggen wij: laat het toch bij dit „mooi-vinden” niet blijven, maar draagt een steentje bij tot het gebouw dat de „bestrijding van de kwakzalverij” op zijn gevel gebeiteld draagt.

Aan onze leden het verzoek om het hunne te doen, om te trachten nieuwe krachten aan onze Vereeniging te verbinden.

Berichten.

*Een maand gevangenisstraf voor een kwakzalver. De verkoopers van kwakzalveren in Nederland kunnen gerust zijn, hun vrijheid loopt nog geen gevaar. Bedriegers en oplichters kunnen nergens hunne praktijken uitoefenen zonder straf te belopen, wanneer zij ontdekt worden, indien zij echter maar oppassen hunne oplichterijen, gepaard met valsche be-

lotten en voorspiegelingen, te plegen op ongelukkige zieken met zoogenaamde geneesmiddelen, dan worden zij wel in Duitschland een enkele maal in de kast gezet, doch blijven in ons land onaangeroerd. Ieder die bekend is met de handelingen en manoeuvres, waardoor zij de goed vertrouwende zieken hun geld afhandig maken, mag nog wel oppassen er niet te veel van te vertellen of hij moet zelf nog schadevergoeding toe betalen.

In Duitschland, zooals we zeiden, wordt het tegenwoordig echter wel ietwat anders; een kwakzalver Frans Antoon Omante uit Warendorf in Westfalen, werd aldaar op 10 April 1888 veroordeeld tot eene boete van 60 Mark (f36.) subsidiair 12 dagen hechtenis; in hooger beroep werd er echter op 21 September van hetzelfde jaar één maand gevangenisstraf aan toegevoegd.

De zaak had zich als volgt toegeleden. Omante, zich schrijvende *Dr. phil.*, had aan den vader van een kind, lijdende aan vallende ziekte, twee middelen verkocht, bewerende, dat zij geneeskrachtige eigenschappen bezaten, speciaal voor deze ongesteldheid dienstig, doch dat zij binnenlands nog niet bekend waren. Door dagbladadvertenties had de verkooper de aandacht op zich en zijne z.g. geneesmiddelen doen vestigen. Eenige werking hadden de gekochte middelen niet uitgeoefend. Het onderzoek van het Groothertogelijk bureau te Darmstadt, bracht aan het licht, dat het eene middel, het z.g. *Zenuw-elixier*, bestond uit één deel Kajeput-olie en twee deelen eener andere vette olie, ter waarde met inbegrip van het fleschje, van 27 pf. (16½ cts.). Het andere middel, een zoogenaamd *specificum*, was samengesteld uit kleine stukjes barnsteen, kreeftsoogen, pioenzaad en roode kralen, te samen nauwelijks 10 pf. [6 cts.] waard.

Voor deze rommelzoo had Omante 20 Mark [f 12] doen betalen en werd daarom wegens bedrog veroordeeld tot bovengenoemde straffen.

Er bestaat natuurlijk alle kans, dat deze kwakzalver en zijne handlangers thans bij voorkeur hunne netten door middel van advertenties in de Nederlandse bladen zullen uitspreiden, gelijk reeds zoovelen van hen hebben gedaan, die ook tot zware of lichte straffen in Duitschland waren veroordeeld en wier bedriegelijke industrie aldaar onmogelijk was gemaakt.

En hier te lande, voor de zooveelste maal moeten wij het helaas! constateeren, staan daartegen geen beletselen in den weg. Stelen is overal stelen, berooven ook overal berooven, en bedriegen en oplichterij, zoo dachten wij vroeger, ook overal bedriegen en oplichterij; — deze opvatting is echter onjuist. Tegenover zieken en uitgeoefend met de eene of andere olie, kralen of stukjes barnsteen, waaraan men den naam van geneesmiddel heeft gegeven, blijven ook in Duitschland deze handelingen voor de rechtbank haren naam behouden, in Nederland echter niet; — een enkele maal moge er de naam van onbevoegde uitoefening van genees- of artsensbereidkunst aan worden gegeven, als bedrog willen onze rechters het niet erkennen.

„Zaterdag 23 Nov. is bij vonnis van het Kantonge-

recht te Arnhem tot betaling van eene geldboete van f 100, bij niet betaling te vervangen door 40 dagen hechtenis, veroordeeld zekere T. A. K., klokkenmaker, wonende in de Schutterstraat te Arnhem, wegens het buiten noodzaak tegen betaling verlenen van geneeskundigen raad en het leveren van geneesmiddelen aan tal van personen zowel in als buiten de stad, zonder tot de uitoefening van de geneeskunst te zijn toegelaten.

De veroordeelde zocht zijne slachtoffers voornamelijk onder kankerlijders, doch beweerde alle ziekten te kunnen genezen, en had onder zijne laatste patiënten ook spraak- en reumatieklijders.

Alle in deze zaak gehoorde getuigen verklaarden, dat de behandeling van den klokkenmaker niets geholpen, doch dat die hun veel geld had gekost.

Wij ontleenen dit bericht aan de *N. Rott. Courant*; in het volgend no. hopen wij iets naders over deze zaak mee te deelen.

De N. O. Statthalterei te Weenen heeft het hooger beroep der firma Warner & Co., wier fabriek bij besluit van 6 Mei 1889 als geheimmiddel gekenmerkt en verbeurd verklaard was, afgewezen. Volgens een besluit van den 17 September 1883 mogen slechts die stoffen in de apotheken verkocht worden, waarvan de bereiding kwalitatief en kwantitatief is bekend gemaakt. De bereidingswijze, bij de safe-cure praeparaten afgegeven, vermeldt echter als samenstellende bestanddeelen de Herba Lycopi Virgineae en het Extr. Gaultherii, welke stoffen in Oostenrijk niet te verkrijgen zijn, en wier therapeutische waarde bovendien niet gebleken is. (*Weekbl. v. Geneesk.*)

Weer eens Nicholson en andere Oordokters.

De talrijke advertentiën en circulaires op het gebied van het genezen van doofheid, in den laatsten tijd verschenen, de veelvuldige aanvragen om inlichtingen omtrent deze zaken bij ons ontvangen, gaven ons de zekerheid dat tegenwoordig meer dan ooit de arme gehoorlijders de slachtoffers zijn van de meest geraffineerde kwakzalvers, zonder dat wij vermoeden, dat er direct verband bestond tusschen de verschillende advertentiën of liever tusschen de inzenders daarvan.

Veeler beschouwden wij het opdoemen van de verschillende gehoormiddelen als een gevolg van concurrentie, daar, waar 't een zaak betrof, die zoo gemakkelijk voor exploitatie vatbaar is.

Intusschen was er een omstandigheid die onze aandacht trok; bij de bespreking van den *Chineeschen balsem van Dr. Mountain* maakten wij onze lezers opmerkzaam op het verschijnsel, dat die balsem verkrijgbaar was aan hetzelfde adres, dat voor de oortrommels van Nicholson was opgegeven, en noemden dit: „een verdacht teken.” Wij kregen toen vermoeden, dat er, in plaats van concurrentie, een compagnieschap tusschen de beide oordokters bestond, of zelfs dat wij met een en denzelfden persoon te doen hadden en . . . ons vermoeden bleek juist te zijn. Ingelicht door een voorstander van onzen strijd, die door omstandigheden in de gelegenheid was goed op de hoogte der zaak te komen, zijn wij thans in staat onze lezers verrassende mededeelingen te doen, die hen tevens een blik zullen doen slaan in de schandelijke practijken, door hedendaagsche groote kwakzalvers uitgeoefend.

Wij moeten echter beginnen met eene korte opgave van de personen, die zich de dooven tot mikpunt van hun bedrog hebben gekozen en de middelen, die zij tegen doofheid aanbevelen.

1°. NICHOLSON — alias SIMPSON; adres 4 Rue Drouot te Parijs, 21 Bedford Square of 63 Chancery Lane te Londen. Na behandeling per brief, waarbij tal van inlichtingen gevraagd worden, ontvangt men, hoe de inlichtingen ook zijn, de bekende oortrommels, benevens de *Lotion* en het *Katarrhpoeder*. De lotion is een mengsel van *glycerine* en *Hoffmansdruppels*, het poeder bestaat uit *onzuiver rijstmeel* met *droppoeder*.

2°. Dr. MOUNTAIN; adres 4 Rue Drouot te Parijs of 64 Chancery Lane te Londen. Deze levert den vroeger besproken *Chineeschen Balsem*, bestaande uit een of andere vette olie, glycerine en spiritus. In de soort van olie schijnt hij niet kieskeurig te zijn, misschien is hij wel bezig oude restjes op te

maken. De gezondheidsraad te Karlsruhe vond papaverolie, ons lid WIJNNE, olie van aardnoten en ons lid VAN ITALLIE, olijfolie.

Tevens levert Dr. Mountain een „beroemd” middel tegen bronchitis, asthma, katarrh, enz., n.l. *Dr. Mountain's East India Consumption Cure*, volgens den heer VAN ITALLIE bestaande uit *rijstmeel*, *drop* en *extract van monnikskap*, m. a. w. Nicholson's katarrhpoeder, vermengd met een weinig van het vergiftige extract.

3°. Dr. JOHN HILL; adres 53 Chancery Lane te Londen. Met het opschrift: „Dooven, daar is nieuwe hoop”, verspreidt hij circulaires in Nederland, ter aanbeveling van zijn: *Engelsche Atrus-tische Balsam*, gegarandeerd als echt heelmiddel voor doofheid, hardhoorigheid enz.

Dit middel is nog in onderzoek; de samenstelling deelen wij later mede.

4°. Dr. SILVERTOWN; adres 55 Chancery Lane te Londen. Deze heeft, voor zoover ons bekend, zijn netten nog niet in Nederland uitgeworpen. Ook hij vervaardigt een *Balsem*, — een tijdige waarschuwing kan zeker geen kwaad.

Geven wij thans het woord aan onzen berichtgever, die ons het volgende schrijft:

„NICHOLSON. Handelt onder den naam van Dr. J. H. Nicholson voor zijn kunstmatige oortrommels.

Hij is een Amerikaan en of zijn werkelijke naam Nicholson is, is aan grooten twijfel onderhevig, daar, volgens ingewonnen informatiën, een halve eeuw of meer geleden er een Nicholson in Amerika woonde, die de eigenlijke uitvinder der kunstmatige oortrommels was, en deze alleen in Amerika exploiteerde, doch slechts voor korten tijd, daar de verkoop hiervan niet opnam. Nu moet de tegenwoordige Nicholson dien naam aangenomen hebben, nadat hij, in eene brochure de geheele bewerking van dit oortoestel gevonden hebbende, dit naar Europa heeft overgebracht en tracht hij het nu op een groote schaal onder de menschheid van alle natiën te verspreiden. Deze oortrommels worden vervaardigd op een klein zolderkamertje in 21 Bedford Square, privaatwoning van J. H. Nicholson. De kostende prijs met werkloon enz. van ieder paar oortrommels bedraagt twee Nederlandsche guldens en het franco verzenden zestig cents, bijgevolg maakt hij een zuivere winst van ± 24 Nederlandsche guldens op ieder paar. — Deze oortrommels worden zeer spoedig onbruikbaar, moeten dan overgezonden worden en er moet opnieuw voor de reparatie betaald worden.

Dr. SIMPSON. Deze naam wordt ook gebruikt door Nicholson voor een lotie dat met de oortrommels moet gebruikt worden; deze lotie kost met fleschje, kurk, gelakt enz. compleet 10 cents en hij laat zich dit met f 2.50 betalen, ergo een zuivere winst van f 2.40, en het poeder, dat met deze twee middelen gebruikt moet worden, kost hem geheel en al klaar bereid in flesch enz. 25 cents en wordt verkocht voor f 2.50, dat alweer een zuivere winst van f 2.25 oplevert.

SIMPSON is eenigermate in familierelatie met Nicholson en is in betrekking als klerk met een salaris van f 18.— per week; hij heeft zijn naam voor dit doel aan Nicholson geleend.

SIMPSON, Agent tot het plaatsen van advertentiën, is dezelfde Simpson als hierboven vermeld, en heeft daar niets mede te doen, daar Nicholson de man is. — Deze branche wordt op de volgende wijze bewerkt. Wanneer Nicholson de advertentie voor doofheid in een der dagbladen wenscht geplaatst te hebben, dan schrijft Simpson aan de redactie:

„Er is mij aanzoek gedaan om de hierbij ingesloten advertentie in uw blad 52 maal, eenmaal per week, als reclame te plaatsen, U gelieve mij daarom wel prijsopgave te doen en mij tevens mede te deelen welk commissieloon U mij als agent hierop veroorloven kunt”, enz. enz.

Hierdoor plaatst hij zijne advertentiën zeer goedkoop, daar men hem gewoonlijk 25 % rabat en 2 1/2 % provisie op het bedrag der 52 advertentiën toestaat.

Dr. MOUNTAIN. Dit is een andere naam dien Nicholson gebruikt voor den verkoop van Chineeschen balsem. — Deze balsem kost hem geheel en

al klaar in het fleschje 10 cents en hij verkoopt dien voor f 2.50.

Nicholson heeft hier verscheidene adressen, ten einde zijn kwakzalverij zooveel te beter te kunnen uitvoeren.

1°. Chancery Lane; dit is een zeer groot gebouw en heeft de nummers 63 en 64. No. 63 is het kantoor van Dr. Nicholson's oortrommels, doch is niet open voor het publiek, daar men dit alleen voor de correspondentie gebruikt, daarentegen is 64, op naam van Simpson als agent, bestemd voor de advertentiën.

Het zijn twee ruime kamers op de derde verdieping in dit gebouw.

2°. Imperial Buildings, Oxford Street, waar N. twee kamers heeft om Dr. Mountain te vertegenwoordigen; deze kamers zijn zeer mooi gemeubileerd om patienten zand in de oogen te strooien en men vindt daar altijd (van 's morgens 9 tot 's avonds 6 uur) een jong mensch, in betrekking bij Nicholson, die, wanneer iemand komt om Dr. Mountain te spreken, zegt dat de dokter afwezig is op een bezoek naar Amerika, maar dat hij hem vertegenwoordigt en hij verstaat het uitstekend de lui een fleschje van den balsem aan te smeren.

3°. 21 Bedford Square, privaatwoning van Nicholson, waar hij op een zeer grooten voet leeft. Hij houdt 2 koets- en 3 rijpaarden met verschillende rijtuigen, koetsier, palfrenier, huis-knecht en pageboy (een jongen om de voordeur of straatdeur te openen) natuurlijk allen in groote livrei, verder verschillend ander dienstpersoneel. Zijn gemiddeld inkomen is ± twaalf duizend pond sterling per jaar, zegge ± f 150.000 Nederlandsch courant.

Te Parijs heeft Nicholson ook een groot huis dat beneden als kantoor gebruikt wordt en boven prachtig gemeubileerd en van alle gemakken voorzien is. Dit dient Nicholson tot woning, wanneer hij nu en dan daarheen gaat; het is gelegen no. 4 Rue Drouot, hoek Boulevard des Italiens.

Chancery Lane alhier is een hoogst fatsoenlijke straat en loopt van Fleetstreet naar Holborn; behalve drie kwakzalvers, hebben advokaten, as-surantie-maatschappijen er hunne kantoren en vindt men er verder boekhandelaren en andere winkeliers, café's, enz. enz.

De zaken worden nu als volgt gedreven:

Wanneer iemand op de advertentie „Dooven” schrijft, krijgt hij een brief met een beschrijving over doofheid, bevattende tevens een lijst met getuigschriften en een diagnoselijstje, dat, door den patient ingevuld, teruggezonden moet worden. Geschiedt dit, dan volgt een tweede brief (in dit blad reeds vroeger opgenomen) waarin de oortrommels, lotion en katarrhpoeder worden aanbevolen en de prijs daarvan wordt aangegeven.

Gebeurt het nu dat deze middelen te hoog in prijs zijn voor den adressant, dan schrijft N. hem een brief onder den naam Dr. Mountain, dat deze van Nicholson vernomen heeft, dat hij aan doofheid lijdende is en dat hij den Chineeschen balsem, die slechts vijf gulden franco kost, aanbeveelt en prijst dit middel dan hemel hoog aan.

Nu loopen de arme slachtoffers meestal in de val, want, bij den hoogen prijs van Nicholson's middelen is de balsem van Mountain spotgoedkoop.

Dr. SILVERTOWN. Deze is een Duitscher, die bij Nicholson in betrekking is geweest en die, toen hij daar alles goed afgezien en de groote winst dezer kwakzalverij geleerd had, zich onder bovengenoemden naam gevestigd heeft in no. 55 Chancery Lane. Behalve balsem vervaardigt deze ook pillen enz. Zijn ware naam is Silberstadt, die hij in het Engelsch heeft vertaald.

Dr. JOHN HILL. Ook een Duitscher, die bij Nicholson in betrekking was en zich nu in dezelfde exploitatie voor eigen rekening geëtablisseed heeft. Zijn middel is hetzelfde als de Chineesche balsem, alleen heeft hij er iets van een roode kleur bij doen voegen opdat het niet geheel en al hetzelfde voorkomen zou hebben. Ook zijn middel kost 10 cents per fleschje en hij verkoopt het voor 6 gulden. Zijn werkelijke naam is Voigt; hij is tevens agent voor advertentiën onder den naam van E. Herbert & Co., 53 en 54 Chancery Lane. De vermel-

ding van de steden Parijs, New-York en Berlijn in zijne circulaire is niets dan zwendel, daar hij daar noch kantoren noch relatien heeft.

No. 53 en 54 Chancery Lane dragen ook den naam van Southampton Buildings, zoodat hij hierdoor quasi twee adressen heeft, waardoor het drijven der kwakzalverij veel gemakkelijker schijnt te gaan."

Wij behoeven aan deze mededeeling niets toe te voegen; ieder lezer zal 't nu, naar wij meenen, duidelijk zijn wat hij te verwachten heeft van de geneesmiddelen (?) door deze veelnamige firma zoo menschlievend aangeboden.

Nog eene opmerking. Dezer dagen lazen wij in de couranten, dat Nicholson door de Parijsche rechtbank, wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde, tot 500 fr. boete is veroordeeld. Wat zal de man in zijn vuistje gelachen hebben! Hij die f 150.000 per jaar verdient, zal die f 250 best kunnen missen, — en verder, wat nood! Een achtstal dooven meer bedot en de schade is reeds ingehaald; hij zal het zich niet aantrekken, wanneer hij bij acht ongelukkigen meer een valsche hoop heeft opgewekt en menigeen, die zijn zuur verdiende guldens zoo zeer noodig heeft voor het onderhoud van zijn gezin, daardoor verlokt heeft, dit geld aan kwakzalverijen weg te werpen.

Alweer electro-magnetisme.

Het is waarlijk een geluk voor de kwakzalvers, dat alles wat met electriciteit in verband staat zich in een geheimzinnig waas thuis gevoelt en dat alles wat met geheimzinnigheid overtoegen is steeds meer indruk op 's menschen gemoed maakt, aantrekkelijker is dan wat zich door eenvoud en duidelijkheid onderscheidt. Wie herinnert zich niet den opgang, gemaakt door de 1001nacht vertellingen, de boeken van Cooper en Aimard, welke laatsten vooral het jeugdige gemoed het onwaarschijnlijkste als zóó waar weten te doen voorkomen, dat menige jongen zich aangetrokken voelt de Vrijkogel of Edelhart te worden. Doch hoe bedrogen zouden de jeugdige dwazen, die zich in de prairiën van de Far-West zouden wagen, met het doel om daar daden te verrichten als hunne romanhelden, uitkomen; met welke harde woorden zou de ervaring hun vertellen dat, wat de romanschrijver zegt, niet altijd waar is. En hoe zouden zij wenschen geen gevolg te hebben gegeven aan den drang, door de schrijvers zonder het te willen in hun binnenste opgewekt.

Zóó gaat het den lijder die zich door de — doch nu met opzet — dikwijls romantische praatjes van gewetenlooze, laaghartige wezens, die nog menschen genoemd willen worden, laten verleiden om middeljes te koopen en kuren te volgen, waarbij zij minstens even bedrogen uitkomen als een schooljongen die in één oogenblik — door eene rijke donna Dit-of Dat in Mexico of waar ook te schaken — denkt rijk te worden niet alleen, maar keizer of hoofdman of iets anders „zeer hoogs."

Tot die geneesmethoden, die het best in een fantastisch aantrekkelijk kleed gehuld kunnen worden, behooren de verschillende wijzen van electriciteitsaanwending of wat daarvoor doorgaat.

Vandaar dan ook dat meer dan één kwakzalver met behulp van de woorden galvanisme, electriciteit, magnetisme, somnabulisme, enz. rijk zoekt te worden.

Wij gaven in dit jaar reeds onze opmerkingen ten beste over het zoogen.: Institut dynamodermique en het Institut galvanodermique.

Nu willen wij een enkel woord zeggen van een tweetal apparaten, die onder dezelfde rubriek vallen, d. w. z.: voorwerpen die een zoo groote kracht in zich bezitten, dat zij van uit ver verwijderde streken het geld onzer Hollandsche onnoozelen doen overgaan in de beurzen van vreemde „uitvindders."

In de eerste plaats dan zij vermeld „De geneeskundige en wetenschappelijke triomf der XIX eeuw, wonderbare uitvinding." N.B. De woorden zijn uit het prospectus. „Genezing der ziekten en kwalen door de electro-magnetische medalie Carolus en door de magneto-galvanische batterij."

Wonderbaarlijk is de uitvinding inderdaad, ja, zóó wonderbaar dat wij niet gelooven, wat mijnheer Warnant, nijveraar (het staat er) te Namen, die zich als eenig dépôthouder en eigenaar van het uitslui-

tend verkooprecht doet kennen, ons allen aan den hals wil hangen. Want die wonderbaarlijke „medalie" moet de lijder of lijderes om den hals hangen, en — „geene ziekten meer! Altoos gezondheid!"

De uitvindders zijn (dit zegt het prospectus alweer) doctor Carolus voor de „medalie" en doctor Richardson voor de „zeer machtiche Magneto-Galvanische Batterij."

Hoeden af, lezers! Nederlanders die lijdende zijt en Nederlanders die eenmaal zoudt kunnen lijden, buigt u neder voor de grootheid van deze mannen, (als zij ten minste bestaan, doch wat doet dat er toe, buigt u dan voor den dépôthouder, dat komt op hetzelfde neer). „Geene ziekten meer, 't is docter en apotheker in huis." Hoort gij dat? Docters en apothekers hebben afgedaan, de geneeskundige faculteit aan onze universiteiten kan verdwijnen en de daarvoor noodige gelden kunnen gebruikt worden b.v. om slaapmutsen te koopen voor Jan Salie en familie.

Wat schaadt het of enkelen er onder zullen lijden als twee groote mannen zulk eene ontdekking hebben gedaan? De massa zal immers bloeien, het volk zal gezond zijn, nooit meer ziek worden (want de medalie is ook een voorbehoedmiddel); dat is het toch wel waard dat professors, docters en apothekers verdwijnen moeten; deze vinden wel wat anders om zich wat bezig te houden. De „Vereeniging tegen de kwakzalverij?" Zij kan het hoofd gerust nederleggen, er zal geen ziekte meer zijn, dus de kwakzalvers verdwijnen en waar die niet meer zijn is haar werk afgelopen.

Maar de „Koningin der Aarde", de pers, zij doet ons 't harte bloeden, zij die 1, 2, 3 bladzijden vult, dag aan dag, om het volk wijzer, beter, gelukkiger te maken, zij zal veel moeten missen. Want de gelden van kwakzalversadvertenties (die zij niet schiften kan) zullen niet meer in hare portemonnaie vloeien, een bron van inkomsten zal opdrogen. Doch ook voor haar is hoop. Ten minste in den beginne zullen hare organen overloopen van dankbetuigingen aan de groote mannen, die gansch de wereld gezond gemaakt hebben, en dat geeft ook „money in the pocket."

Toch zou het ons spijten dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij stierf, zonder mannen als leden te hebben gehad, die op velerlei gebied zoo veel en wakker strijden. Maar haar doel is ook niet zoo edel, zoo grootsch. Wat gaat het u aan, medeburgers, of Nederlanders ten prooi zijn aan leugens en afzetterijen van bedriegers en uitzuigers. Immers niets! Neen, ga gerust ten onder met „Carolus medalies" aan den hals, Zwitsersche-, Holoway-, Urbanus- en andere pillen in uw darmkanaal, electro-magnetische plaatjes, bandjes, kokertjes en nog veel meer, op heel uw lichaam; jong Holland, pijnig u gerust met Retau's zelfbewaring, Müller's miraculo-preparaten, enz.; kwijn maar weg, onnoozele wichten, uw maag gevuld met van Lohe's klierdrippels, stopbonbons, hoestkoekjes, mogelijke en onmogelijke kindervoedsels, uw hoofd en ledematen beplakt, bestreken, bekleefd met roggebrood, koemest, spijkerbalsem, haarlemmerolie, 't deert niet, want ziet er is meer en beter voor u te doen. Daar ginds, ver van hier, zijn menschen die naakt loopen, zij moeten broekjes dragen en kousen, die gij ze zult leveren, want zij hebben niet „onze kleeding om hunne naaktheid te bedekken", gij moet den Javaan helpen en vraagt dus geld om anti-opiatisch te kunnen optreden. Maar gij hebt geen geld, geen tijd, geen lust om landgenooten te vrijwaren voor binnen- en buitenlandsche uitzuigers.

Men denke niet dat wij het streven van mannen die onze koloniën en hare inboorlingen willen geven wat hun toekomt, laken; integendeel, ook wij schatten hun werk hoog, doch 't moet ons uit de pen, dat het ons leed doet steeds te moeten onder vinden, dat waar hulp gevraagd wordt, om leugen en bedrog te bestrijden en daardoor de volksgezondheid te verbeteren, de deuren zoo dikwijls gesloten blijven voor ons geklop.

Denkt gij nu, lezers, dat de medalie en de batterij het eenige middel is dat helpen kan voor alle kwalen, dan hebt gij 't mis. Want weér daagt aan den horizon een ander man op, die eveneens met behulp der electriciteit een aanval op uw beurs en uwe gezondheid komt wagen. En hoe vreemder

de zaak, hoe duurder. Kost de alles reddende Carolus medalie 6 frank (± 3 gld.), de „machtiche batterij" 11 frank ($\pm 5\frac{1}{2}$ gld.), het natuurlijk ook weder onfeilbaar apparaat dat u wordt aangeboden door le Dr. Borsodi in Parijs, kost wat meer. Het zijn de „appareils mécanico-électro-métalliques," die hij ten tooneele voert. Of hij daarmee succes zal hebben? Wie weet? Waar het gewaande of werkelijke lijders aan geslachtsziekte — 't zij verzwakking of iets anders — geldt, is de kwakzalver steeds vrij zeker van zijn prooi, want nog te veel houdt valsche schaamte de lijders terug, zij vreezen nog steeds den geneesheer en gaan vrijmoedig tot den eersten onbekende, die zich met fraaie titels en groote woorden als 't ware met een aureool omgeeft. Ook Borsodi heeft het ingezien dat van dezulken geld te halen is, en wetende dat een hooge prijs voor velen reeds een bewijs is dat wat men koopt goed is, aarzelt hij niet 200, 150 en 100 franks te vragen voor zijne natuurlijk als onfeilbaar aangeprezen apparaten. Voor de zoo veelste maal roepen wij u toe: Gaat naar den geneesheer dien gij vertrouwt, openbaart hem wat u deert, zonder omwegen of achterhoudenheid; hij is eerlijker, beter raadsman voor u dan alle onbekende handelaars in kostbare apparaten, medicamenten, enz., die uitsluitend hun oog hebben op uwe zilverlingen, terwijl uwe gezondheid, uw gemoedsrust, uw toekomst hen geheel onverschillig zijn.

De Electro-Magnetische Medalie Carolus

en de

Magneto-Galvanische Batterij. 1)

Nederlanders, denkt om uwe gezondheid, past op uwe zakken.

Deze weinige woorden zouden zonder eenig verder commentaar, in verband met het opschrift boven dit artikel, gereedelijk kunnen volstaan ter waarschuwing van het publiek tegen de kwade praktijken van zekeren Aug. Warnant, zich noemende „nijveraar" en woonplaats hebbende — volgens zijne opgave tenminste — te Namen, Brusselsche straat 32. De wijze toch, waarop dat heer de door hem uitgevonden (!) electro-magnetische medalie Carolus en magneto-galvanische batterij door middel van duizenden en duizenden franco per post toegezonden reclamebiljetten aan den man zoekt te brengen en de manier van aanprijzing zijner uitvinding in eene taal en een stijl, die van a—z den kwakzalver kenmerken, zijn reeds naar de meening van sommigen voldoende om de oogen van geheel het publiek te openen omtrent het juiste gehalte der aanbevolen medalie en batterij.

Dit is echter niet onze meening.

Het publiek — het Nederlandsche tenminste — is lichtgeloovig. Hoe zouden, als de aangeprezen middelen niet werden van de hand gezet en niet gretig koopers vonden, hoe zouden de heeren kwakzalvers de duizenden guldens aan advertentiekosten goedmaken, die ze dag in dag uit besteden, tot groote vreugde der pers, die maar al te gretig naar dat aas hapt en het oppeuzelt, niet vragende naar de vaak zoo innig-vieze herkomst.

Met het oog op die lichtgeloovigheid vonden we het noodig, in het bijzonder de aandacht te vestigen op de beide middelen, die aan het hoofd van dit artikel zijn aangeduid.

Het zijn, volgens de daarvan in de ook ons toegezonden reclame-biljetten opgenomen afbeeldingen, opengewerkte metalen plaatjes, waarschijnlijk van zink of koper, in den trant van den Goldbergschen ketting en de electro-magnetische tandhalsbandjes, zaliger nagedachtenis, die ook beiden heeten te berusten op de volgens de heeren uitvindders, krachtige onderlinge werking dier beide metalen.

De prijzen zijn, zooals in de circulaire vermeld staat:

voor de „electro magnetische Medalie Carolus" met dubbelen electrischen stroom (verschillige ziekten) 6 francs"

1) Dit artikeltje werd ons door een onzer ijverigste leden ter plaatsing toegezonden en gaarne nemen wij het op; te meer omdat de schrijver noch geneesheer, noch apotheker is en dus de beschuldiging van niet volkomen onpartijdigheid in zijn oordeel (een beschuldiging, die wij, helaas, nog somwijlen moeten hooren) hem niet kan treffen.

en voor „de zeer machtige Magneto-Galvanische Batterij, voor rhumatismus, heuppijn, vallende ziekte, flerecijn enz. 11 francs.”

De afbeeldingen van de wijze, waarop de medalie en batterij gedragen moeten worden, stellen een mans- en een vrouwenbuste voor, die beiden de voorwerpen aan een lint op het bovengedeelte der borst dragen. Stralen als bliksemschichten schieten uit de medalie en de batterij te voorschijn, als voorstelling zeker van de krachtige wijze, waarop de electricische stroom daaruit in het lichaam dringt.

Dat in sommige ziektegevallen met goed gevolg de electricische stroom wordt aangewend behoeft geen betoog. Dat echter de bewuste metalen plaatjes van den heer Warnant — gesteld al dat ze eenige electriciteit opwekken — het succes zullen hebben, dat den lezers wordt voorgespiegeld en dat uit niets minder bestaat dan uit *totale* genezing van een 50 tal in de circulaire opgenoemde mogelijke of onmogelijke ziekten of ongesteldheden, betwijfelen we zeer. Een dergelijke aanprijzing zou zelfs eenvoudig belachelijk wezen als ze niet sommigen, ja wellicht velen, er toe bewoog, het inroepen van goede deskundige hulp te verzuimen en zich te werpen in de armen van een man, die, alleen gedreven door vuil winstbejag, zich niet ontziet, zijne waardelooze prullen zelfs aan te bevelen tegen cholera, onvruchtbaarheid, vrouwenziekten (zoo maar in één woord, zonder eenige verdere omschrijving) hevige keelontsteking, ziekten van den ruggegraat, enz.

Waar wellicht met tijdig aangebrachte geneeskundige hulp een zware, later misschien ongeneeslijke ziekte zou zijn voorkomen, neemt de lijder zijn toevlucht tot gewetenlooze „nijveraars” als onze heer Warnant en komt te laat tot de ontdekking dat hij schandelijk bedrogen is.

Tal van attesten zijn, of liever heeten in de circulaire overgedrukt, tal van genezen lijders en lijderessen betuigen den uitvinder dank voor zijne heerlijke ontdekking, waarvan in den aanhef der circulaire gezegd wordt: „De werking der medalie is zoo krachtig, dat op 't oogblik men dezelve op de borst plaatst, men na een half uur er de uitwerksels van gevoelt. De pijn is op twee uren verdwenen.”

Het gemakkelijkste onder al die verzekeringen van hoogachting, dankbetuiging en nieuwe bestellingen is zeker het daaronder opgenomen telegram van den volgenden inhoud:

Konstantinopel, 5 Maart 1887.

Zendt aanstonds 100 Electro-Magnetische Medaliën tegen betaling.

OSMAN BEY, eerste Kamerheer van Z. M. den Sultan.

Voor al dat „tegen betaling” is, met het oog op de Turksche finantiën, niet van geestigheid ontbloot. In ons Schertsblad zou zoo iets niet misplaatst zijn, doch in een circulaire als de onderwerpelijke, die er, als zoovele anderen van gelijk allooi, alleen op is toegelegd, de beurzen van toch reeds ongelukkige lijders voor een nietswaardig vod te ledigen, dient dergelijke „opsnijderij” alleen om de onwetenden onder het publiek er des te spoediger te doen inloopen.

En dat moet voorkomen!

We zullen als zoovele malen reeds, ook nu weder de daarvoor aangewezen autoriteiten de taak uit de handen nemen en doen, evenals in den aanhef dezes, ook aan het slot van dit artikel de waarschuwing hooren: *Nederlanders, denkt om uwe gezondheid, past op uwe zakken.*

Wacht u voor de Electro-Magnetische Medalie Carolus en de Magneto-Galvanische batterij van Warnant.

Haarlem, 13/11 '89.

WILLEM F. O.

Verbod van het adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

*De Oostenrijksche regeering heeft zich niet tevreden gesteld met eene voorloopige waarschuwing, maar niet lang geleden (18 Aug. 1889) eene vernieuwde en ernstige aansporing gericht tot de betrokken autoriteiten om elk binnen den kring harer bemoeiingen het adverteeren van geheimmiddelen zooveel doenlijk tegen te gaan.

„Niettegenstaande de herhaalde, op grond der aanschrijvingen van 13 Oct. 1888 en 20 Febr. 1889 gedane waarschuwingen, zoo luidt het in de laatste circulaire der Keiz. Kon. Neder-Oostenr. Stadhouderij, gaan sommige apothekers voort, in strijd met deze voorschriften, geneesmiddelen in publieke bladen te adverteeren.

„Een bewijs daarvan leveren de talrijke overdrevene (marktschreierische) aankondigingen in de Weener- en Provinciale nieuwsbladen van: *Mariazeller Magentropfen* en *Mariazeller Abführpillen*, Bittner's Gehör-Oel, Gicht-Fluid, *Blutreinigungsthee* en Kiefernadel-extrakt, Dr. Behr's Nerven-Extrakt, prof. *Lieber's Nerven-Kraftelixir*, prof. Steudel's Heilpflaster, Wiener original-Spitzwegerich-Extrakt mit Kalk-Eisen, *Unterphosphorigsaurer Kalk-Eisen-Syrup*, Russisches Gichtöl, Dr. Romershausen's Augenessenz, Pserhofer's Blutreinigungspillen, Kwizda's Gichtfluid, Schaumann's Magensalz, Magenschutz von Pietschmann, *Nervenstärkende pillen des Dr. Cronier*, *Mittel gegen Asthma des Dr. Cle'ry*, *Biscuits du Dr. Ollivier*, enz.

„Al deze middelen worden op onbehoorlijke wijze als *geneesmiddelen tegen bepaalde ziekten* aangeprezen, terwijl daarbij de apotheken met name genoemd worden, waar zij te verkrijgen zijn.

„Een door zulk eene reclame gedreven handel in eene apotheek is, zooals in bovengenoemde circulaire van 13 Oct. 1888 werd uiteengezet, niet geoorloofd als in strijd met de instructie voor apothekers.

„De districtsoverheden worden mitsdien, in vervolg op vroegere aanschrijvingen, aangemaand de apothekers binnen haar ressort, die na voorafgegane waarschuwingen blijven voortgaan, in openbare bladen, kalenders, vlugschriften of soortgelijke publicaties, geneesmiddelen met grooten ophef (marktschreierische) zelf aan te kondigen onder opgaaf der ongesteldheden, waarbij zij heeten dienst te doen of die willens en wetens toelaten, dat onder hun beheer staande apotheken worden aangewezen als verkoopplaatsen van dergelijke middelen, — zonder aanzien des persoons en met alle gestrengheid te vervolgen.

„Opzichtens zulke apothekers dient bovendien en bij voortdurend een extra-toezicht op hunne overige handelingen te worden gehouden.”

Uit de laatste zinsnede blijkt overtuigend de bedoeling der Oostenrijksche regeering om zulke depôthouder-apothekers met een zwarte kool aan te teekenen en er op te wijzen, dat zij ook overigens in hun doen en laten waarschijnlijk niet te vertrouwen zijn.

Hunne collega's in Nederland mogen het zich voor gezegd houden. Het is juist hetzelfde gevoelen als door onze Vereeniging en in dit Maandblad steeds is uiteengezet.

Bij de opsomming van de geheimmiddelen in het bovenstaande hebben wij met opzet de namen onvertaald gelaten en cursief gedrukt die middelen, waarvan ons bekend is, dat zij ook in Nederland worden geadverteerd en helaas! ook door, zij 't gelukkig slechts enkele Nederlandsche apothekers worden verkocht.

Correspondentie.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:

E. Versluijs, te Londen.

J. D. van der Plaats, te Leiden.

Dr. J. S. W. te G. Dank voor de toezending.

P. H. E. te Z. In den 2en jaargang van dit Maandblad, No. 1, 2 en 3, vindt gij de bijzonderheden omtrent *den fistelpot*. De samenstelling van het *maagpoeder van Alkmaar* is ons niet bekend; wanneer gij in de gelegenheid zijt ons dit poeder toe te zenden, zullen wij trachten het onderzocht te krijgen.

L. B. C. O. te R. Wij zonden u de betreffende maandbladen; daaruit zal het u duidelijk zijn geworden, dat het betrekkelijk goedkoop *linzenmeel* de dure *Revalenta Arabica* volkomen kan vervangen.

De heer C. J. Koning, vroeger Pharm. Student te Amsterdam, wiens no. als onbestelbaar is terug ontvangen, gelieve zijn adres aan den Secretaris-Penningmeester op te geven.

A. C. van B. te A. Zeker behoort het schandwerk van Müller over: *Verstoorde Zenuw- en Geslachtsstelsels* tot het gebied der kwakzalverij en wel valt het onder de meest gevaarlijke rubriek. Wij zullen er spoedig over schrijven. Het is best mogelijk, dat de redactie of uitgever van „*Minerva*” er ingeloopt is, de kwakzalvers zijn, ook op dit punt, handig; juist Uwe opmerking, dat dit de eerste kwakzalversadvertentie is, die gij in 6 jaren in de *Minerva* hebt ontmoet, geeft ons aanleiding tot die veronderstelling. Dank voor uwe mededeeling.

Van onderscheidene zijden werd ons het stuk over de *Carolus-medalie* toegezonden: wij betuigen daarvoor onzen dank en houden ons, bij voorkomende andere gelegenheden, zeer aanbevolen. Enkele van die toezendingen gingen van opmerkingen vergezeld; o. a. schreef een onzer leden het volgende: „Intusschen ziet men er helaas uit (nl. uit het stuk) dat weer gespeculeerd wordt op den godsdienst; de attesten zijn bijna allen zoogenaamd gelegaliseerd door geestelijken. Zouden onze geestelijken, waaronder zich mannen van eminente kennis bevinden, niet een handje willen helpen om dien zwendel te doen eindigen?” Wij sluiten ons bij dit verzoek aan.

Een artikeltje over den *Almanak van Moeder Seigel* moet, wegens plaatsgebrek, tot het volgend no. blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Dr. Retau's zelfbewaring. Dit schandelijk boek wordt nog voortdurend in onze Nederlandsche nieuwsbladen geadverteerd tot schande voor die bladen en tot schade voor de jongelieden, die zich tot koopen laten verlokken. De prijs van f 2 is hoog, maar de schade, die men daardoor in zijn beurs lijdt, is niets-betekennend in vergelijking van het schromelijk nadeel dat de koper er door naar lichaam en geest kan onder vinden.

Eerst heeft men eene angstvallige schildering van de onheilen, die kunnen voortspuiten uit sommige uitspattingen en kwade gewoonten; dit ware op zich zelf als afschrikwekkend voorbeeld misschien niet te misprijzen; doch alles is met zulke schomelijke overdrijving voorgesteld en in zulke veel te schrille kleuren geteekend, dat den ongelukkige, die het leest, de wanhoop om het hart slaat. Wij kennen tal van personen die geheel en al radeloos zijn geworden door 't lezen van dit boek.

Maar juist op deze radeloosheid hebben de schrijvers het gemunt. De ware of vermeende lijders moeten zich in hunne handen werpen, zich voorstellende, dat bij hen alleen heil en redding te vinden is. „Lees dit boek met opmerkzaamheid door.” — staat er dan ook reeds in het begin — „en vindt gij, dat gij geneeskundige hulp noodig hebt, wend u dan met vertrouwen tot ons. Gij zult zeker hulp vinden.”

Die geneeskundige hulp wordt aangeboden door het zoogenaamd *Geneeskundig Bureau* te Leipzig, een geheel onbekend gezelschap en bij de eerste aanmelding moet de lijder reeds zes gulden insluiten voor het consult en liefst nog onmiddellijk dezelfde som voor geneesmiddelen.

Van een geneeskundige, die zich met de zaak inlaat, bemerkt men niets; een boekverkoopersfirma ontvangt en verzendt de correspondentie en de middelen worden uit eene zoogenaamde apotheek toegezonden.

Omdat het getal speculanten op dit terrein sedert langen tijd *legio* is, en de hier bedoelde lijders met velen hunner natuurlijk hebben kennis gemaakt, zonder op den duur eenige gunstige uitwerking te ondervinden, tot groote schade van hun beurs en niet zelden van hunne gezondheid, zoo is het zaak hun wijs te maken, dat men zelf niet tot dat ras van bedriegers behoort.

Daarom eindigt het schandelijk boek met het volgende: „Ons hoofddoel is, de knoeters en kwakzalvers, die in de bladen hunne onnutte geneesmiddelen aanbieden of door bluffende aanprijzing schadelijke tincturen, pillen, poeders enz. voor enorme sommen trachten te verkoopen, in hun schandelijk handwerk te snuiken en in plaats daarvan tot heil der menscheid een rationeële, door duizenden ervaringen deugdelijk gebleken geneeswijze op deugdelijke gronden „ingang te doen vinden.”

Welnu! de mannen, die dit terneer schrijven, die de duiten lachende binnenstrijken, door de domme kopers van hun boek hun toegezonden, zijn erger dan „kwakzalvers en knoeters.”

Ieder, die zegt lijders per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger en ieder, die zich aan hen toevertrouwt, een dwaas!

Pain Expeller van F. Ad. Richter & Co. kan men als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van *spaansche peper* worden met sterken spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder worden 2,5 d. *zeep* in 100 d. water opgelost en daarbij gevoegd *vliegende geest* 300 d., Kamfer 30 d., Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zoowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevolen, en het kan in sommige gevallen, uitwendig gebezigd, eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een onschadelijk middelje en menigeen zal er zich nadeel door berokkenen.

Zoo vermeldt o. a. Dr. MESDHEDÉ een geval van eene vrouw, die met alle verschijnselen van vergiftiging door vliegenden geest, in het hospitaal werd gebracht. Het bleek, dat zij, op raad van een rondreizend koopman druppels *pain-expeller* had gebruikt.

De genezing werd eerst na 43 dagen verkregen.